



Jaarlijks
evaluatieverslag
2024

Mensenhandel en mensen- smokkel

Sekswerk uit Latijns-Amerika,
een carrousel met risico's



Federaal Migratiecentrum

Jaarlijks
evaluatieverslag
2024

Mensenhandel en mensen- smokkel

Sekswerk uit Latijns-Amerika,
een carrousel met risico's

Inhoudstafel

Voorwoord	4
-----------------	---

Deel 1 | Focus: Beeldvorming van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van slachtoffers uit Latijns-Amerika 9

Inleiding	10
-----------------	----

Hoofdstuk 1 • Profiel van Latijns-Amerikaanse sekswerkers, onder wie slachtoffers van mensenhandel 12

1. Context en evoluties	12
2. Kwetsbaarheden en migratieredenen.....	15
3. Wervingsmethodes	16
4. Migratieparcours.....	17

Hoofdstuk 2 • Uitbuiting in België..... 19

1. Fenomeen in cijfers.....	19
2. Organisatie van de uitbuiting.....	21
3. Uitbuitingspraktijken en werkwijze van de faciliterende organisaties.....	24
3.1. Sekswerk in privépaden.....	24
3.2. Publiciteit en klantenwerving via seksadvertentiewebsites en sociale media	25
3.3. Verdeling van de winst en schuldbinding.....	26
3.4. Controle op de slachtoffers en arbeidsomstandigheden	27
3.5. Drugsgebruik.....	28
4. Witwassen en geldtransfers naar het buitenland	29
5. Uitbuiting in andere (EU-)landen.....	30

Hoofdstuk 3 • Onderzoeken, vervolgingen en bescherming van slachtoffers 31

1. Detectie van slachtoffers en onderzoeksmethodes	31
2. Vervolging van de daders en elementen die in aanmerking worden genomen in het kader van veroordelingen.....	33
3. Bescherming van de slachtoffers: weinig slachtoffers in het statuut.....	34

Conclusies..... 36

Externe bijdrage | Ervaringen met diversiteit en kwetsbaarheid in de hulpverlening aan Latijns-Amerikaanse sekswerkers..... 38

Externe bijdrage | Latijns-Amerikaanse sekswerkers als slachtoffers van mensenhandel in Nederland 42

Deel 2 | Evolutie van en strijd tegen de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel..... 49

Hoofdstuk 1 • Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader 50

1. Ontwikkelingen van het Europese juridische en politieke kader	50
1.1. Mensenhandel.....	50
1.2. Mensensmokkel	55
2. Ontwikkelingen van het Belgische juridische en politieke kader	57
2.1. Hernieuwing van de erkenning van de drie gespecialiseerde opvangcentra	57
2.2. Nieuw Strafwetboek: een grondige hervorming.....	57
2.3. Reclame voor de prostitutie van een meerderjarige: wat mag en wat mag niet?.....	62
2.4. Sekswerk onder arbeidsovereenkomst: een nieuwigheid die vragen oproept	63
2.5. Andere maatregelen	66

Hoofdstuk 2 • Dossieranalyse..... 68

1. Seksuele uitbuiting: Latijns-Amerikaans dossier Charleroi.....	68
Inleiding.....	68
1.1. Crimineel systeem.....	69
1.2. Onderzoek	77
1.3. Slachtofferanalyse	80
1.4. Conclusies	91
2. Economische uitbuiting: Dossier bouwsector (Hasselt).....	92
Inleiding.....	92
2.1. Structuur netwerk.....	92

2.2.	Onderzoek	92
2.3.	Slachtofferanalyse	94
Hoofdstuk 3 • Rechtspraakoverzicht 2023-begin 2024		96
1.	Tendensen	96
2.	Mensenhandel	98
2.1.	Europees Hof voor de Rechten van de Mens	98
2.1.1.	Zaak Krachunova t. Bulgarije, 28 november 2023	98
2.1.2.	Zaak Jasuitis en Šimaitis t. Litouwen, 12 december 2023	98
2.2.	Seksuele uitbuiting	99
2.2.1.	Nigeriaanse netwerken	99
2.2.2.	Latijns-Amerikaanse slachtoffers	103
2.2.3.	' <i>Loverboy</i> '-methode bij Roemeense slachtoffers	108
2.3.	Economische uitbuiting	110
2.3.1.	Bouw	110
2.3.2.	Transport	115
2.3.3.	Horeca	116
2.3.4.	Schoonmaak	118
2.3.5.	Landbouw	119
2.3.6.	Huishoudhulp	120
2.3.7.	Voetbal	120
2.4.	Gedwongen criminaliteit: toepassing van de niet-bestraffingsclausule	121
3.	Mensensmokkel	122
3.1.	Mensensmokkel via voertuigen in het kader van een criminele organisatie met een dertigtal beklaagden	122
3.2.	Surinaamse smokkel door een reisbureau via verschillende verblijfsformules	123
3.3.	Vervoer van nautisch materiaal vanuit Duitsland	125
4.	Erkenning als vluchteling voor slachtoffers van mensenhandel	126

Deel 3 | Data **127**

Inleiding	128
1. Mensenhandel	129
Inbreuken inzake mensenhandel (gegevens van de politie)	129
RSZ-inspectiediensten (ECOSOC-teams) – Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting	130
Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten	131
Strafzaken voor mensenhandel bij de arbeidsauditoraten	134
Aanmeldingen bij de gespecialiseerde centra	135
Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel door de gespecialiseerde centra	135
Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel in 2023 per type en nationaliteit	136
Slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (DVZ)	137
Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel	139
Definitieve veroordelingen voor mensenhandel	140
2. Mensensmokkel	142
Inbreuken inzake mensensmokkel (gegevens van de politie)	142
Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten	143
Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensensmokkel door de gespecialiseerde centra	144
Slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel die in de procedure zijn gestapt	145
Definitieve veroordelingen voor mensensmokkel	146

Externe bijdrage Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2023	148
---	------------

Externe bijdrage Betere ondersteuning voor de slachtoffers van mensenhandel via begeleide vrijwillige terugkeer en re-integratie	158
---	------------

Bijdrage in samenwerking met Minor-Ndako en Esperanto: De opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden	166
--	------------

Deel 4 Aanbevelingen	186
Bijlage: aanbevelingen	193

Voorwoord



Voorwoord

“Een carrousel met risico’s”, het jaarverslag 2024 van onafhankelijk rapporteur mensenhandel Myria, stelt scherp op de uitbuiting van sekswerkers uit Latijns-Amerika.

Mensenhandel met sekswerkers uit Latijns-Amerika is geen nieuw fenomeen. Uit slachtoffercijfers, rechtspraak en gesprekken blijkt wel dat het uitdijt en problematischer wordt. Er tekenen zich ook patronen af en tendensen die aandacht en verdieping vergen. Zo ziet men vaker de stempel van georganiseerde transnationale criminele netwerken. De herkomstlanden van de slachtoffers zijn vaak Brazilië, Colombia en Venezuela. Ze worden uitgebuit in privépanden en worden verplaatst in functie van risico’s op detectie en nieuwe opportuniteiten elders.

Deze mobiele carrousels staan in voor reizen, huisvesting, advertenties, de regeling van rendez-vous en voor verplaatsingen. Die onregelmatige bewegingen maken sekswerkers minder zichtbaar en nog afhankelijker van netwerken die hun hele handel en wandel in regie nemen. Dit gaat soms heel ver, winsten die grotendeels worden afgeroomd, inkomsten waarop beslag wordt gelegd, reisdocumenten die worden afgenomen, situaties van *debt bondage* om reiskosten te vergoeden, ...

Deze realiteit is niet altijd wit-zwart. Vrijwillig sekswerk is soms moeilijk te onderscheiden van sekswerk dat onder zachte dwang gebeurt of *carrément* wordt afgedwongen. In veel omstandigheden zitten ook verschuivingen of situaties die afglijden van win-win- naar uitbuitingssituaties van mensen die onder permanente controle staan en op enkele dagen tijd in andere steden in Europa kunnen verplaatst worden en aan seksklanten aangeboden.

De detectie van deze carrousels mag bijzonder uitdagend zijn, met de aandacht voor deze thematiek wenst Myria onder meer de eerstelijnsdiensten, de politie in het bijzonder, aan te moedigen om aandacht te hebben voor deze thematiek, slachtoffers te detecteren en te identificeren. Cultuur- en taalgevoeligheid moeten mee aan de dag gelegd worden en aangescherpt. Ook voor monitoring van internetplatformen en sociale netwerken zijn deze aandacht en gevoeligheid van belang. Gespecialiseerde slachtoffercentra en verenigingen op het terrein spelen een belangrijke rol. Op het einde van dit voorwoord zal ik de rol van Justitie beklemtonen.

Twee externe bijdragen verrijken deze focus:

De Nederlandse Nationaal rapporteur, Mevrouw Conny Rijken, licht tendensen en vaststellingen toe over Latijns-Amerikaanse sekswerkers als slachtoffers van mensenhandel in Nederland. Deze analyse brengt sterke analogieën aan het licht maar ook enkele verschillen. Zeer interessant voor het beleid is de wijze waarop het *Field Lab* programma er de multidisciplinaire samenwerking komt versterken wanneer er uitdagingen op het terrein zijn die een grote complexiteit vertonen. Dit helpt maatregelen te ontwikkelen die met sterke impact ingrijpen op ontregelde situaties of toestanden.

Met Alias, Boysproject, Espace P en Violet brengt Myria vier organisaties aan het woord in een gezamenlijke bijdrage over hun ervaringen, met diversiteit en kwetsbaarheid, bij de hulpverlening aan Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Zich opstapelende kwetsbaarheden, grijswaarden, perceptie van win-winsituaties, het zijn elementen die er aan bod komen.

2024 was voor Myria en de diverse rollen die het actief vervult in de strijd tegen de mensenhandel een uitdagend jaar. Ik durf te stellen dat Myria alle handschoenen heeft opgenomen die het kreeg toegeworpen, zoals deels mag blijken uit dit verslag.

De bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel deed vele aanbevelingen, maar scherpte de verwachtingen aan voor het coördinatiemechanisme. De werkzaamheden van de Interdepartementale Coördinatiecel en het bureau ervan werden opgedreven, wat van Myria, die er het secretariaat van waarneemt, bijkomende inzet heeft gevraagd.

De nieuwe richtlijn Mensenhandel is van kracht sinds 14 juli 2024. Dit verslag verheldert de inhoud van deze richtlijn voor u en de wijzigingen die moeten worden doorgevoerd in preventie, de rol van Justitie, de detectie en bijstand van slachtoffers en niet in het minst op vlak van coördinatie en doorverwijzing, alsook sommige vragen die rijzen. Op 15 juli 2026 moet de omzetting voltooid zijn.

Samen met PAG-ASA, Payoke en Sürya, wiens erkenning in 2023 werd hernieuwd, bouwt Myria verder MyEldo uit. De veelbelovende eerste resultaten voor analyse van en rapportage over meldingen en nieuwe begeleidingen werden in maart 2024 voorgesteld tijdens een demo aan de Minister van Justitie, de heer Paul Van Tigchelt, in aanwezigheid van leden van het bureau van de Coördinatiecel en de cel Europese Fondsen. Het project werd immers gefinancierd met middelen van het *Internal Security Fund*. Intussen wordt dit systeem permanent geëvalueerd en verbeterd en wordt het voor de centra bruikbaar voor rapportage.

De bijzondere commissie vroeg van Myria ook jaarlijks in het kader van dit jaarverslag aandacht te besteden aan beeldvorming van minderjarige slachtoffers. Myria is met eigen middelen aan de slag gegaan met deze

vraag. U vindt de eerste resultaten hiervan in een onderdeel van het verslag dat we samen maakten met Meza aan Vlaamse kant, een afdeling van Minor-Ndako die samenwerkt met PAG-ASA, en Esperanto, dat werkt in de context van de Fédération Wallonie-Bruxelles.

Zet Myria stappen vooruit bij de realisatie van een betere beeldvorming rond slachtoffers, dan blijft de dataproductie bij de zes actoren die cijfers aanleveren maar moeizaam verbetering vertonen en hinkt ze soms achterop. Het blijft een punt van aandacht en zorg. De themadirectie Mensenhandel bij de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid brengt de resultaten van een kwalitatieve analyse van de eigen data, dit biedt beslist een belangrijke meerwaarde, zeker nu deze in mensenhandel gespecialiseerde ECOSOC-dienst versterking kreeg.

Zoals al vaker gesteld en betreurd, de beeldvorming van slachtoffers mensenhandel blijft in ons land nog te sterk beperkt tot elementaire data die aangeleverd worden door de actoren in het multidisciplinaire samenwerkingsmodel. Slachtoffers die niet in het statuut terechtkomen of in een vroeg stadium vertrekken – of verdwijnen – ontbreken vaak. Onder migranten die IOM begeleidt in het kader van het *Assisted Voluntary Return and Reintegration Program* zijn er ook personen die zich in situaties van mensenhandel bevinden of bevonden. De bijdrage van IOM aan dit verslag ontsluit en analyseert deze data en brengt een dynamisch beeld bij een fenomeen dat vaak te statisch wordt benaderd. Het biedt een waardevolle aanvulling.

Tot slot wil ik misschien even stilstaan bij de belangrijkste uitdaging in de strijd tegen mensenhandel, nu er federaal nog geen regeerakkoord is bereikt.

Het Vlaamse regeerakkoord heeft alvast ambitie getoond voor – en bezorgdheid over – de problematiek van mensenhandel.

“We bekijken hoe we de samenwerking met overheden en partnerorganisaties kunnen versterken zodat slachtoffers van mensenhandel snel kunnen gedetecteerd, ondersteund en begeleid worden. De werkprocessen tussen detectie en formele erkenning van het slachtoffer brengen we in kaart en we verduidelijken de verantwoordelijkheden van de verschillende partnerorganisaties daarin met het oog op het optimaliseren van de operationele werking tussen de verschillende actoren. Daarin gaan we de operationele versnippering tegen, zowel wat betreft de reguliere werking als de crisisaanpak. We zorgen voor helderheid wat betreft de financiering van de psychosociale ondersteuning en de opvang van slachtoffers van mensenhandel.”

De federale aanpak – samen met alle entiteiten en actoren van mensenhandel – staat op het meest uitdagende punt in vele jaren en zal zich moeten toelagen op de kern van de problematiek.

De bijzondere commissie mensenhandel toonde terecht aandacht voor alle vormen van arbeidsuitbuiting, ook deze die niet door de aanpak van mensenhandel kunnen worden bestreden en waarbij uitgebuite werknemers die niet in het statuut terecht kunnen ook bij een veilig loket met hun vragen naar informatie, herstel en recht kunnen aankloppen. Zo’n omgeving zal ook de preventie van mensenhandel ten goede komen en af en toe helpen om mensenhandel op het spoor te komen.

Maar de strijd tegen mensenhandel zelf zal toch in de eerste plaats door Justitie moeten aangevuurd en gevoerd worden.

Dezelfde kanttekening hoort bij de tendens om mensenhandel te benaderen vanuit het perspectief van het migratiebeleid. Daar bestaat het risico dat de focus op de verblijfsgaranties voor derdelanders in onwettig verblijf verhult dat het statuut mensenhandel weliswaar een onontbeerlijke voorwaarde vormt om derdelandse slachtoffers begeleiding en bescherming

te bieden, maar dat het niet de unieke focus van het beleid mag worden. Het is een van de vier hoekstenen van het model, u kent het, dat wordt aangeduid door de vier P’s: *prevention* (preventie), *prosecution* (vervolging), *protection* (bescherming) en *partnership*.

Maar fixatie op derdelanders dreigt de aandacht af te leiden van een mensenhandel-industrie die ook met EU-burgers en – vergeten we het niet – ook Belgen vrij ongestoord te werk kan gaan. Ook het verlenen van bescherming aan die laatsten moet een belangrijke uitdaging blijven.

Vandaar dat we de hoop uitdrukken dat Justitie mensenhandel oormerkt als een absolute prioriteit. Actieve referentiemagistraten en een aandachtig, proactief justitiebeleid zijn de beste garanties opdat kwetsbare slachtoffers, met weinig of geen *agency*, kunnen worden gedetecteerd en beschermd.

In een multidisciplinair model waarin terreinactoren en gespecialiseerde centra op het terrein en in vertrouwen met elkaar werken, moet Justitie de motor zijn van het systeem. Als deze motor niet draaiende blijft is een implosie niet ondenkbaar. Het zogenoemde en vaak geroemde Belgische model is gestoeld op evenwichten, engagementen. Het model garandeert zeker geen succes op zich, het vergt voortdurend grote aandacht en het model staat niet garant voor successen, en al zeker niet als het flankerende de aandacht opeist die moet gaan naar het essentiële.

Vandaar het belang van gedegen en gestoffeerde gerechtelijke dossiers, met aandacht voor slachtoffers, hun recht op herstel en het verwerven van hun broodnodige vertrouwen, dat henzelf en de rechtsstaat sterkt.

Ik wens u van harte een stimulerende lezing toe van dit verslag,

Koen Dewulf
Directeur

Deel 1

**Focus: Beeldvorming van
mensenhandel met het oog
op seksuele uitbuiting van
slachtoffers uit Latijns-Amerika**



Inleiding

Voor de focus van dit verslag heeft Myria beslist om mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van personen afkomstig uit Latijns-Amerika te bespreken. Na de toelichting over de redenen voor die keuze, de geraadpleegde bronnen en de gebruikte terminologie, wordt er een beeld van het fenomeen geschetst in de volgende punten: het profiel van Latijns-Amerikaanse sekswerkers, onder wie slachtoffers van mensenhandel (hoofdstuk 1); de uitbuiting in België van Latijns-Amerikaanse slachtoffers (hoofdstuk 2); de onderzoeken, vervolgingen en bescherming van slachtoffers (hoofdstuk 3). Afsluitend volgen er enkele goede praktijken en worden er conclusies getrokken.

Deze focus is aangevuld met twee externe bijdragen. Enerzijds lichten terreinorganisaties die sekswerkers begeleiden hun werk, en dan vooral dat met deze doelgroep, toe. Anderzijds geeft de Nederlandse Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen een toelichting bij het fenomeen in Nederland.

Myria heeft de thematiek van deze focus gekozen na zijn vaststelling dat het **aantal beslissingen** inzake mensenhandel rond personen uit Latijns-Amerika sinds 2016¹ is gestegen. Myria heeft die beslissingen ontvangen in het kader van zijn opdracht om de rechtspraak in het Nederlandstalige en het Franstalige deel van het land op te volgen. Hoewel sekswerk door Latijns-Amerikaanse personen geen nieuw fenomeen is op het Belgische grondgebied,² is hun seksuele

uitbuiting vanuit het oogpunt van mensenhandel wel degelijk een nieuwe tendens die in de rechtspraak wordt vastgesteld.³

Myria had nog andere redenen om deze thematiek ter sprake te brengen: het **grote aantal online advertenties** voor Latijns-Amerikaanse sekswerkers in België,⁴ de **EMPACT Joint Action Days** in diverse lidstaten van de Europese Unie die zijn toegespitst op sommige Latijns-Amerikaanse nationaliteiten (Colombia, Bolivia en Brazilië),⁵ alsook de analyse van de cijfers waaruit blijkt dat er alsmaar meer van hen worden opgevangen door gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel.⁶

Aangezien het om een **private en verborgen vorm van prostitutie gaat**, zijn er op vandaag niet veel publicaties en informatiebronnen over de kwestie beschikbaar. Ook de jongste Bijzondere parlementaire commissie inzake mensenhandel en mensensmokkel⁷ heeft geen bijzondere aandacht besteed aan het fenomeen. Dat heeft Myria in de overtuiging gesterkt om het thema als onderwerp van zijn focus te kiezen.

Om een zo volledig mogelijk beeld van het fenomeen te schetsen, heeft Myria gesproken met uiteenlopende **actoren**, namelijk meerdere parketmagistraten, federale en lokale politiediensten, centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel, alsook meerdere terreinorganisaties die sekswerkers psycho-medische-sociale begeleiding bieden.⁸ Andere

1 De eerste beslissing die Myria ontvangen heeft met betrekking tot mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse trans personen werd op 21 december 2016 uitgesproken door de correctionele rechtbank van Luik voor feiten die dateerden van 2014. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 120; Corr. Luik, afdeling Luik, 21 december 2016, onuitgegeven; Luik, 17 mei 2018, 18e k. en de website van Myria (rechtspraak).

2 Zie J. Rausenberger: "¿Mi cuerpo? ¡Mi vida! Voicing Latin American transgenders in Antwerp's sex industry" in *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 2016, vol. Nr. 7, nr. 2, pp. 125-142.

3 Inzake de seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen heeft Myria 16 beslissingen ontvangen in het kader van 12 Nederlandstalige en Franstalige dossiers, waarin de vonnissen of arresten werden gewezen tussen 2016 en 2024.

4 Die informatie blijkt uit de diverse gesprekken die Myria had in het kader van deze focus.

5 Europol, *Human trafficking action week: 219 criminals arrested and 1.374 victims identified*, 24 juni 2024, beschikbaar op www.europol.europa.eu.

6 De cijfers over de begeleidingen in opvangcentra zijn beschikbaar in de verslagen van Myria die op zijn website gepubliceerd zijn.

7 Zie Verslag namens de Bijzondere commissie voor de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002. Voor een analyse van de werkzaamheden van die commissie, zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 75-82.

8 Het gaat om vier organisaties. Twee daarvan zijn gespecialiseerd in de begeleiding van mannen en trans personen die sekswerk verrichten, terwijl de twee andere organisaties alle sekswerkers begeleiden. Zie hun externe bijdrage op het einde van deze focus.

bronnen van dit verslag zijn: de rechtspraak die Myria de jongste jaren heeft ontvangen (die het uitgangspunt vormt voor deze beeldvorming); de analyse van dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld,⁹ waaronder een grote zaak die verder in dit verslag wordt aangekaart;¹⁰ de vorige jaarverslagen van Myria; een literatuurstudie, Belgische en internationale persartikels; diverse parlementaire documenten;¹¹ de beslissingen van het Nederlands Landelijk Parket inzake *Field Labs*¹²; alsook de verslagen en gegevens van diverse Belgische, Europese en internationale organismen.¹³

Omdat in de focus de seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen besproken wordt, moet de realiteit van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers in het algemeen meermaals worden aangekaart. Myria benadrukt wel dat het belangrijk is om een duidelijk onderscheid te maken tussen de situaties van autonome sekswerkers en situaties van uitbuiting. **Daarom verduidelijkt Myria doorheen deze focus zorgvuldig of het al dan niet om een situatie van uitbuiting in het kader van mensenhandel gaat.** Myria verkiest om de neutralere term “**sekswerk**” te gebruiken als het gaat om seksuele diensten in algemene zin en soms de term “**prostitutie**” om te verwijzen naar situaties van uitbuiting.

Om de brede waaier aan genderidentiteiten te integreren, gebruikt Myria de uitdrukking ‘**trans personen**’. Die “koepelterm duidt op alle personen bij wie de genderidentiteit en/of genderexpressie afwijkt van de verwachtingen die bij de geboorte aan iemands geslacht worden verbonden¹⁴”, conform de terminologie van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM).

⁹ Zie in het bijzonder een zaak rond een trans beklagde die vervolgd werd voor het uitbuiten van andere Peruviaanse trans personen. In een vonnis van 4 oktober 2024 heeft de Franstalige correctionele rechtbank van Brussel de beklagde vrijgesproken: Corr. Brussel Franstalig, 4 oktober 2024, 47e k. (definitief).

¹⁰ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.

¹¹ Schriftelijke vraag van Emmanuel Burton (MR) aan de minister van Justitie, Bulletin, Kamer, G.Z. 2020–2021, QRVA 55 040, 25 februari 2021; Antwoorden van de minister van Justitie op de vragen van Ben Segers (Vooruit), Sophie Rohonyi (DéFI), Commissie Justitie van de Kamer, Integraal Verslag, Kamer, G.Z. 2020–2021, CRIV 55–COM 463 van 5 mei 2021; Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Verslag over prostitutie in het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, hoorzittingen, 19 mei 2022; Verslag van de bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002.

¹² Zie ter zake verder deel 1, hoofdstuk 2, punt 5 en de definitie in de externe bijdrage van de Nederlandse Nationaal Rapporteur aan het eind van deze focus.

¹³ Myria heeft ook de gegevens gebruikt van de centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel via het elektronisch dossierbeheersysteem MyEldo. MyEldo is een gemeenschappelijke database voor dossiers van slachtoffers, ontwikkeld door Myria en de drie centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel. Het is operationeel sinds maart 2023.

¹⁴ Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, *Gids ter begeleiding van transgenders op het werk*, 2016, p. 26.

Hoofdstuk 1

Profiel van Latijns-Amerikaanse sekswerkers, onder wie slachtoffers van mensenhandel

1. Context en evoluties

Historisch gezien bestaat **sekswerk** door Latijns-Amerikaanse personen in België al **sinds de jaren '80 en '90**, zowel in Antwerpen als in andere steden.¹⁵ Ook was er reeds in de jaren '90 sprake van trans personen in de Belgische seksindustrie. Sekswork door Latijns-Amerikaanse personen is de afgelopen decennia evenwel toegenomen in België, zoals ook de seksindustrie op internationale schaal is gegroeid, ten gevolge van de mondialisering die tot een toenemende migratie van vrouwen en een toename van het sekstoerisme heeft geleid.¹⁶ Het fenomeen van **mensenhandel** met het oog op seksuele uitbuiting met Latijns-Amerikaanse slachtoffers is evenwel nieuw.

De oververtegenwoordiging van vrouwen ten opzichte van andere genderidentiteiten in de samenstelling van **Latijns-Amerikaanse sekswerkers** in België is markant,¹⁷ en is bijzonder opvallend in die van Latijns-Amerikaanse **slachtoffers** van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. In alle beslissingen van de rechtspraak zijn de slachtoffers cisgender of trans vrouwen en ze maken ook de meerderheid uit in de cijfers over de begeleidingen door gespecialiseerde opvangcentra (zie tabel 1 verder).

De terreinorganisaties die Myria ontmoet heeft hebben de minder zichtbare aanwezigheid bevestigd van **cismannen onder de Latijns-Amerikaanse sekswerkers**. Ze worden nergens vermeld in de rechtspraak over mensenhandel en maar uitzonderlijk onder de slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting die begeleid worden door gespecialiseerde opvangcentra (zie tabel 1 verder). De ondervertegenwoordiging van die groep onder de slachtoffers van mensenhandel kan worden verklaard door het feit dat het een minderheidsgroep is in de algemene samenstelling van de sekswerkers, alsook door het feit dat het een minder zichtbare, zij het even kwetsbare groep betreft.

Trans personen, die sterk vertegenwoordigd zijn bij het Latijns-Amerikaanse sekswerk,¹⁸ zijn in grote mate getroffen door dit fenomeen van mensenhandel. Die vaststelling wordt bevestigd door meerdere actoren met wie Myria gesproken heeft, alsook in de rechtspraak en door het dossier dat in dit verslag wordt geanalyseerd.¹⁹

Mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen in België is een fenomeen dat bijna uitsluitend **meerderjarige** personen tussen twintig en vijftig jaar treft. Myria beschikt niet over informatie die wijst op de aanwezigheid van minderjarigen onder die slachtoffers, met uitzondering

¹⁵ Zie J. Rausenberger: "¿Mi cuerpo? ¡Mi vida! Voicing Latin American transgenders in Antwerp's sex industry" in *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 2016, vol. Nr. 7, nr. 2, pp. 125-142.

¹⁶ Zie onder meer voor Nederland: M.-L. Petra Catharina Janssen, *Reizende sekswerkers, Latijns-Amerikaanse vrouwen in de Europese prostitutie*, 2007, p. 7 en voor Frankrijk: F. Guillemaut, *Prostitution et immigration: une histoire conjointe*, Vacarme 2009/1 (nr. 46), pp. 40-41; zie L. Oso, "Money, Sex, Love and the Family: Economic and Affective Strategies of Latin American Sex Workers in Spain" in *Journal of Ethnic and Migration Studies*, januari 2010, vol. nr. 36 (1), pp. 47-65.

¹⁷ Volgens de gesprekken van Myria; zie ook de hoorzitting met de gerechtelijk commissaris, afdelingshoofd "Human trafficking and smuggling" van DJSOC over de verhouding van ongeveer twaalf vrouwen voor een man bij de personen die zich prostitueren of die seksuele diensten aanbieden op het internet: Verslag namens de Bijzondere commissie voor de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, p. 31.

¹⁸ Zie hoorzitting met de gerechtelijk commissaris, afdelingshoofd "Human trafficking and smuggling" van DJSOC: Verslag namens de Bijzondere commissie voor de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, p. 31.

¹⁹ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1: in deze zaak werden twee trans personen beschouwd als slachtoffers van mensensmokkel en van uitbuiting van prostitutie.

van informatie die politiediensten tijdens gesprekken hebben meegedeeld. Volgens hen zouden er soms minderjarigen zijn geïdentificeerd. De afwezigheid van vastgestelde minderjarige slachtoffers in België²⁰ kan ongetwijfeld worden verklaard door hun afwezigheid in het Latijns-Amerikaanse sekswerk in het algemeen ten gevolge van de Europese controle op migratie.²¹

Latijns-Amerikaanse personen verkrijgen vaak de Spaanse of de Portugese nationaliteit als onderdeel van hun migratieparcours.²² Daarom zijn deze nationaliteiten opgenomen in de verschillende tabellen in deze focus. Tussen 2019 en 2023 ontvingen er evenwel geen Portugese slachtoffers van mensenhandel begeleiding van de opvangcentra. In de tabellen over de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel is de Portugese nationaliteit dan ook niet opgenomen.

Tabel 1²³: Aantal begeleidingen van Latijns-Amerikaanse of Spaanse slachtoffers van seksuele uitbuiting in de centra, volgens wettelijk of ervaren gender²⁴ (Bron: gespecialiseerde opvangcentra)

	Totaal	Vrouwen	Mannen	X	Nationaliteit
2019	9	7	2	/	Brazilië, Cuba, Venezuela
2020	9	8	1	/	Brazilië, Colombia, Dominicaanse Republiek, Spanje, Venezuela
2021	9	8	1	/	Brazilië, Colombia, Ecuador, Spanje, Suriname, Venezuela
2022	17	16	0	1	Brazilië, Peru, Spanje, Venezuela
2023	14	12	2	/	Brazilië, Colombia
Totaal	58	51	6	1	Brazilië, Colombia, Cuba, Dominicaanse Republiek, Ecuador, Peru, Suriname, Venezuela

De **nationaliteiten die in België het meest voorkomen bij Latijns-Amerikaanse sekswerkers** zijn de Braziliaanse en de Colombiaanse en – in mindere mate – de Venezolaanse en de Dominicaanse. Die vaststelling

werd gemaakt op basis van diverse gesprekken en op basis van de statistieken van de Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit.

20 Op internationale schaal zou de uitbuiting van jonge Colombiaanse jongens zijn gemeld aan Europol in het kader van een Colombiaans smokkelnetwerk dat hen naar de Verenigde Staten, Latijns-Amerika en Europa smokkelde met het oog op hun seksuele uitbuiting (Europol, situation report, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, Den Haag, oktober 2018, pp. 21-22).

21 Die afwezigheid blijkt uit de geanalyseerde rechtspraak en de verschillende gesprekken van Myria, alsook uit de gegevens van het dossierbeheersysteem MyEldo, waarbij er naar voren komt dat de Latijns-Amerikaanse personen die tussen 2019 en 2023 door de centra voor seksuele uitbuiting werden begeleid allemaal meerderjarig waren toen de begeleiding werd opgestart.

22 Zie verder deel 1, hoofdstuk 1, punt 4 voor meer details over het migratieparcours.

23 Opmerking bij de tabellen 1 en 3 en bij grafiek 1: de voorstelling van de cijfers inzake begeleidingen in 2023 is afkomstig van MyEldo en het jaarverslag 2023 van Myria, terwijl de verdeling van de jaren 2021, 2020 en 2019 afkomstig is van de cijfers uit de eerdere jaarverslagen van Myria: zie *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020*, *Achter gesloten deuren*, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021*, *Zichtbaar onzichtbaar*, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022*, *Gebonden door schuld*, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023*, *Een keten van verantwoordelijkheden* en de website van Myria. Omwille van het nieuwe informaticasysteem sinds 2023 is de rapportage veel nauwkeuriger. De cijfers inzake het aantal aanmeldingen van potentiële slachtoffers werden de afgelopen jaren niet nauwkeurig genoeg bijgehouden, waardoor deze cijfers niet kunnen worden gepresenteerd.

24 X stemt overeen met non-binaire personen. Sinds 2023 kan in het systeem MyEldo een keuze worden gemaakt tussen wettelijk gender en ervaren gender. De optie "ervaren gender" was de voorbije jaren niet mogelijk in het oude systeem en vooralsnog is er geen duidelijke richtlijn voor het registreren van trans personen in het systeem MyEldo.

Tabel 2: Aantal advertenties voor seksuele diensten met Latijns-Amerikaanse en Spaanse of Portugese personen volgens nationaliteit (Bron: DJSOC)

	2022	2023	Januari-juni 2024 ²⁵	Totaal
Brazilië	2.614	2.317	1.344	6.275
Colombia	1.270	1.373	903	3.546
Venezuela	363	407	334	1.104
Dominicaanse Republiek	123	86	65	274
Cuba	104	76	63	243
Argentinië	71	79	47	197
Peru	53	53	49	155
Paraguay	35	24	14	73
Chili	14	13	13	40
Panama	17	18	10	45
Ecuador	11	13	11	35
Bolivia	11	8	3	22
Totaal (Latijns-Amerikaanse personen)	4.686	4.467	2.856	12.009
Spanje	1.136	864	563	2.563
Portugal	432	334	171	937
Totaal (Spaanse en Portugese personen)	1.568	1.198	734	3.500

Diezelfde vaststelling kan eveneens worden gemaakt voor **Latijns-Amerikaanse slachtoffers** van mensenhandel. In het verleden hadden de begeleidingen van Latijns-Amerikaanse personen door de gespecialiseerde opvangcentra vooral betrekking op Braziliaanse mannen, die slachtoffers waren van economische uitbuiting, terwijl de jongste jaren een groter aantal hoofdzakelijk Braziliaanse en Colombiaanse vrouwen en trans personen die slachtoffers zijn van seksuele uitbuiting worden begeleid (zie tabel 1 hierboven en tabel 3 hieronder). Geregeld gaat eenzelfde dossier

over meerdere begeleide slachtoffers. De rechtspraak, de cijfers van de gespecialiseerde opvangcentra en verschillende gesprekken bevestigen die vaststelling, net als de aanwezigheid van een kleiner aantal slachtoffers die afkomstig zijn uit Venezuela, Peru, Ecuador, Bolivia en Argentinië. In sommige gerechtelijke beslissingen waren er trouwens naast de Latijns-Amerikaanse personen ook andere nationaliteiten betrokken onder de slachtoffers (met name Roemeense, Marokkaanse en Nigeriaanse personen).²⁶

Tabel 3: Aantal begeleidingen van Latijns-Amerikaanse of Spaanse slachtoffers van seksuele uitbuiting volgens nationaliteit (Bron: gespecialiseerde opvangcentra)

	Brazilië	Colombia	Venezuela	Peru	Spanje	Ecuador	Suriname	Dominicaanse Republiek	Cuba
2019	7	/	1	/	/	/	/	/	1
2020	2	3	2	/	1	/	/	1	/
2021	1	2	2	/	1	2	1	/	/
2022	12	/	1	3	1	/	/	/	/
2023	8	6	/	/	/	/	/	/	/
Totaal	30	11	6	3	3	2	1	1	1

²⁵ Die gegevens zijn beperkt tot de periode van 1 januari tot 1 juli 2024, wat overeenstemt met de helft van het jaar 2024.

²⁶ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: een beslissing betreffende Latijns-Amerikaanse slachtoffers en een Marokkaanse trans persoon (Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R); een dossier met zowel Nigeriaanse als Latijns-Amerikaanse sekswerkers (Brussel Nederlandstalig, 29 maart 2023, 13e k.); en nog een ander dossier rond de uitbuiting van Latijns-Amerikaanse en Oekraïense slachtoffers (Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A). Zie ook een beslissing over een dubbel netwerk van Braziliaanse en Colombiaanse prostitutie: Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven).

2. Kwetsbaarheden en migratieredenen

De sekswerkers zijn over het algemeen afkomstig uit dezelfde **arme regio's** van Latijns-Amerika,²⁷ uit landen met een onzekere economische situatie.²⁸ Bij de slachtoffers zitten er soms minder kwetsbare en zelfs universitaire profielen, maar dat is geen algemeen gegeven. Latijns-Amerikaanse **sekswerkers** zijn hoofdzakelijk economisch kwetsbare personen. Hun **migratieredenen** is meestal de **zoektocht naar geld** om naar hun familie in hun thuisland te sturen, studies te betalen, hun eigen leven comfortabeler te maken of nog om een persoonlijke schuld terug te betalen.²⁹

In sommige gevallen zijn de sekswerkers al **actief** in hun land van herkomst of in een ander Latijns-Amerikaans land.³⁰ De markt van **sekswerk in Europa** is interessanter dan die van Latijns-Amerika omdat die, enerzijds, aantrekkelijker is in termen van inkomsten voor die personen en anderzijds, toegankelijker is voor Latijns-Amerikaanse **cismannen**.³¹

Uit de gesprekken die Myria gevoerd heeft, blijkt dat de meeste Latijns-Amerikaanse **sekswerkers** alsook de meeste **slachtoffers** uit de geanalyseerde beslissingen over mensenhandel met een **irregulier of precair verblijfsstatuut** op het Belgische grondgebied verblijven.

Het precaire statuut van sekswerkers, als gevolg van het gebrek aan erkenning en de stigmatisering van sekswerk en, voor sommigen, hun irreguliere verblijfssituatie,

beperkt hun toegang tot huisvesting, sociale rechten, reguliere arbeid en gezondheidszorg heel sterk, wat de deur openzet voor hun uitbuiting door derden. Dat probleem werd versterkt door de COVID-19-pandemie.³² Door de moeilijke toegang tot huisvesting kunnen sekswerkers vaak niet anders dan **buitensporige huurprijzen** voor lief nemen.

Latijns-Amerikaanse sekswerkers zijn ook sterk blootgesteld aan risico's van uitbuiting door de talrijke vormen van **geweld en discriminatie** die ze ondergaan.³³ Ook de **risico's op verkrachting en diefstal** zijn enkele van de vele factoren van kwetsbaarheid bij **Latijns-Amerikaanse sekswerkers**.³⁴

Latijns-Amerikaanse trans personen vormen trouwens een bijzonder kwetsbare groep **die in hun land van herkomst** vaak wordt geconfronteerd met verschillende vormen van geweld.³⁵ **Transfobie** uit er zich onder de vorm van institutioneel geweld, met name door de politie,³⁶ alsook onder de vorm van verbaal en fysiek geweld, soms zelfs van hun familie. Die personen ondergaan "(...) de druk van de maatschappelijke vorming van hun milieu van herkomst en in het bijzonder de druk van gendernormen in volksmilieus (heteronormativiteit, homofobie, sanctie voor afwijkende mannelijke aard). Die overlapping klasse/gender duwt de personen richting de sociaal marginale en gestigmatiseerde prostitutie".³⁷ Ze moeten om **politieke redenen** hun toevlucht nemen tot de informele sector van het sekswerk om **financiële autonomie** te bereiken. Soms houden de economische drijfveren van trans personen ook verband met hun wens om hun gendertransitie te betalen. In hun drang naar een dergelijke autonomie leidt de zoektocht naar een hoger inkomen hen naar de Europese markt van het

- 27 Uit de gesprekken die Myria gevoerd heeft blijkt dat tal van Ecuadoriaanse sekswerkers afkomstig zouden zijn uit de stad Guayaquil, terwijl Braziliaanse sekswerkers in de regel afkomstig zouden zijn van de deelstaten Minas Gerais en Goiás. Zie hiervoor een lopend onderzoek in Namen naar een netwerk in de deelstaten Federaal District en Goiás (G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be).
- 28 Venezuela kampt al een tiental jaar met een economische crisis, hyperinflatie, economische sancties en een verminderde olieproductie, met een extreme armoede van zijn bevolking tot gevolg (DAO migratie, "Analyse van migraties: Zuid-Amerika", federale politie, augustus 2023). Wat Colombia betreft, zie ook de economische studie die de OESO in februari 2022 heeft uitgevoerd: "(...) zowel de groei als de sociale inclusie wordt gehinderd door de tekortkomingen van het structurele beleid dat meer dan de helft van de personen die bezoldigde arbeid verrichten uitsluit van formele tewerkstelling en sociale bescherming en ondernemingen tegelijk verhindert om zich te ontwikkelen en productiever te worden" (OESO, *Economie de la Colombie en un coup d'œil*, beschikbaar op www.oecd.org/fr).
- 29 Volgens diverse gesprekken van Myria; zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.; zie de externe bijdrage van terreinorganisaties op het einde van deze focus; zie ook een zaak waarin Myria zich burgerlijke partij heeft gesteld: Corr. Brussel Franstalig, 4 oktober 2024, 47e k. (definitief).
- 30 Door de stempels in hun paspoorten waaruit blijkt dat ze al veel gereisd hebben in Latijns-Amerika voor ze naar Europa kwamen, vermoeden de politiediensten dat de vrouwen in hun land van herkomst al sekswerk hebben verricht.
- 31 Uit een gesprek met terreinorganisaties blijkt dat de arbeidsmarkt van sekswerk in Latijns-Amerika in de regel minder toegankelijk is voor mannen die seksuele betrekkingen hebben met mannen dan voor vrouwen en trans personen. Dat kan worden verklaard door een sterkere sociale en religieuze discriminatie in het land van herkomst.
- 32 Zie de externe bijdrage van Johan Debuf, eerste hoofdinspecteur van politie, Politiezone Brussel-Noord, in: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensenmokkel 2020. Achter gesloten deuren*, p. 46.
- 33 Zie hoorzitting van dhr. Guilhem Lautrec (Alias) over Latijns-Amerikaanse sekswerkers: Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Verslag betreffende de prostitutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hoorzittingen, 19 mei 2022, pp. 48-56.
- 34 Zie de getuigenis van een slachtoffer in het kader van een lopend onderzoek in Brazilië en in Namen: G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.
- 35 Volgens de Trans Murder Monitoring (TMM) van 2020 werden er in het jaar voordien wereldwijd 353 moorden op trans vrouwen gemeld. Bijna de helft daarvan gebeurde in Brazilië en 62% van de slachtoffers was een sekswerker: zie TMM (Trans versus Transphobia), "Update Trans Day of Remembrance 2020", TGEU, 11 november 2020.
- 36 Zie het verslag van het CGVS (CEDOCA) over geweldsdaden en/of discriminatie door de politie ten aanzien van LGBT+-personen: CGVS, "Colombia – Seksuele minderheden en transgenders", COI focus, 19 oktober 2020.
- 37 O. L. Gonzalez, "L'imbrication classe et sexe à l'œuvre : parcours identitaires et migratoires chez les personnes trans MtF latino-américaines" in *Genre, sexualité & société*, 2018, vol. nr. 20.

sekswerk. In **Europa** worden Latijns-Amerikaanse trans personen, **ongeacht hun genderexpressie**³⁸, evenwel – net als de andere Latijns-Amerikaanse sekswerkers – geconfronteerd met geweld, stigmatisering en sociale discriminatie, in het bijzonder wat de **toegang tot gezondheidszorg, huisvesting en tewerkstelling** betreft.³⁹

Latijns-Amerikaans sekswerk in België is **minder zichtbaar**, door de verborgen aard van het fenomeen en zijn gesloten en reizende gemeenschap. Het is dan ook moeilijk om in contact te komen met die gemeenschap, waardoor er een groter risico is qua kwetsbaarheid. Omdat deze groep meestal geen Nederlands, Frans of Engels spreekt en begrijpt, speelt ook de **taalbarrière** een rol in dat sociale isolement. Dat leidt tot een zekere onmacht in hun relaties met klanten of in het kader van de huur van appartementen in een taal ze niet begrijpen, wat hen ertoe kan brengen om gebruik te maken van telefonisten of tussenpersonen. Door het taalisolement hebben Latijns-Amerikaanse slachtoffers bij hun aankomst in België doorgaans alleen hun uitbuiters als contactpersonen, wat hun afhankelijkheid van hen versterkt.⁴⁰

De Belgische hoven en rechtbanken baseren de kwetsbaarheid van **Latijns-Amerikaanse slachtoffers van mensenhandel** met het oog op seksuele uitbuiting in België geregeld op het feit dat hun uitbuiters controle over hen uitoefenen en op het feit dat ze een groot deel van hun inkomsten aan die laatste moeten afstaan.⁴¹ De kwetsbaarheid van deze groep vloeit eveneens voort uit het feit dat ze geen andere **bestaansmiddelen** hebben dan wat het sekswerk opbrengt. Enkele beslissingen in de rechtspraak maken gewag van een zeker **geweld**, fysiek of via bedreigingen, van de uitbuiters ten aanzien van de slachtoffers van mensenhandel, terwijl de controle die de daders uitoefenen meestal subtieler is.⁴² In een beslissing waarbij een dubbel netwerk betrokken was, verklaarden de Colombiaanse slachtoffers dat ze zich bedreigd voelden en bang waren voor represailles, terwijl de Braziliaanse slachtoffers verklaarden in te stemmen met het ingevoerde systeem.⁴³

3. Wervingsmethodes

Dit punt heeft zowel betrekking op Latijns-Amerikaanse sekswerkers in het algemeen als op slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

Vaak **weten** Latijns-Amerikaanse **sekswerkers** dat zij in Europa in de prostitutie zullen werken, maar kennen ze de precieze voorwaarden niet. In zeldzame gevallen wordt er hun een job als *nanny*, schoonmaakster, serveerster, kapster of werkracht in een nagelsalon aangeboden. Soms worden **valse beloften** gebruikt bij de rekrutering van Latijns-Amerikaanse slachtoffers van mensenhandel.⁴⁴ Dat is ook het geval in een lopend onderzoek in Namen, waarin Braziliaanse *influencers* en modellen oorspronkelijk werden gerekruteerd voor een degelijke baan.⁴⁵ Uit de rechtspraak blijkt dat de rekrutering in de regel **in het land van herkomst** via internet gebeurt en minder vaak op het Belgische grondgebied.

Myria heeft in het kader van meerdere gesprekken vernomen dat de **Latijns-Amerikaanse gemeenschap** in Europa **in het algemeen** heel actief is op **sociale media** en op **instant messaging apps**. Via talrijke groepen op sociale media over verschillende thema's met soms wel duizenden leden wordt er informatie uitgewisseld. Het is een praktische en toegankelijke manier voor nieuwkomers om een netwerk uit te bouwen en informatie te bekomen.

Ook sekswerkers uit Latijns-Amerika die in Europa willen werken maken gebruik van sociale media en *instant messaging apps* zoals Facebook, Instagram, TikTok, WhatsApp, WhatsApp Business, Signal en Telegram. Zo bestaan er WhatsAppgroepen voor onder meer accommodatie of huisvesting, voor uitleg over hoe verblijfsdocumenten kunnen worden bekomen, schoonheidstips, privétaxi's, voor contacten, prostitutieactiviteiten, ... Daarin worden tips uitgewisseld en worden er contacten gelegd.⁴⁶ Het is een manier voor sekswerkers om snel hun weg te vinden in een andere stad of in een ander land. Ze kunnen op deze manier snel

38 Omvat "(...) onder meer: mannen en vrouwen met een verleden als transseksueel en al wie zich identificeert als transseksueel, transgender, travestiet, androgyn, polygender, persoon met een fluïde gender ('genderqueer'), persoon zonder gender, persoon met een variërend gender ('gender variant') of die een andere genderidentiteit en/of -expressie heeft dan de standaardtweedeling tussen man en vrouw en die aan zijn gender uiting geeft aan de hand van zijn kleding, voorkomen of lichaamsveranderingen, met inbegrip van meervoudige chirurgische ingrepen" (Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, *op.cit.*, p. 26).

39 Volgens de rechtspraak en de gesprekken die Myria gevoerd heeft; zie hoorzitting van Guilhem Lautrec (Alias), *op.cit.*

40 Volgens de gesprekken die Myria gevoerd heeft. Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.

41 Zie verder deel 1, hoofdstuk 2, punt 3.4. voor meer details over het begrip controle.

42 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Brussel Nederlandstalig, 29 maart 2023, 13e k.

43 Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, 47e k. (onuitgegeven).

44 Volgens de gesprekken die Myria gevoerd heeft; zie ook een beslissing betreffende een baan in een nagelsalon in deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

45 Zie G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

46 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.2.3.

en gemakkelijk reizen van de ene locatie naar de andere en een verblijfplaats regelen. Sekswerkers vernemen zo ook welke buurten bekendstaan voor sekswerk en wat de gebruiken en prijzen zijn in een bepaald land of in een bepaalde stad.

Ook uit zaken over **seksuele uitbuiting** blijkt dat sekswerkers via sociale media en *instant messaging apps* soms terechtkomen bij een **faciliterende organisatie**.⁴⁷

Uit een dossier is er bijvoorbeeld gebleken dat een Braziliaanse trans sekswerker vanuit Brazilië naar Italië reisde, daar enkele weken autonoom werkte en nadien naar Denemarken trok. Via een WhatsAppgroep vernam zij dat er goed kon worden verdiend in België, waarna ze naar Charleroi reisde. Na enkele weken vertrok zij opnieuw naar Italië en van daar reisde ze opnieuw naar haar familie in Brazilië. Toen zij na enkele maanden beseftte dat ze geld nodig had, kwam zij terug naar Europa.⁴⁸

Daarnaast speelt **mond-tot-mondreclame** een grote rol. De sekswerker kent iemand in Europa die dat werk doet en er veel geld mee verdient. Het kan een vertrekpunt zijn om vervolgens via sociale media en *instant messaging apps* contact te leggen. Hoewel het geen terugkerende rekruteringsmethode is, werd er in twee dossiers vastgesteld dat de **'loverboy'**-methode werd toegepast, waarbij de beklagde zijn verleidingskracht had gebruikt om het slachtoffer te rekruteren.⁴⁹

In veel gevallen komen de sekswerkers op eigen kracht naar Europa. Anderen doen een beroep op georganiseerde netwerken die fungeren als een **soort 'reisagentschappen'**.⁵⁰ Die faciliteren de reistrajecten **naar en nadien binnen Europa**. Zo regelen zij de nodige reisdocumenten (zoals vliegtuigtickets). Zij regelen ook de nodige administratie voor het toeristenvisum. Ze geven hun bijvoorbeeld cash geld (1.000 of 2.000

euro) om hun kredietwaardigheid aan te tonen bij de grensovergang.⁵¹ Die vaststelling werd met name gedaan in het kader van een onderzoek dat in Brazilië en in Namen werd gevoerd rond een prostitutienetwerk dat via reisagentschappen werkte.⁵²

Uit een gesprek met een politiedienst blijkt dat dit fenomeen vooral, maar niet uitsluitend, wordt vastgesteld bij Braziliaanse **'touroperators'** die een totaalpakket inclusief vlucht, hotel voor een eventuele tussenstop/transit, een eerste appartement en andere diensten aanbieden.

4. Migratieparcours

In dit punt wordt eerst het internationale traject van de Latijns-Amerikaanse personen behandeld en wordt er vervolgens dieper ingegaan op de situatie van Latijns-Amerikaanse sekswerkers en van Latijns-Amerikaanse slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting in het bijzonder.

De migratieroute en de verblijfssituatie van **Latijns-Amerikaanse personen in de seksindustrie** kunnen uiteenlopende vormen aannemen: van legale migratie met verblijfstitels of toeristenvisa tot irreguliere verblijfssituaties.

Volgens diverse gesprekken komen veel Latijns-Amerikaanse personen **via Spanje of Portugal** het Schengengebied binnen. Historisch komen Brazilianen vooral via Portugal. Personen uit andere Latijns-Amerikaanse landen komen via Spanje. De affiniteit met de taal en de cultuur speelt daarbij beslist een rol. Voor bepaalde landen uit Zuid- en Midden-Amerika geldt er **geen visumplicht** meer sinds enkele jaren. De onderdanen van deze landen⁵³ kunnen, onder bepaalde voorwaarden, vrij in het Schengengebied reizen tijdens een bepaalde periode.⁵⁴ Zo is er sinds 2015 geen visumplicht meer voor Colombianen en Peruvianen die naar Schengen willen reizen. Brazilianen van hun kant kunnen vrij naar het Schengengebied reizen sinds 2001.

47 Zie verder deel 1, hoofdstuk 2, punt 2.1. voor meer details over de faciliterende organisaties.

48 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.

49 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Luik, 22 november 2023, 19e k.; zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.

50 Zie M. Mariën, "Twee Brazilianen in cel voor mensenhandel in de prostitutiesector: 'Werden onder druk gezet en bedreigd'", Het Laatste Nieuws, 7 juni 2024, beschikbaar op www.hln.be en Belga, "Brazilianen blijven in de cel voor mensenhandel in de prostitutiesector", Krant van West-Vlaanderen, 11 juni 2024, beschikbaar op www.kw.be.

51 De migratiedienst aan de Schengenbuitengrens kan namelijk controleren of een persoon voldoende bestaansmiddelen heeft om binnen de EU te reizen. Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

52 Zie de getuigenis van een slachtoffer: G. Dupont, "Prostitution - 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

53 Voor Latijns-Amerika geldt dat voor Argentinië, Brazilië, Chili, Colombia, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexico, Nicaragua, Panama, Peru, Uruguay en Venezuela. Bolivia, Belize, Cuba, de Dominicaanse republiek, Ecuador en Suriname vallen hier bijvoorbeeld niet onder. Zie ook [L_20183033NL.01003901.xml](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/3033/oj/1) (europa.eu) voor de volledige lijst *Applying for a Schengen visa - European Commission* (europa.eu).

54 Het gaat om 90 dagen over een periode van 180 dagen.

Vaak verkrijgen ze na een tijdje een **verblijfsrecht** in of zelfs de **nationaliteit** van Spanje en Portugal. Met deze verblijfstitel kunnen zij vrij rondreizen binnen de EU maar het betekent niet noodzakelijk dat ze in een andere lidstaat mogen verblijven, er mogen werken of er zich langdurig kunnen vestigen. Het soepelere visumbeleid voor onderdanen van landen uit Latijns-Amerika werd door meerdere experts aangewezen als een van de voornaamste redenen waarom er sinds kort meer personen met bepaalde nationaliteiten in Europa verblijven, meer bepaald Colombianen en Venezolanen.

In sommige gevallen verblijven de personen drie maanden in de EU en **keren ze nadien terug** naar hun land van herkomst. In andere gevallen blijven de personen ook nog na het verstrijken van hun visumtermijn, in irregulier verblijf. Soms dienen personen een verzoek om **internationale bescherming** in.⁵⁵ Soms zijn ze weigerachtig om erkend te worden als vluchteling aangezien dat betekent dat zij niet mogen terugkeren naar hun land van herkomst. De **COVID-19**-pandemie heeft ook een impact gehad op het migratieparcours van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers die niet naar Latijns-Amerika konden terugkeren tijdens die gezondheidscrisis.

De hoge **mobilititeit binnen België en in Europa** vormt een typisch fenomeen bij **Latijns-Amerikaanse sekswerkers**. Zij verblijven maar enkele dagen of weken in een stad en verplaatsen zich dan naar ergens anders. De **interne verplaatsingen** lijken een dubbel doel te hebben. Enerzijds commercieel, volgens het principe **“New in town”**: een nieuwe sekswerker in een bepaalde regio trekt meer klanten aan. Anderzijds kunnen sekswerkers zo lokaal geen netwerk uitbouwen en slagen ze erin uit het vizier van de autoriteiten te blijven. De lokale politie en de terreinorganisaties die sekswerkers begeleiden stellen dat het daardoor moeilijk is om een goed zicht te krijgen op de sekswerkers en een vertrouwensband met hen op te bouwen.⁵⁶

Spanje en Portugal vormen vaak de uitvalsbasis van waaruit **Latijns-Amerikaanse sekswerkers** zich (tijdelijk) verplaatsen naar andere lidstaten.⁵⁷ Een beslissing ging over een dubbel netwerk dat heel representatief is voor die tendensen bij Latijns-Amerikaanse slachtoffers van mensenhandel: de Braziliaanse slachtoffers hebben verklaard in Portugal te wonen en te werken, terwijl de Colombiaanse slachtoffers hebben aangegeven dat ze in Spanje hebben geleefd.⁵⁸ In het algemeen verplaatsen ze zich per vliegtuig of per auto naar België. Soms komen de sekswerkers ook **via Amsterdam of Parijs naar België**.⁵⁹ Voor sommigen is België dus het bestemmingsland, maar ze komen eveneens terecht in Frankrijk, in Nederland⁶⁰, in Luxemburg, in Zwitserland of in Kroatië.⁶¹ Dat zijn doorgaans de landen waar klanten het meest betalen en waar ze dus het best kunnen verdienen. Vaak gebeuren de activiteiten in de **grensregio's** met Nederland⁶², Frankrijk en Luxemburg. Uit interviews met politiediensten bleek dat **Polen** vroeger een belangrijke toegangspoort vormde, ook voor andere groepen zoals Chinese sekswerkers, maar sinds 2017 verschoof dat langzaam naar Spanje.

Latijns-Amerikaanse personen vormen niet zelden een **gezin** met een persoon uit een andere lidstaat van de Europese Unie.⁶³ In een dossier⁶⁴ zijn meerdere Braziliaanse slachtoffers van mensenhandel in Spanje **getrouwd** voor ze in België aankwamen. Een Braziliaans slachtoffer heeft trouwens verklaard dat ze in België is komen werken om haar activiteiten als sekswerker te verbergen voor haar omgeving in Spanje.

In een beslissing was er sprake van de organisatie van een **schijnhuwelijk** in de Dominicaanse Republiek om een jong Dominicaans slachtoffer van mensenhandel naar België te laten komen om hier te worden uitgebuit.⁶⁵

55 Volgens een analyse van de migratie door de federale politie: “Sinds begin 2023 zijn Venezolanen, Colombianen en Peruvianen de sterkst vertegenwoordigde nationaliteiten voor de verzoeken om internationale bescherming in Europa. Volgens de gegevens van Eurostat vertegenwoordigen ze een totaal van 16% van alle verzoeken in de EU+ (Ven.: 41.575, Col.: 38.000 en Per.: 12.875)” (Eurostat - https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_ASYAPPCTZM/default/table?in=DAO+migration, “Analyse migratoire: Amérique du Sud”, federale politie, augustus 2023, p. 1).

56 Volgens de gesprekken die Myria gevoerd heeft.

57 Zie de route van een Venezolaanse burgerlijke partij in een beslissing die in deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2. wordt besproken: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

58 Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, 47e k. (onuitgegeven).

59 Zie ook een zaak waarin Myria zich burgerlijke partij stelde: Corr. Brussel Franstalig, 4 oktober 2024, 47e k. (definitief); zie ook de analyse van een zaak (deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.) waarin meerdere slachtoffers vanuit hun land van herkomst het vliegtuig naar Parijs hebben genomen om vervolgens in België aan te komen.

60 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

61 Zie M. Mariën, “Twee Brazilianen in cel voor mensenhandel in de prostitutiesector: ‘Werden onder druk gezet en bedreigd’”, *Het Laatste Nieuws*, 7 juni 2024, beschikbaar op www.hln.be en Belga, “Brazilianen blijven in de cel voor mensenhandel in de prostitutiesector”, *Krant van West-Vlaanderen*, 11 juni 2024, beschikbaar op www.kw.be.

62 Zie met name een zaak waarin Myria zich burgerlijke partij stelde: Corr. Brussel Franstalig, 4 oktober 2024, 47e k. (definitief). In dit dossier zou de prostitutie georganiseerd zijn in Utrecht en meerdere steden in België, in daartoe gehuurde appartementen en hotels. Zo ontving Myria een beslissing waarbij de activiteiten zowel in Nederland als net over de grens in Limburg plaatsvonden. Zie ook deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

63 Zie M.-L. Petra Catharina Janssen, *Reizende sekswerkers, Latijns-Amerikaanse vrouwen in de Europese prostitutie*, 2007, p. 2, beschikbaar op www.uva.nl.

64 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.

65 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de [website van Myria \(rechtspraak\)](http://www.myrria.be).

Hoofdstuk 2

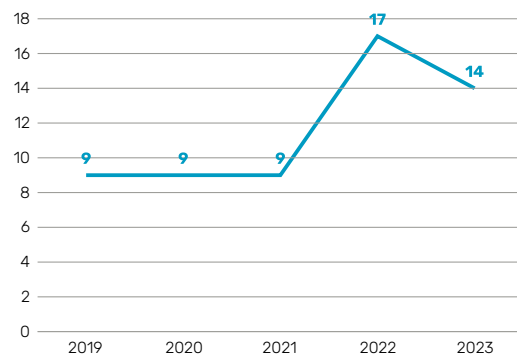
Uitbuiting in België

1. Fenomeen in cijfers

Zoals hierboven al vermeld werd, dateert het eerste vonnis inzake mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met slachtoffers uit Latijns-Amerika waarvan Myria kennis heeft genomen pas van 2016, in een zaak waarbij de feiten zich afspeelden in 2014.⁶⁶ Sinds 2016 ontvangt Myria geregeld gerechtelijke beslissingen rond seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse slachtoffers.⁶⁷ Uit informatie van de politiediensten blijkt dat in dezelfde periode ook internationaal de eerste signalen werden opgevangen rond Latijns-Amerikaanse criminele bendes die de uitbuiting van slachtoffers in Europa organiseerden.⁶⁸

Ook in de **cijfers van de gespecialiseerde centra**⁶⁹ is er een toename merkbaar van het aantal begeleide slachtoffers van mensenhandel die afkomstig zijn uit Latijns-Amerika. Zij vermoeden dat het evenwel gaat om een *dark number* en dat de werkelijke aantallen veel hoger liggen. Slachtoffers van seksuele uitbuiting uit Latijns-Amerika zijn doorgaans om uiteenlopende redenen niet geïnteresseerd in een statuut als slachtoffer van mensenhandel.⁷⁰ Het aantal slachtoffers in het statuut strookt daarom waarschijnlijk niet met de realiteit.

Grafiek 1: Evolutie van het aantal begeleidingen van slachtoffers uit Latijns-Amerika 2019-2023 (Bron: gespecialiseerde opvangcentra)



De politiediensten vermoeden dat het fenomeen van mensenhandel met slachtoffers uit Latijns-Amerika toeneemt en nog verder zal toenemen, zowel in België als in andere Europese landen. Daarvoor baseren zij zich onder meer op de toename van het aantal seksadvertenties met personen uit Latijns-Amerika die online worden geplaatst.⁷¹

In de periode van 2019 tot en met het derde trimester van 2023 registreerde de politie **125 vastgestelde seksuele inbreuken** waarbij verdachten met een Latijns-Amerikaanse nationaliteit betrokken waren.⁷² De meeste feiten werden gepleegd in 2020 en in 2021. Sindsdien is er opnieuw een daling.⁷³

66 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 120 (Corr. Luik, afdeling Luik, 21 december 2016, niet-gepubliceerd en Luik, 17 mei 2018, 18e k.) en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

67 Myria ontving 16 beslissingen in het kader van 12 Nederlandstalige en Franstalige dossiers, waarin de vonnissen of arresten werden gewezen tussen 2016 en 2024.

68 Ook wat minderjarigen betreft: zie Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the EU*, oktober 2018. Europol, *Early Warning Notification on Cases of sexual exploitation involving suspects and potential victims from South-America*, september 2020.

69 Zie hierboven tabel 1 en tabel 3.

70 Zie verder, deel 1, hoofdstuk 3, punt 3 "Bescherming van de slachtoffers: weinig slachtoffers met het beschermingsstatuut".

71 Zie tabel 2 hierboven. Dat bleek ook uit interviews met de politie.

72 Er moet in de cijfers een onderscheid worden gemaakt tussen de inbreuken en de onderzoeken (dossiers). De inbreuken zijn eerste vaststellingen door de politiediensten waarbij zij vaak nog niet onmiddellijk kunnen bepalen of het over mensenhandel gaat. Zij vinden dat deze seksuele inbreuken kunnen vallen onder het fenomeen mensenhandel. In het kader van het onderzoek is het aan de magistraten om de feiten al dan niet te kwalificeren als mensenhandel.

73 Volgens de politie valt deze daling mogelijk te wijten aan een wijziging in de databank en de onzekerheid over de nieuwe wetgeving inzake seksueel strafrecht over de manier waarop de controles van privéontvangst mochten worden uitgevoerd, met minder controles tot gevolg.

Tabel 4: Vastgestelde seksuele inbreuken waarbij er een verdachte was met een Latijns-Amerikaanse nationaliteit voor de periode 2019-2023 (3e trimester) (Bron: DJSOC)

Inbreuk	2019	2020	2021	2022	2023	Eindtotaal
Uitbuiting van iemands ontucht	8	13	15	8	1	45
Seksuele uitbuiting	4	8	10	9	7	38
Aanzetting tot ontucht	9	14	9	3	0	35
Misbruik van prostitutie – meerderjarige (nwSSW⁷⁴)	0	1	0	2	4	7
Eindtotaal	21	36	34	22	12	125

De meest voorkomende nationaliteit onder de verdachten is de Braziliaanse, gevolgd door de Spaanse en de Colombiaanse. Het aandeel vrouwen (68%) ligt veel hoger binnen deze categorie van inbreuken.

Tabel 5: Nationaliteiten van de verdachten voor de vastgestelde seksuele inbreuken volgens geslacht tijdens de periode 2019-2023 (3e trimester) (Bron: DJSOC)

Nationaliteit	Mannen	Onbekend/Andere ⁷⁵	Vrouwen	Eindtotaal
Brazilië	11	3	37	51
Spanje	14	0	29	43
Colombia	3	0	20	23
Venezuela	3	0	10	13
Portugal	8	0	1	9
Dominicaanse Republiek	2	0	6	8
Peru	4	1	2	7
Ecuador	0	0	1	1
Eindtotaal	45	4	106	155

Uit de vaststellingen van de seksuele inbreuken per gerechtelijk arrondissement blijkt dat het fenomeen zich zowat overal in België voordoet, en dat zowel in de grote steden als in kleinere gemeenten. Het zwaartepunt van de problematiek met deze nationaliteiten situeert zich voornamelijk in West-Vlaanderen.

⁷⁴ Nieuw Seksueel Strafwetboek.

⁷⁵ Deze kolom bevat de data van de federale politie met betrekking tot de verdachten van vreemde origine afkomstig uit landen waar er een wettelijke mogelijkheid is om op de ID-kaart iets anders te vermelden dan "man" of "vrouw".

Tabel 6: Geografische spreiding van de feiten inzake de vastgestelde seksuele inbreuken met verdachten uit Latijns-Amerika voor de periode 2019-2023 (3e trimester) (Bron: DJSOC)

Gerechtelijk arrondissement	2019	2020	2021	2022	2023	Eindtotaal
Antwerpen	2	1	2	6	4	15
Waals-Brabant	0	0	1	0	2	3
Brussel (Brussel-Hoofdstad)	3	5	7	4	0	19
Brussel (Halle-Vilvoorde)	1	2	1	1	0	5
Henegouwen (Charleroi)	3	2	0	0	0	5
Henegouwen (Bergen)	1	0	0	1	1	3
Leuven	0	2	0	1	0	3
Luik	0	8	1	0	1	10
Limburg	1	0	4	3	0	8
Luxemburg	1	1	0	2	0	4
Namen	0	0	2	0	1	3
Oost-Vlaanderen	1	2	3	3	3	12
West-Vlaanderen	8	13	13	1	0	35
Eindtotaal	21	36	34	22	12	125

2. Organisatie van de uitbuiting

Hieronder volgt een analyse van de structuur van de mensenhandelorganisaties en hun praktijken en werkwijzen. Daarvoor baseerde Myria zich voornamelijk op informatie uit de gerechtelijke beslissingen en dossiers inzake mensenhandel, aangevuld met de expertise van de politie en de magistratuur.

Veel sekswerkers afkomstig uit Latijns-Amerika werken **autonoom** in Europa en hebben controle over hun werk en leven. Ze doen dikwijls een beroep op tussenpersonen, vaak landgenoten, om wegwijs te raken in de seksindustrie in België of andere Europese landen. Soms ontstaan daarbij **'win-winsituaties'** voor de beide partijen, waarbij de sekswerker de tussenpersoon daarvoor vergoed.⁷⁶

Bepaalde praktijken – zoals de rol van de *telefonistas*⁷⁷, sekswerk in privéhuizen of de hoge mobiliteit – zijn typische fenomenen bij sekswerkers uit Latijns-Amerika in het algemeen. Myria benadrukt dat het belangrijk is

om een onderscheid te maken tussen de situatie van autonome sekswerkers en situaties van uitbuiting en om niet automatisch uit te gaan van uitbuitingssituaties.

Structuur van de organisatie

Uit de geanalyseerde dossiers en de informatie van de politie kon Myria **een bepaalde structuur bij de organisatie** van de uitbuiting afleiden. De uitbuiting gebeurt doorgaans in de context van **internationale netwerken met meerdere faciliterende cellen in Europa**.

De **faciliterende organisaties** regelen de reis en organiseren het sekswerk. Zoals hierboven vermeld werd, fungeren zij vaak als een **soort 'reisagentschappen'** die tegen hoge bedragen reispakketten aanbieden.⁷⁸ Ze plannen de reis naar Europa en binnen Europa en faciliteren hier het sekswerk door publiciteit te regelen via online advertenties en de contacten met de klanten te verzorgen. Omdat de slachtoffers vaak de taal en de gewoontes niet kennen, zijn zij aangewezen op het netwerk en betalen ze veel voor deze diensten.

⁷⁶ Zowel de terreinorganisaties als de politiediensten bevestigen dat.

⁷⁷ In de Franstalige beslissingen gebruiken de magistraten over het algemeen de term "standardiste".

⁷⁸ Zie o.a. M. Mariën, "Twee Brazilianen in cel voor mensenhandel in de prostitutiesector: 'Werden onder druk gezet en bedreigd'", *Het Laatste Nieuws*, 7 juni 2024, beschikbaar op www.hln.be en Belga, "Brazilianen blijven in de cel voor mensenhandel in de prostitutiesector", *Krant van West-Vlaanderen*, 11 juni 2024, beschikbaar op www.kw.be.

Volgens sommige experts is er de afgelopen jaren een onevenwicht ontstaan in de machtsverhoudingen. Mogelijk zagen criminele netwerken hun kans schoon. De aanvankelijke win-winsituaties werden **zogenaamde win-winsituaties**, waarbij de winsten hoger zijn voor de organisaties dan voor de sekswerkers. De uitbuiting gebeurt vaak heel **subtiel**, het dwingende aspect is minder aanwezig. De slachtoffers komen evenwel in situaties terecht waarin zij afhankelijk zijn van de organisaties om geld te verdienen en waaruit ze soms moeilijk kunnen ontsnappen. Deze vorm van pooierschap valt veel moeilijker op te sporen, deels omdat de slachtoffers zich er niet altijd bewust van zijn dat ze worden uitgebuit.⁷⁹ In sommige gevallen nemen sekswerkers het ook voor lief, omdat zij nog altijd meer verdienen dan in hun herkomstland en hun familie daarvan afhankelijk is. Langzaam kunnen deze situaties verglijden in **situaties van uitbuiting**.⁸⁰

Uit informatie van de politie blijkt dat er vaak sprake is van aansturing van bovenuit. Het **hoofd van de organisatie** bevindt zich in het algemeen in het **thuisland** of in een Latijns-Amerikaans buurland.

In Europa werken de organisaties met **verschillende cellen per land of provincie**. Zij doen het operationele werk: ze organiseren de huisvesting en het sekswerk en controleren de slachtoffers. Ze hebben meerdere slachtoffers op hetzelfde moment 'in dienst' op uiteenlopende plaatsen.

In een dossier was er sprake van een vrouw met de Belgische nationaliteit die afkomstig was uit de Dominicaanse Republiek en die in een periode van vier jaar maar liefst 36 slachtoffers – onder meer uit de Dominicaanse Republiek – had uitgebuit.⁸¹

Toch is de organisatie niet piramidaal: binnen de verschillende nationaliteiten zijn er wel diverse groepen maar er is niet noodzakelijk sprake van één verbonden

systeem.⁸² De cellen bestaan uit personen uit Latijns-Amerika die al in Europa gevestigd zijn maar die nog banden hebben met hun thuisland. Vaak komen zij uit hetzelfde land als het slachtoffer of uit een buurland. Een gemeenschappelijke taal en cultuur spelen daarbij een rol. Deze vorm van organisatie wordt vaak – maar niet uitsluitend – vastgesteld bij de Braziliaanse netwerken.⁸³

De afzonderlijke cellen staan vaak **met elkaar in contact en werken samen**, soms **verschillende nationaliteiten** door elkaar. Er is sprake van een soort **doorschuifstelsel** tussen die verschillende cellen, waarbij er adressen en slachtoffers worden uitgewisseld. Op die manier worden de **snelle verplaatsingen** mogelijk gemaakt en is er sprake van een prostitutiecarroussel.⁸⁴

In sommige dossiers was er eveneens sprake van Roemeense of Nigeriaanse sekswerkers in dezelfde panden als de Latijns-Amerikaanse sekswerkers.

In een dossier ging het om uitbuiters die in Oekraïne op zoek gingen naar vrouwen die voor hen wilden werken.⁸⁵

In een dossier stelde Myria een samenwerking vast tussen Braziliaanse en Colombiaanse organisaties. Daarbij werd eenzelfde vennootschap gebruikt voor het huren van prostitutiepanden voor twee afzonderlijke cellen, een cel die de prostitutie van Braziliaanse vrouwen faciliteerde en een cel die de prostitutie van Colombiaanse vrouwen faciliteerde.⁸⁶

De uitbuiters zijn zowel **mannen als vrouwen**. Niet zelden gaat het om **voormalige sekswerkers of slachtoffers** die hun schulden afbetaalden en zelf nieuwe slachtoffers rekruteren in hun land van herkomst en dan een eigen cel opstarten.⁸⁷

79 Dat werd bevestigd door de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel. Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.2.

80 Over win-winsituaties zie o.a. ook Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2009, In een schijn van wettelijkheid*, pp. 18-19 en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2013, Bruggen slaan*, p. 26.

81 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak).

82 Volgens politiediensten bestaat er niet zoiets als een "Latijns-Amerikaanse maffia".

83 Volgens sommige experts zijn de Braziliaanse organisaties beter georganiseerd dan de andere. De langere aanwezigheid van deze organisaties in België speelt daarbij een rol.

84 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.

85 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.; zie ook deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Brussel Nederlandstalig, 29 maart 2023, k. 13.

86 Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven).

87 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.

In een dossier was er sprake van een vrouw uit de Dominicaanse Republiek die als tussenschakel fungeerde tussen de Belgische uitbuiters en de meisjes, en die zelf in het verleden het statuut van slachtoffer van mensenhandel had gekregen.⁸⁸

De faciliterende organisaties schakelen **handlangers** in voor de operationalisering van de uitbuiting. Ze doen een beroep op **chauffeurs**, **telefonistas**, bewakers en fotografen. Het gebeurt niet zelden dat ambitieuze handlangers na een tijdje zelf een eigen cel opstarten en voor hun eigen rekening slachtoffers beginnen uit te buiten.⁸⁹

De **chauffeurs** worden ingeschakeld om de slachtoffers bij aankomst in Europa van de luchthaven naar hun verblijfplaats te brengen. Zij vervoeren de slachtoffers ook naar hun werkplekken of komen het geld ophalen. Soms komen zij werkmateriaal brengen, zoals beschermingsmiddelen of seksattributen. In sommige gevallen bezorgen zij drugs voor de klanten en de slachtoffers. De chauffeurs werken soms voor meerdere netwerken op hetzelfde moment en zij rekruteren en controleren soms slachtoffers.

In een dossier was de chauffeur eveneens een ronselaar van slachtoffers op vraag van zijn 'oversten'. Nadat hij ze geronseld had, moest hij toezicht op hen houden en werd hij hun 'chaperon'.⁹⁰

Daarnaast wordt er een beroep gedaan op **telefonistas**, een typisch fenomeen bij Latijns-Amerikaanse sekswerkers in het algemeen. Zij spelen een belangrijke faciliterende rol. Meestal gaat het om vrouwen, vaak (voormalige) sekswerkers, die dat als bijverdienste doen.

Hun taak bestaat erin de online seksadvertenties te beheren. Hun telefoonnummers staan vermeld in die seksadvertenties. Zij verzorgen de communicatie met de klanten: ze beantwoorden de oproepen, regelen de afspraken met de klanten, geven hun het adres door waar de sekswerker zich bevindt, verwittigen

de sekswerker dat er een klant komt, controleren de duur en de modaliteiten van de prestaties, en lichten hun oversten daarover in. De klanten hebben nooit rechtstreeks contact met de sekswerkers. De sekswerkers moeten de **telefonistas** voortdurend informeren over de aankomst, de gekozen duur van de prestatie en het vertrek van de klant. De **telefonistas** houden nauwgezet een **boekhouding** bij van elke sekswerker. Ze worden betaald voor hun diensten, meestal krijgen ze een vast bedrag of een percentage per klant. Dat kan gaan van 5 tot 15 euro per klant. In een dossier moesten de slachtoffers zelfs 50% van hun inkomsten afgeven indien **telefonistas** een klant hadden aangebracht.⁹¹ De **telefonistas** bevinden zich in België of in het buitenland, bijvoorbeeld in Spanje of in Nederland, van waar ze werken met Belgische telefoonnummers. Soms zijn er zelfs heuse **callcenters** waar meerdere **telefonistas** samenzitten. Omwille van de taal zijn de sekswerkers van hen afhankelijk om werk te krijgen.⁹²

In sommige gevallen staan ze daarnaast in voor het onderhoud van de panden en voor het aanleveren van werkmateriaal.

In een dossier beheerde de **telefonista** zeven telefoons tegelijk, elk met twee simkaarten (per simkaart was er een slachtoffer). De advertenties werden door de manager op de seksadvertentiewebsite gepubliceerd. Haar werktijden waren van 10 uur 's ochtends tot middernacht op weekdays en tot 2 uur à 3 uur in de ochtend tijdens het weekend. Zij kreeg 5 euro per klant. Haar inkomen was ongeveer 700 euro per week.⁹³

Ook de **pandeigenaren** spelen een belangrijke rol, zoals verderop nader wordt toegelicht.

88 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 100 (Corr. Gent, 10 juni 2022, 10e k.) en de website van Myria (rechtspraak).

89 Zie onder meer deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.

90 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.

91 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 71 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 november 2021, k. B15).

92 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R; zie ook deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.; zie ook Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven).

93 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.2.1.

3. Uitbuitingspraktijken en werkwijze van de faciliterende organisaties

3.1. Sekswerk in privépanden

Sekswerk door Latijns-Amerikaanse personen gebeurt voornamelijk in privépanden waar de sekswerkers wonen. Zij verblijven maar kortstondig op dezelfde plaats, soms nauwelijks enkele dagen of weken, en verhuizen dan naar een andere locatie in België of in een ander land.⁹⁴ Hierdoor spelen ook de panden en de pandeigenaren/pandbeheerders een grote rol in het **carrouselstelsel**.

Aanvankelijk werden er vooral (goedkope) **hotels**, **apparthotels**, **motels** en **huisjes** in vakantieparken gebruikt, en nadien privéwoningen. Vaak wordt er gehuurd via verhuurplatformen zoals **AirBnB** of **Booking.com** omdat het zo relatief anoniem kan. Deze locaties kunnen voor korte duur worden gehuurd en maken snelle verplaatsingen mogelijk.⁹⁵ Meer en meer worden er ook panden op de **reguliere huizenmarkt** gebruikt. In sommige gevallen zijn de uitbuiters van een cel zelf eigenaars van panden. In andere gevallen doen de uitbuiters een beroep op **pandeigenaren** op de reguliere huizenmarkt waarbij zij huren voor langere periodes. Al dan niet met medeweten van de pandeigenaren worden deze onderverhuurd aan de sekswerkers. Soms worden zo meerdere panden tegelijk beheerd. En dat soms door Belgen, die dan meestal een link hebben met Latijns-Amerika, bijvoorbeeld omdat ze getrouwd zijn met iemand van die regio.⁹⁶

Volgens informatie van de politiediensten worden de gehuurde appartementen en villa's vaak specifiek ingericht voor sekswerk. Er worden kleine ruimtes gecreëerd met gyprocplaten of gordijnen waar sekswerkers klanten kunnen ontvangen. Meerdere vrouwelijke en trans sekswerkers leven en werken er samen. De leefomstandigheden zijn er vaak erbarmelijk.

Sekswerkers huren deze kamertjes tegen **een hoge dag- of weekprijs**, die ruim boven de marktprijs ligt. Het gaat om weekprijzen tussen 250 en 600 euro en dagprijzen tussen 30 euro en 150 euro.⁹⁷ Vaak worden de kamers te huur aangeboden via advertenties op Redlights of via gesloten WhatsAppgroepen of mond-tot-mondreclame.⁹⁸

Uit informatie van de politie blijkt dat er ook Latijns-Amerikaanse *filières* actief zijn in de immobiliën. Het gaat daarbij om personen die verblijfsdocumenten ontvangen in Portugal of in Spanje en daarmee naar België komen om een pand te huren, en dat vervolgens te verhuren aan sekswerkers via gesloten WhatsAppgroepen. Daarna vertrekken zij zelf terug naar het buitenland om van daaruit de verhuurde panden te beheren.

Meerdere dossiers waarin het tot een veroordeling voor mensenhandel of mensensmokkel kwam illustreren dat:

In een eerste dossier beheerde de Belgische uitbouter meerdere villa's waarin hij zo'n 35 kamers afwisselend verhuurde aan meerdere slachtoffers. Sommige panden werden zelfs verhuurd met de tussenkomst van een immokantoor dat goed wist dat het om prostitutiepanden ging.⁹⁹

⁹⁴ Sekswerk in de privéontvangst via online advertenties is een algemene trend die sinds de coronapandemie nog is toegenomen. Zie onder meer Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, *Verslag betreffende de prostitutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, hoorzittingen, 19 mei 2022.

⁹⁵ Zie *Verslag namens de Bijzondere commissie voor de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, DOC 55 2530/002, pp. 237-238.

⁹⁶ Zie onder meer: Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven); zie ook de rechtspraak in de vorige jaarverslagen: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 71 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 november 2021, k. B15); *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 101 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. B17) en de website van Myria (rechtspraak).

⁹⁷ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R; zie ook de rechtspraak in het volgende jaarverslag: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en p. 101 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. B17) en de website van Myria (rechtspraak).

⁹⁸ Zie onder meer: Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven); zie ook de rechtspraak in de volgende jaarverslagen: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 72 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 november 2021, k. B15) en *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en p. 101 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. B17) en de website van Myria (rechtspraak).

⁹⁹ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 100 (Gent, 10 juni 2022, 10e k.) en de website van Myria (rechtspraak).

In een andere zaak werd de eigenaar veroordeeld voor mensenhandel omdat hij bewust meerdere panden verhuurde aan trans slachtoffers in irregulier verblijf, en van hun kwetsbare positie misbruik maakte om een extra hoge huur te vragen van 3.000 euro per maand.¹⁰⁰

In een laatste dossier werd een Belgische uitbater van een champagnebar die ook kamers verhuurde aan vrouwen uit Latijns-Amerika veroordeeld voor mensensmokkel.¹⁰¹

In enkele dossiers was er sprake van Latijns-Amerikaanse slachtoffers in **champagnebars en massagesalons**.¹⁰² Maar in enkele gevallen was er sprake van slachtoffers in vitrines, in het kader van straatprostitutie of als escort.¹⁰³

Volgens experts werken trans sekswerkers uit Latijns-Amerika doorgaans zowel in de privéontvangst als in het kader van straatsekswerk. In de grote steden bieden zij hun diensten aan op specifieke plaatsen die daarvoor gekend zijn. In Brussel gaat het bijvoorbeeld om straatsekswerk in specifieke buurten. In Antwerpen gaat het soms eveneens om raamsekswerk.¹⁰⁴

3.2. Publiciteit en klantenwerving via seksadvertentiewebsites en sociale media

De publiciteit en de klantenwerving gebeuren online via seksadvertentieplatformen.¹⁰⁵

De faciliterende organisaties beheren deze advertenties voor de sekswerkers.¹⁰⁶ Uit dossiers blijkt dat klanten niet altijd terechtkomen bij het slachtoffer op de foto's en die in de advertenties. Achter een advertentie zitten er soms verschillende vrouwen. Door de advertenties te beheren, hebben de uitbuiters controle over de seksactiviteiten van de vrouwen en kunnen ze extra hoge geldsommen vragen voor deze 'diensten'.¹⁰⁷ In de praktijk zijn het dus vaak de *telefonistas* die de advertenties regelen en de contacten met de klanten verzorgen.¹⁰⁸

Soms wordt er een beroep gedaan op een **professionele fotograaf** die sensuele foto's maakt voor de advertenties. Ook daarvoor moeten sekswerkers hoge bedragen betalen. In een dossier werd de fotograaf vervolgd als mededader.¹⁰⁹

Vaak worden er sociale media en *messaging apps* gebruikt voor het aanbrengen van klanten, zoals **Instagram** en andere kanalen, waaronder gesloten groepen op **WhatsApp, Telegram of Signal**. Deze kanalen zijn veel minder zichtbaar dan online advertenties omdat de klanten al moeten worden toegelaten tot een besloten groep. Dat maakt de sekswerkers ook minder zichtbaar voor de autoriteiten of de terreinorganisaties.

100 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 72 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. B17) en de website van Myria (rechtspraak).

101 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 101 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. B17) en de website van Myria (rechtspraak).

102 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak). Zie ook deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.

103 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 101 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. B17) en de website van Myria (rechtspraak).

104 Voor Brussel zie: Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, *Verslag betreffende de prostitutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, hoorzittingen, 19 mei 2022. Voor Antwerpen: de informatie werd verstrekt door terreinorganisaties.

105 Brussels Hoofdstedelijk Parlement, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, *Verslag betreffende de prostitutie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, hoorzittingen, 19 mei 2022, p. 38. De meest gebruikte websites in België zijn Redlights en Quartier Rouge. Uit de gerechtelijke beslissingen en informatie van de politie blijkt dat er ook gebruik wordt gemaakt van Vivastreet (vooral in Franstalig België). Ohlala, Afspraakjes.be, Kinky.nl, Cyberotica, Badoo.com en Onlyfans worden voornamelijk gebruikt voor de heteroseksuele *female-to-male* seksmarkt. Andere kanalen zoals Hunqz en Boys4you worden gebruikt voor de homoseksuele *male-to-male* seksmarkt.

106 De uitbouter registreert zich en maakt een profiel aan. Met een profiel kunnen meerdere advertenties voor verschillende slachtoffers worden aangemaakt.

107 Terwijl in realiteit het plaatsen van advertenties gratis is. Om de zichtbaarheid van de advertentie te vergroten, kan men bijbetalen. Zie bijvoorbeeld de algemene gebruiksvoorwaarden van de website Redlights.

108 Zie *supra*.

109 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.1.

3.3. Verdeling van de winst en schuldbinding

In sommige gevallen is er sprake van **debt bondage of schuldbinding**. De slachtoffers moeten hun reisschulden en de andere kosten die ze zagezegd hebben gemaakt afbetalen.¹¹⁰

In minstens een dossier moest het slachtoffer haar schulden afbetalen door poetswerk en prostitutie. Elke avond werden de gelden opgehaald door de uitbuiters, en kreeg het slachtoffer eten aangezien zij geen geld had om het zelf te kopen. Het slachtoffer hield helemaal niets over aan haar seksactiviteiten.¹¹¹

In een ander dossier moest een jong meisje uit de Dominicaanse Republiek tot 8.500 euro afbetalen voor haar reis en het schijnhuwelijk dat voor haar geregeld was om naar België te kunnen komen. Toen een vaste klant interesse toonde om een weekend met het meisje door de brengen, werd dat geweigerd door de uitbuiters, tenzij de man een groot deel van het saldo van haar schuld zou betalen.¹¹²

De situaties van de slachtoffers verschillen gevoelig volgens het netwerk, en zelfs binnen eenzelfde netwerk lopen de voorwaarden soms sterk uiteen. Hoe meer *agency* het slachtoffer heeft, hoe interessanter het betalingssysteem kan zijn.¹¹³

De slachtoffers betalen voor de huisvesting en de zagezegde diensten. Doorgaans moeten ze **50% van hun inkomsten afstaan**, maar het kan ook om een groter percentage gaan.¹¹⁴ Soms is de afspraak dat ze de helft van hun inkomsten afstaan maar geen huur betalen. In andere gevallen moeten ze een **hoge dag- of weekprijs**

betalen voor de kamer van meerdere honderden euro's maar mogen ze hun inkomsten houden.

Vaak komen er bovenop de huur nog eens kosten voor **extra diensten**, zoals de online seksadvertenties, een bijdrage voor de *telefonistas*, foto's door een professionele fotograaf, condooms, seksspeeltjes, soms nog eens de prijs van kost en inwonen, ...¹¹⁵ In de praktijk houden veel slachtoffers nauwelijks 20% van hun inkomsten over.¹¹⁶ In sommige gevallen houden de uitbuiters alles en krijgen de slachtoffers af en toe een klein bedrag toegestopt.¹¹⁷

In een dossier hanteerde de uitbuiters diverse formules voor verschillende meisjes in eenzelfde pand, waarbij sommige meisjes 80 euro per dag betaalden voor een kleine slaapkamer, en andere meisjes een weekprijs van 450 euro. Deze meisjes mochten hun inkomsten wel volledig houden. Andere meisjes betaalden geen huurprijs maar moesten dagelijks de helft van hun inkomsten afstaan. In ruil daarvoor verleende de uitbuiters verschillende diensten, zoals de online advertenties, de contacten met de klanten, en verstrekte hij gratis condooms.¹¹⁸

In een ander dossier konden de meisjes kiezen tussen twee formules: ofwel de 50/50-formule waarbij zij de helft van hun inkomsten afstonden maar waarbij ze geen huur, advertentiekosten en *telefonista* moesten betalen, ofwel de 40/60-formule, waarbij ze nog bijkomend de huur en de advertenties dienden te betalen.¹¹⁹

In nog een ander dossier werd er een combinatie van verschillende betaalsystemen gebruikt: de 50/50-regeling werd toegepast, of een weektarief of soms een combinatie van die beide. In sommige gevallen werd alles ingehouden.¹²⁰

¹¹⁰ Het bedrag van de schuldbinding is evenwel vaak beperkter in vergelijking met andere mensenhandel- en mensensmokkelnetwerken, zoals de Nigeriaanse netwerken.

¹¹¹ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

¹¹² Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak).

¹¹³ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.

¹¹⁴ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

¹¹⁵ Zie onder meer: Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven); zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A; zie ook de rechtspraak in het jaarverslag: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak).

¹¹⁶ Volgens informatie van de politie.

¹¹⁷ In sommige gevallen houden de uitbuiters het volledige inkomen. Zie o.a. G. Dupont, "Prostitution - 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

¹¹⁸ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

¹¹⁹ Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven).

¹²⁰ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.

De **opbrengsten** uit sekswerk zijn wel hoog. De sekswerkers verdienen enkele duizenden euro's per maand. Tarieven variëren tussen 50 euro en 80 euro per half uur, en tussen 100 euro en 160 euro per uur. In een zaak rond Colombiaanse meisjes bedroeg een maandinkomen tussen 8.000 euro en 30.000 euro, afhankelijk van hoeveel ze werkten.¹²¹

De tarieven voor trans sekswerkers zouden doorgaans hoger liggen dan voor vrouwelijke sekswerkers, omdat ze zeldzamer zijn.¹²²

3.4. Controle op de slachtoffers en arbeidsomstandigheden

Latijns-Amerikaanse sekswerkers komen doorgaans aan om te werken in een pand en na korte tijd opnieuw te vertrekken naar een andere plaats. De sekswerkers komen nauwelijks buiten. Ze komen niet in contact met terreinorganisaties en politiediensten, wat hen extra kwetsbaar maakt. Er wordt bovendien misbruik gemaakt van de taalbarrière. Zij zijn ook vaak heel kwetsbaar omwille van hun precaire administratieve, sociale en financiële situatie.¹²³

De controle op de slachtoffers door de uitbuiters gebeurt vaak vanop afstand, **via sociale media of messaging apps**, meestal via WhatsApp. Vaak is er nauwelijks fysiek contact tussen de slachtoffers en de uitbuiters, en zien ze elkaar gewoon bij het ophalen van het geld of zelfs helemaal niet. In een geval hoorde Myria dat de dader kon inloggen op de gsm van het slachtoffer en zo kon controleren wat het slachtoffer deed en welke contacten zij had.¹²⁴

In sommige gevallen worden de slachtoffers gecontroleerd via **camerabewaking**. Soms is er een camera opgesteld in het pand, soms zelfs in de

kamers.¹²⁵ Het reilen en zeilen van de slachtoffers wordt zo gecontroleerd. Er wordt bijvoorbeeld nagegaan of de klanten niet te lang blijven en of de slachtoffers wel "eerlijk" zijn over hun inkomsten.¹²⁶ Uit informatie van de politie blijkt dat deze camerabewaking soms dient ter bescherming tegen bepaalde bendes van overvallers die het gemunt hebben op prostitutiepanden.¹²⁷

In een dossier was er sprake van camerabewaking in de kamer van het slachtoffer. Dat was voor de uitbuiters een manier om het slachtoffer te controleren, met haar te communiceren en haar bevelen te geven.¹²⁸

Vaak is er sprake van **bewakers** of 'bodyguards' die de panden waar de sekswerkers werken beveiligen. Soms wonen zij samen met de sekswerkers in het pand, soms kunnen ze gewoon worden opgeroepen als er problemen zijn. In meerdere dossiers moesten zij erop toezien dat de slachtoffers het pand niet verlieten zonder hun toestemming.¹²⁹ In sommige gevallen gebruiken de bewakers **geweld** tegen de sekswerkers. In een dossier dat Myria analyseerde was de bewaker agressief en verstrekke hij de slachtoffers in het pand cocaïne. Hij bracht eveneens klanten aan voor de slachtoffers – voor eigen rekening –, waarbij hij een deel van de inkomsten opeiste.¹³⁰

Soms moesten de slachtoffers hun **paspoort afgeven**.¹³¹

De slachtoffers hebben **nauwelijks of geen keuze wat de selectie van klanten** of wat de plaats van de prostitutie betreft. Aangezien de contacten met de klanten via *telefonistas* verlopen, hebben de slachtoffers geen zicht op de klanten. In verschillende dossiers mochten de slachtoffers **geen klanten weigeren**.¹³² Deden zij dat wel, dan werd er op hen ingepraat en werden zij onder druk gezet. Ook de **tarieven mochten zij niet zelf bepalen** en werden van hogerhand opgelegd. Er kon niet worden onderhandeld over de modaliteiten en de voorwaarden. Soms moesten ze gratis seksuele diensten verlenen aan hun bazen of uitbuiters.¹³³

¹²¹ Uit informatie van een lokale politiedienst.

¹²² Uit informatie van o.a. de terreinorganisaties. Zie ook J. Rausenberger: "¿Mi cuerpo? ¡Mi vida! Voicing Latin American transgenders in Antwerp's sex industry" in *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 2016, vol. Nr. 7, nr. 2, pp. 125-142.

¹²³ Dat blijkt onder meer uit informatie van de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

¹²⁴ Dat blijkt onder meer uit informatie van de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

¹²⁵ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A; Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R; Zie ook deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.3.

¹²⁶ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

¹²⁷ Zie ook G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

¹²⁸ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

¹²⁹ Zie onder meer deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.3.

¹³⁰ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.3.

¹³¹ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

¹³² Zie ook G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

¹³³ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.3.

De slachtoffers hebben vaak lange werkdagen; van 's morgens tot 's nachts moeten zij **beschikbaar zijn om klanten te ontvangen**.¹³⁴ Ze kunnen niet zelf hun werkritme bepalen. In een dossier moesten de slachtoffers een "boete" betalen indien ze een dag verlof wensten te nemen.¹³⁵ In geen geval mag de afwezigheid van de slachtoffers leiden tot een verlies aan inkomsten voor de uitbuiters.

In de meeste gevallen mogen slachtoffers kiezen welke **seksuele handelingen** ze stellen maar wordt er hun gevraagd om zich flexibel op te stellen. Er wordt druk uitgeoefend zodat zo ook verregaande seksuele handelingen zouden stellen. Vaak wordt er verwacht dat ze meedoen aan groepsseks of aan andere extremere seksuele handelingen. In een dossier konden klanten kiezen voor een optie "slaaf" (*esclave*) waarbij de klant geweld mocht gebruiken, en dat voor een meerprijs van 300 euro per uur.¹³⁶ Soms moesten ze seks hebben terwijl ze dat niet wilden, bijvoorbeeld tijdens hun menstruatie of bij ziekte. Soms gebruiken de uitbuiters zelfs heel persoonlijke details, zoals iemands maagdelijkheid of een zwangerschap, als een extra troef om klanten te lokken. Indien de klanten klachten hebben, wordt er meestal druk uitgeoefend of zijn er repercussies voor de slachtoffers.¹³⁷

De slachtoffers worden vaak blootgesteld aan risico's, zoals klanten die agressief zijn of die onder invloed zijn.¹³⁸

Indien de slachtoffers niet meewerken, worden zij gestraft, bijvoorbeeld door hun klanten te ontzeggen, waardoor ze geen inkomsten hebben,¹³⁹ maar fysiek geweld is veeleer zeldzaam. Soms worden **slachtoffers en hun familieleden bedreigd** als zij aangeven te willen stoppen met het sekswerk of niet hard genoeg werken. Vaak hebben de uitbuiters banden met de regio van herkomst en kennen ze de entourage van de slachtoffers

of zorgen zij er bewust voor dat ze die kennen om dat later tegen hen te gebruiken. De slachtoffers zijn bang dat hun families in het land van herkomst gevaar lopen. De uitbuiters oefenen ook druk uit door ermee te dreigen dat ze de familie zullen inlichten over het sekswerk.¹⁴⁰ Die laatste is daarvan namelijk niet altijd op de hoogte.¹⁴¹ Of ze dreigen ermee dat ze het slachtoffer zullen aangeven bij de politie voor illegaal verblijf.

In enkele gevallen pasten de uitbuiters de **'loverboy'-methode** toe bij de rekrutering¹⁴² en werd die ook gebruikt om de slachtoffers zodra ze in België waren aan het lijntje te houden en te controleren.¹⁴³

3.5. Drugsgebruik

Drugsgebruik is – net als meer algemeen binnen de samenleving – wijdverspreid in de seksindustrie. Daarbij gebruiken zowel sekswerkers als klanten. Soms gebruiken sekswerkers op hun verzoek. Vaak is er in de panden drugs te verkrijgen. Het gaat dan vooral om cannabis en cocaïne.¹⁴⁴

Bovendien is er een toename van het fenomeen *chemsex*, namelijk het gebruik van drugs tijdens sekscontacten. De risico's voor sekswerkers daarbij zijn groter, in het bijzonder voor hun gezondheid.¹⁴⁵

Volgens gesprekken met sommige experten gebruiken sekswerkers vaak drugs om hun werk aan te kunnen. Uit de gesprekken kon er niet worden afgeleid dat sekswerkers verplicht zouden worden om drugs te gebruiken of opzettelijk afhankelijk zouden worden gemaakt van drugs door hun uitbuiters.

134 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

135 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.3.

136 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Luik, 22 november 2023, 19e k.

137 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A; zie ook de rechtspraak in het volgende jaarverslag: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak).

138 Zie ook G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

139 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.

140 Zie ook M. Mariën, "Twee Brazilianen in cel voor mensenhandel in de prostitutiesector: 'Werden onder druk gezet en bedreigd'", Het Laatste Nieuws, 7 juni 2024, beschikbaar op www.hln.be en Belga, "Brazilianen blijven in de cel voor mensenhandel in de prostitutiesector", Krant van West-Vlaanderen, 11 juni 2024, beschikbaar op www.kw.be.

141 Dit bleek onder meer uit informatie die bekomen werd van de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel; zie ook deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.

142 Zie ook hierboven.

143 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Luik, afdeling Luik, 22 november 2023, k. 19L.

144 Uit informatie van lokale politiediensten. Zie ook G. Dupont, "Prostitution – 'J'ai fui un réseau de prostitution brésilien à Namur'", 1 juli 2024, *DH Les sports+*, beschikbaar op www.dhnet.be.

145 Zie ook Sensoa, *Chemsex in Vlaanderen en Brussel: feiten en cijfers* en Exaequo.be, *Drugs – Chemsex*.

In een dossier werden slachtoffers onder druk gezet om 's nachts seks te hebben met drugsklanten van de bewaker van het gebouw en daarbij drugs te gebruiken om op die manier zijn drugswinsten te maximaliseren.¹⁴⁶

Volgens bepaalde actoren¹⁴⁷ komt afhankelijkheid van drugs vooral voor bij trans sekswerkers. Het gebeurt in de seksindustrie ook dat drugs (cocaïne en cannabis) worden gebruikt als een betaalmiddel voor seks.¹⁴⁸

Er lijken geregeld linken te zijn tussen de faciliterende organisaties en drugscriminaliteit. In meerdere dossiers kwamen de feiten van mensenhandel en seksuele uitbuiting trouwens aan het licht in het kader van een onderzoek naar drugsfeiten.¹⁴⁹

4. Witwassen en geldtransfers naar het buitenland

Het geld dat de uitbuiters buitmaken wordt vaak overgemaakt naar het buitenland, zelden blijft het in Europa. De opbrengsten zijn meestal in **cash**. Dat bemoeilijkt het **financieel onderzoek** en maakt het moeilijk om de **geldstromen** in kaart te brengen.

Het geld wordt overgemaakt naar Latijns-Amerika via **money transmitters** zoals Western Union, Moneytrans, Ria Money Transfer of via internetbanken zoals Wise. Vaak gebruiken uitbuiters daarbij namen van andere personen, bijvoorbeeld van familieleden, zodat ze zelf niet in beeld komen. In een dossier gebruikte de uitbuiters de rekeningen van de slachtoffers om de illegale opbrengsten naar het buitenland door te sluizen. Aangezien ze te veel cash had, kon zij de gelden niet allemaal in eigen naam overmaken.¹⁵⁰

Ook wordt er alsmaar vaker gewerkt met nieuwe soorten van betalingen, zoals bijvoorbeeld Bitcoin-automaten (Bitcoin ATM)¹⁵¹.

Daarnaast is er sprake van cashkoeriers, personen die tegen kleine vergoedingen of in ruil voor "gratis service" het geld overmaken naar het thuisland.¹⁵² Een zogenaamd ondergronds bankiersysteem wordt toegepast binnen het Latijns-Amerikaanse milieu. Een vertrouwenspersoon in Europa stelt zich dan garant bij een bankier in het land van bestemming die de betaling uitvoert.

Voorts zijn er meerdere witwasconstructies in België aan het licht gekomen, onder meer via vennootschappen. Zo wordt er geld uit de prostitutie witgewassen door het organiseren van andere activiteiten waarbij er bijzonder hoge kosten worden gegenereerd en er via valse facturen geld wordt witgewassen.¹⁵³

In een dossier werd er vastgesteld dat de gelden van illegale oorsprong werden witgewassen via een vennootschap die actief was in de bouw- en schoonmaaksector.¹⁵⁴

In een ander dossier werden er meerdere ondernemingen gebruikt om de cashgelden door te storten op een Duitse bankrekening. Grote sommen cash werden overgemaakt aan particulieren of zaakvoerders van ondernemingen, onder meer in Luxemburg, die het geld nadien overmaakten op de Duitse of de Franse bankrekening van het hoofd van de organisatie in België. Deze geldtransfers werden dan verantwoord aan de hand van fictieve facturen of onbestaande leningen/schulden. De bankrekeningen van ondernemingen werden eveneens gebruikt voor de huur van de appartementen aan de pandeigenaren. Dat was een manier om de identiteit van de huurder te verhullen. De tussenpersonen die de fictieve facturen uitschreven lieten zich daarvoor betalen aan 3%.¹⁵⁵

146 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.3.

147 Uit informatie van de politiediensten en de gespecialiseerde centra voor slachtoffers van mensenhandel.

148 Uit informatie van de terreinorganisaties.

149 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

150 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak).

151 Een Bitcoin ATM is een fysieke mobiele automaat waarmee gebruikers Bitcoin-tokens kunnen kopen of verkopen. Zie een zaak waarin Myria zich burgerlijke partij stelde: Corr. Brussel Franstalig, 4 oktober 2024, k. 47 (definitief).

152 Uit informatie van de politie.

153 Zie ook CTIF, *Activiteitenverslag 2021*, p. 6.

154 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.2.

155 Corr. Brussel Franstalig, 27 mei 2022, k. 47 (onuitgegeven).

In sommige gevallen is er ook een link met **andere criminele fenomenen, zoals drugscriminaliteit**. Prostitutie wordt daarbij soms gebruikt als een witwassysteem voor drugsopbrengsten. Maar volgens sommige experts¹⁵⁶ is dat zeker geen vast patroon.

5. Uitbuiting in andere (EU-)landen

Ook in andere EU-lidstaten is seksuele uitbuiting van slachtoffers uit Latijns-Amerika een groeiend fenomeen. Uit informatie van Europol en van de politiediensten blijkt dat er alsmaar meer gevallen zijn van mensenhandel met verdachten en slachtoffers uit Latijns-Amerika in Europa.

Het **VN-Bureau voor Drugs en Criminaliteit (UNODC)** wijst erop dat de meeste van deze slachtoffers door middel van misleiding worden gerekruteerd door internationale netwerken met banden en kantoren in Colombia. **Europa en Mexico** zijn de voornaamste bestemmingen.¹⁵⁷

In **Frankrijk** is er vooral sprake van Braziliaanse netwerken die vanuit Spanje opereren.

Ook in **Spanje en in Portugal** worden er, volgens berichten in de pers¹⁵⁸, geregeld netwerken opgerold.¹⁵⁹ In Spanje lijkt het voornamelijk om Colombiaanse en Venezolaanse slachtoffers en daders te gaan.¹⁶⁰ In de

afgelopen jaren zou het aantal slachtoffers uit Latijns-Amerika in Spanje zijn gestegen van 28,9% naar 50,9%.¹⁶¹

Uit informatie van de politiediensten blijkt dat deze landen een andere aanpak hanteren bij het bestrijden van deze netwerken, waarbij er wordt geprobeerd om zo snel mogelijk een maximaal aantal cellen van een netwerk op te doeken. België kiest voor langdurige onderzoeken om hogerop in de keten te geraken in de netwerken.

Ook in **Nederland** blijkt uit prostitutiecontroles dat er de jongste jaren een toename is van vrouwen en trans sekswerkers uit Latijns-Amerika.¹⁶²

In Nederland wordt er gebruikgemaakt van een zogenaamd **Mensenhandel Field Lab (MFL)**, een specifieke vorm van multidisciplinair samenwerken. Dat onderzoeksteam kan namelijk bestaan uit vertegenwoordigers van het Openbaar Ministerie, de politie, de Koninklijke Marechaussee, gemeenten en hulpverleners afhankelijk van de thematieken. Een *Field Lab* deed onder meer in 2021 onderzoek naar prostitutie door trans personen uit Latijns-Amerika. Een ander *Field Lab* deed onderzoek naar Latijns-Amerikaanse sekswerkers in Amsterdam.¹⁶³

Uit informatie van de politiediensten en uit de dossiers blijkt dat er heel vaak internationale linken zijn.¹⁶⁴ De prostitutieactiviteiten in België vinden doorgaans plaats in grensgebieden, bijvoorbeeld in Limburg aan de grens met Nederland¹⁶⁵ of in de provincie Luxemburg aan de grens met Luxemburg.¹⁶⁶

¹⁵⁶ Dit blijkt uit informatie van magistraten en politie.

¹⁵⁷ Zie UNODC, *Trafficking in persons to Europe for sexual exploitation*, 2007.

¹⁵⁸ Zie onder meer: *Liberadas seis víctimas de explotación sexual en un club de Zamora cercano a la frontera con Portugal*, *Diario de Castilla y León*, 8 april 2022.

¹⁵⁹ Zie ook Europol, *Human trafficking gang exploiting South American victims busted in France and Spain*, 11 april 2022.

¹⁶⁰ Zie L. Ortiz, *Más de 20 colombianas eran retenidas como esclavas sexuales en España: una de ellas era discapacitada*, *Infobae*, 11 april 2024.

¹⁶¹ Zie onder meer *Más del 50% de las víctimas de trata proceden de América Latina*, *Ethic*, 20 oktober 2022.

¹⁶² Zie D. Schouten, *Toename van illegale transgender prostituees uit Latijns-Amerika, Justitie vermoedt mensensmokkel en uitbuiting*, *AVRO TROS*, 20 september 2021.

¹⁶³ Zie hierover ook de externe bijdrage van de Nederlandse Nationaal Rapporteur aan het eind van deze focus.

¹⁶⁴ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.1.2. en 1.2.4.

¹⁶⁵ Zo kwam er enkele jaren geleden een groot dossier aan het licht met een aanzienlijk aantal slachtoffers, en met linken in België. Dat leidde tot een afgesplitst dossier waarbij de daders ook in België werden veroordeeld: deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A; Zie ook Openbaar Ministerie, *Aanhoudingen vanwege netwerk illegale Latijns-Amerikaanse prostituees*.

¹⁶⁶ D. Zachary, *Un important trafic d'êtres humains entre la Colombie et la Belgique démantelé à Arlon*, 11 september 2024, beschikbaar op www.dhnet.be.

Hoofdstuk 3

Onderzoeken, vervolgingen en bescherming van slachtoffers

1. Detectie van slachtoffers en onderzoeksmethodes

Uit de geanalyseerde rechtspraak blijkt dat een **melding** bij de politie door een klant of de buurtbewoners van de prostitutielocatie omwille van de drukte of de geluidshinder het **startpunt** van een dossier kan vormen. In een dossier¹⁶⁷ had de melding door een klant betrekking op de niet-naleving van de COVID-19-maatregelen.

Klanten kunnen een relevante rol spelen in de strijd tegen mensenhandel omdat ze gemakkelijker en sneller bepaalde vormen van misbruik kunnen identificeren op plaatsen die niet of amper toegankelijk zijn voor de politie. De politie beschouwt **de sensibilisering van klanten** als een belangrijke vorm van sociale controle in de strijd tegen mensenhandel in het kader van privésekswerk via internet. Volgens politiemensen verwittigen klanten van sekswerkers hen soms anoniem bij mogelijk misbruik. Ze zijn niet bang van de politie, maar willen niet dat hun naam wordt opgetekend om hun reputatie niet te schaden. Klanten sensibiliseren rond mensenhandel en hen aanmoedigen om eventueel misbruik te melden kan leiden tot een lagere vraag naar mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Ze zullen zo waarschijnlijk minder geneigd zijn om een beroep te doen op de diensten van slachtoffers van mensenhandel, vooral als ze – ingevolge de omzetting van de herziene Europese richtlijn over mensenhandel – zelf strafbaar worden.¹⁶⁸ Volgens de politieagenten zijn de klanten vandaag niet bang voor zichzelf, maar

vrezen zij veeleer de negatieve reacties van hun sociale omgeving. De politie krijgt veel anonieme oproepen van klanten die wel vaak inhaken wanneer hun identiteit wordt gevraagd.

De Latijns-Amerikaanse slachtoffers klagen de uitbuitingssituatie zelden aan. Ze komen vaker naar voren bij geweld of duidelijk gevaar.

Uit de rechtspraak en diverse gesprekken die Myria gevoerd heeft, blijkt dat het dossier ook kan worden opgestart in het kader van een proactieve politiecontrole na **virtuele routinepatrouilles**. Die bestaan uit een screening van seksdatingwebsites of sociale netwerken, om twijfelachtige advertenties of privéadressen vermeld bij een groot aantal advertenties met Latijns-Amerikaanse personen op te sporen. De controles gebeuren in de regel via een afspraak die met een van de sekswerkers wordt gemaakt die in de advertentie worden vermeld.

De **detectie van slachtoffers en de identificatie van verdachten gebeuren** via **huiszoekingen** op de prostitutieplaatsen, alsook via de verklaringen of verhoren van de eerste geïdentificeerde slachtoffers. In meerdere dossiers¹⁶⁹ werden de slachtoffers immers ontdekt bij een huiszoeking in het kader van een oorspronkelijk onderzoek voor drugsfeiten.

Myria stelt op basis van de geanalyseerde rechtspraak vast dat speurders diverse **onderzoeksmethodes** gebruiken. Met name het uitlezen van de telefoon van verdachten met hun toestemming, een financieel onderzoek en de analyse van hun bankrekeningen, een buurtonderzoek en retroactieve telefonische onderzoeken, de identificatie van de verdachten via

¹⁶⁷ Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 72 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. VK1) en de website van Myria (rechtspraak).

¹⁶⁸ Zie het hoofdstuk rond de ontwikkelingen van het Belgische juridische en politieke kader in dit verslag: deel 2, hoofdstuk 1, punt 1.1.1.

¹⁶⁹ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R; zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.2.1.

fotoherkenning of nog het vergelijken van de gemelde telefoonnummers en online advertenties. Naast die onderzoeksmethodes voeren de speurders geregeld observaties uit op de adressen die in de seksadvertenties worden vermeld.

Uit diverse gesprekken blijkt dat er vaak af luistermaatregelen worden genomen in de dossiers in het kader van het (gerechtelijk) onderzoek. Die worden evenwel alsmaar minder gebruikt, terwijl het aantal onderzoeken op basis van **open bronnen** op sociale netwerken en internetplatformen toeneemt. Omdat het fenomeen zich alsmaar vaker online afspeelt, is het noodzakelijk dat de politie gebruik kan maken van digitale hulpmiddelen om de detectie en het onderzoek te versnellen en te vergemakkelijken.

Tijdens het onderzoek wordt er geregeld gebotst op een gebrek aan medewerking van sociale netwerken, *instant messaging apps* en de internetplatformen of andere dragers die worden gebruikt voor de reclame van prostitutie, en ook op de regelgeving betreffende de **bescherming van persoonsgegevens**. Inzake goede praktijken is het zo dat de politie heel tevreden is over haar goede **samenwerking met een bepaald internetplatform**. Dat platform controleert de identiteit achter en de inhoud van elke advertentie bij de publicatie ervan en verwittigt de politie bij een **vermoeden** van mensenhandel, dwang of minderjarigheid. De informatie kan ook worden meegedeeld op basis van de melding van een problematische situatie door een **klant** op de website, wat nogmaals het belang van hun sensibilisering aantoonst. De medewerking van internetplatformen is primordiaal voor de goede uitvoering van de politieonderzoeken om slachtoffers – in het bijzonder minderjarigen – te detecteren. De toenmalige minister van Justitie had aan de parlementsleden in 2021 bevestigd dat de politiediensten internet gebruiken als onderzoeksmiddel, maar ook dat de aanbieders van internetplatformen bestemd voor reclame voor prostitutie al met de autoriteiten samenwerken. “De ‘gespecialiseerde’ websites worden inderdaad gemonitord door de speurders, net als de advertenties op andere internetplatformen, alsook op alle papieren publicaties (reclameblaadjes, ...). De beheerders van de website werken vlot met onze diensten samen wanneer een verdachte situatie wordt opgemerkt tussen de advertenties. Dat soort platform is helaas maar het zichtbare deel van de ijsberg”.¹⁷⁰ Myria heeft uit zijn gesprekken van 2021 met magistraten

geleerd dat sommige internetproviders zelf vragende partij waren voor protocolakkoorden met justitie voor de melding van misbruik, maar dergelijke akkoorden waren nog niet mogelijk ten gevolge van de wetgeving die reclame voor prostitutie verbodt.¹⁷¹ De situatie zou op dat vlak moeten evolueren met de nieuwe bepalingen over reclame voor seksuele diensten. Sinds het koninklijk besluit betreffende de reclame voor prostitutie van meerderjarigen onlangs aangenomen werd, moeten de providers van een internetplatform waarvan de maatschappelijke zetel in België gevestigd is of die reclame voor prostitutie verspreiden naar een publiek dat zich specifiek in België bevindt bepaalde preventieve maatregelen naleven, in het bijzonder om de risico's inzake seksuele uitbuiting te vermijden. Zij zijn verplicht om onmiddellijk te handelen indien ze een vermoeden hebben van misbruik van prostitutie of mensenhandel of indien er een geval onder hun aandacht komt dat te melden aan de politie of gerechtelijke autoriteiten.¹⁷²

Ook het grote aantal **stromannen** bemoeilijkt het onderzoek met het oog op de identificatie van personen en IP-adressen die gekoppeld zijn aan de advertenties. Uit meerdere gesprekken blijkt dat **de moeilijkheden bij onderzoeken in dit soort dossiers betrekking hebben op meerdere parameters**. De **verborgen kant** van het fenomeen bemoeilijkt de detectie ervan. Bovendien bemoeilijken de **permanente mobiliteit** van Latijns-Amerikaanse sekswerkers in België en in Europa en de **taalbarrière** het contact en het aanknopen van een vertrouwensband tussen de speurders en deze groep. Bovendien beschouwen **Latijns-Amerikaanse sekswerkers zichzelf zelden als slachtoffers**, wat het aantal **verklaringen** dat ze afleggen aanzienlijk vermindert. De **samenwerking met de centra** die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel is in dat verband cruciaal. In die zin worden sommige controles op de adressen uit de advertenties voor seksuele prestaties soms georganiseerd in aanwezigheid van een medewerker van een centrum om het contact met die groep te versterken.

Een **goede praktijk** die Myria heeft opgemerkt is de sensibilisering door **terreinorganisaties** die sekswerkers een psycho-medische-sociale begeleiding aanbieden. In aanwezigheid van (gewezen) sekswerkers worden er een keer per week praatgroepen georganiseerd om die doelgroep te informeren over het bestaan van situaties van uitbuiting en gespecialiseerde hulp.¹⁷³

170 Schriftelijke vraag van Emmanuel Burton (MR) aan de minister van Justitie, Bulletin, Kamer, G.Z. 2020-2021, QRVA 55 040, 25 februari 2021.

171 Antwoorden van de minister van Justitie op de vragen van Ben Segers (Vooruit), Sophie Rohonyi (DéFI), Commissie Justitie van de Kamer, Integraal Verslag, Kamer, G.Z. 2020-2021, CRIV 55-COM 463 van 5 mei 2021.

172 Zie ook het hoofdstuk rond de ontwikkelingen van het Belgische juridische en politieke kader in dit verslag: deel 2, hoofdstuk 1, punt 2.3.

173 Dit bleek uit een interview met deze terreinorganisaties.

De **opleiding en de specialisering van politieagenten**, alsook de **uitwisseling van informatie tussen** de lokale en de federale **politie** en binnen de lokale politiezones zelf zijn cruciaal voor dit soort dossiers. In enkele dossiers zijn de controles gestart via een **sectie** bij de politie **die gespecialiseerd is** in zedenzaken of mensenhandel.¹⁷⁴ Volgens een lokale politiedienst zijn de eerstelijnsdiensten van de politie zich evenwel onvoldoende bewust van het fenomeen in het algemeen, waardoor het aantal uitgevoerde controles beperkt is, bovenop het feit dat andere thema's zoals drugs en terrorisme de prioriteit krijgen. De politie kampt ook met een **capaciteitstekort** wat nadelig is voor de expertise van haar leden. Myria wijst erop dat het **werven van politieagenten die Spaans of Portugees spreken** al een goede praktijk is in sommige lokale politiezones omdat de kennis van dezelfde taal en het hebben van affiniteit met de cultuur van de slachtoffers politieagenten een betere toegang tot hen geeft.¹⁷⁵

Een laatste **goede praktijk** heeft betrekking op de organisatie van de **internationale samenwerking** in meerdere dossiers om de internationale criminele organisaties op te doeken. Die samenwerking gebeurt onder de vorm van rogatoire commissies en eenvoudige uitwisselingen van informatie tussen de betrokken landen.¹⁷⁶

In meerdere gemeenten wordt er ook een **bestuurlijke aanpak** gehanteerd. Zo kan de burgemeester bij ernstige aanwijzingen van mensenhandel en mensensmokkel¹⁷⁷ beslissen om een pand voor een bepaalde periode te sluiten.¹⁷⁸

2. Vervolging van de daders en elementen die in aanmerking worden genomen in het kader van veroordelingen

De meeste beslissingen uit de rechtspraak die Myria heeft geanalyseerd kaderen in vervolgingen voor **mensenhandel** met het oog op seksuele uitbuiting en op de **uitbuiting van prostitutie/pooierschap**. Toch stelt Myria uiteenlopende strategieën vast in functie van de dossiers, met name met vervolgingen voor mensensmokkel en niet voor mensenhandel.

Uit de rechtspraak blijkt dat de rechtbanken zich voor de tenlastelegging **mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting** baseren op de objectieve elementen van het strafdossier die de schuld van de beklaagden aantonen, zoals rekruteren in het land van herkomst; opvang van de slachtoffers bij aankomst op het grondgebied; terbeschikkingstelling van huisvesting; misbruik van hun preciaire administratieve situatie; het verstrekken van seksuele diensten vanuit die huisvesting; publicatie van online advertenties op websites; beheer van de contacten met potentiële klanten; organisatie van de regelmatige verplaatsingen van de slachtoffers naar andere werkplekken of huisvesting; controle over de slachtoffers,¹⁷⁹ omvang van de sommen die aan de beklaagden werden overhandigd; werkomstandigheden; gebruik van geweld of dwang of nog het realiseren van een abnormaal profijt, dat alles met het oog op de uitbuiting van hun prostitutie.

In de meeste beslissingen gaat het om de tenlastelegging **uitbuiting van prostitutie**, in voorkomend geval geherkwalificeerd tot **pooierschap**, na de inwerkingtreding van de seksuele strafwet van 21 maart 2022.¹⁸⁰ In een beslissing was de rechter van mening

174 Met name het team prostitutie van de politiezone Antwerpen in een dossier en de sectie mensenhandel en mensensmokkel van de FGP in een ander dossier, alsook de sectie MH-Prostitutie van de plaatselijke politie Brussel volgens een gesprek met Myria; zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 72 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 juli 2021, k. VK1) en de website van Myria (rechtspraak); zie ook M. Mariën, "Twee Brazilianen in cel voor mensenhandel in de prostitutiesector: 'Werden onder druk gezet en bedreigd'", Het Laatste Nieuws, 7 juni 2024, beschikbaar op www.hln.be en Belga, "Brazilianen blijven in de cel voor mensenhandel in de prostitutiesector", Krant van West-Vlaanderen, 11 juni 2024, beschikbaar op www.kw.be.

175 Uit informatie van een lokale politiedienst.

176 Myria stelde dit vast in meerdere dossiers: zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.2.4. Zie ook deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

177 Art. 134quinquies van de nieuwe gemeentewet verleent de burgemeester een bijzondere politionele bevoegdheid.

178 Zie o.a. Stad Antwerpen, *Politie stelt ernstige aanwijzingen mensenhandel vast in Molenaarstraat in Ekeren en Bisschoppenhoflaan in Deurne*, Pressroom, beschikbaar op <https://pers.antwerpen.be>.

179 De controle kan bestaan uit de inperking van de bewegingsvrijheid of de mate van toezicht (meer bepaald toezicht per camera, het bewaren van de identiteitsbewijzen, het vragen van toelating om de plek te verlaten, de opgelegde keuze van de klanten en de aangeboden seksuele diensten, ...).

180 Zie het nieuwe artikel 433quater/1 van het Strafwetboek.

dat de nieuwe bepaling inzake pooierschap nog altijd het **vastgoedsouteneurschap**¹⁸¹ veroordeelt, sinds het geschrapt werd in het kader van die nieuwe wet. Volgens de rechter is de terbeschikkingstelling of verhuring van een goed een handeling die prostitutie faciliteert. Het heeft weinig belang of de betrokken persoon al dan niet de eigenaar is van de verhuurde kamers.¹⁸²

In meerdere beslissingen steunen de rechtbanken op het begrip **abnormaal profijt**, dat met name bewezen wordt door de buitensporige huurprijs. In een beslissing heeft de correctionele rechtbank van Brugge uitgeweid over het begrip en meerdere verdachten schuldig verklaard om als mededaders te hebben gehandeld bij het realiseren van een abnormaal profijt voor een eerste verdachte, hoewel zij zelf maar een veeleer beperkt economisch voordeel genoten.¹⁸³

In een andere beslissing werden de verdachten samen vervolgd voor mensenhandel met het oog op **seksuele** uitbuiting en met het oog op **economische** uitbuiting, alsook voor pooierschap. Naast de feiten van seksuele uitbuiting had die beslissing ook betrekking op onderaanneming in de schoonmaaksector.¹⁸⁴

In twee dossiers werden de tenlasteleggingen **mensenhandel en mensensmokkel** samengevoegd, net als de **uitbuiting van prostitutie**.¹⁸⁵ In een van de twee dossiers, dat verderop in het verslag wordt geanalyseerd, hebben de vervolgingen voor mensensmokkel (en uitbuiting van prostitutie) betrekking op meerdere verdachten die een rol hebben gespeeld als **telefonisten of chauffeurs**, terwijl de twee verdachten die werden veroordeeld voor mensenhandel en mensensmokkel (en uitbuiting van prostitutie) een belangrijkere rol hebben gespeeld binnen de twee betrokken netwerken.¹⁸⁶

In een andere beslissing werden daders alleen vervolgd voor **mensensmokkel en pooierschap**. De rechter heeft rekening gehouden met het feit dat het koppel wist dat ze de kamers verhuurden aan mensen die illegaal in ons

land verbleven aangezien ze daarvoor meermaals waren gewaarschuwd door hun boekhouder; voornamelijk aan mensen van buitenlandse afkomst verhuurde; geen huurcontract had laten ondertekenen of niet gevraagd had om het Belgisch rijksregisternummer op het huurcontract in te vullen; een cashbetaling eiste en dat de geëiste huurprijzen niet conform de marktprijzen waren.¹⁸⁷

In die drie beslissingen heeft de rechter de beklaagden veroordeeld voor het faciliteren van het illegale verblijf van hun huurders, door de prostitutie te faciliteren via de terbeschikkingstelling van huisvesting en bestaansmiddelen met het oog op een vermogensvoordeel, wat mensensmokkel is in de zin van artikel 77bis van de wet van 15 december 1980.¹⁸⁸

In maar enkele door Myria geanalyseerde beslissingen rond seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen werd er overigens een vrijspraak uitgesproken.¹⁸⁹

3. Bescherming van de slachtoffers: weinig slachtoffers in het statuut

Uit de gesprekken die Myria gevoerd heeft, blijkt dat **de politie moeilijk verklaringen krijgt van de slachtoffers en dat weinigen van hen in het statuut wens te stappen**. In 2023 kregen maar veertien slachtoffers daadwerkelijk begeleiding, terwijl er 41 meldingen waren van seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen bij de centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel.¹⁹⁰ In een beslissing heeft amper een van de vijf betrokken Latijns-

181 Vroeger bestraft door artikel 380, §§ 1. 3° en 7 en artikel 382, §§ 1 en 4 van het Strafwetboek.

182 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Luik, 22 november 2023, 19e k.

183 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 72 (Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 5 november 2021, k. B15) en de website van Myria (rechtspraak).

184 Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A.

185 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 120 (Luik, 17 mei 2018, 18e k.) en de website van Myria (rechtspraak); zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.

186 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.

187 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 101 (Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. 817) en de website van Myria (rechtspraak).

188 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 120 (Luik, 17 mei 2018, 18e k.); Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 101 (Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Brugge, 8 februari 2023, k. 817) en de website van Myria (rechtspraak); zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.1.

189 Twee beslissingen waarbij er in eerste aanleg een vrijspraak werd uitgesproken (een vrijspraak voor mensenhandel en een vrijspraak voor mensensmokkel) werden hervormd in beroep. Een recente derde zaak, die op 4 oktober 2024 werd uitgesproken, heeft ook tot een vrijspraak geleid. Deze beslissing is definitief.

190 Die cijfers zijn afkomstig van het systeem MyEldo. De 41 meldingen hebben betrekking op personen uit Brazilië (26), Colombia (13) en Venezuela (2). De 14 begeleidingen hebben betrekking op Braziliaanse en Colombiaanse slachtoffers.

Amerikaanse slachtoffers het beschermingsstatuut aanvaard.¹⁹¹ Meerderen onder hen hebben zich burgerlijke partij gesteld in een dossier dat verder in dit verslag wordt geanalyseerd, alsook in enkele beslissingen van de rechtspraak, maar dat is meestal een minderheid ten opzichte van alle betrokken slachtoffers.¹⁹²

Slachtoffers die aanvaarden om in het statuut te stappen doen dat vaak maar voor een bepaalde tijd. Dat is het geval voor een van de slachtoffers in dat dossier dat beslist heeft om de begeleiding stop te zetten.¹⁹³ Uit de gesprekken die Myria gevoerd heeft, blijkt dat het drugsgebruik en de psychiatrische kwetsbaarheid van die groep een rol kunnen spelen bij het verlaten van het statuut. De niet-naleving van de basisvoorwaarden van het statuut¹⁹⁴ houdt meestal verband met het feit dat ze de banden met de uitbuiters moeten verbreken.

Volgens die gesprekken **weigeren of verlaten de slachtoffers het statuut hoofdzakelijk om economische redenen, wegens de beperkte inkomsten** door de stopzetting van het sekswerk, wat onder alle begeleidingsvoorwaarden een basisvoorwaarde is van het statuut.¹⁹⁵ Het inkomen dat zij ontvangen in het kader van het beschermingsstatuut is beduidend lager in vergelijking met de inkomsten die zij verdienen met sekswerk. Ook het feit dat ze een schuld moeten terugbetalen of de familiale verwachtingen kunnen hen ertoe aanzetten om het beschermingsstatuut te weigeren.

Een andere reden is dat **de slachtoffers zichzelf niet beschouwen als slachtoffers van mensenhandel**, vooral omdat de meesten van hen al sekswerkers waren in hun land van herkomst, en dat meestal in veel **slechtere leef- en werkomstandigheden**. De slachtoffers beseffen niet altijd dat zij worden uitgebuit omdat ze meer verdienen in Europa en ook door **de afwezigheid van expliciete dwang** in die nieuwe subtiele vorm van uitbuiting. De slachtoffers aanvaarden gemakkelijker om in het statuut te stappen en begeleid te worden door een opvangcentrum bij een gevaarlijke

situatie of geweld, wat zeldzaam is in de dossiers van mensenhandel van Latijns-Amerikaanse personen.

Het gebrek aan vertrouwen in de Belgische autoriteiten is eveneens een factor die het aantal Latijns-Amerikaanse personen die in het statuut stappen en in het bijzonder trans slachtoffers negatief beïnvloedt. Uit meerdere gesprekken is gebleken dat Latijns-Amerikaanse personen vaak vrezen dat ze een bevel om het grondgebied te verlaten zullen krijgen. Ook de **taalbarrière** in het kader van hun opvang door de politie kan een ontradende rol spelen. Dat gebrek aan vertrouwen is vooral merkbaar indien de persoon vreest dat zijn ronselaar wraak zal nemen in zijn land van herkomst. De **behandeling van de slachtoffers en hun klacht** houdt trouwens nauw verband met hun vertrouwen in de autoriteiten.¹⁹⁶

Een **goede praktijk is de aanwezigheid van een medewerker van een centrum dat is gespecialiseerd** in de opvang van slachtoffers van mensenhandel tijdens hun verhoor door de politie.

In een dossier¹⁹⁷ kregen meerdere slachtoffers een dergelijke begeleiding. Na een verhoor in aanwezigheid van een medewerker van een gespecialiseerd centrum werd er vastgesteld dat de houding veranderde van een Braziliaans trans slachtoffer dat uiteindelijk in het statuut is gestapt, nadat het oorspronkelijk beweerd had geen slachtoffer van mensenhandel te zijn.

Tot slot wordt de aanvaarding van het statuut afgeremd door het feit dat Latijns-Amerikaanse sekswerkers **constant onderweg zijn**, nationaal en internationaal, en dat niet alle slachtoffers noodzakelijkerwijs de ambitie hebben om **in België te blijven**.

¹⁹¹ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R.

¹⁹² Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.; zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 2.2.2.: Corr. Luik, 22 november 2023, 19e k.; Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A; zie ook de rechtspraak in het volgende jaarverslag: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023. Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 99 (Corr. Leuven, 6 december 2022, k. C2) en de website van Myria (rechtspraak).

¹⁹³ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.

¹⁹⁴ Het slachtoffer moet aan drie basisvoorwaarden voldoen om het statuut van slachtoffer van mensenhandel te krijgen: de persoon of het netwerk dat hen uitbuit verlaten; begeleid worden door een erkend centrum dat is gespecialiseerd in de opvang en de bijstand van slachtoffers van mensenhandel; klacht neerleggen of verklaringen afleggen tegen de personen of de smokkelnetwerken die hen hebben uitgebuit.

¹⁹⁵ Krachtens de omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, heeft het slachtoffer gedurende de hele procedure recht op financiële bijstand die overeenkomt met een leefloon van het OCMW.

¹⁹⁶ Zie het geval van een slachtoffer dat op bevel van de onderzoeksrechter zeven uur in een politiecel heeft doorgebracht in het kader van zijn aanhouding na een huiszoeking. Dat slachtoffer heeft zijn ontevredenheid geuit over de wachttijd voor een toiletbezoek of om een maaltijd te ontvangen: deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.2.

¹⁹⁷ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.

Conclusies

Myria heeft bij zijn analyse van het thema seksuele uitbuiting van personen uit Latijns-Amerika een aantal goede praktijken vastgesteld, maar ook verbeterpunten. Het lijst die hier op en formuleert enkele aanbevelingen.

Tijdens zijn onderzoek heeft Myria geconstateerd dat Latijns-Amerikaanse sekswerkers zich vaak in **een grijze zone** bevinden. De sekswerkers komen in veel gevallen vrijwillig in de Belgische seksindustrie werken, aangezien dat meer opbrengt dan in hun land van herkomst. Daarbij krijgen zij soms diensten aangeboden door facilitators, die in bepaalde gevallen kunnen worden gelinkt met mensenhandel. Bovendien zijn de hoge mobiliteit en het privésekswerk kenmerkend voor de groep van Latijns-Amerikaanse sekswerkers in het algemeen. Het is daardoor vaak moeilijk – maar wel essentieel – om een onderscheid te maken tussen sekswerk en situaties van mensenhandel van slachtoffers uit Latijns-Amerika.

Het is voor de politie niet eenvoudig om **slachtoffers te detecteren, verdachten te identificeren en daders te vervolgen**. Dat is vooral te wijten aan het verborgen karakter van het fenomeen en de voortdurende mobiliteit van Latijns-Amerikaanse sekswerkers, die zichzelf bovendien maar zelden als slachtoffers beschouwen. Myria wijst op de noodzaak om in het kader van de **opleiding van politiemensen** meer aandacht te besteden aan het fenomeen van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen, om **de capaciteit van de politie** te versterken en te zorgen voor meer in deze materie **gespecialiseerde teams bij de lokale politie**. Binnen een lokale politie-eenheid in Brussel werkt de sectie MH-Prostitutie **proactief** door middel van virtuele patrouilles en controles in privéhuizen, wat een voorbeeld van een goede praktijk is. Daarnaast is het noodzakelijk om het vertrouwen van slachtoffers in de autoriteiten te versterken, zodat het *dark number* afneemt. In dat opzicht is de aanwerving van politiemensen die de taal van de doelgroep spreken en affiniteit hebben met de cultuur van de slachtoffers een middel om hun vertrouwen te winnen. Myria benadrukt dat de **wijze waarop slachtoffers in de cel worden behandeld** een grote impact kan hebben op hun **vertrouwensrelatie**. Ook de organisaties die sekswerkers begeleiden spelen een cruciale rol in het bereiken van die groep, waarvan de activiteiten zich hoofdzakelijk in privéhuizen afspelen.

Maar een beperkt aantal slachtoffers afkomstig van Latijns-Amerika wil in het statuut stappen of erin blijven. Dat is met name om economische redenen, gezien de beperkte inkomsten bij de stopzetting van het sekswerk, maar ook omwille van de mobiliteit van Latijns-Amerikaanse sekswerkers, die maar zelden een (permanente) verblijfsstatus in België willen. Via preventiemaatregelen moet **deze groep beter worden geïnformeerd en gesensibiliseerd, en moet hun veerkracht worden vergroot**. Een goede praktijk werd vermeld in een interview door Myria met terreinorganisaties die sekswerkers begeleiden: de frequente samenkomst van **uitwisselingsgroepen**, in aanwezigheid van (voormalige) sekswerkers, om dat doelpubliek te informeren over het bestaan van uitbuitingssituaties en gespecialiseerde hulp.¹⁹⁸

Uit de beeldvorming blijkt dat de verschillende betrokken actoren nog te weinig op de hoogte zijn van de realiteit van Latijns-Amerikaanse **trans personen**. Het zou nuttig zijn om **de politie, de magistratuur en de centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel te sensibiliseren rond de situatie waarin Latijns-Amerikaanse trans slachtoffers zich bevinden** om meer aandacht te genereren voor de kwestie en hun vertrouwen in de autoriteiten te versterken. In een dossier stelt Myria tot zijn tevredenheid vast dat een **politieverhoor verliep in aanwezigheid van een medewerker van een centrum dat gespecialiseerd is in de opvang van slachtoffers van mensenhandel**. Zo kon het vertrouwen worden gewonnen van een Latijns-Amerikaans trans slachtoffer en werd er een verklaring bekomen. In dat dossier wordt er nog een ander voorbeeld van een goede praktijk aangehaald: de sectie zeden van een lokale politie-eenheid liet een trans persoon **het geslacht kiezen van de persoon die de fouillering op het lichaam zou uitvoeren**.¹⁹⁹

Gezien de stijging van het aantal Latijns-Amerikaanse sekswerkers, en van de bijbehorende uitbuitingsrisico's op nationaal en internationaal niveau, alsook gezien hun mobiliteit, is het van primordiaal belang om **de internationale samenwerking te intensiveren** wanneer er sprake is van uitbuiting. In Nederland neemt de nationale samenwerking de vorm aan van een **interregionaal onderzoek binnen het Coördinatiepunt**

¹⁹⁸ Zie ook de externe bijdrage van deze terreinorganisaties op het einde van deze focus.

¹⁹⁹ Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.3.4.

Eenheids-overstijgende Mensenhandel Interventies (CEMI)²⁰⁰ en geeft die een totaalbeeld van het fenomeen, wat een goede praktijk is. In België wordt er op het niveau van de politie een enigszins vergelijkbare rol vervuld door de Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC) binnen de federale gerechtelijke politie (FGP). De organisatie van seksuele uitbuiting van personen uit Latijns-Amerika moet doorgaans worden gezien in het kader van **georganiseerde internationale netwerken**. Een **financieel onderzoek** laat dan toe om de geldstromen en die netwerken, die eventueel gelinkt zijn aan andere criminele activiteiten, bloot te leggen en te ontmantelen door de strategie van financiële drooglegging aan te wenden. Myria merkt een mooi praktijkvoorbeeld in een dossier waarbij de politie een beroep had gedaan op het **CARIN-netwerk**²⁰¹ om informatie te vergaren over de daders in Portugal en in Brazilië. Op die manier kwamen er witwaspraktijken en banden met de bouwsector aan het licht.

De Latijns-Amerikaanse gemeenschap in Europa, onder wie sekswerkers, is doorgaans heel actief op sociale media, **internetplatformen** en *instant messaging apps*. Bijgevolg moet het onderzoek door **politie of parket** naar feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van die groep ook bestaan uit zoekwerk op internetplatformen. Een samenwerking met deze platformen is derhalve noodzakelijk. Myria benadrukt dat **een bepaald internetplatform voor reclame van prostitutie al samenwerkt met de politiediensten** door problematische situaties rond advertenties te melden en klachten van klanten door te geven, wat een goede praktijk ter zake is. Het zou interessant zijn om **deze praktijk onder alle politiediensten te verspreiden**, zowel op lokaal als op regionaal niveau, en om deze **samenwerking uit te breiden naar andere internetplatformen** die met dat fenomeen te maken krijgen.

200 Zie hiervoor de externe bijdrage van de Nederlandse rapporteur op het einde van deze focus.

201 Camden Asset Recovery Inter-Agency Network. Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 1.2.4.

Externe bijdrage

Ervaringen met diversiteit en kwetsbaarheid in de hulpverlening aan Latijns-Amerikaanse sekswerkers

Alias, Boysproject, Espace P...²⁰² en Violet

Deze tekst is een gezamenlijke bijdrage van Alias, Boysproject, Espace P en Violet. Alias, Espace P en Violet zijn medisch-sociale centra voor sekswerkers die (werkgerelateerde) medische zorg en sociale hulpverlening aan sekswerkers bieden. Onze werking wordt gesubsidieerd door de federale overheid, de gemeenschappen en meerdere lokale besturen. Violet doet dat in Vlaanderen en in Brussel, Espace P in Brussel en in Wallonië. Alias werkt in Brussel en richt zich specifiek op mannen die seks hebben met mannen en trans personen in het kader van sekswerk. Boysproject ten slotte is een deelwerking van CAW Antwerpen die sociale hulpverlening aanbiedt voor mannen en trans personen in het kader van sekswerk en deze doelgroep toeleidt naar het medische aanbod van Violet. Onze organisaties werken alleen met meerderjarige sekswerkers.

Dankzij onze ervaring in het veld zijn onze organisaties essentiële actoren geworden op het gebied van sekswerk. Organisaties binnen de sociale sector en in de gezondheidssector op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau doen een beroep op onze expertise. We worden erkend en geraadpleegd door de politiek en pleiten voor meer rechten voor sekswerkers.

Sekswerk gekaderd

Wanneer er over sekswerk wordt gepraat of geschreven, dan zien wij vaak stereotypen doorschemeren. Daarom willen we bij aanvang van deze bijdrage sekswerk kaderen. Wij definiëren sekswerk als de uitwisseling van seksuele diensten in ruil voor geld of goederen. Het gaat dus niet alleen om het verlenen van fysieke seksuele diensten voor geld, maar ook bijvoorbeeld om erotische massages, online sekswerk of het verlenen van seksuele diensten in ruil voor onderdak. Dit betekent dat wij ook mensen ontmoeten die zichzelf niet als sekswerker

identificeren of die hun diensten niet als sekswerk definiëren, maar niettemin binnen onze organisaties kunnen worden geholpen en ondersteund.

Mensen kiezen meestal voor sekswerk om economische redenen. Net zoals bij andere jobs zoeken ze een manier om geld te verdienen om in hun levensonderhoud te voorzien of een comfortabeler leven uit te bouwen voor zichzelf of hun naasten. Daarnaast biedt sekswerk een zekere flexibiliteit en autonomie.

Om een zo groot mogelijk deel van de sekswerkers te bereiken, werken we laagdrempelig, onvoorwaardelijk, gratis en anoniem. Sekswerkers zijn bij ons gekend onder hun werknaam, de naam die ze gebruiken voor hun klanten tijdens het sekswerk. We houden geen intakegesprek, maar een kennismakingsgesprek (in onze kantoren, op straat, op hun werkplek, online of telefonisch), waarbij we de sekswerkers uitleggen hoe onze organisaties hen kunnen ondersteunen. Daarbij wordt er niet altijd gevraagd naar hun verblijfsstatuut, gezinssituatie of de reden waarom ze aan sekswerk doen. Uiteraard komen deze onderwerpen wel vaak aan bod tijdens latere ontmoetingen of in een begeleiding met betrekking tot een specifieke hulpvraag.

Onze organisaties bieden zowel medische als sociale hulp aan sekswerkers. Bij onze medische teams kunnen sekswerkers terecht voor werkgerelateerde vragen over seksuele gezondheid: informatie over *safe sex*, vragen met betrekking tot anticonceptie, frequente screening op seksueel overdraagbare infecties en indien nodig een behandeling of doorverwijzing, zwangerschapstesten, ... Deze consultaties vinden plaats binnen onze organisatie, maar we gaan net zo goed op werkplekbezoek in onder meer privéhoizen, bars of salons voor erotische massages of we gaan op huisbezoek bij sekswerkers die hun klanten thuis ontvangen.

202 "Espace P..." is de officiële naam van de organisatie maar voor de leesbaarheid van de tekst wordt verder de naam "Espace P" gebruikt.

Onze sociale hulpverlening gaat verder dan werkgerelateerde vragen. Uiteraard gaan de gesprekken vaak over sekswerk. Door het stigma dat daarmee verbonden is, vormen wij vaak de enige plek waar ze over hun werk en hun ervaringen – positief of negatief – kunnen praten. Maar onze sociale hulpverlening is generalistisch en een aanspreekpunt voor vragen in veel verschillende levensdomeinen. Dat kan bijvoorbeeld gaan over hulp bij administratie, financiële problemen, vragen met betrekking tot de kinderen zoals een inschrijving op school of in de kinderopvang, huisvesting, rechten in het kader van de sociale zekerheid, hun verblijfsrecht, heroriëntatie, ondersteuning na een confrontatie met geweld, ... Wij bieden zelf hulp als dat binnen ons expertisedomein ligt en vormen een brug naar de reguliere hulpverlening of juridische diensten via doorverwijzing, bemiddeling of door samen met de cliënt naar de dienst in kwestie te gaan.

Violet, Espace P, Alias en Boysproject bereikten in 2023 samen ongeveer 4.000 sekswerkers²⁰³. Welk aandeel van de sekswerkers we daarmee bereiken valt moeilijk te zeggen. Sekswerkers zijn mobiel, werken op heel diverse, soms minder zichtbare plaatsen en combineren werk op verschillende locaties. Sekswerkers identificeren is niet altijd eenvoudig. De grijze zone waarin sekswerk zich bevond voor de decriminalisering in juni 2022 heeft daar zonder twijfel toe bijgedragen. Het stigma dat aan sekswerk kleefde zorgt er tot op vandaag voor dat lang niet alle sekswerkers zich als dusdanig kenbaar (willen) maken. Daardoor valt het aantal sekswerkers in België niet te kwantificeren.

De 4.000 sekswerkers die we bereikten vormen een bijzonder diverse groep. Sommigen zijn nieuw in de sector of kwamen in 2023 voor het eerst bij onze organisaties aankloppen, anderen kennen we al vele jaren. Wij ontmoetten sekswerkers uit alle sectoren (privéhuizen, bars, escort, erotische massagesalons, raamsekswerk, op straat, in parken, ...), van alle leeftijden, mensen met of zonder migratieverhaal. Het gaat zowel om vrouwen, mannen als trans personen²⁰⁴. Sommige sekswerkers doen elke dag aan sekswerk, anderen veeleer sporadisch naast een eventuele andere job. Gezien de diversiteit van de groep, moeten we dus oppassen met algemene uitspraken over dé sekswerker.

Latijns-Amerikaanse sekswerkers in de gespecialiseerde hulpverlening

In het vervolg van deze bijdrage zullen we focussen op sekswerkers van Latijns-Amerikaanse origine. Ook dat betreft een groep met een grote diversiteit, waarover er geen algemene uitspraken kunnen worden gedaan.

We hebben de groep van Latijns-Amerikaanse sekswerkers die bij onze organisaties aankloppen in de voorbije jaren zien groeien. Dat we deze groep beter bereiken heeft verschillende redenen. Zo heeft de COVID-19-pandemie de groep voor sommige organisaties meer zichtbaar gemaakt en voor contacten gezorgd met sekswerkers die ons nog niet kenden: zij konden vaak niet terugkeren naar hun thuisland door de *lockdown* en kwamen bij ons aankloppen op zoek naar financiële hulp of lieten zich bij ons vaccineren tegen COVID-19. Daarnaast zijn we in de afgelopen jaren (nog) meer gaan inzetten op online *outreach*, waarbij we sekswerkers die adverteren op erotische websites actief informeren over het aanbod van onze organisaties. Zo bereiken we meer sekswerkers die op minder zichtbare plaatsen werken, bijvoorbeeld in de privé- en thuisontvangst of als escort. Dat zijn sectoren waarin ook vaak Latijns-Amerikaanse sekswerkers actief zijn. Tot slot merken wij dat mond-tot-mondreclame ertoe bijdraagt dat sekswerkers beter worden bereikt. De onderlinge verbondenheid tussen de Latijns-Amerikaanse sekswerkers is groot, waardoor ze vaker onze contactgegevens aan elkaar doorgeven.

Een groter aandeel Latijns-Amerikaanse sekswerkers binnen onze organisaties betekent dus niet noodzakelijk dat er ook meer sekswerkers van Latijns-Amerikaanse origine aan het werk zijn in België, wel dat we hen beter bereiken.

In 2023 had een op de drie sekswerkers die we ontmoetten een Latijns-Amerikaanse nationaliteit. De meest voorkomende nationaliteiten zijn Brazilië, Venezuela, Colombia, de Dominicaanse Republiek en Ecuador. Ook binnen de groep van Latijns-Amerikaanse sekswerkers zien we genderdiversiteit, en gaat het om zowel vrouwen, mannen als trans personen. Zij bevinden zich in verschillende verblijfssituaties: met wettig verblijf in België of een ander EU-land of zonder wettig verblijf.

203 Dit cijfer is gebaseerd op het aantal sekswerkers dat we bereiken met onze medische en sociale hulpverlening. Sommige sekswerkers worden gezien door zowel onze medische als sociale hulpverlening en sommigen zijn gekend bij verschillende van onze organisaties.

204 Onder trans personen verstaan we iedereen die zich anders identificeert dan het bij de geboorte toegewezen geslacht, ongeacht hun (eventuele) fysieke transitieproces. Het gaat dus onder meer om personen die zich als transgender, transseksueel, travestie of non-binair identificeren.

Latijns-Amerikaanse sekswerkers zijn in verschillende sectoren van het sekswerk actief en combineren vaak werk in verschillende sectoren. Uit de cijfers van Violet²⁰⁵ blijkt dat in Vlaanderen de meesten in de thuis- of privéontvangst werken (42%) en dus thuis, of in een appartement dat ze uitsluitend met dat doel huren, hun klanten ontvangen. 23% werkt in een privéhuis, waar meerdere sekswerkers op hetzelfde moment aan het werk zijn. De derde meest populaire sector is die van de escort, waarin 15% van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers aan de slag is. 11% werkt als raamsekswerker. De anderen werken in bars, erotische massagesalons of op openbare plaatsen (op straat of vanuit niet-erotische cafés). Ook in Brussel en in Wallonië zijn Latijns-Amerikaanse sekswerkers voornamelijk actief in de privéontvangst. Ongeveer 80% van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers die Espace P ontmoet werkt via AirBnB's, aparthotels of in private woningen. Ze veranderen regelmatig van werkplek en van stad en vinden hun klanten door advertenties op seksadvertentiewebsites en via WhatsAppgroepen.

Zoals hierboven al vermeld werd, bevragen we onze cliënten niet altijd over hun migratieroute of over de reden waarom ze naar België of Europa zijn gekomen. Toch horen we van Latijns-Amerikaanse sekswerkers dat ze meestal om economische redenen naar Europa reisden. Voor trans personen en mannen die seks hebben met mannen is discriminatie of geweld vaak een van de voornaamste redenen om hun thuisland te verlaten.

Ook voor Latijns-Amerikaanse sekswerkers geldt dat ze doorgaans om financiële redenen aan sekswerk doen. Trans personen kiezen soms voor sekswerk om de financiële middelen bijeen te sparen om een transitie te kunnen betalen.

Een aanzienlijk deel van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers bevindt zich op het kruispunt van meerdere kwetsbaarheden: ze zijn sekswerker, hebben een migratieachtergrond, bevinden zich in een precare verblijfssituatie, spreken de taal niet en/of zijn LGBTI. De combinatie van deze factoren maakt hen kwetsbaar voor discriminatie, waardoor ze vervolgens een verhoogd risico lopen op uitbuiting. Het maakt ook dat zij moeilijk toegang hebben tot medische zorg, omdat ze geen ziekteverzekering hebben. Financiële druk maakt het moeilijker voor sekswerkers om hun grenzen ten opzichte van klanten goed te bewaken. Ze verrichten soms seksuele diensten die ze liever niet zouden verrichten, zoals onbeschermd seksuele contacten, om meer klanten en dus meer inkomsten te hebben.

Diezelfde kwetsbaarheden kunnen eveneens een drempel vormen om zich tot overheidsinstanties of tot de politie te wenden als zij het slachtoffer worden van discriminatie of andere strafbare feiten. Specifiek voor mannen die seks hebben met mannen geldt dat zij in de meer verborgen sectoren van het sekswerk aan de slag zijn en een bijkomend stigma voelen over hun homoseksuele contacten. Daarnaast wantrouwen veel sekswerkers de politie of andere overheidsdiensten door slechte ervaringen in hun thuisland, in België of in andere landen. Dat alles maakt dat de kwetsbaarheid van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers niet kan worden afgemeten aan het aantal aangiftes of veroordelingen omdat er een aanzienlijk *dark number* is.

Zoals hierboven al toegelicht werd, werkt een groot deel van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers in de privé- en thuisontvangst of als escort. Ze huren daarvoor vaak, en steeds vaker, een AirBnB, een hotelkamer of andere toeristische logies. De huurprijzen zijn hoog en dat wordt door bestuurlijke en gerechtelijke overheden vaak gezien als een vorm van uitbuiting.

Wij merken evenwel dat sekswerkers er meestal dezelfde prijs betalen als toeristen die bijvoorbeeld tijdens een citytrip het appartement of de kamer voor een week huren. Dat sekswerkers deze duurdere appartementen huren hoeft dan ook niet noodzakelijk te wijzen op misbruik. Uiteraard kan er wel sprake zijn van uitbuiting wanneer het aanbod van dergelijke dure woningen specifiek gericht is op sekswerkers in precare situaties.

Sekswerkers, en zeker sekswerkers in een precare verblijfssituatie, hebben vaak weinig tot geen toegang tot de reguliere woningmarkt, waardoor ze noodgedwongen in AirBnB's of soortgelijke accommodaties terecht komen. Het gebrek aan alternatieven, het tekort aan betaalbare, kwaliteitsvolle woningen en de discriminatie op de woningmarkt maken sekswerkers kwetsbaar voor misbruik of situaties van uitbuiting.

Uitbuiting en mensenhandel

Er is heel wat onderlinge hulp tussen sekswerkers. Ook bij de Latijns-Amerikaanse sekswerkers zien we dat diegenen die meer ervaren zijn of al langer in een bepaald land of in een bepaalde stad werken nieuwe sekswerkers wegwijs maken. Ze tonen hun mogelijke werkplekken, helpen hen om een vitrine te huren of een advertentie online te plaatsen. Sekswerkers die nieuw zijn op een bepaalde plaats vinden regelmatig een eerste onderdak bij hun meer ervaren collega's.

²⁰⁵ Gebaseerd op gegevens van Violet voor 2023.

Hun precare (verblijfs)situatie maakt het voor mensen uit Latijns-Amerika vaak onmogelijk om officieel te werken, wat hun opties om geld te verdienen beperkt. Sekswerk is dan een van de weinige opties. Dat maakt hen kwetsbaar voor misbruik. Hoewel de onderlinge hulp meestal goed loopt, zien we af en toe dat het evenwicht zoekraakt en de meer ervaren sekswerker ofwel een steeds hogere financiële bijdrage vraagt (bijvoorbeeld voor onderdak of een percentage van de inkomsten uit sekswerk) ofwel de andere persoon in het sekswerk houdt om er zo zelf financieel beter van te worden.

Sekswerkers zien deze situaties zelf evenwel niet altijd als misbruik of uitbuiting. Als zij aan uitbuiting of mensenhandel denken, dan hebben zij een stereotiep beeld voor ogen, waarbij iemand met geweld in sekswerk wordt gedwongen en wordt opgesloten, zonder ooit voor sekswerk gekozen te hebben. Daardoor zien zij zichzelf vaak niet als een slachtoffer van mensenhandel. Dan is het moeilijk om daarmee meteen aan de slag te gaan vanuit onze hulpverlening.

Uiteraard blijven we alert voor situaties van uitbuiting of mensenhandel. We zien of vernemen nu en dan situaties waarbij een sekswerker hulp krijgt bij zijn/haar reis naar Europa, en nadien aan sekswerk doet om die schulden terug te betalen. In de meeste gevallen weten ze voor hun vertrek dat ze als sekswerker zullen werken. Wel horen we in die situaties soms dat ze worden misleid over de mogelijke inkomsten die ze in België kunnen genereren, waardoor zij veel langer dan ze aanvankelijk hadden gedacht aan sekswerk moeten doen vooraleer hun schulden afgelost zijn.

Wanneer wij vermoedens van mensenhandel of uitbuiting hebben, zullen we dat voorzichtig bespreekbaar proberen te maken. Sekswerkers ervaren hun situatie namelijk zelf niet altijd als problematisch. We vertellen dat sommige mensen gedwongen worden om sekswerk te doen of veel van hun inkomsten moeten afdragen en dat er gespecialiseerde hulp bestaat voor dat soort situaties. Wij blijven aanklappend werken en blijven naast de sekswerkers staan; houden het contact warm, om er te kunnen zijn wanneer zij klaar zijn om over mensenhandel of uitbuiting te praten.

Dan nemen we contact op met een van de centra voor slachtoffers van mensenhandel, waarmee we goed samenwerken. Wanneer de cliënt dat wil, kunnen we ook samen naar het aanmeldingsgesprek gaan. In de strijd tegen mensenhandel zijn alle actoren nodig, maar moet ook iedereen zijn eigen rol kunnen vervullen. Daarbij bestaat de rol van de medisch-sociale centra erin om sekswerkers te informeren, een vertrouwensband op te

bouwen, signalen te capteren, hen bij te staan en hun sociale positie te verbeteren. In dat hele proces blijft de regie in de handen van de sekswerker. In uitzonderlijke gevallen, wanneer er een onmiddellijk risico bestaat voor de veiligheid van de cliënt, zullen we wel initiatief nemen om bijvoorbeeld de politie of het parket te informeren.

Conclusie

Als terreinorganisaties ontmoeten we veel Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Die groep wordt gekenmerkt door een grote diversiteit. Een groot deel van hen bevindt zich op een kruispunt van verschillende kwetsbaarheden, door hun verblijfsstatuut, migratiestatus, seksuele oriëntatie, gender, sekswerk, ... Dat maakt hen kwetsbaar voor misbruik, uitbuiting of mensenhandel. Om dat te detecteren en aan te pakken, moeten alle schakels in de keten (terreinorganisaties, centra voor slachtoffers van mensenhandel, politie, parket, ...) hun rol kunnen vervullen. Daarbij is het onze taak om onvoorwaardelijk en zonder te oordelen naast de sekswerkers te blijven staan, de situatie bespreekbaar te maken en er voor hen te zijn als zij klaar zijn om stappen te zetten.

Meer informatie over onze organisaties op onze websites:

www.alias.brussels
www.boysproject.be
www.espacep.be
www.violett.be

Externe bijdrage

Latijns-Amerikaanse sekswerkers als slachtoffers van mensenhandel in Nederland

Conny Rijken

Nederlands Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen

1. Inleiding

Myria besteedt in zijn jaarverslag van 2024 specifiek aandacht aan de problematiek rond mensenhandel en mensensmokkel vanuit Latijns-Amerika.²⁰⁶ Over deze problematiek wordt er al een aantal jaren gerapporteerd door onder meer EMPACT-Europol, maar tot op heden blijft grotendeels onbekend hoe deze praktijken eruitzien. Dat geldt ook voor Nederland, waar tot voor kort werd aangenomen dat dit meer praktijken van mensensmokkel dan van mensenhandel waren. In de afgelopen jaren zien we ook in Nederland alsmaar meer aanwijzingen dat hier sprake is van mensenhandel voor seksuele uitbuiting en een bepaalde mate van organisatie. In deze bijdrage wordt een beeld geschetst over de situatie en aanpak in Nederland van mensenhandel met Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Eerst worden trends en ontwikkelingen in Nederland in kaart gebracht. Vervolgens wordt er ingegaan op een aantal interventies om beter zicht te krijgen op deze problematiek, waarbij multidisciplinaire samenwerking de kern vormt van de verschillende interventies.

2. Trends en ontwikkelingen

2.1. Kenmerken slachtoffers

Een groot deel van de sekswerkers die in Nederland werkzaam zijn is van Latijns-Amerikaanse origine. Uit

onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) blijkt dat ruim 30% van de niet-Nederlandse sekswerkers die een advertentie plaatsten afkomstig is uit Zuid-Amerika.²⁰⁷ Gemiddeld is 23% van alle sekswerkers die een advertentie plaatsten afkomstig uit Zuid-Amerika.²⁰⁸ Door experts inzake mensenhandel bij de politie²⁰⁹ wordt geschat dat 40 tot 50% van de sekswerkers die zij aantreffen oorspronkelijk uit Latijns-Amerika komt. Het Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel (EMM)²¹⁰ geeft in zijn fenomeenbeeld 2024 aan dat in 96% van de 162 geïncludeerde opsporingsonderzoeken naar seksuele uitbuiting die tussen 1 januari 2019 en 1 juli 2023 werden afgerond, er sprake is van minimaal 1 slachtoffer uit Nederland, Oost-Europa of Latijns-Amerika (n=155).²¹¹ In deze 155 geanalyseerde onderzoeken waren Latijns-Amerikaanse slachtoffers (18%) samen met Nederlandse (49%) en Oost-Europese slachtoffers (29%) de grootste groepen slachtoffers van seksuele uitbuiting.

Personen met een nationaliteit van buiten de Europese Unie dienen in beginsel een verblijfs- en werkvergunning te hebben om in Nederland te mogen wonen en werken. Bijna alle Latijns-Amerikaanse sekswerkers die in Nederland worden aangetroffen beschikken niet (meer) over een geldige verblijfsvergunning en verblijven dan ook niet rechtmatig in Nederland. Als zij wel een rechtmatig verblijf hebben, dan is dat meestal op basis van een toeristenvisum of een verblijfsvergunning voor een ander Europees land (meestal Spanje, zie punt 2.3.).²¹² Werken is niet toegestaan met een toeristenvisum.

²⁰⁶ De term Latijns-Amerika doelt op landen in Midden- en Zuid-Amerika alsook op landen in de Caraïben. In een enkele publicatie wordt evenwel de term Zuid-Amerika gebruikt. Het gebruik van die terminologie is dan overgenomen waarbij de geografische aanduiding beperkt is tot de landen die zich op het continent Zuid-Amerika bevinden.

²⁰⁷ Y. Bleeker en G. van den Braak, *De Nederlandse seksbranche. Een onderzoek naar omvang en aard, beleid, toezicht en handhaving*. Regioplan, Amsterdam, december 2021, p. 12.

²⁰⁸ *Ibidem*, p. 69.

²⁰⁹ Deze informatie is opgehaald bij het Landelijk Overleg Specialisten Mensenhandel (LOSM) op 18 juni 2024. Het LOSM is een maandelijks overleg waaraan alle eenheidsspecialisten mensenhandel van de politie deelnemen en waarin onder meer onderwerpen op de agenda staan die verband houden met de gezamenlijke strategie inzake mensenhandel, landelijke ontwikkelingen en de inhoudelijke behandeling van opkomende vraagstukken (Notitie LOSM, maart 2021).

²¹⁰ Zie voor de taakstelling en het samenwerkingsverband, de website van het [Expertisecentrum Mensenhandel en Mensensmokkel](#).

²¹¹ Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

²¹² Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

De meeste van de slachtoffers uit Latijns-Amerika (n=58) die in de 18 opsporingsonderzoeken, die door het EMM zijn geanalyseerd, naar voren komen zijn afkomstig uit Colombia (23) en Venezuela (20). Daarnaast zijn de slachtoffers onder meer afkomstig uit Brazilië (8), Peru (3) en Cuba (2).²¹³ Als gevolg van burgeroorlogen en sociaaleconomische en politieke crises zijn er grote groepen mensen uit Venezuela gevlucht.²¹⁴ Daarnaast verkeert een groot deel van de bevolking die in Venezuela is achtergebleven in extreme armoede. Deze factoren maken hen kwetsbaar voor praktijken van uitbuiting en rekrutering door mensenhandelaren. Door de jarenlange burgeroorlog in Colombia bestaan ook daar vergelijkbare kwetsbaarheden inclusief voor de ruim 9 miljoen Colombianen die binnen Colombia een veilig heenkomen hebben moeten zoeken.²¹⁵

Van de Latijns-Amerikaanse slachtoffers die in het fenomeenbeeld van EMM naar voren komen is 13% geregistreerd als transgender. Zij zijn vaak in hun thuisland al werkzaam binnen de prostitutie, maar ervaren daar veel geweld en worden achtergesteld. Latijns-Amerikaanse sekswerkers die het slachtoffer worden van mensenhandel zijn vaak al wat ouder, gemiddeld zijn zij 30 jaar,²¹⁶ terwijl bijna 70% van de sekswerkers uit het WODC-onderzoek die een advertentie plaatsten jonger dan 30 jaar is.²¹⁷

Daarnaast zijn Latijns-Amerikaanse sekswerkers vaak al in de prostitutie werkzaam geweest voordat zij naar Europa trekken. De verwachting is dat de condities waaronder zij werken in Europa beter zijn dan in hun thuisland en ze ook meer geld overhouden aan hun werk dan in hun thuisland. Voor de slachtoffers uit de opsporingsonderzoeken komt deze verwachting niet uit. Alle slachtoffers hebben verklaard dat zij minimaal 50% van de verdiensten moesten afgeven. Velen moesten (op enig moment tijdens de uitbuitingsperiode) alle verdiensten afstaan.²¹⁸

Veel van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers die worden uitgebuit lijken zichzelf niet als slachtoffers

te zien. Ook zijn zij erg terughoudend om belastend te verklaren over diegenen die hen naar Nederland hebben gehaald en het werk in de prostitutie hebben geregeld. Vaak zijn zij via seksadvertenties of WhatsAppgroepen benaderd of op zoek gegaan naar een verblijfplek of een werkplek. Vaak wordt verklaard dat het een vriendendienst betreft terwijl er duidelijke aanwijzingen van misbruik en uitbuiting zijn.²¹⁹

2.2. Modus operandi

Mensenhandelaren maken vaak gebruik van een zogenaamde carouselconstructie. Daarbij is er sprake van continue verplaatsingen van criminele activiteiten, in dit geval uitbuiting van sekswerkers. De Latijns-Amerikaanse sekswerkers worden elke paar dagen of weken naar een andere plek in Nederland of Europa verplaatst, een methode die eveneens wordt gebruikt door mensenhandelaren met Oost-Europese slachtoffers van seksuele uitbuiting.²²⁰ Vaak zien we een crimineel netwerk met een niet-hiërarchische structuur, bestaande uit diverse cellen die flexibel met elkaar samenwerken.²²¹ Deze netwerken zijn evenwel niet tot nauwelijks in beeld.

Zoals hiervoor al beschreven is, verblijven de meeste Latijns-Amerikaanse sekswerkers illegaal in Nederland. De carouselconstructie wordt juist in die gevallen vaak ingezet omdat uitbuiters de sekswerkers uit het zicht van de autoriteiten willen houden. Om deze reden worden Latijns-Amerikaanse sekswerkers ook vaak in de gaten gehouden, zodat zij zich zo min mogelijk buiten de werklocatie vertonen.²²² Zij worden vaak samen met anderen gehuisvest, soms bij de mensenhandelaar thuis. Er wordt vaak gewoond en gewerkt op dezelfde locatie die door de mensenhandelaren wordt geregeld. Websites en WhatsAppgroepen worden gebruikt om informatie over beschikbare woningen uit te wisselen. Soms wordt de werk- en woonplek via Booking.com geregeld en soms werken en wonen zij in vakantieparken.²²³

²¹³ Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

²¹⁴ Er zijn 7,7 miljoen Venezolaanse vluchtelingen en migranten wereldwijd. Zo'n 6,5 miljoen van hen bevinden zich in Latijns-Amerika en de Caraïben. Zie <https://reporting.unhcr.org/operational/situations/venezuela-situation>.

²¹⁵ Zie <https://www.unhcr.org/countries/colombia>.

²¹⁶ Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

²¹⁷ Y. Bleeker en G. van den Braak, *op. cit.*, p. 13.

²¹⁸ Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

²¹⁹ Informatief gesprek Gemeente Amsterdam, d.d. 13 juni 2024; Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

²²⁰ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022), *Dadermonitor 2017-2021*, pp. 63-64.

²²¹ Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022), *Dadermonitor 2017-2021*, pp. 63-64, info LOSM. Zie ook de uitspraak van de rechtbank Midden-Nederland van 5 september 2023 (ECLI:NL:RBME:2023:4564). NB: De Nederlandse rechtspraak maakt gebruik van de Europese standaard voor het uniek nummer van rechterlijke uitspraken, de *European Case Law Identifier* (ECLI). Voor meer informatie en een overzicht van de Nederlandse gerechtscodes zie www.rechtspraak.nl/Uitspraken/Paginas/ECLI.aspx.

²²² Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

²²³ Zie o.a. ECLI:NL:RBROT:2022:11669 van 29 december 2022, ECLI:NL:RBME:2023: 4564 van 5 september 2023, ECLI:NL:RBAMS:2024:22 van 3 januari 2024, ECLI:NL:RBOVE:2024:2780 van 28 mei 2024, ECLI:NL:RBNNE:2024:1854 van 8 mei 2024.

Mensenhandelaren rekruteren Latijns-Amerikaanse sekswerkers om in Nederland geld te verdienen in de prostitutie door misbruik te maken van hun kwetsbare positie. Naast het illegaal verblijf, spreken zij de taal niet en zijn zij op zoek naar een beter bestaan voor henzelf of voor hun naasten. Ook wordt een klein deel van de sekswerkers misleid door hen voor te spiegelen dat zij in Nederland bijvoorbeeld in de schoonmaak of de schoonheidsbranche kunnen gaan werken. Mensenhandelaren dwingen de sekswerkers tot het afleggen van valse verklaringen op het moment dat zij worden gecontroleerd. Zij dienen dan bijvoorbeeld te verklaren dat ze voor zichzelf werken, dat zij met vriendinnen samenwonen en hun verdiensten zelf mogen houden. Ook wordt er dwang ingezet door hun geld en paspoort in te houden en de sekswerkers te controleren.²²⁴

De uitbuiters van Latijns-Amerikaanse sekswerkers zijn meestal mannen. Het EMM constateert in zijn fenomeenbeeld dat wanneer de uitbouter een vrouw is, zij de partner of een familielid van een mannelijke verdachte is. De reis, de werklocaties en het aanmaken van de advertenties worden bijna altijd door de mensenhandelaar geregeld. De autonomie van de Latijns-Amerikaanse sekswerker wordt daarbij ernstig beperkt. Zo is gebleken dat de sekswerkers geen zeggenschap hebben over onder meer hun werktijden, het aantal klanten per dag en de seksuele handelingen die zij dienen te verrichten.

Ook op andere momenten komen indicaties van uitbuiting naar voren. De politie noemt bijvoorbeeld het feit contact te hebben met een Nederlands sprekende man of vrouw bij het maken van een klantafpraak terwijl de sekswerker zelf geen Nederlands spreekt. Ook wordt er na een bezoek aan een sekswerker vaak een digitaal betaalverzoek gestuurd door een derde, niet de sekswerker. Het geld wordt dus niet overgemaakt aan de sekswerker.²²⁵

2.3. Link met Spanje en België

Bij veel Latijns-Amerikaanse sekswerkers is er een link met Spanje te zien. Op grond van een toeristenvisum reizen zij naar Spanje en starten daar vaak al met werken in de prostitutie. Spanje is voor hen zo de poort naar Europa, maar daarmee ook een plek waar mensenhandel

kan beginnen. Zoals blijkt uit het derde GRETA-rapport over Spanje, is er in Spanje sinds 2019 een toename aan slachtoffers uit Latijns-Amerika, met name uit Colombia, Venezuela en Paraguay.²²⁶ Veel Latijns-Amerikaanse sekswerkers die in Nederland komen te werken, worden in Spanje geworven door tussenpersonen of vanuit Nederland.²²⁷ Het komt ook voor dat Latijns-Amerikaanse sekswerkers direct worden geworven in Latijns-Amerika.²²⁸

Naast een link met Spanje, wordt er meer recent ook een connectie met België gezien. Deze connectie manifesteert zich op twee manieren. Latijns-Amerikaanse sekswerkers gebruiken ook België, specifiek de luchthaven van Zaventem, om de Europese Unie binnen te reizen. Dat doen zij meestal door middel van een toeristenvisum. Daarnaast worden binnen de carrouselconstructie slachtoffers ook tewerkgesteld in België als buurland van Nederland.²²⁹ Op die manier komt het voor dat een Latijns-Amerikaanse sekswerker de ene dag in Nederland wordt aangetroffen, maar de volgende dag in een Belgische stad aan het werk is.

3. Interventies

3.1. Strafrechtelijke vervolgingen

De afgelopen vier jaar is er een toename van het aantal zaken waarin verdachten worden vervolgd voor mensenhandel en/of mensensmokkel met sekswerkers uit Latijns-Amerika. Vanaf 2020 zijn er ongeveer twintig dergelijke zaken gepubliceerd via Rechtspraak.nl. Het betreft zaken in eerste aanleg.

Uit deze zaken blijkt dat het lastig is vermoedens van uitbuiting van Latijns-Amerikaanse sekswerkers concreet te maken en daarmee voldoende bewijs te vergaren om strafrechtelijk te kunnen vervolgen of te veroordelen voor mensenhandel. Vaak wordt mensenhandel niet bewezen geacht, bijvoorbeeld omdat de rechtbank aanneemt dat er geen oogmerk van uitbuiting is. Om uitbuiting vast te stellen, wordt er doorgaans gekeken naar de aard en de duur van de werkzaamheden, de beperkingen voor het slachtoffer en het economisch voordeel voor de uitbouter. De conclusie dat er geen sprake is van uitbuiting kan volgen uit het feit dat verklaringen van een slachtoffer

224 Info LOSM. Zie o.a. ECLI:NL:RBOVE:2022:1440 van 19 mei 2022, ECLI:NL:RBMNE:2023:4560 en 4564 van 5 september 2023.

225 Zie o.a. ECLI:NL:RBAMS:2024:22 van 3 januari 2024, ECLI:NL:RBOVE:2022:1440 van 19 mei 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:11669 van 29 december 2022.

226 GRETA, *Third Evaluation Report Spain*, Raad van Europa, 12 juni 2023, p. 9 para 14.

227 Zie o.a. ECLI:NL:RBAMS:2024:22 van 3 januari 2024, ECLI:NL:RBOVE:2022:1440 van 19 mei 2022.

228 Fenomeenbeeld mensenhandel 2024, EMM, september 2024.

229 Informatief gesprek Gemeente Amsterdam d.d. 13 juni 2024, info LOSM.

onvoldoende steun vinden in andere bewijsmiddelen²³⁰, doordat de rechter een bepaalde mate van vrijwilligheid voor prostitutiewerkzaamheden aanneemt²³¹ of door tegenstrijdige verklaringen.²³² De Rechtbank Amsterdam lijkt de lat voor uitbuiting relatief hoog te leggen in een zaak waarin de verdachte zeven Latijns-Amerikaanse vrouwen had tewerkgesteld en een escortbedrijf in de illegale prostitutiebranche had.²³³ De rechtbank stelt dat er van uitbuiting maar sprake kan zijn bij excessief misbruik van een kwetsbare positie. Er is wel sprake van een kwetsbare positie maar van misbruik is pas sprake indien op oneerlijke of onethische wijze gebruik wordt gemaakt van deze kwetsbaarheid. De rechtbank vindt dat daar geen sprake van is nu er ogenschijnlijk een fiftyfifty verdeling is en het slachtoffer een kleine vergoeding moest betalen voor hotelkamers. Ook neemt de rechtbank aan dat het slachtoffer een bepaalde mate van zelfbeschikking had over werkzaamheden en niet werd beperkt in haar vrijheid. Volgens de rechtbank blijkt uit de feiten en omstandigheden niet dat er sprake was van onaanvaardbare controle of druk op de werkzaamheden, de duur daarvan en de verdiensten of dat er sprake was van restricties in de bewegingsvrijheid. De verdachte wordt vrijgesproken van mensenhandel.

In andere (vergelijkbare) gevallen wordt de uitbuiting wel aangenomen. In een zaak wordt de uitbuiting aangenomen omdat er sprake is van ongelijkheid en een situatie die “niet gelijk is aan een mondige prostituee in Nederland”. Het verweer van de verdachte dat de slachtoffers dit vrijwillig deden en zelf konden bepalen of ze wel of niet werkten, deed daaraan niets af. De vaststelling van de uitbuiting wordt gebaseerd op de omstandigheden (onder meer illegaliteit, situatie in het thuisland, taal niet machtig zijn) en het feit dat 50% van de verdiensten moest worden afgedragen.²³⁴ In een andere zaak wordt de uitbuiting aangenomen in een geval dat een slachtoffer geen rechtmatig verblijf heeft, er een fiftyfifty verdeling is afgesproken en er sprake is van geweld en drugsgebruik.²³⁵

In andere gevallen met een vergelijkbaar feitencomplex wordt mensenhandel niet ten laste gelegd²³⁶ of eist de

officier van justitie²³⁷ ter zitting dat er moet worden vrijgesproken van mensenhandel vanwege een gebrek aan bewijs.²³⁸ Mocht een specifieke zaak leiden tot een strafrechtelijke vervolging dan vindt een veroordeling meestal plaats voor het delict mensensmokkel. Daarnaast zorgen de gebruikte carrouselconstructies ervoor dat het moeilijk is om de werkzaamheden en de netwerken goed in beeld te krijgen en het bewijs voor mensenhandel rond te krijgen.

Afbakening mensenhandel en mensensmokkel

In veel van de besproken zaken wordt (ook) mensensmokkel ten laste gelegd en vindt er vaak een veroordeling plaats voor mensensmokkel maar niet voor mensenhandel. De Nederlandse strafwet kent twee varianten voor mensensmokkel namelijk, kort gezegd, het behulpzaam zijn bij wederrechtelijke toegang tot en doorreis door Nederland en het uit winstbejag behulpzaam zijn bij wederrechtelijk verblijf in Nederland.²³⁹ In bovengenoemde zaken vindt veelal wel een veroordeling plaats voor mensensmokkel, namelijk het uit winstbejag behulpzaam zijn bij wederrechtelijk verblijf. Het winstbejag bestaat in de fiftyfifty verdeling van de opbrengsten uit prostitutiewerkzaamheden en/of inkomsten uit verhuur van een woning en/of werkruimte.²⁴⁰

In beginsel zijn mensenhandel en mensensmokkel twee verschillende delicten. Terwijl het bij mensenhandel gaat om de uitbuiting van een persoon, gaat het bij mensensmokkel in beginsel om de wederrechtelijke passage van een landsgrens. Door ook verblijf met een winstbejag als mensensmokkel aan te merken, vindt in de Nederlandse context een vervaging van de grens tussen mensenhandel en mensensmokkel plaats. Immers, het opzettelijk verdienen aan iemands illegale status en mogelijk benarde thuissituatie zoals in Venezuela of Colombia, waardoor iemand ook niet terug kan keren naar het thuisland, zijn niet alleen kenmerken van het winstbejag in het kader van mensensmokkel maar ook kenmerken van uitbuiting. De vraag op welke manier het winstbejag bij hulp bij wederrechtelijk verblijf in Nederland verschilt van uitbuiting in de context van

230 ECLI:NL:RBROT:2021:3951 van 23 april 2021, en ECLI:NL:RBROT:2021:3925 van 23 april 2021.

231 ECLI:NL:RBMNE:2023:4564 van 5 september 2023.

232 ECLI:NL:RBNNE:2024:1854 van 8 mei 2024.

233 ECLI:NL:RBAMS:2024:22 en 23 van 3 januari 2024.

234 ECLI:NL:RBMNE:2023:4560, 4564 en 4626 van 5 september 2023.

235 ECLI:NL:RBOVE:2022:1440 van 19 mei 2022.

236 Zie o.a. ECLI:NL:RBOVE:2024:2780 van 28 mei 2024, ECLI:NL:RBGEL:2023:7111 en 7112 van 21 december 2023.

237 In Nederland is de officier van justitie de openbare aanklager en heeft een rol die vergelijkbaar is met de procureur des Konings in België.

238 Zie o.a. ECLI:NL:RBROT:2022:11669 van 29 december 2022.

239 Respectievelijk art. 197a lid 1 en 197a lid 2 Sr.

240 Zie o.a. ECLI:NL:RBAMS:2024:22 van 3 januari 2024, ECLI:NL:RBOVE:2024:2780 van 28 mei 2024, ECLI:NL:RBOVE:2022:1440 van 19 mei 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:11669 van 29 december 2022, ECLI:NL:RBROT:2021:3951 van 24 april 2021.

mensenhandel is dan ook een legitieme vraag. Zoals blijkt uit de bovenstaande bespreking van de relevante jurisprudentie wordt deze vraag in de rechtspraak niet eenduidig beantwoord.

Het belang van deze vraag voert verder dan louter een juridisch belang en is ook van betekenis voor de bescherming van slachtoffers. Voor slachtoffers van mensenhandel zijn internationaal beschermingsverplichtingen afgesproken. De optie in artikel 3 lid 2 van Richtlijn 2004/81 om deze bescherming ook te bieden aan slachtoffers van mensensmokkel is door Nederland – anders dan door België – niet aanvaard.²⁴¹

Naast een strafrechtelijke vervolging zijn er in Nederland ook andere initiatieven om het zicht op uitbuiting van Latijns-Amerikaanse sekswerkers te verbeteren en de aanpak ervan te versterken, namelijk via specifieke samenwerkingsverbanden. Deze worden hierna besproken.

3.2. Regio-overstijgend strafrechtelijk onderzoek en inzicht in netwerken

Zoals al werd aangegeven, verblijven en werken Latijns-Amerikaanse sekswerkers doorgaans niet lang op een plek en worden zij tewerkgesteld in verschillende delen van Nederland en soms ook in verschillende landen. Dat vergt samenwerking van opsporingsdiensten over de regionale grenzen en soms ook over landsgrenzen heen. In Nederland wordt een dergelijke samenwerking vormgegeven middels het in 2022 opgezette Coördinatiepunt Eenheidsoverstijgende Mensenhandel Interventies (CEMI).²⁴² Momenteel loopt er binnen het CEMI een regio-overstijgend onderzoek naar uitbuiting van Latijns-Amerikaanse sekswerkers.²⁴³ Het opsporingsonderzoek wordt momenteel door meerdere regionale eenheden van de politie uitgevoerd en is daarmee een goed voorbeeld van eenheidsoverstijgend werken om zo het grote plaatje achter mensenhandel in beeld te krijgen.

Naast dat eenheidsoverstijgende onderzoek, loopt er sinds vorig jaar een groot strafrechtelijk onderzoek naar vijf personen die verdacht worden van mensenhandel en mensensmokkel van dertien Latijns-Amerikaanse

slachtoffers die onder meer uit Venezuela en Colombia kwamen. De zaak kwam aan het licht door de aangifte van een Belgisch slachtoffer, waarna er op basis van onder meer controles, telefoontaps en digitaal onderzoek nader bewijsmateriaal werd vergaard.²⁴⁴

In beide onderzoeken wordt geïnvesteerd in het in beeld krijgen van de criminele netwerkstructuur achter het mensenhandeldelict, waarbij de rollen van de verschillende actoren ook nader worden geduid.

3.3. Multidisciplinaire samenwerking

Een andere interventie om meer zicht te krijgen op de problematiek rond Latijns-Amerikaanse sekswerkers is via multidisciplinaire samenwerking. Binnen een dergelijke samenwerking wordt informatie over mensenhandel met Latijns-Amerikaanse sekswerkers die bij verschillende disciplines bekend is bij elkaar gebracht, om zo een meer compleet beeld te krijgen. In Nederland wordt deze samenwerking onder meer vormgegeven in de Regionale Informatie- en Expertisecentra en de *Field Labs*. Deze worden hieronder besproken.

Regionale Informatie- en Expertisecentra

Om de strijd tegen ondermijnende criminaliteit²⁴⁵, waar mensenhandel ook onder valt, gezamenlijk te kunnen voeren, is er in Nederland een landelijk dekkende netwerkorganisatie gevormd door middel van tien Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC's). Elk RIEC werkt binnen regionale grenzen, onder aansturing van een zelfstandige regionale stuurgroep. De RIEC's vormen voor overheidsdiensten een informatieknoppunt voor casuïstiek. Het RIEC stelt daarbij integrale handavingsadviezen op en stemt projectmatig bestuursrechtelijke, strafrechtelijke en fiscale interventies af met regionale partners. Daarnaast is er ook een Landelijk Informatie- en Expertisecentrum (LIEC). Het LIEC zorgt voor verbinding tussen de RIEC's en signaleert en inventariseert ontwikkelingen op het gebied van ondermijning. Bij regio-overstijgende criminaliteitsproblemen coördineert het LIEC de landelijke aanpak.²⁴⁶

Een van de manieren waarop dat gebeurt is op basis van een integrale casusaanpak. Kort gezegd houdt dit in dat

241 Richtlijn 2004/81 van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB* L 261 van 6 augustus 2004.

242 Zie voor meer informatie over het CEMI: Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022), *Dadermonitor 2017-2021*, p. 64.

243 Informatie politie d.d. 25 juni 2024.

244 Openbaar Ministerie, *Vijf mannen opgepakt in omvangrijk onderzoek naar mensenhandel*.

245 Er is sprake van ondermijnende criminaliteit als criminelen voor illegale activiteiten gebruikmaken van legale bedrijven en diensten. Hierdoor vervagen normen en neemt het gevoel van veiligheid en leefbaarheid af, zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondermijning.

246 www.riec.nl/riecs-en-liec

een van de convenantpartners een signaal²⁴⁷ inbrengt in het RIEC, waarna er een analyse plaatsvindt op basis van informatie die door de betrokken convenantpartners wordt aangeleverd. Uit deze analyse volgt een advies over mogelijk in te zetten interventies. Mocht er worden overgegaan tot het inzetten van interventies, dan wordt er een plan van aanpak geschreven, waarin in ieder geval moet worden meegenomen hoeveel capaciteit er van welke convenantpartner moet worden ingezet.²⁴⁸

Field Lab

Binnen het LIEC kennen we een specifieke vorm van multidisciplinair samenwerken, namelijk de *Field Labs*. Sinds 2014 worden er in Nederland binnen het veiligheidsdomein zogenaamde *Field Labs* georganiseerd, waaronder het Mensenhandel *Field Lab*. De vierde editie van dit *Field Lab* is in voorbereiding en start begin november 2024. Het *Field Lab* is een programma dat multidisciplinaire samenwerking in de aanpak van complexe maatschappelijke problemen ondersteunt. In een *Field Lab* zitten minimaal vijf teams die elk bestaan uit zes à acht personen uit verschillende organisaties. De *Field Labs* zijn gericht op het ontwikkelen en uitvoeren van interventies met een stevige impact op zogenaamde maatschappelijke “wicked problems”. Vanuit de “Public Value”-theorie van Mark Moore²⁴⁹ werken de teams gedurende een week aan een gezamenlijke maatschappelijke probleemdefinitie om vervolgens te komen tot een interventie die dat probleem moet reduceren. Aan het eind van deze week presenteren de teams hun interventies aan hun leidinggevenden en andere stakeholders, waarna ze honderd dagen de tijd krijgen om deze interventie uit te voeren en ervan te leren. Na honderd dagen rapporteren de teams tijdens een zogenaamde *stocktake*-sessie over wat ze hebben gedaan, wat ze hebben bereikt, wat ze hebben geleerd en wat er nodig is om hun plan of interventie verder te brengen.²⁵⁰

Field Lab Piñata

In het *Field Lab* van 2023 heeft een team, het team-Piñata, zich toegelegd op de problematiek rond de Latijns-Amerikaanse sekswerkers in de regio Amsterdam.²⁵¹

Mogelijke daders werden in beeld gebracht door actieve informatiedeling tussen gemeente, politie, *Financial Intelligence Unit* (FIU) en de Koninklijke Marechaussee (KMar), over personen in de systemen die mogelijk kunnen worden aangeduid als facilitators/uitbuiters van Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Dat leverde een lijst met negen personen op die is ingebracht bij het RIEC, waarna verschillende acties zijn gestart. Deze interventies zijn zowel strafrechtelijk (onderzoek mensenhandel en mensensmokkel en observatie), bestuursrechtelijk (onder meer last onder dwangsom, boete voor woningonttrekking, terugvorderen uitkering) als fiscaal (onder meer invorderen schuld, onderzoek naar inkomsten). Op die manier is het gelukt om meerdere personen die eerder in beeld waren maar ongrijpbaar leken toch aan te pakken. Het bij elkaar brengen van de losse stukjes informatie van de verschillende organisaties heeft meer inzicht gegeven in de illegale tewerkstelling van Latijns-Amerikaanse sekswerkers zonder geldige verblijfsvergunning en de kwetsbare positie waarin zij zich bevinden. Daarnaast is zichtbaar geworden dat de omvang van de illegale onvergunde prostitutiesector in Amsterdam aanzienlijk is.²⁵² In het *Field Lab* is gekozen voor een aanpak in de regio Amsterdam. Een dergelijke regionale aanpak is evenwel door de mobiliteit van de netwerken niet toereikend. Om een goed beeld van en grip op deze problematiek te krijgen, is inzet op landelijk niveau noodzakelijk. Gezien de internationale vertakkingen is ook intensievere samenwerking op internationaal niveau noodzakelijk.

4. Conclusie

In deze bijdrage is een beeld geschetst van de problematiek in Nederland van de mensenhandel en mensensmokkel van Latijns-Amerikaanse sekswerkers. Velen van hen zijn de situatie in hun land ontvlucht en belanden in een situatie van uitbuiting; er wordt bewust financieel voordeel behaald door misbruik te maken van de benarde situatie waarin deze Latijns-Amerikaanse slachtoffers zich bevinden. De gevolgen van de crises in met name Venezuela zijn ook goed voelbaar en zichtbaar in Caribisch Nederland en andere landen binnen het Koninkrijk Nederland en vragen alleen

247 In de procesbeschrijving van de integrale casusaanpak wordt een signaal als volgt omschreven: “(een) aanwijzing(en) van een of meerdere partners in het RIEC-samenwerkingsverband dat bepaalde gedragingen en/of situaties mogelijk verband zouden kunnen houden met (verschijningsvormen van) georganiseerde criminaliteit” (Procesbeschrijving integrale casusaanpak, versie augustus 2019, via: www.riec.nl/maatregelen-en-documenten/documenten/publicaties/2019/08/15/procesbeschrijving-integrale-casusaanpak).

248 Procesbeschrijving integrale casusaanpak, versie augustus 2019, via: www.riec.nl/maatregelen-en-documenten/documenten/publicaties/2019/08/15/procesbeschrijving-integrale-casusaanpak.

249 Zie onder meer J. Benington & M. Moore (2010), *Public Value: Theory and Practice*, Bloomsbury Publishing.

250 Informatie van het LIEC d.d. 8 juli 2024. Voor meer informatie: fieldlabhub@liec.nl.

251 In de eerste editie van het Mensenhandel *Field Lab*, in de periode 2020-2021, heeft het team-Bermuda zich ook al gebogen over de groep Latijns-Amerikaanse sekswerkers, meer specifiek de transgenders. Uit dit *Field Lab* zijn enkele acties voortgekomen die gericht waren op het tegengaan van mensensmokkel, waarbij er met name is ingezet op facilitators (*After Action Report Field Lab Bermuda*, januari 2022, niet openbaar).

252 *After Action Report Field Lab Piñata*, juni 2024, niet openbaar.

al daarom speciale aandacht. In Nederland wordt de situatie waarin Latijns-Amerikaanse sekswerkers zich bevinden vaak gekwalificeerd als mensensmokkel, namelijk uit winstbejag behulpzaam zijn bij verblijf van illegaal verblijvende personen. Deze kwalificatie vraagt een heroverweging, zeker nu we alsmaar beter zicht krijgen op de *modus operandi* van de mensenhandelaars en mensensmokkelaars en de netwerkstructuren die daarachter zitten.

Om dat beeld nog verder in te vullen, is multidisciplinaire samenwerking van groot belang, waarbij de stukjes informatie door verschillende disciplines bij elkaar worden gebracht. Nederland heeft daartoe een paar mooie structuren opgezet binnen de *Field Labs*, het LIEC en de RIEC's. De uitkomsten daarvan kunnen worden gebruikt in de strafrechtelijke procedures waarbij het van groot belang is om naar deze problematiek te kijken door de lens van mensenhandel en de slachtoffers de bijbehorende opvang en bescherming te bieden waartoe Nederland zich internationaal heeft geëngageerd.

De netwerken die zich bezighouden met deze praktijken zijn vaak actief in meerdere landen. Zowel uitwisseling van kennis tussen landen als opsporing over de landsgrenzen heen is daarom noodzakelijk om ook de structuren achter deze praktijken aan te pakken. Met deze bijdrage hoopt de Nederlandse Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen daaraan een bescheiden bijdrage te hebben geleverd.

Deel 2

Evolutie van en strijd tegen de fenomenen mensenhandel en mensensmokkel



Hoofdstuk 1

Recente ontwikkelingen van het juridische en politieke kader

1. Ontwikkelingen van het Europese juridische en politieke kader

1.1. Mensenhandel

1.1.1. Herziening van de richtlijn tegen mensenhandel van 2011

Op Europees niveau stonden 2023 en begin 2024 in het teken van de debatten rond het voorstel tot herziening van de richtlijn tegen mensenhandel van 2011.²⁵³ In het vorige jaarverslag²⁵⁴ werd de indiening van dat voorstel door de Commissie in december 2022 behandeld. Na de goedkeuring op 13 juni trad de nieuwe richtlijn in werking op 14 juli 2024.²⁵⁵ België moet de richtlijn uiterlijk op 15 juli 2026 omzetten.

De goedgekeurde tekst wijzigt veel meer artikelen van richtlijn 2011/36 dan in het aanvankelijke voorstel van de Commissie,²⁵⁶ en bevat ook nieuwe artikelen, die toegevoegd zijn aan richtlijn 2011/36. Het Parlement

heeft in dat opzicht een belangrijke rol gespeeld.²⁵⁷ De EU wilde zo de veranderende trends inzake de bestrijding van mensenhandel in aanmerking nemen, de lacunes die de Commissie had vastgesteld wegwerken, en de strijd tegen deze vorm van criminaliteit nog opvoeren.²⁵⁸ Volgens Myria was richtlijn 2011/36 nochtans een geschikte wettekst, maar zorgde vooral de soms heel uiteenlopende uitvoering ervan in de lidstaten voor problemen.

De wijzigingen in de nieuwe richtlijn hebben betrekking op drie aspecten: preventie en strafrechtelijke respons; opsporing, ondersteuning en bescherming van slachtoffers; en tot slot de institutionele aspecten.

Dit zijn de voornaamste wijzigingen:

a. Preventie en strafrechtelijke respons

■ **uitbreiding van de definitie van mensenhandel:** gedwongen huwelijk, illegale adoptie en draagmoederschap zijn expliciet toegevoegd aan de uitbuitingsvormen in de herziene richtlijn,²⁵⁹ ondanks het feit dat deze uitbuitingsvormen al onder strafbare feiten vielen voor zover er aan alle criteria van mensenhandel was voldaan, zoals de nieuwe richtlijn verduidelijkt.

²⁵³ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, 19 december 2022, COM(2022) 732 final.

²⁵⁴ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 71-72.

²⁵⁵ Richtlijn (EU) 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot wijziging van richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, PB L van 24 juni 2024.

²⁵⁶ Het aanvankelijke voorstel van de Commissie bevatte zes amendementen op de richtlijn 2011/36: toevoeging van gedwongen huwelijk en illegale adoptie als nieuwe vormen van uitbuiting; expliciete verwijzing naar de onlinedimensie in de definitie van mensenhandel; invoering van een verplichte sanctieregeling voor rechtspersonen; verplichte strafbaarstelling van het bewust gebruikmaken van de diensten van een slachtoffer van mensenhandel; het formeel instellen van nationale verwijzingsmechanismen en nationale contactpunten voor de doorverwijzing van slachtoffers; jaarlijkse verzameling van statistische gegevens volgens bepaalde indicatoren.

²⁵⁷ Zie met name het verslag over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, plenaire vergadering van het Europees Parlement van 10 oktober 2023, A9-0285/2023 en het standpunt van het Europees Parlement in eerste lezing vastgesteld op 23 april 2024. Bijna 300 amendementen (294 om precies te zijn) werden zo aanvankelijk ingediend door het Parlement.

²⁵⁸ Overweging 5 van richtlijn 2024/1712.

²⁵⁹ Nieuwe §3 van artikel 2 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1412.

Wat draagmoederschap betreft, is deze richtlijn “gericht op diegenen die vrouwen dwingen of misleiden om draagmoeder te zijn”.²⁶⁰ Ze verduidelijkt ook dat deze wijzigingen “geen afbreuk [doen] aan de definities van huwelijk, adoptie, gedwongen huwelijk en illegale adoptie, of daarmee verband houdende strafbare feiten, anders dan mensenhandel, indien het nationale of internationale recht daarin voorziet” en evenmin “afbreuk [doen] aan de nationale regels inzake draagmoederschap, waaronder het strafrecht of het familierecht”.²⁶¹

- **invoering van een bijkomende verzwarende omstandigheid met betrekking tot het gebruik van informatie- en communicatietechnologieën:** wanneer de dader de verspreiding van beelden, video’s of vergelijkbaar materiaal van seksuele aard waarbij het slachtoffer betrokken is, vergemakkelijkt heeft of die zelf verspreid heeft, kunnen er strengere straffen worden opgelegd.²⁶²

- **strafbaarstelling van het gebruik van diensten, in de wetenschap dat die door een slachtoffer van mensenhandel worden verleend:** een nieuw artikel 18*bis* is toegevoegd aan de richtlijn van 2011, zodat deze strafbaarstelling verplicht is, terwijl de lidstaten vroeger vrij waren om al dan niet in een dergelijke bepaling te voorzien. Hoewel het artikel van toepassing is op alle vormen van mensenhandel, bevatten de overwegingen van de nieuwe richtlijn een aantal preciseringen.²⁶³ Zo mag de strafbaarstelling alleen gericht zijn op het gebruik van diensten die worden verleend in het kader van mensenhandel. Ze is dus niet van toepassing op klanten die producten kopen die onder omstandigheden van arbeidsuitbuiting zijn geproduceerd, aangezien zij niet de gebruikers van een dergelijke dienst zijn.²⁶⁴ Het staat de lidstaten wel vrij om strengere strafrechtelijke regels te volgen of te handhaven. Ze kunnen trouwens ook de aankoop van seksuele diensten strafbaar stellen.²⁶⁵ Om de wetenschap vast te stellen, moet er rekening worden gehouden met

de specifieke omstandigheden van de zaak, zoals de omstandigheden waaronder de diensten werden verleend of feiten die kunnen worden beschouwd als aanwijzingen dat de mensenhandelaar controle uitoefent over de slachtoffers.²⁶⁶

- **zwaardere sancties tegen rechtspersonen:** de straffen voor rechtspersonen die aansprakelijk zijn gesteld voor strafbare feiten werden verstrengd en kunnen voortaan ook bestaan uit uitsluiting van toegang tot overheidsfinanciering, aanbestedingsprocedures en subsidies, of de intrekking van vergunningen en machtigingen voor activiteiten.²⁶⁷

b. Opsporing, ondersteuning en bescherming van slachtoffers

- **beginsel van niet-bestrafing:** het beginsel van niet-vervolg en niet-bestrafing van slachtoffers, dat alleen betrekking had op criminele activiteiten, is voortaan uitgebreid tot elke gedwongen onwettige activiteit.²⁶⁸ Deze maatregel is expliciet gericht op een reeks administratieve overtredingen gelinkt aan onder meer prostitutie, zwartwerk of andere handelingen die niet van strafrechtelijke aard zijn, maar onderworpen zijn aan administratieve of financiële sancties.²⁶⁹

- **opleiding en versterking van de capaciteiten:** de lidstaten moeten het aanbod qua opleidingen uitbreiden voor professionals die in contact kunnen komen met potentiële slachtoffers van mensenhandel,²⁷⁰ in het bijzonder kinderen,²⁷¹ en de algemene en gespecialiseerde opleiding van rechters en openbare aanklagers die betrokken zijn bij strafprocedures aanmoedigen.²⁷² De betrokken personen, eenheden en diensten moeten over voldoende deskundigheid en technologische capaciteiten beschikken. De lidstaten worden overigens aangemoedigd om gespecialiseerde eenheden op te richten binnen

²⁶⁰ Overweging 6 van richtlijn 2024/1712.

²⁶¹ *Ibidem*.

²⁶² Artikel 4, §3 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1412.

²⁶³ Zie de overwegingen 26 tot 28 van richtlijn 2024/1712.

²⁶⁴ Overweging 26 van richtlijn 2024/1712.

²⁶⁵ *Ibidem*.

²⁶⁶ Overweging 27 van richtlijn 2024/1712. Deze overweging geeft concrete voorbeelden.

²⁶⁷ Artikel 6 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

²⁶⁸ Artikel 8 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

²⁶⁹ Overweging 14 van richtlijn 2024/1712.

²⁷⁰ Nieuw artikel 18*ter*, §1 van richtlijn 2011/36, ingevoerd door richtlijn 2024/1712. Dat betreft met name eerstelijns politieagenten, gerechtsmedewerkers, bijstands- en ondersteuningsdiensten, arbeidsinspecteurs, sociale diensten en gezondheidswerkers.

²⁷¹ Zie in dat verband overweging 23 van richtlijn 2024/1712.

²⁷² Nieuw artikel 18*ter*, §2 van richtlijn 2011/36, ingevoerd door richtlijn 2024/1712.

hun wetshandhavingdiensten en openbare ministeries.²⁷³

- **gespecialiseerde bijstand aan slachtoffers en voldoende huisvesting:** bijstand en gespecialiseerde hulp aan slachtoffers is een fundamenteel punt in de herziene richtlijn.²⁷⁴ Er moeten ook voldoende opvanghuizen en geschikte (tijdelijke) huisvesting beschikbaar zijn. Die moeten goed toegankelijk zijn voor slachtoffers, en uitgerust om tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van kinderen.²⁷⁵
- **mogelijkheid om een nationaal fonds voor slachtoffers van mensenhandel of een vergelijkbaar instrument op te zetten voor de schadevergoeding van slachtoffers:** in deze mogelijkheid is er uitdrukkelijk voorzien. Daarnaast is er de verplichting om slachtoffers toegang te verlenen tot bestaande regelingen voor de schadevergoeding van slachtoffers van opzettelijke geweldsmisdrijven.²⁷⁶

c. Institutionele ontwikkelingen

- **het formeel instellen van een nationaal verwijzingsmechanisme, opgericht en gedefinieerd via wettelijke, reglementaire of administratieve bepalingen:** ter versterking van de nationale capaciteit om slachtoffers vroegtijdig op te sporen en te identificeren, en hen door te verwijzen naar geschikte bijstandsdiensten, verplicht de herziene richtlijn de lidstaten om een (of meerdere) forme(e)l(e) verwijzingsmechanisme(n) in te stellen.²⁷⁷ De richtlijn bepaalt de taken die ze minstens moeten uitvoeren. Zo moet dat mechanisme de minimumnormen vaststellen voor de opsporing en vroegtijdige identificatie van slachtoffers, hun verwijzing naar de meest geschikte ondersteuning en bijstand en het opzetten van samenwerkingsregelingen of -protocollen met de bevoegde asielautoriteiten, om ervoor te zorgen dat er bijstand, ondersteuning en bescherming wordt geboden aan slachtoffers van mensenhandel die ook internationale bescherming behoeven. Idealiter worden in dat verband de bevoegde autoriteiten, maatschappelijke organisaties en andere deelnemende belanghebbenden aangewezen en hun respectieve taken vastgesteld, met inbegrip

van de procedures en de communicatielijnen.²⁷⁸ Een ander belangrijk aspect: de lidstaten moeten een centraal contactpunt voor de grensoverschrijdende doorverwijzing van slachtoffers aanduiden. Het moet fungeren als contactpunt in de betrekkingen tussen de autoriteiten of instellingen die verantwoordelijk zijn voor de grensoverschrijdende ondersteuning van slachtoffers in de verschillende lidstaten, maar niet als contactpunt voor de slachtoffers zelf. Deze centrale punten kunnen steunen op bestaande mechanismen of *governance*-structuren en hoeven niet in de plaats te komen van nationale mechanismen voor klachtenbehandeling of telefonische helpdesks.²⁷⁹

- **betere coördinatie tussen de officiële verwijzingsmechanismen en de asielautoriteiten:** de complementariteit van en de coördinatie tussen de autoriteiten die betrokken zijn bij de bestrijding van mensenhandel en de asielautoriteiten moeten verzekerd zijn.²⁸⁰ Ook moeten slachtoffers hun recht op de aanvraag van internationale bescherming of een soortgelijke nationale status kunnen uitoefenen, zelfs wanneer zij al bijstand, ondersteuning of bescherming krijgen als vermoedelijke of geïdentificeerde slachtoffers van mensenhandel.²⁸¹ De lidstaten moeten er dan ook over waken dat de twee relevante procedures elkaar aanvullen en elkaar niet uitsluiten.²⁸²
- **nationale coördinatoren tegen mensenhandel:** ook artikel 19 van richtlijn 2011/36 over de nationale rapporteurs werd herzien. De lidstaten moeten voortaan nationale coördinatoren of soortgelijke mechanismen aanstellen en die toereikende middelen bieden om de interne samenwerking te verbeteren. Hun taken omvatten het beoordelen van trends inzake mensenhandel, het meten van de resultaten van bestrijdingsmaatregelen tegen het fenomeen en het opstellen van verslagen. Dat zijn de opdrachten die in het verleden werden toegewezen aan de nationaal rapporteur of een soortgelijk mechanisme in de oude versie van artikel 19. Hun taken kunnen ook bestaan uit het opstellen van noodplannen en de bevordering, coördinatie en, in voorkomend geval, financiering van programma's ter bestrijding van mensenhandel. De lidstaten kunnen trouwens eveneens onafhankelijke

273 Nieuwe §3 van artikel 9 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

274 Artikel 11, §1 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712. Onder meer personen met een handicap en kinderen hebben specifieke behoeften (zie overweging 17 van richtlijn 2024/1712).

275 Nieuwe §5bis van artikel 11 van richtlijn 2011/36, toegevoegd door richtlijn 2024/1712.

276 Artikel 17 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

277 §4 van artikel 11 van richtlijn 2011/36, vervangen door richtlijn 2024/1712.

278 Overweging 15 van richtlijn 2024/1712.

279 *Ibidem*.

280 §1 van het nieuwe artikel 11bis van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

281 §2 van het nieuwe artikel 11bis van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

282 Overweging 21 van richtlijn 2024/1712.

organen oprichten, die onder meer tot taak hebben om toezicht te houden op de uitvoering en het effect van maatregelen ter bestrijding van mensenhandel, verslagen in te dienen over aangelegenheden die bijzondere aandacht vragen, en de oorzaken van en trends inzake mensenhandel te beoordelen. Dankzij het nieuwe artikel kunnen een of meer taken van de coördinatoren aan een dergelijke onafhankelijke instantie worden toevertrouwd.

- **gegevensverzameling en statistieken**²⁸³: elke lidstaat moet een systeem invoeren voor de registratie, productie en verstrekking van geanonimiseerde gegevens op basis van verschillende indicatoren (slachtoffers, verdachten, beklaagden, uitspraken, veroordelingen), om de doeltreffendheid van de systemen te controleren. Overigens wordt een – door Eurostat uitgevoerde en gepubliceerde – jaarlijkse gegevensverzameling over mensenhandel geformaliseerd op EU-niveau.

- **nationale actieplannen**²⁸⁴: de lidstaten zijn verplicht een nationaal actieplan met doelstellingen, prioriteiten en algemene maatregelen ter bestrijding van mensenhandel op te stellen, te implementeren en regelmatig (minstens om de vijf jaar) te actualiseren. Het kan ook diverse maatregelen bevatten: preventieve maatregelen, maatregelen ter versterking van de strijd tegen mensenhandel en van de vroegtijdige identificatie van slachtoffers, maar ook procedures voor monitoring en uitvoering van de actieplannen.

Hoewel Myria een aantal punten van de herziene richtlijn positief vindt, roepen sommige bepalingen vragen op. De versterking van de hulp en bijstand aan slachtoffers,²⁸⁵ in het bijzonder door het vastleggen van nationale verwijzingsmechanismen, de verplichting om gespecialiseerde bijstand en voldoende huisvesting te bieden en de uitbreiding van het beginsel van niet-bestafting vormen bijvoorbeeld een vooruitgang ten opzichte van de richtlijn van 2011. Een positieve

zaak is ook de verplichting voor de lidstaten om meer opleidingen aan te bieden aan alle soorten professionals die in contact kunnen komen met potentiële slachtoffers van mensenhandel en om de coördinatie tussen de asielautoriteiten en de autoriteiten die belast zijn met de bestrijding van mensenhandel te verbeteren.

De uitbreiding van de definitie daarentegen, niet alleen met de uitbuiting van gedwongen huwelijk of illegale adoptie²⁸⁶ maar ook met draagmoederschap, roept vragen op, vooral over de praktische toepassing. Hoe zal bijvoorbeeld concreet een onderscheid worden gemaakt tussen autonome misdrijven en misdrijven die onder mensenhandel vallen? Het zal essentieel zijn om terreinactoren concrete richtlijnen te geven, om van mensenhandel geen containerbegrip te maken. Ook zal het van belang zijn om te bepalen welke slachtoffers er worden doorverwezen en ondersteund, met name in het geval van uitbuiting van een illegale adoptie.

Myria vraagt zich daarnaast af hoe België het nieuwe artikel 18bis over de verplichte strafbaarstelling van het bewust gebruik van diensten verleend door een slachtoffer van mensenhandel concreet zal omzetten, vanuit de wetenschap dat het zijn seksueel strafrecht heeft hervormd door sommige vormen van pooierschap uit de strafrechtelijke sfeer te halen en dat het onder bepaalde voorwaarden sekswork in dienstverband wil toelaten.²⁸⁷ De echte impact van dat type maatregelen op de rechten van slachtoffers is trouwens niet aangetoond,²⁸⁸ en kan zelfs contraproductief zijn voor de bestrijding van mensenhandel.²⁸⁹ Een versterkte controle op alle vormen van prostitutie om misbruiken te detecteren en de daarvoor toegewezen middelen zullen dan ook van fundamenteel belang zijn.

Tot slot betreurt Myria het dat de eindversie van artikel 19 over de coördinatoren en rapporteurs niet de aparte aanstelling van nationale coördinatoren en onafhankelijke monitoringorganen oplegt, zoals het Europees Parlement had voorgesteld.²⁹⁰ De coördinerende rol van het interne beleid is essentieel,

283 Nieuw artikel 19bis van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

284 Nieuw artikel 19ter van richtlijn 2011/36, ingevoegd door richtlijn 2024/1712.

285 Hoewel ngo's betrouwen dat de rechten van slachtoffers niet echt versterkt zijn, zie hierover La Strada, *Joint NGO Statement on Recast EU Anti-Trafficking Directive*, 25 april 2024.

286 De hervorming van het Belgisch Strafwetboek, waarvan de inwerkingtreding voorzien is voor 2026, heeft deze twee vormen van uitbuiting al opgenomen in de definitie van mensenhandel, zie hierna punt 2.2.2.

287 Zie punt 2.4. hierna.

288 Zie La Strada, *Joint NGO Statement on Recast EU Anti-Trafficking Directive*, 25 april 2024.

289 Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 37-38. Door klanten te criminaliseren, verhoogt de drempel om potentieel misbruik en mensenhandel aan te geven bij de autoriteiten.

290 Het Parlement stelde enerzijds de instelling van nationale coördinatoren voor, die de regering kunnen helpen bij de uitwerking van een coherent en doeltreffend beleid, inclusief nationale actieplannen, en anderzijds de benoeming van onafhankelijke nationale rapporteurs of de oprichting van soortgelijke mechanismen. Die zouden als taak hebben het effect van maatregelen ter bestrijding van mensenhandel te monitoren, jaarverslagen en monografieën over aangelegenheden die ernstig of dringend worden geacht of die bijzondere aandacht vereisen in te dienen bij de nationale bevoegde autoriteit, en klachten te verzamelen. Ze zouden ook worden belast met de beoordeling van de diepere oorzaken van en trends inzake mensenhandel, en minstens met de verzameling van statistieken. Zie het Verslag over het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, plenaire vergadering van het Europees Parlement van 10 oktober 2023, A9-0285/2023, p. 27.

maar een opvolging en onafhankelijke evaluatie zijn dat evenzeer. Onafhankelijke rapporteurs kunnen namelijk het gevoerde beleid vanuit verschillende perspectieven op een evenwichtige wijze objectief en kritisch beoordelen, waarbij er rekening wordt gehouden met de realiteit van het terrein en de betrokken actoren. Ze kunnen ook meer aandacht hebben voor de schending van de rechten van slachtoffers, en de lidstaten aanbevelingen geven om met name die rechten te versterken.

Het is trouwens in die zin dat de GRETA, de expertengroep van de Raad van Europa belast met de beoordeling van de implementatie door België van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel, de verslagen van Myria als basis gebruikt, waarvan hij de kwaliteit benadrukt.²⁹¹

Bovendien is er geen duidelijk onderscheid tussen de opdrachten van de coördinatoren en die van de eventuele onafhankelijke organen, waardoor ze heel andere verantwoordelijkheden kunnen hebben, afhankelijk van de lidstaten. België zou het huidige systeem moeten behouden aangezien het al beschikt over een mechanisme voor de coördinatie van het beleid, onder auspiciën van de minister van Justitie,²⁹² en een rapportering door zowel de overheid²⁹³ als een onafhankelijk orgaan²⁹⁴.

1.1.2. Andere maatregelen

Ook andere maatregelen die een impact kunnen hebben op de strijd tegen mensenhandel werden op Europees niveau genomen, of zitten in de eindfase van goedkeuring.

Nieuwe richtlijn over de ontneming en confiscatie van vermogensbestanddelen

Op 22 mei 2024 is een nieuwe richtlijn over de ontneming en confiscatie van vermogensbestanddelen²⁹⁵ in werking getreden. De lidstaten moeten die uiterlijk op 23 november 2026 omzetten. Ze legt voor de EU

de minimumvoorschriften vast inzake opsporing en identificatie, bevrozing, confiscatie en beheer van goederen die verkregen zijn uit criminele activiteiten gelinkt aan een breed scala van strafbare feiten, waaronder mensenhandel. De bedoeling van deze richtlijn is om de middelen te verbeteren waarmee de lidstaten de georganiseerde misdaad en de daarmee samenhangende illegale winsten bestrijden. Ze verplicht ook de EU-lidstaten om ervoor te zorgen dat de autoriteiten de nodige middelen hebben om hun activiteiten uit te voeren.

De nieuwe richtlijn bevat een belangrijke verwijzing naar de schadeloosstelling van slachtoffers van criminele activiteiten. Er wordt bijvoorbeeld op gewezen dat men de vermogensbestanddelen ook kan bevriezen met het oog op een eventuele latere teruggave of om de vergoeding van schade veroorzaakt door een strafbaar feit te garanderen.

Passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven

In februari 2022 had de Commissie een richtlijn voorgesteld over passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid (*Corporate sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD)).²⁹⁶ Er werd stevig gedebatteerd over de richtlijn, die uiteindelijk op 13 juni 2024 is goedgekeurd. Op 25 juli 2024 trad ze in werking en ze moet uiterlijk op 26 juli 2026 door alle lidstaten worden omgezet.²⁹⁷

De richtlijn is van toepassing op ondernemingen binnen de EU en sommige ondernemingen in derde landen waarvan de omzet groter is dan 450 miljoen euro. Ze heeft betrekking op hun eigen activiteiten, de activiteiten van hun dochterondernemingen en ook – wanneer ze gelinkt zijn aan hun waardeketen(s) – die van hun zakenpartners, gaande van de productie van goederen of de verlening van diensten *upstream* tot de distributie, het transport en de opslag van producten *downstream*. De betrokken ondernemingen moeten een passende op risico gebaseerde zorgvuldigheid in acht nemen en implementeren om de in de richtlijn genoemde schade aan de mensenrechten (inclusief

291 Zie §17 van het verslag van de laatste evaluatieronde van België: GRETA, *Evaluation Report Belgium, Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings*, derde evaluatieronde, 20 oktober 2022.

292 Artikel 4 tot 11ter van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel.

293 Artikel 21, 1° van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel en artikel 12 van de wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel.

294 Artikel 1, 2 en 21, 2° van het koninklijk besluit van 16 mei 2004 betreffende de bestrijding van de mensensmokkel en mensenhandel.

295 Richtlijn (EU) 2024/1260 van het Europees Parlement en de Raad van 24 april 2024 betreffende ontneming en confiscatie van vermogensbestanddelen, *PB L* van 2 mei 2024.

296 Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad van 23 februari 2022 inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937, COM/2022/71 final/2. Zie ter zake het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 34.

297 Richtlijn (EU) 2024/1760 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 inzake passende zorgvuldigheid in het bedrijfsleven op het gebied van duurzaamheid en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 en Verordening (EU) 2023/2859, *PB L*, 5 juli 2024.

mensenhandel) of het milieu te monitoren, te voorkomen of te herstellen, in het kader van hun eigen activiteiten en hun hele waardeketen.

De richtlijn verplicht bedrijven zo om erover te waken dat de mensenrechten en milieuverplichtingen in hun hele activiteitenketen worden nageleefd. Indien een schending van deze verplichtingen vastgesteld wordt, moeten ze passende maatregelen nemen om de negatieve gevolgen van hun eigen activiteiten, die van hun dochterondernemingen, en van de zakenpartners in hun activiteitenketen te voorkomen, te verlichten, te beëindigen of tot een minimum te beperken. Bedrijven kunnen aansprakelijk worden gesteld voor schade die ze veroorzaken. In dat geval moeten ze instaan voor een passend herstel. De richtlijn verplicht de lidstaten voorts om een toezichthoudende autoriteit aan te wijzen.

Voorstel voor een verordening inzake een verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten op de markt van de Unie

Op 23 april 2024 heeft het Europees Parlement een nieuwe verordening goedgekeurd die de EU toelaat de verkoop, import en export van met dwangarbeid vervaardigde producten te verbieden.²⁹⁸

De autoriteiten van de lidstaten en de Europese Commissie zullen een onderzoek kunnen instellen naar verdachte producten, toeleveringsketens en fabrikanten. Als een product wordt geacht met dwangarbeid vervaardigd te zijn, zal het niet langer in de EU kunnen worden verkocht (ook niet online) en aan de grenzen worden onderschept. Op het ogenblik van de redactie van dit verslag (juli 2024) moest de tekst nog het formele akkoord van de Raad krijgen.

1.2. Mensensmokkel

In 2023 nam de Europese Commissie verschillende initiatieven om de strijd tegen mensensmokkel te stimuleren. In haar *State of the Union* van 13 september 2023 kondigde Commissievoorzitter Ursula von der Leyen aan dat er in dit domein nood was aan nieuwe Europese regelgeving en *governance*, met een meer prominente rol voor de Europese agentschappen.²⁹⁹

Enkele maanden later organiseerde de Europese Commissie een internationale conferentie over het thema. Tijdens deze conferentie presenteerde de Commissie een voorstel van richtlijn en een voorstel van verordening. Daarnaast lanceerde ze een oproep voor een "Global Alliance to Counter Migrant Smuggling".³⁰⁰ Deze drie initiatieven komen verderop een voor een aan bod.

Vervanging Facilitators Package

Het eerste initiatief³⁰¹ betreft een voorstel van richtlijn ter vervanging van het intussen twintig jaar oude "Facilitators Package" – de Richtlijn³⁰² en het Kaderbesluit³⁰³ van 2002 inzake mensensmokkel. Het voorstel van 2023 beoogt de strijd tegen mensensmokkel op te voeren aan de hand van onder meer een ruimere strafbaarstelling, zwaardere straffen en een meer uitgebreide rechtsmacht.

Zo stelt de Commissie voor om het bijdragen tot illegale binnenkomst, doorreis of verblijf van een derdelander niet alleen strafbaar te stellen indien de dader een (in)direct vermogensvoordeel beoogt (of vraagt, ontvangt of aanvaardt),³⁰⁴ maar ook indien "het erg waarschijnlijk is dat er ernstige schade wordt berokkend aan een persoon" (artikel 3). De preambule verduidelijkt dat deze alternatieve voorwaarden "doorgaans" niet vervuld zullen zijn in het geval van humanitaire hulpverlening.³⁰⁵ Derdelanders zouden

²⁹⁸ Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake een verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten op de markt van de Unie, 14 september 2022, COM (2022) 453 final en het standpunt van het Europees Parlement in eerste lezing vastgesteld op 23 april 2024.

²⁹⁹ Europese Commissie, 2023 State of the Union Address by President von der Leyen, 13 september 2023.

³⁰⁰ Europese Commissie, A Global Alliance to Counter Migrant Smuggling, 28 november 2023.

³⁰¹ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van minimumvoorschriften ter voorkoming en bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf in de Unie, en ter vervanging van Richtlijn 2002/90/EG van de Raad en Kaderbesluit 2002/946/JBZ van de Raad, 28 november 2023, COM/2023/755 final [Voorstel Richtlijn mensensmokkel].

³⁰² Richtlijn 2002/90/EG van de Raad van 28 november 2002 tot omschrijving van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, PB L 328, 5 december 2002.

³⁰³ Kaderbesluit 2002/946/JBZ van de Raad van 28 november 2002 tot versterking van het strafrechtelijke kader voor de bestrijding van hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf, PB L 328, 5 december 2002.

³⁰⁴ Het beoogde vermogensvoordeel was in de Richtlijn van 2002 alleen vereist in geval van bijdrage aan illegaal verblijf, en niet in geval van bijdrage aan illegale binnenkomst of doorreis (art. 1(1) Richtlijn 2002/90/EC). Onder de huidige Belgische wetgeving vereist elk van deze situaties al een vermogensvoordeel als oogmerk (huidig art. 77bis verblijfswet, dat wordt overgezet naar art. 259 Sw. vanaf de inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek op 8 april 2026).

³⁰⁵ Overweging 7 Voorstel Richtlijn mensensmokkel. De Commissie stelt zo voor om de facultatieve uitzondering voor humanitaire motieven (zoals in art. 1(2) Richtlijn 2002/90/CE) te vervangen door een *case-by-case* beoordeling.

ook niet strafrechtelijk aansprakelijk mogen worden gesteld omdat zij het slachtoffer zijn geweest van deze strafbare feiten.³⁰⁶ Daarnaast voorziet het voorstel in een “verzwaard misdrijf” (artikel 4) – dat sterke gelijkenissen vertoont met de Belgische regeling³⁰⁷ – en stelt het ook de uitlokking van, medeplichtigheid aan en poging tot mensensmokkel expliciet strafbaar (artikel 5). Ten slotte voert het voorstel een reeks van verzwarende en verzachtende omstandigheden in. Verzwarende omstandigheden zouden onder meer bestaan wanneer het misdrijf resulteerde in de illegale tewerkstelling,³⁰⁸ uitbuiting,³⁰⁹ of “instrumentalisering”³¹⁰ van een gesmokkelde persoon (artikel 9).³¹¹ Van verzachtende omstandigheden zou er daarentegen sprake zijn wanneer de dader niet-beschikbare informatie aanbrengt die de autoriteiten helpt bij het identificeren van andere daders of bij het vinden van bewijs (artikel 10).

Het voorstel voorziet in zware straffen, met name voor vormen van “verzwaarde mensensmokkel”, waarvoor maximale gevangenisstraffen van minstens tien of vijftien jaar³¹² worden voorgeschreven (artikel 6). Daarnaast breidt het voorstel de rechtsmacht van de lidstaten over de strafbare feiten aanzienlijk uit. Zo zou een lidstaat onder meer ook rechtsmacht hebben indien het misdrijf is begaan ten voordele van een rechtspersoon die op zijn grondgebied gevestigd is of actief is. Bovendien zou een lidstaat ook zijn rechtsmacht kunnen vestigen wanneer het misdrijf leidt tot de binnenkomst, de doorreis of het verblijf van de gesmokkelde personen op het grondgebied van die lidstaat (bijvoorbeeld na feiten van mensensmokkel in internationale wateren) (artikel 12). Tot slot worden er ook minimale verjaringstermijnen ingevoerd (artikel 11).

Naast deze harmonisering van de regels inzake vervolging en bestraffing van mensensmokkel, legt het voorstel de lidstaten verplichtingen op inzake preventie, voorziening van voldoende middelen, opleiding en dataverzameling. Op dat laatste punt worden de

lidstaten gevraagd om gegevens te verzamelen over onder meer de aantallen en profielen van daders én van gesmokkelde personen en de duur van de procedure (artikel 17).

Wijziging Europol-verordening

Naast het voorstel van richtlijn lanceerde de Europese Commissie ook een voorstel tot wijziging van de Europol-verordening.³¹³ Deze tweede tekst beoogt in essentie de rol van Europol in de strijd tegen mensensmokkel en -handel te versterken (artikel 1). In deze tekst stelt de Commissie met name voor om de bevoegdheden van het in 2016 opgerichte “European Migrant Smuggling Centre”, onderdeel van Europol, verder uit te breiden. Het centrum, dat wordt herdoopt tot “European Centre Against Migrant Smuggling” zou, ondanks zijn naam die verwijst naar mensensmokkel, ook bevoegd worden voor mensenhandel (artikel 3). Bovendien zou het centrum niet alleen belast zijn met het uitvoeren van analyses en het monitoren van relevante trends – taken die het nu al uitvoert –, maar zou het ook belangrijke operationele opdrachten krijgen (artikels 5-6).

Global Alliance to Counter Migrant Smuggling

Ten slotte richtte de Europese Commissie een oproep tot actie voor een “Global Alliance to Counter Migrant Smuggling” aan nationale overheden, internationale organisaties (waaronder UNODC³¹⁴) en – opvallend – online dienstverleners.³¹⁵ Binnen dit kader riep de Commissie in de loop van 2024 een aantal expertgroepen bijeen. De eerste expertgroep, die eind april 2024 samenkwam bij Europol, focuste op de aanpak van mensensmokkel via online platforms.³¹⁶

306 Overweging 7 Voorstel Richtlijn mensensmokkel.

307 Het huidige art. 77quater verblijfswet. Dit artikel wordt overgezet naar artikel 260 Sw. vanaf de inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek op 8 april 2026.

308 Het gaat om illegale tewerkstelling in de zin van de sanctierichtlijn (Richtlijn 2009/52/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 tot vaststelling van minimumnormen inzake sancties en maatregelen tegen werkgevers van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen *PB* L 168, 30 juni 2009).

309 De term “uitbuiting” wordt niet gedefinieerd, maar omvat volgens de preambule ook seksuele uitbuiting (Overweging 14 Voorstel Richtlijn mensensmokkel).

310 De term “instrumentalisering” wordt niet gedefinieerd in het voorstel, maar heeft betrekking op een situatie waarin een derde land aanzet tot illegale migratiestromen naar de EU om deze laatste te destabiliseren. De term verscheen voor het eerst in twee Commissievoorstellen van eind 2021: Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council addressing situations of instrumentalisation in the field of migration and asylum, 14 december 2021, COM/2021/890 *final*; Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council amending Regulation (EU) 2016/399 on a Union Code on the rules governing the movement of persons across borders, 14 december 2021, COM/2021/891 *final*.

311 De ratio achter de invoering van deze verzwarende omstandigheden wordt evenwel niet toegelicht in het memorandum van de Europese Commissie.

312 In België bestaat deze maximale gevangenisstraf al voor alle vormen van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die worden opgesomd in artikel 77quater verblijfswet.

313 Art. 2 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on enhancing police cooperation in relation to the prevention, detection and investigation of migrant smuggling and trafficking in human beings, and on enhancing Europol's support to preventing and combating such crimes and amending Regulation (EU) 2016/794, 28 november 2023, COM/2023/754 *final*.

314 United Nations Office on Drugs and Crime.

315 Europese Commissie, *Call to action on a global alliance to counter migrant smuggling*, 28 november 2023.

316 Europol, *New network to target migrant smugglers in the digital domain*, 3 mei 2024.

2. Ontwikkelingen van het Belgische juridische en politieke kader

Met uitzondering van een kwestie die rechtstreeks betrekking heeft op mensenhandel (een nieuw koninklijk besluit betreffende de erkenning van opvangcentra, punt 2.1.), zijn er op Belgisch niveau in 2023 en begin 2024 meerdere belangrijke maatregelen genomen die een impact kunnen hebben op de strijd tegen mensenhandel. Het gaat om de goedkeuring van het nieuwe Strafwetboek (punt 2.2.), de toelatingsvoorwaarden inzake reclame voor prostitutie van een meerderjarige (punt 2.3.) en de mogelijkheid tot sekswerk onder arbeidsovereenkomst (punt 2.4.).

Andere maatregelen verdienen eveneens een vermelding (punt 2.5.), zoals de nieuwe wet inzake de administratieve aanpak van criminele fenomenen.

2.1. Hernieuwing van de erkenning van de drie gespecialiseerde opvangcentra

Op 28 juni 2023 hebben de drie centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel (Payoke in Antwerpen, PAG-ASA in Brussel en Sürya in Luik) een nieuwe erkenning van vijf jaar gekregen.³¹⁷ Deze erkenning – ook om in rechte op te treden – laat hen met name toe bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) een aanvraag voor een verblijfstitel in te dienen voor de slachtoffers die ze begeleiden.

De centra moeten namelijk aan bepaalde voorwaarden voldoen om als gespecialiseerd centrum te worden

erkend.³¹⁸ De voornaamste zijn: beschikken over het statuut van vzw, de opvang van slachtoffers van mensenhandel als voornaamste maatschappelijk doel hebben, zorgen voor de administratieve opvolging van minderjarige en meerderjarige slachtoffers en beschikken over opvangplaatsen. Er wordt hun ook gevraagd om aan de bevoegde ministers³¹⁹ elke vijf jaar een strategisch plan en elk jaar een verslag te bezorgen.

2.2. Nieuw Strafwetboek: een grondige hervorming

Een van de markantste gebeurtenissen in 2023 en begin 2024 betrof de goedkeuring en stemming van het nieuwe Strafwetboek.³²⁰ Voor deze hervorming waren twee aparte wetsontwerpen nodig tot invoering van respectievelijk Boek I³²¹ en Boek II³²² van het Strafwetboek. Hoewel het vernieuwde Strafwetboek pas op 8 april 2026 in werking treedt, wil Myria nu al aandacht schenken aan de voornaamste goedgekeurde wijzigingen. Een ervan betreft namelijk de uitbreiding van de definitie van mensenhandel en de opname van het misdrijf mensensmokkel in het Strafwetboek in de plaats van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: verblijfwet).

2.2.1. Hoofdpijnen van het nieuw wetboek

De hoofdpijnen van dit nieuw wetboek kunnen als volgt worden samengevat:

a. Het nieuw wetboek bevat een Boek I en een Boek II.

Boek I bevat de regels van algemeen strafrecht: de algemene principes van het strafrecht en de regels die de algemene voorwaarden van de strafbaarstelling, de strafrechtelijke verantwoordelijkheid en de straffen bepalen. Boek II vermeldt de misdrijven (constitutieve, verzwarende bestanddelen en

³¹⁷ Koninklijk besluit van 28 juni 2023 betreffende het verlenen van erkenning aan de centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel en inzake de erkenning om in rechte op te treden, *BS*, 1 september 2023.

³¹⁸ Zie het koninklijk besluit van 18 april 2013 inzake de erkenning van de centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel en inzake de erkenning om in rechte op te treden, *BS*, 22 mei 2013.

³¹⁹ Het betreft de minister van Justitie en de minister of staatssecretaris bevoegd voor de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

³²⁰ Wet van 29 februari 2024 tot invoering van boek I van het Strafwetboek en wet van 29 februari 2024 tot invoering van boek II van het Strafwetboek, *BS*, 8 april 2024.

³²¹ Wetsontwerp (I) van 23 mei 2023 tot invoering van Boek I van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3374/001. Dit eerste boek werd ingevoerd samen met een tweede wetsontwerp: Wetsontwerp (II) tot invoering van een beveiligingsmaatregel ter bescherming van de maatschappij, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3375/001.

³²² Wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001.

straffen) die overeenstemmen met de fundamentele maatschappelijke waarden die beschermd zijn door het strafrecht.

b. Drie principes vormen de rode draad van de hervorming: accuraatheid, eenvoud en coherentie.

Het Strafwetboek dateert van 1867 en een algemene herziening ervan is daarna nooit gebeurd. Dit impliceerde dat het een wetboek met twee snelheden was, met enerzijds talrijke (nagenoeg) onveranderde bepalingen, terwijl de samenleving ingrijpend veranderd is door nationale en internationale ontwikkelingen. En anderzijds een exponentiële toename van incidentele wetwijzigingen en nieuwe wettelijke en jurisprudentiële regels, waardoor het materiële strafrecht was uitgegroeid tot een moeilijk te ontrafelen, complex kluwen.

c. Op inhoudelijk vlak vallen de straffen het meest op.

Het systeem van correctionalisering bestaat niet meer, maar het Strafwetboek bevat en definieert de begrippen verzwarende bestanddelen, verzwarende factoren en verzachtende omstandigheden.³²³ De straffen zijn voortaan onderverdeeld in acht niveaus en de gevangenisstraf is opgeheven voor de lichtste misdrijven (die overeenkomen met strafniveau 1).

In het huidige wetboek zijn de verzwarende omstandigheden, zoals omschreven in de wettelijke bepaling, de door de wetgever in aanmerking genomen verzwarende bestanddelen die bovenop de constitutieve bestanddelen van het basismisdrijf komen en die gronden van verzwaring ervan uitmaken. Ze resulteren in een verzwaring van de bij wet voorziene theoretische straf. Er bestaan twee soorten verzwarende omstandigheden. Er zijn enerzijds de **objectieve verzwarende omstandigheden**. Dat zijn objectieve elementen die tot een verzwaring van de ernst van de feiten leiden (diefstal met geweld leidt bijvoorbeeld tot een zwaardere straf dan gewone diefstal). Het gaat om verzwarende omstandigheden die inherent zijn aan de gedragingen die het misdrijf uitmaken, zoals de gebruikte middelen, de omstandigheden waarin het misdrijf is gepleegd of de gevolgen ervan. Anderzijds zijn er de subjectieve **verzwarende omstandigheden**. Dat zijn oorzaken van verzwaring die eigen zijn aan de vervolgte persoon. Ze sluiten aan bij het individualiseringsproces

van de straf. Het gaat bijvoorbeeld om voorbedachtheid, waardoor doodslag wordt omgezet in moord. Het nieuw wetboek maakt een onderscheid tussen enerzijds de **verzwarende bestanddelen**, die in de ogen van de wetgever een stijging met een of meer trappen in de straffenschaal tot gevolg moeten hebben, en anderzijds de **verzwarende factoren**, waarvan de wetgever wenst dat de rechter die in aanmerking neemt bij het vaststellen van de straf. In tegenstelling tot verzwarende bestanddelen leiden de verzwarende factoren niet *ipso facto* tot een zwaardere straf, maar hun impact op de keuze van de straf en de strafmaat maakt deel uit van de discretionaire bevoegdheid van de rechter. De bepaling van de toepasselijke straffen voor de misdrijven bedoeld in Boek II van het Strafwetboek steunt voortaan op het onderscheid tussen verzwarende omstandigheden van de eerste categorie, hierna "verzwarende bestanddelen" genoemd (die een verhoging van het strafniveau inhouden), en die van de tweede categorie, hierna "verzwarende factoren" genoemd (die worden overgelaten aan de beoordeling van de rechter bij de vaststelling van de straf). Het begrip verzwarende factor (de vroegere verzwarende omstandigheid) heeft geen impact op het toepasselijke strafniveau.

Wat de mogelijkheid tot strafvermindering als gevolg van verzachtende omstandigheden betreft, blijft het huidige stelsel gehandhaafd. De wetgever vindt namelijk dat het een grote flexibiliteit in het strafrechtelijke antwoord mogelijk maakt. De rechter kan altijd verzachtende omstandigheden in aanmerking nemen.

d. Boek II bevat een nieuwe globale structuur.

De misdrijven zijn gegroepeerd onder acht titels, die overeenstemmen met acht thema's.³²⁴ Er zijn nieuwe misdrijven in opgenomen, zoals ecocide, aanzetting tot zelfdoding of de verkoop van kinderen. Sommige strafbepalingen die voortkomen uit bijzondere wetten zijn ook opgenomen in het Strafwetboek voor bepaalde misdrijven (zoals die met betrekking tot bestraffing van discriminatie, aanzetting tot haat en negationisme). Bovendien depenaliseert het Strafwetboek meerdere misdrijven wanneer de burgerrechtelijke, administratieve of disciplinaire sancties volstaan om te beantwoorden aan de criminele gedragingen. Ook decriminaliseert het Strafwetboek sommige gedragingen omdat de misdrijven achterhaald zijn.

³²³ Zie de artikelen 20, 28 en 30 van het nieuwe Strafwetboek.

³²⁴ De acht titels zijn: ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht (1); de misdaad van ecocide (2); misdrijven tegen de persoon (3); misdrijven tegen de openbare veiligheid (4); valsheden (5); misdrijven tegen het vermogen (6); economische misdrijven (7); misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren (8).

2.2.2. Mensenhandel en mensensmokkel en het beginsel van niet-bestafting in een autonome bepaling

Mensenhandel en mensensmokkel samen opgenomen in het Strafwetboek

Mensenhandel (nieuw artikel 258 van het Strafwetboek) maakt voortaan deel uit van het nieuwe hoofdstuk 7 van titel 3 (misdrijven tegen de persoon), dat gaat over aantasting van de menselijke waardigheid en misbruik van de kwetsbare positie waarin het slachtoffer zich bevindt. Mensenhandel valt zo onder hetzelfde hoofdstuk als misbruik van prostitutie, verkoop van kinderen, handel in menselijke organen, uitbuiting van bedelarij, huisjesmelkerij, gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning. De misdrijven inzake bestafting van discriminatie, aanzetting tot haat en negationisme vallen eveneens onder dit hoofdstuk.

Zoals al vermeld werd, is mensensmokkel opgenomen in het Strafwetboek in dezelfde afdeling als mensenhandel. Omwille van de coherentie en vereenvoudiging heeft de wetgever ze verenigd, aangezien deze strafbaarstellingen gelijkenissen vertonen, in het bijzonder wat de verzwarende omstandigheden en toepasselijke straffen betreft.³²⁵ Het gebeurt overigens dat deze problematieken elkaar overlappen. Het huidige artikel 77 van de verblijfswet betreffende hulp aan illegale immigratie werd daarentegen niet opgenomen in het Strafwetboek.

Het nieuwe artikel van het ontwerp van Strafwetboek³²⁶ vermeldde aanvankelijk de strafbaarstelling van mensenhandel zoals die in artikel 433^{quinquies} van het huidige Strafwetboek voorkomt.

Maar na een amendement,³²⁷ dat in eerste lezing werd aangenomen door de commissie voor Justitie,³²⁸ werd de definitie van mensenhandel uitgebreid met illegale adoptie en gedwongen huwelijk. Die werden toegevoegd aan de uitbuitingsdoelen van mensenhandel (nieuwe

punten 6° en 7° van §1 van het artikel 258). De indieners van het amendement wilden zo tegemoetkomen aan een van de aanbevelingen van de Bijzondere commissie inzake mensenhandel en mensensmokkel,³²⁹ die aandrang op een dergelijke uitbreiding, zonder de debatten over de nieuwe Europese richtlijn op dat gebied te veronachtzamen. Er kan alleen maar worden vastgesteld dat ze op die manier hebben geanticipeerd op de goedgekeurde uitbreiding van de definitie op Europees niveau (zie hierboven punt 1.1.1.). Een ander uitbuitingsdoel moet evenwel nog worden toegevoegd om in overeenstemming te zijn met de richtlijn: de uitbuiting van draagmoederschap.

Mensenhandel wordt bestraft met een straf van niveau 3,³³⁰ wat conform de bestaande straf is.

In navolging van de huidige regeling kan de geldboete als bijkomende straf zoveel keer worden toegepast als er slachtoffers zijn.³³¹

Door het **nieuwe artikel 259** is de **strafbaarstelling van mensensmokkel**, die voorkomt in artikel 77^{bis} van de verblijfswet van 15 december 1980, opgenomen in het Strafwetboek.

De strafmodaliteiten zijn identiek dezelfde als die voor mensenhandel.

In het nieuwe Strafwetboek zijn de verzwarende omstandigheden van het strafbare feit gereorganiseerd. Zo zijn er twee aparte artikelen. Het ene vermeldt de verzwarende bestanddelen (verzwaarde mensenhandel en mensensmokkel in artikel 260) en het andere de verzwarende factoren (artikel 261).

De eerste paragraaf van artikel 260 bevat dezelfde acht verzwarende omstandigheden als artikel 433^{septies} van het Strafwetboek wat mensenhandel betreft en artikel 77^{quater} van de wet van 15 december 1980 wat mensensmokkel betreft. Het gaat om de volgende elementen: minderjarigheid van het slachtoffer (1°), misbruik van de kwetsbare toestand van het slachtoffer

325 Memorie van toelichting van het wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001, p. 223.

326 Het ging om artikel 259 van het wetsontwerp.

327 Amendement nr. 26 van de heer Segers c.s. op het wetsontwerp tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3518/003, p. 25.

328 Artikel 259 van het wetsontwerp tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, aangenomen in eerste lezing door de commissie voor Justitie, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3518/007, p. 72.

329 Verslag van de Bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel, 12 juni 2023, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-2530/002; zie aanbeveling 83, p. 124. Voor een analyse van de aanbevelingen van de Commissie, zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 75-82.

330 De straf van niveau 3 bestaat uit een gevangenisstraf van meer dan drie jaar tot ten hoogste vijf jaar of een behandeling onder vrijheidsberoving van meer dan twee jaar tot ten hoogste vier jaar (artikel 36 van het nieuwe Strafwetboek).

331 Artikel 258, §3 van het nieuwe Strafwetboek. Indien de hoofdstraf een straf van niveau 3 is, ligt de geldboete als bijkomende straf tussen 200 euro en 10.000 euro volgens artikel 52, §1, 6° van het nieuwe Strafwetboek.

(2°), gebruik van listige kunstgrepen, geweld, dwang, bedreigingen (3°), het aanbieden of aanvaarden van betalingen of voordelen om de toestemming te verkrijgen van een persoon die gezag heeft over het slachtoffer (4°), het in gevaar brengen van het leven van het slachtoffer (5°), integriteitsaantasting van de derde graad (6°), gewoonte (7°), en vereniging (9°). De wetgever heeft ook de discriminerende drijfveer eraan toegevoegd (8°). Aangezien het om verzwarende bestanddelen gaat, is de toepasselijke straf van niveau 4.

Een tweede paragraaf vermeldt de twee verzwarende bestanddelen van respectievelijk de artikelen 433octies van het huidig Strafwetboek en 77quinquies van de wet van 15 december 1980, namelijk de dood van het slachtoffer zonder het oogmerk te doden (1°) en de deelname aan een criminele organisatie (2°). In dat geval wordt een straf van niveau 5 opgelegd.

De verzwarende factoren in artikel 261 komen overeen met de verzwarende omstandigheden in de artikelen 433sexies van het huidig Strafwetboek en 77ter van de wet van 15 december 1980: het feit dat het misdrijf gepleegd is door een persoon die gezag heeft over het slachtoffer of die misbruik heeft gemaakt van het gezag of de mogelijkheden die zijn functies hem verschaffen (1°); of door een persoon met een openbare functie in het kader van de uitoefening van deze functie (2°).

Artikel 262 gaat over de verbeurdverklaring en neemt de huidige toepasselijke regeling voor mensenhandel en mensensmokkel over. Artikel 263 definieert de specifieke verboden in geval van veroordeling wegens mensenhandel.

Bepaling van niet-bestrafing

Tot slot wordt de **bepaling van niet-bestrafing** voor slachtoffers van mensenhandel, de strafuitsluitende verschoningsgrond, voortaan behandeld in een **specifiek artikel** (nieuw artikel 264³³²), en niet meer in een specifieke paragraaf van de basisstrafbaarstelling van mensenhandel (zie §5 van het huidige artikel 433quinquies³³³). De memorie van toelichting³³⁴

verduidelijkt in dat opzicht dat ze van toepassing zal zijn op de misdrijven bedoeld in het Strafwetboek (waaronder het gebruik van valse stukken of diefstal), in het Sociaal Strafwetboek (inzonderheid niet-aangegeven werk zoals bedoeld in artikel 183/1) en in de bijzondere wetten (bijvoorbeeld de verkoop van verdovende middelen en de misdrijven bedoeld in de verblijfswet van 1980). Maar deze bepaling is gewijzigd zodat ze uitgesloten is voor de misdrijven waarop een straf van niveau 7 of 8 staat (namelijk de zwaarste misdrijven zoals doodslag, moord of niet-consensuele seksuele handelingen met de dood tot gevolg zonder het oogmerk te doden). In die gevallen kan alleen dwang (onweerstaanbare dwang) zoals bedoeld in artikel 22 van Boek I³³⁵ – in voorkomend geval – in aanmerking worden genomen.

Myria staat erop het belang te onderstrepen van een apart artikel over de bepaling van niet-bestrafing en hoopt dat die daardoor meer zichtbaarheid krijgt. De verduidelijkingen in de memorie van toelichting zijn trouwens heel nuttig om de terreinactoren te herinneren aan het ruime toepassingsgebied van deze bepaling. Des te meer omdat de herziene Europese richtlijn over mensenhandel het toepassingsgebied ervan heeft uitgebreid.

Myria wenst er ook aan te herinneren dat dit artikel niet louter in laatste instantie moet worden gebruikt. Het doel is in de eerste plaats om vervolgingen te vermijden wanneer er kan worden aangetoond dat het slachtoffer de misdrijven in het kader van zijn uitbuiting heeft moeten plegen.³³⁶

2.2.3. Andere relevante nieuwe bepalingen

Verkoop van kinderen

De strafbaarstelling van de **verkoop van kinderen** is **expliciet opgenomen in het Strafwetboek**.³³⁷

De wetgever wil zo voldoen aan de internationale verplichting die voortvloeit uit de bekrachtiging door België op 17 maart 2006 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en

332 Artikel 264 van het nieuwe Strafwetboek, getiteld "verschoningsgrond ten gunste van het slachtoffer van mensenhandel", luidt als volgt: "het slachtoffer van mensenhandel dat deelneemt aan misdrijven waarop door de wet een straf van niveau 1, 2, 3, 4, 5 of 6 is gesteld als direct gevolg van zijn uitbuiting wordt niet gestraft voor die misdrijven".

333 Artikel 433quinquies, §5 stelt: "Het slachtoffer van mensenhandel dat betrokken is bij misdrijven als rechtstreeks gevolg van zijn uitbuiting loopt geen straf op voor deze misdrijven".

334 Memorie van toelichting van het wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001, pp. 226-227.

335 Dit artikel stipuleert dat "een persoon niet strafrechtelijk verantwoordelijk [is] als hij gedwongen werd door een fysieke of morele macht die hij niet heeft kunnen weerstaan".

336 In verband met het beginsel van niet-bestrafing van slachtoffers, zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, Bouwen aan vertrouwen*, deel 1, pp. 9-39.

337 Artikel 273 van het nieuwe Strafwetboek definieert de verkoop van kinderen als volgt: "Verkoop van kinderen is het opzettelijk voorstellen, beloven, afleveren of aanvaarden van een minderjarige, ongeacht op welke wijze, tegen een profijt of een vergelijkbaar voordeel voor zichzelf of een ander".

kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, ondertekend in New York op 25 mei 2000. Het Protocol eist van de staten een verbod op de verkoop van kinderen en een specifieke strafbaarstelling daarvan.³³⁸ Dat wegens de ernst van het strafbare feit en de noodzaak van bescherming van minderjarigen tegen die vorm van criminaliteit, zelfs als die strafbaarstelling in bepaalde opzichten een overlapping kan inhouden met andere strafbaarstellingen, zoals mensenhandel of strafbare feiten met betrekking tot seksuele uitbuiting van kinderen.³³⁹

Aangezien de wetgever ook een parallel wilde trekken met de bestraffing van mensenhandel ten aanzien van een minderjarig slachtoffer, wordt de verzwaarde verkoop van kinderen³⁴⁰ bestraft met een straf van niveau 4 “wanneer deze als doel heeft: 1° de uitbuiting van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting; 2° de uitbuiting van bedelarij; 3° het verrichten van werk of het verlenen van diensten in omstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid; 4° de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal; 5° deze persoon tegen zijn wil een misdrijf te doen plegen”.

Ook de verzwarende omstandigheden voor mensenhandel bepaald in de artikelen 433*sexies* en 433*octies* van het huidige Strafwetboek worden overgenomen als verzwarende factoren³⁴¹ of als verzwarende bestanddelen van kinderverkoop.³⁴²

De memorie van toelichting geeft een verduidelijking: “In voorkomend geval zal de verzwaarde verkoop van kinderen ook mensenhandel of handel in organen uitmaken (eendaadse samenloop)”.³⁴³

Aangezien de definitie van verzwaarde kinderverkoop ongeveer dezelfde is als die van mensenhandel, stelt Myria zich opnieuw vragen bij de praktische toepassing daarvan. Dat is niet zonder gevolgen voor de slachtoffers van mensenhandel (en dus in dit geval van kinderen)

die – afhankelijk van de gekozen delictsomschrijving – al dan niet van het specifieke statuut gebruik kunnen maken.

Binnendringen in een voertuig en strafuitsluitende verschoningsgrond

Onder de misdrijven tegen de openbare veiligheid (nieuwe titel 4) verschijnt – naast binnendringing in een havengebied – een **nieuwe strafbaarstelling** in de context van mensenhandel en mensensmokkel: het **binnendringen in een voertuig**, dat met een straf van niveau 1 wordt bestraft.³⁴⁴

Een **nieuwe strafuitsluitende verschoningsgrond** is evenwel ingevoerd **voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel** die **onder dwang** binnendringen in havengebieden of voertuigen.³⁴⁵ Slachtoffers van mensenhandel kunnen al rekenen op de algemene strafuitsluitende verschoningsgrond van artikel 264 (zie hierboven punt 2.2.2). Maar nu zullen slachtoffers van mensensmokkel, wat hen betreft, ook niet kunnen worden bestraft als ze kunnen aantonen dat mensensmokkelaars hen gedwongen hebben om een voertuig of een havengebied binnen te dringen.³⁴⁶

Myria stelt zich vragen bij het belang van een dergelijke bepaling over binnendringing in een voertuig. Een dergelijke aanpak kan net contraproductief zijn om het vertrouwen te winnen van mogelijke smokkelslachtoffers die bereid zouden zijn om samen te werken met politie en justitie door relevante verklaringen af te leggen of relevante informatie te geven. De strafuitsluitende verschoningsgrond lijkt trouwens moeilijk in de praktijk toe te passen, aangezien het bekend is dat migranten vaak clandestien in groep worden verplaatst en vervoerd.

338 Zie de artikelen 1 tot 3 van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de rechten van het kind en de memorie van toelichting van het wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001, p. 228.

339 Memorie van toelichting van het wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001, p. 228.

340 Artikel 274 van het nieuwe Strafwetboek.

341 Artikel 275 van het nieuwe Strafwetboek dat het feit gezag te hebben over het slachtoffer of een openbare functie uit te oefenen overneemt.

342 §2 van artikel 274 dat het feit de dood van het slachtoffer te hebben veroorzaakt zonder het oogmerk te doden en de deelname aan een criminele organisatie overneemt.

343 Memorie van toelichting van het wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001, p. 232.

344 Artikel 421 van het nieuwe Strafwetboek luidt als volgt: “In de context van de misdrijven voorzien in de artikelen 258 tot 260 bestaat het binnendringen in een voertuig in het opzettelijk binnengaan van een voertuig, een vaartuig, een wagon, een container, een oplegger of een vliegtuig, zonder daartoe gemachtigd of toegelaten te zijn”. De artikelen 258 tot 260 gaan over mensenhandel en mensensmokkel.

345 Zie artikel 422 van het nieuwe Strafwetboek, dat stelt: “Behoudens toepassing van artikel 264 dat al een strafuitsluitende verschoningsgrond voor slachtoffers van mensenhandel bevat, worden slachtoffers van mensensmokkel die als rechtstreeks gevolg van de op hen uitgeoefende dwang deelnemen aan de misdrijven bedoeld in dit hoofdstuk niet gestraft voor die misdrijven”.

346 Memorie van toelichting van het wetsontwerp van 24 juli 2023 tot invoering van Boek II van het Strafwetboek, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3518/001, pp. 363-364.

2.3. Reclame voor de prostitutie van een meerderjarige: wat mag en wat mag niet?

Ondanks de hervorming van het seksueel strafrecht, die sommige vormen van pooierschap uit de strafrechtelijke sfeer heeft gehaald, **blijft reclame maken voor prostitutie van een meerderjarige verboden**, behalve in sommige specifieke gevallen (huidig artikel 433*quater*/2 van het Strafwetboek³⁴⁷).

De wet verduidelijkt wat er onder “reclame” wordt verstaan. Het gaat om het maken, publiceren, verdelen of verspreiden van reclame voor een aanbod van diensten van seksuele aard door een meerderjarige, alsook het kenbaar maken dat een meerderjarige zich prostitueert of het vergemakkelijken van diens prostitutie door enig reclamemiddel, zowel expliciet als impliciet.

Reclame voor prostitutie is in drie gevallen toegestaan:

- wanneer de meerderjarige reclame maakt voor de eigen seksuele diensten achter een raam in een ruimte die specifiek voor prostitutie is bestemd;
- wanneer een meerderjarige reclame plaatst voor de eigen seksuele diensten op een internetplatform of enig ander medium, die specifiek voor dat doel zijn bestemd;
- wanneer de aanbieder van een internetplatform of enig ander medium, die specifiek voor dat doel zijn bestemd, reclame publiceert voor diensten van seksuele aard of voor een plaats gewijd aan het aanbieden van diensten van seksuele aard door meerderjarigen, en dat onder bepaalde voorwaarden. Hij moet namelijk maatregelen nemen ter bescherming van de sekswerker en ter voorkoming van misbruik van prostitutie en mensenhandel, door minstens maar niet uitsluitend³⁴⁸ mogelijke gevallen van misbruik en uitbuiting onmiddellijk aan de politiediensten of gerechtelijke overheden te melden en door zich te houden aan de nadere regels die door de Koning zijn vastgesteld.

Het koninklijk besluit ter bepaling van deze regels en van de persoonsgegevens die kunnen worden verwerkt werd uitgevaardigd op 18 mei 2024.³⁴⁹

De **aanbieders van een internetplatform zijn verplicht om bepaalde preventiemaatregelen in acht te nemen** om met name de risico's op seksuele uitbuiting te voorkomen. Het verslag aan de Koning, dat voorafgaat aan dit besluit, verduidelijkt in dat opzicht dat ze een rol moeten kunnen spelen in de identificatie van probleemsituaties en de ogen niet mogen sluiten voor het risico dat hun platform zou kunnen worden gebruikt voor criminele doeleinden.

Het besluit omschrijft wat er onder “aanbieder” moet worden verstaan: het is een onderneming³⁵⁰ die de advertentie van seksuele aard online of offline (bijvoorbeeld via de geschreven pers) verspreidt. Een aanbieder die alleen opslagruimte (*cloud services*) aanbiedt zonder de advertentie te verspreiden en derhalve zonder rechtstreeks in contact te staan met de adverteerder valt buiten het toepassingsgebied van het koninklijk besluit. Verder moet de maatschappelijke zetel van de aanbieder in België gevestigd zijn of, als dat niet het geval is, moet het publiek zich specifiek in België bevinden,³⁵¹ en dat ongeacht de locatie van de seksuele diensten of de plaats waar deze diensten worden aangeboden.³⁵²

De “adverteerder” kan zowel voor de eigen diensten als voor die van een derde (bijvoorbeeld de zaakvoerder van een bordeel) reclame maken.

De aanbieders moeten bepaalde stappen zetten ten aanzien van elke adverteerder vóór de bekendmaking van een advertentie³⁵³: controle van de identiteit (aan de hand van een identiteitsdocument en een recente foto van het gezicht) en van de meerderjarigheid van de adverteerder of de verlener van de seksuele dienst. Aangezien het besluit geen informatie geeft over het voor te leggen type identiteitsdocument, staat er in het verslag aan de Koning dat het kan gaan om een identiteitskaart, paspoort of enig ander document (geboorteakte, trouwboekje, studentenkaart, ...). De aanbieders worden ook geacht de geldigheid van het

347 Dit artikel wordt in het nieuwe Strafwetboek artikel 266.

348 Deze nuancering werd aangebracht door artikel 51 van de wet van 15 mei 2024 houdende bepalingen inzake digitalisering van justitie en diverse bepalingen II, *BS*, 28 mei 2024. Datzelfde artikel verduidelijkt trouwens de essentiële elementen van persoonsgegevensverwerking voor de internetaanbieder. Het gaat om de identificatiegegevens van de adverteerders en in voorkomend geval van de verlener van seksuele diensten, alsook de gegevens met betrekking tot de plaatsing van de advertentie. Deze toevoeging werd gedaan in antwoord op een opmerking van de Raad van State over het ontwerp van koninklijk besluit.

349 Koninklijk besluit van 18 mei 2024 tot uitvoering van artikel 433*quater*/2 van het Strafwetboek, *BS*, 13 juni 2024.

350 Art. 1, 1° van het koninklijk besluit van 18 mei 2024. De onderneming kan een natuurlijke persoon zijn voor zover die zelfstandig deze beroepsactiviteit uitoefent, een rechtspersoon of iedere andere organisatie zonder rechtspersoonlijkheid.

351 Bijvoorbeeld door het gebruik van een Belgische domeinnaam (.be).

352 Art. 2, lid 2 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

353 Art. 3 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

verstrekke telefoonnummer en, indien beschikbaar, van het e-mailadres te verifiëren. Als er twijfel bestaat over de nauwkeurigheid of de waarheid van de identiteit of leeftijd van de adverteerder of de verlener van de seksuele dienst, moeten de aanbieders om bijkomende informatie vragen. Als deze informatie niet wordt verstrekt of niet sluitend is, moet de aanbieder weigeren om de advertentie te plaatsen.

De aanbieders zijn verplicht om ook nuttige informatie te verschaffen,³⁵⁴ in het bijzonder over de mogelijkheden voor heroriëntatie, zoals de hulpverleningsinstanties die actief zijn op het terrein en advies geven aan sekswerkers. Ze moeten voorts aan de adverteerders de contactgegevens van sommige organisaties verstrekken, in het bijzonder de erkende centra gespecialiseerd in de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel, en de contactgegevens van het meldpunt voor slachtoffers van mensenhandel duidelijk zichtbaar vermelden.

Wat de samenwerking met de overheden betreft, zijn aanbieders niet verplicht om algemeen toezicht te houden op de gepubliceerde reclames, maar wel om snel te handelen zodra ze een geval van misbruik van prostitutie of mensenhandel vermoeden.³⁵⁵ Als het om onlineaanbieders gaat, moeten die een contactpunt oprichten dat bereikbaar is voor de overheden, en de contactgegevens ervan aan de politie meedelen.³⁵⁶ Daarnaast moeten ze onverwijld en gratis antwoorden op verzoeken van de politieke en gerechtelijke overheden.

Tot slot stellen aanbieders van een internetplatform een duidelijk zichtbare *tool* ter beschikking van de bezoekers, aan de hand waarvan ze elk vermoeden van misbruik van prostitutie of mensenhandel met betrekking tot een profiel dat op het platform is verspreid kunnen melden, bijvoorbeeld via een waarschuwingsknop.³⁵⁷ Gespecialiseerde verenigingen kunnen ook een account aanmaken op het platform, zodat ze indien nodig hulp kunnen bieden aan een adverteerder of een verlener van seksuele diensten.³⁵⁸

Myria vindt het positief dat er meerdere voorzorgsmaatregelen zijn genomen om de risico's op misbruik en mensenhandel te voorkomen in geval van reclame voor prostitutie van een meerderjarige. Het stelt zich evenwel vragen bij het soort controle dat aanbieders uitvoeren om de identiteit en het werkelijke bestaan te verifiëren van de persoon achter de voorgelegde documenten wanneer het gaat om andere documenten dan een identiteitskaart of een paspoort. Ook rijst de vraag welk soort toezicht de aanbieders zullen uitoefenen op de gepubliceerde reclames en in welke mate hun samenwerking met de overheden doeltreffend zal zijn in geval van een vermoeden van misbruik of mensenhandel. Een passende monitoring van de platforms, zowel door de aanbieders als door de overheden, lijkt dan ook noodzakelijk. Er moeten dus voldoende middelen worden vrijgemaakt, ondanks het feit dat sommige politiediensten controles al uitvoeren en er al een goede samenwerking is tussen overheden en sommige websites³⁵⁹.

2.4. Sekswerk onder arbeids-overeenkomst: een nieuwigheid die vragen oproept

In lijn met de hervorming van het seksueel strafrecht³⁶⁰ en de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van personen die zich prostitueren,³⁶¹ werd er een autonome wet goedgekeurd om de prostitutie van anderen onder een arbeidsovereenkomst mogelijk te maken en zo sekswerkers een **volwaardig sociaalrechtelijk statuut** te geven.³⁶² Die is normaal op 1 december 2024 in werking getreden.³⁶³ Een reeks koninklijke besluiten moesten namelijk nog worden uitgevaardigd, wat op het ogenblik van de redactie van dit verslag (juli 2024) nog niet was gebeurd.

354 Art. 4 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

355 Art. 7 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

356 Art. 10 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

357 Art. 9, §1 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

358 Art. 9, §2 van het koninklijk besluit van 18 mei 2024.

359 Zie hierover in de focus van dit verslag: deel 1, hoofdstuk 3, punt 1.

360 Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, *BS*, 30 maart 2022, zie hierover Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 14 e.v. en 2022, *Gebonden door schuld*, pp. 56-58.

361 Wet van 21 februari 2022 betreffende de niet-inroepbaarheid van de nietigheid van de arbeidsovereenkomst ten aanzien van personen die zich prostitueren, *BS*, 21 maart 2022. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 59.

362 Wet van 3 mei 2024 houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst, *BS*, 6 juni 2024. Zie de memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst van 22 maart 2024, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/001, p. 4.

363 Een vervroegde inwerkingtreding voor elke bepaling kan evenwel bij koninklijk besluit worden vastgelegd.

In het kader van de hervorming van het seksueel strafrecht is pooierschap gedefinieerd als, onder meer, het organiseren van de prostitutie van een ander met als doel het bekomen van een voordeel, behalve in de gevallen die de wet bepaalt (art. 433^{quater}/1 van het Strafwetboek). Dus, hoewel de zelfstandige uitoefening van het beroep van sekswerker geen problemen oplevert en buiten het toepassingsgebied van deze nieuwe wet valt,³⁶⁴ moesten nog de voorwaarden worden bepaald waaronder een sekswerker in dienst kan worden genomen als werknemer, op basis van een arbeidsovereenkomst.

In de wet worden het toepassingsgebied, de specifieke arbeidsrechtelijke regels en de voorwaarden voor erkenning van werkgevers vastgelegd.

Het **sekswerk** zoals **bedoeld in de wet** betreft het verrichten van seksuele handelingen met **fysiek contact** in uitvoering van een arbeidsovereenkomst voor sekswerkers. Dus andere soorten prestaties, zoals zuiver digitale activiteiten via webcam, vallen buiten het toepassingsgebied van deze wet.³⁶⁵

Hoewel alle **bepalingen van het arbeids- en sociaalezekerheidsrecht van toepassing** zullen zijn op een dergelijke overeenkomst, zijn sommige **specifieke elementen bepaald en geregeld** door deze nieuwe wet. Zo kunnen alleen meerderjarigen een arbeidsovereenkomst voor sekswerker afsluiten.³⁶⁶ Evenzo is een arbeidsovereenkomst verboden voor studenten (hoofdstatuut), flexi-jobbers en gelegenheidswerknemers.³⁶⁷ Huisarbeid is maar mogelijk onder bepaalde cumulatieve voorwaarden, waarvan sommige nog moeten worden bepaald bij koninklijk besluit.³⁶⁸ In de wet wordt ook benadrukt dat de vrije instemming van de werknemers moet worden geëerbiedigd. Ze kunnen niet worden gedwongen tot gelijk welke prostitutiehandeling. De algemeen erkende rechten en vrijheden voor sekswerkers moeten worden nageleefd door de werkgever, die er geen

nadelige gevolgen aan mag verbinden: het recht om seksuele betrekkingen met een klant of het verrichten van bepaalde seksuele handelingen te weigeren, het recht om de seksuele activiteit op elk ogenblik stop te zetten of te onderbreken en het recht om zelf voorwaarden op te leggen aan de seksuele activiteit of handeling.³⁶⁹ De sekswerker heeft ook het recht om de arbeidsovereenkomst voor een sekswerker te beëindigen zonder opzegging of vergoeding.³⁷⁰

De wet voorziet eveneens in bijzondere maatregelen op het gebied van welzijn van de werknemers, zoals de verplichte aanduiding van een vertrouwenspersoon.³⁷¹

Een essentiële voorwaarde voor de tewerkstelling van sekswerkers op basis van een arbeidsovereenkomst is de **voorafgaande erkenningsplicht voor werkgevers**.³⁷²

Als ze die niet hebben, kunnen ze eventueel worden vervolgd voor pooierschap.³⁷³ Voor het bekomen van die erkenning zijn er strenge eisen ingevoerd om misbruik en het risico op uitbuiting van de sekswerkers te voorkomen: de werkgever kan alleen een rechtspersoon zijn en de maatschappelijke zetel of bedrijfszetel moet in België zijn gevestigd; de bestuurders moeten duidelijk worden geïdentificeerd en mogen in het verleden niet veroordeeld zijn voor een reeks misdrijven (waaronder mensenhandel); de statuten van de vennootschap of van de vereniging moeten uitdrukkelijk vermelden dat de rechten en vrijheden van de tewerkgestelde sekswerkers – en in het bijzonder de bovenvermelde vier basisvrijheden – worden geëerbiedigd.

De erkenning wordt verleend door de ministers van Justitie en van Werk samen.

Een reeks concrete maatregelen moet nog bij koninklijk besluit worden uitgevaardigd, zoals de modaliteiten voor indiening en behandeling van deze erkenningsaanvragen en de modaliteiten voor schorsing en intrekking van de erkenning.

364 De Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen, die werd gevraagd advies te geven over het voorontwerp van wet (advies nr. 171 van 8 september 2023), heeft eraan herinnerd dat alle personen die zich prostitueren de mogelijkheid hebben om deze activiteit als zelfstandige uit te oefenen en dus al een volwaardig sociaalrechtelijk statuut genieten zoals alle zelfstandigen die onder het RSVZ vallen: zie memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst van 22 maart 2024, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/001, p. 107.

365 Memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst van 22 maart 2024, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/001, p. 8.

366 Art. 4 van de wet van 3 mei 2024.

367 Art. 5, lid 1 van de wet van 3 mei 2024.

368 Met name betreffende de voorwaarden die moeten worden nageleefd op het gebied van veiligheid en gezondheid, en de goedkeuring van een collectieve arbeidsovereenkomst binnen een aan te duiden paritair comité (zie art. 5, lid 2 van de wet van 3 mei 2024).

369 Art. 7 van de wet van 3 mei 2024.

370 Art. 8 van de wet van 3 mei 2024.

371 Art. 10 van de wet van 3 mei 2024.

372 Art. 11 tot 16 van de wet van 3 mei 2024.

373 Memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst van 22 maart 2024, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/001, p. 8.

Behalve de erkenning moet de werkgever een **reeks voorwaarden naleven voor het tewerkstellen van sekswerkers**,³⁷⁴ zoals het verbod om de uitoefening van het werkgeversgezag en de verplichtingen ten aanzien van de sekswerkers uit te besteden aan onderaannemers, de beschikbaarheid van een referentiepersoon gedurende de hele prestatietijd om in te kunnen grijpen wanneer de sekswerker in gevaar is,³⁷⁵ de installatie van een alarmknop in elke kamer waar sekswerk wordt verricht en een gewaarborgde toegang tot de lokalen voor socio-medische organisaties en professionele verenigingen van sekswerkers.

Aanvullende erkenningsmodaliteiten moeten nog bij koninklijk besluit worden bepaald. Ze betreffen specifieke maatregelen op het vlak van veiligheid, gezondheid, welzijn en kwaliteit van de arbeid voor sekswerkers, zoals specifieke hygiënevoorschriften die moeten worden nageleefd of de verplichtingen inzake de aanplakking van informatie over alarmnummers en contactgegevens van werknemersorganisaties en van steunorganisaties, zoals de drie gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel.³⁷⁶

De wet³⁷⁷ verduidelijkt tot slot dat de sociaal inspecteurs beschikken over de bevoegdheden beschreven in de artikelen 23 tot 49 van het Sociaal Strafwetboek³⁷⁸ wanneer zij ambtshalve of op verzoek optreden in het kader van hun opdracht tot informatie, advies en toezicht inzake de naleving van de wet en de uitvoeringsbesluiten ervan. Het is een koninklijk besluit dat moet bepalen welke inspectiedienst(en) bevoegd is/zijn voor dat toezicht.³⁷⁹

Er zijn ook wijzigingen aangebracht aan het Sociaal Strafwetboek om de niet-naleving van de bepalingen van deze nieuwe wet te bestraffen.

Tot slot is er een **evaluatie van de wet** en de uitvoeringsbesluiten daarvan **gepland twee jaar na hun inwerkingtreding**.

De uitvoering en de impact van deze nieuwe bepalingen roepen heel wat vragen op, die onder meer tijdens de debatten in de commissie voor Sociale Zaken van het Parlement werden geuit.³⁸⁰ En dat ondanks het feit dat de minister van Economie en Werk die de trekker was van het project vond dat door het aanreiken van een wettelijk kader dat prostitutie uit de schaduw haalt het wetsontwerp bijdraagt aan de bestrijding van onaanvaardbare vormen van gedwongen prostitutie en mensenhandel.³⁸¹

Net als sommige parlementsleden tijdens de bespreking van het wetsontwerp in eerste lezing stelt Myria zich vragen bij het concrete toepassingsgebied van deze nieuwe bepalingen en hun gevolgen voor de sekswerkers die niet in dat statuut passen, namelijk personen die in het zwart werken of hier illegaal verblijven, onder wie misschien slachtoffers van mensenhandel. Is er geen gevaar dat zij nog meer in de clandestiniteit geraken?

Gezien het rigide systeem en de heel strenge voorziene eisen is het waarschijnlijk dat maar een kleine minderheid van de werkgevers in dat systeem zal stappen.³⁸² Een resem regels die van fundamenteel belang zijn voor de uitvoerbaarheid van dat systeem moeten trouwens nog worden bepaald door koninklijke besluiten. Hoe zit het dan met de andere vormen van georganiseerd werk? Vandaag bestaat er bij de diensten van de sociale inspectie een zeker gedoogbeleid ten aanzien van sekswerkers die als werknemers zijn ingeschreven (bijvoorbeeld in de horeca, schoonheids- of massagesalons). Men kan zich de vraag stellen of de inspectiediensten een dergelijk gedoogbeleid zullen handhaven en welke aanpak ze in dat verband zullen volgen.³⁸³ Ook rijst de vraag welke controlemechanismen er worden geïnstalleerd om de naleving van die nieuwe

374 Art. 17 van de wet van 3 mei 2024.

375 Verslag van de eerste lezing van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst namens de commissie voor Sociale Zaken, Werk en Pensioenen uitgebracht door mevr. Anja Vanrobaeys, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/002, p. 4.

376 Art. 17, lid 2 van de wet van 3 mei 2024 en memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst van 22 maart 2024, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/001, p. 23.

377 Art. 19 van de wet van 3 mei 2024.

378 Het gaat onder meer over de vrije toegang tot alle werkplekken, zowel overdag als 's nachts; toegang tot privéruimtes onder bepaalde voorwaarden; de bevoegdheid om personen te identificeren en te verhoren.

379 Wat nog niet het geval was op het moment van de redactie van dit verslag (juli 2024).

380 Zie hierover het verslag van de eerste lezing van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst namens de commissie voor Sociale Zaken, Werk en Pensioenen uitgebracht door mevr. Anja Vanrobaeys, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/002.

381 *Ibid.*, p. 20.

382 *Ibid.*, p. 5.

383 *Ibid.*, p. 6.

bepalingen te garanderen, en welke middelen eraan worden toegewezen,³⁸⁴ in het bijzonder om misbruik te voorkomen en op te sporen.³⁸⁵

2.5. Andere maatregelen

Nieuwe wet over de bestuurlijke handhaving van criminele fenomenen

Op 17 februari 2024 is een nieuwe wet³⁸⁶ in werking getreden betreffende de gemeentelijke bestuurlijke handhaving³⁸⁷ van “ondermijnende” criminele fenomenen. Het wetsontwerp³⁸⁸ werd goedgekeurd na de indiening van bijna zestig amendementen en niet minder dan vier adviezen van de Raad van State. Dat bewijst dat het tot veel discussie en kritiek heeft geleid, in het bijzonder vanuit het oogpunt van de mensenrechten.³⁸⁹

Deze wet voegt een nieuw artikel 119ter toe aan de Nieuwe Gemeentewet dat de gemeenten een nieuw middel verschaft om te verhinderen dat criminaliteit die onder een dekmantel van legale activiteiten plaatsvindt zich op hun grondgebied vestigt. De wet noemt dat “ondermijnende criminaliteit”. Ze vloeit voort uit een reeks strafbare feiten, waaronder mensenhandel en mensensmokkel.³⁹⁰ Het ingevoerde nieuwe middel is het integriteitsonderzoek. De gemeenten kunnen een dergelijk onderzoek voeren naar de vestiging of de uitbating van publiek toegankelijke inrichtingen die behoren tot bepaalde economische sectoren en activiteiten, na uitvaardiging van een gemeentelijke politieverordening. Wanneer een verordening

uitgevaardigd is, worden alle publiek toegankelijke inrichtingen die behoren tot de beoogde sectoren onderworpen aan dat onderzoek, niet alleen de nieuwe inrichtingen.³⁹¹

Onder de economische sectoren en activiteiten die kunnen worden onderworpen aan een integriteitsonderzoek zijn er sectoren die gevoelig zijn voor mensenhandel of mensensmokkel, zoals de horeca, de autosector (in het bijzonder autowasserijen), de detailhandel (onder meer bakkerijen en slagerijen) en de schoonheidssector (massagesalons, nagelstudio's).³⁹²

Op basis van de resultaten van het integriteitsonderzoek kunnen gemeenten de vestigings- of uitbatingsvergunning weigeren, schorsen of opheffen, of de inrichting laten sluiten.

De wet creëert ook een Directie Integriteitsbeoordeling voor Openbare Besturen (DIOB), die belast is met de analyse van en adviesverlening inzake ondermijnende criminaliteit.³⁹³ Tot slot worden “Arrondissementale Informatie- en Expertisecentra (ARIEC's)” ingericht in de schoot van de federale politie.³⁹⁴ Hun rol bestaat met name uit ondersteuning aan de DIOB en aan de gemeenten in het kader van de bestuurlijke handhaving van ondermijnende criminaliteit.

Deze nieuwe wet wijzigt ook artikel 134quinquies van de Nieuwe Gemeentewet dat de burgemeester in staat stelt een inrichting te sluiten wanneer er ernstige aanwijzingen zijn van mensenhandel. Deze sluitingsmaatregel wordt voortaan verlengd tot een maximale duur van zes maanden, die tweemaal hernieuwbaar is.³⁹⁵

384 Zie in dit verband ook het verslag van de eerste lezing van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst namens de commissie voor Sociale Zaken, Werk en Pensioenen uitgebracht door mevr. Anja Vanrobaeys, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/002, pp. 12-13, 17 en het advies van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen (advies nr. 171 van 8 september 2023, in Memorie van toelichting van het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende sekswerk onder arbeidsovereenkomst van 22 maart 2024, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2023-2024, DOC 55-3926/001, p. 108).

385 Zie het advies van de Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen (advies nr. 171 van 8 september 2023, *ibid.*, p. 112) dat de regering oproep om massaal meer middelen ter beschikking te stellen voor de bestrijding van mensenhandel, clandestiene prostitutie en pooierschap.

386 Wet van 15 januari 2024 betreffende de gemeentelijke bestuurlijke handhaving, de instelling van een gemeentelijk integriteitsonderzoek en houdende oprichting van een Directie Integriteitsbeoordeling voor Openbare Besturen, *BS*, 7 februari 2024. Deze wet werd aangevuld met twee koninklijke besluiten die op 15 mei 2024 in het Belgisch Staatsblad zijn verschenen. Het ene van 22 april 2024 betreft de economische sectoren en activiteiten op basis waarvan er een politieverordening kan worden uitgevaardigd overeenkomstig artikel 119ter van de Nieuwe Gemeentewet. Het andere werd uitgevaardigd op 26 april 2024 en betreft de registratie, toegang en raadpleging van de gegevens van het Centraal Register van Integriteitsonderzoeken.

387 Bestuurlijke handhaving wordt in artikel 2, 3° van de wet van 15 januari 2024 gedefinieerd als “het geheel van preventieve administratieve beslissingen om de openbare orde en de veiligheid te waarborgen en overlast tegen te gaan”.

388 Wetsontwerp van 8 februari 2023 betreffende de gemeentelijke bestuurlijke handhaving, de instelling van een gemeentelijk integriteitsonderzoek en houdende oprichting van een Directie Integriteitsbeoordeling voor Openbare Besturen, *Parl. St.*, Kamer, gewone zitting 2022-2023, DOC 55-3152/001.

389 Zie het advies nr. 13/2022 van 28 oktober 2022 van het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens (FIRM) over het voorontwerp van wet.

390 Zie artikel 2, 6° van de wet van 15 januari 2024 en artikel 119ter, §10, 7° en 8° van de Nieuwe Gemeentewet, ingevoegd door artikel 35 van de wet van 15 januari 2024.

391 Art. 119ter, lid 3 van de Nieuwe Gemeentewet, ingevoegd door artikel 35 van de wet van 15 januari 2024.

392 Zie artikel 1 van het koninklijk besluit van 22 april 2024 betreffende de economische sectoren en activiteiten op basis waarvan een politieverordening kan worden uitgevaardigd overeenkomstig artikel 119ter van de Nieuwe Gemeentewet, *BS*, 15 mei 2024.

393 Zie de artikelen 4 tot 9 van de wet van 15 januari 2024.

394 Zie de artikelen 32 tot 34 van de wet van 15 januari 2024. Zie ook de externe bijdrage over de rol van de bestuurlijke handhaving in de bestrijding van mensenhandel in de focus van het Jaarlijks evaluatieverslag 2023 van Myria, *Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 62-68.

395 Zie artikel 41 van de wet van 15 januari 2024.

Nieuwe actieplannen in verband met mensenhandel

Enkele maatregelen in verband met mensenhandel verdienen nog een vermelding. Zo werd op 21 februari 2024 een **plan voor eerlijke concurrentie in de bouwsector**³⁹⁶ ondertekend door de sociale partners van de bouwsector, de sociale inspectiediensten, de Sociale inlichtingen- en opsporingsdienst (SIOD) en de bevoegde ministers.

Verder keurde de ministerraad van 5 april 2024 een **tweede nationaal actieplan “Ondernemingen en mensenrechten”** goed voor de periode 2024-2029.³⁹⁷ Het is van toepassing op Belgische bedrijven die actief zijn in België en/of het buitenland en op internationale bedrijven die in België actief zijn. Het plan telt niet minder dan 67 acties, waaronder de ambitie van de Belgische federale regering om een voortrekkersrol te spelen bij de uitwerking van een Europees wetgevend kader inzake *due diligence* en een ondersteunend nationaal kader voor de uitrol van *due diligence* in de waardeketens van de Belgische bedrijven, in het bijzonder diegene die actief zijn in risicosectoren. Andere acties betreffen het engagement van de Belgische regeringen om wetgeving te ontwikkelen voor het verbod op met dwangarbeid vervaardigde producten op de markt van de Europese Unie, en de actieve bestrijding van sociale fraude en sociale dumping, wat een aanzienlijke impact heeft op mensenhandel.

³⁹⁶ 20240221_PEC Bouwsector__NL.pdf (belgie.be)

³⁹⁷ Nationaal actieplan “Ondernemingen en mensenrechten” 2.0 (duurzaamontwikkeling.be)

Hoofdstuk 2

Dossieranalyse

In dit hoofdstuk analyseert Myria twee gerechtelijke dossiers rond mensenhandel waarin het als burgerlijke partij inzage heeft gekregen. Die analyse geeft een inkijk in de manier waarop een onderzoek wordt opgestart en wordt gevoerd op het terrein. Daarnaast wordt er in dit hoofdstuk voor de voornaamste uitbuitingsvormen een beeld van het fenomeen mensenhandel geschetst. Dit jaar wordt er in het verlengde van de focus bijzondere aandacht besteed aan een omvangrijk Latijns-Amerikaans dossier rond seksuele uitbuiting.

De analyse is gebaseerd op de processen-verbaal van die dossiers en is vooral toegespitst op het criminele systeem en het slachtofferperspectief. In de eerste plaats worden de synthese-pv's, waarin de speurders het dossier samenvatten, grondig en kritisch doorgelicht. Ook zijn de aanvankelijke pv's uitgebreid onder de loep genomen. Die leren op welke basis het dossier concreet werd opgestart en of er slachtoffers werden geïntercepteerd en gedetecteerd. Daarnaast bevat het dossier de pv's met de verhoren van slachtoffers, verdachten en getuigen; de informatie-pv's; de mappen van de afgeluisterde gesprekken op basis van de telefoontap; de observatierapporten en tot slot de rapporten van rogatoire commissies. Het bestuderen van concrete dossiers vormt een hoeksteen om het beleid te evalueren. Dat leidt tot kennis over de implementatie van het opsporings- en vervolgingsbeleid op het terrein, en over de knelpunten die daarbij opduiken.

Bevindingen als deze vormen telkens opnieuw een essentiële bron van informatie voor de focus van het jaarlijkse evaluatieverslag van Myria en een onmisbare basis om aanbevelingen te formuleren.

1. Seksuele uitbuiting: Latijns-Amerikaans dossier Charleroi

Inleiding

In dit dossier van Charleroi werden er in 2018 en in 2019 tientallen Latijns-Amerikaanse en meerdere Roemeense slachtoffers seksueel uitgebuit in privéplaatsen in La Louvière en in Lodelinsart via twee gelieerde Latijns-Amerikaanse criminele netwerken met diverse vertakkingen. De klanten werden bereikt via de websites "Quartier Rouge" en "Cyberotica". Sommige slachtoffers verklaarden als masseuse geregistreerd te staan maar op basis van 'happy endings' te werken (zie verder punt 1.3.1.: Profielen sekswerkers: Smokkelslachtoffers). De beklaagden van de beide netwerken werden veroordeeld voor mensensmokkel en voor uitbuiting van prostitutie. Twee hoofdbeklaagden van het tweede netwerk werden daarnaast vervolgd en veroordeeld voor mensenhandel. Meerdere beklaagden werden veroordeeld voor het verkopen van drugs.³⁹⁸

Voor de leesbaarheid van de tekst werd ervoor gekozen om niet met afkortingen van namen te werken maar met schuilnamen en bijbehorende schema's.

³⁹⁸ Bergen, 5 oktober 2022, 4e k., Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 102-103; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 70-71 en de website van Myria (rechtspraak).

1.1. Crimineel systeem

Volgens het Openbaar Ministerie waren er in dit onderzoek veel slachtoffers en veel verdachten, van wie sommigen niet konden worden gelokaliseerd. Daarnaast was er in het dossier sprake van vertakte netwerken en dat zowel in België als in bepaalde andere landen.

1.1.1. Criminele netwerken

De link tussen de twee netwerken was een oud fabrieksterrein in Lodelinsart dat omgebouwd was tot een groot appartementsblok. Dat vormde de voornaamste uitvalsbasis van tientallen sekswerkers die er in appartementen met privékamers actief waren. De eigenaar van het gebouwencomplex, de Franse beklaagde Michel, was de sleutelfiguur en fungeerde als tussenpersoon met alle hoofdbeklaagden. De bewaker van het gebouw, de beklaagde Ali, was een tussenpersoon tussen de verschillende hoofdbeklaagden en leverde hun ook cocaïne. In het verleden had hij nog een café uitgebaat samen met Gilberto, de partner van de hoofdbeklaagde Dulce van het eerste netwerk.

De beklaagde Michel verhuurde de appartementen aan de hoofdbeklaagden Mae en Fausto van het tweede netwerk en aan de hoofdbeklaagde Dulce en haar partner Gilberto, die in dit appartementsblok zelf meerdere appartementen hadden gekocht. Daarnaast verhuurde hij privékamers aan sekswerkers, onder wie meerdere Roemeense en enkele Belgische personen, die hem hoge huurbedragen op basis van weektarieven moesten betalen en voor eigen rekening konden werken. Hij bracht ook Latijns-Amerikaanse sekswerkers mee van zijn reizen naar Portugal. Hij had zelf een groot appartement waar hij *sex parties* organiseerde in samenwerking met het tweede netwerk. Deze eigenaar genoot volgens meerdere verklaringen en berichten op sociale media bescherming dankzij sommige corrupte politiemensen die seksklanten waren (zie verder punt 1.1.4.: Corruptie politie).

Eigenaar Michel staat in de politiedatabank geregistreerd voor feiten van "uitbuiting van prostitutie, witwassen, vrijwillige slagen en verwondingen en inbreuken inzake sociale documenten". Hij heeft meerdere vennootschappen, ook in het buitenland, die financieel werden onderzocht (zie verder punt 1.2.4.: Financieel onderzoek).

	Eerste netwerk	Tweede netwerk	Samenwerking Geen beklaagde	MS-MH
Dulce	Chef hoofdbeklaagde			MS
Gilberto	Partner chef hoofdbeklaagde			MS
Sophie	Belgische <i>telefonista</i> Opstart dossier			MS
Michel	Eigenaar Lodelinsart Corruptie politie	Eigenaar Lodelinsart Corruptie politie		MS
Mae		Hoofdbeklaagde coördinatie		MH-MS
Fausto		Partner assistent hoofdbeklaagde		MH-MS
Ali	Contact met eerste netwerk	Bewaker Lodelinsart Drugsleverancier		MS
Valentin		Chauffeur Ronselaar Chaperon		MS
Jean			Drugsdealer Charleroi met bewaker Ali Hotel Charleroi Pooier Plan bordeel met hoofdbeklaagden en chauffeur Valentin	
Agostinho			Pooier Schaarbeek Samenwerking Chauffeur Valentin	
Telma			Schaarbeek Partner Agostinho <i>telefonista</i>	

a. Eerste netwerk

Het eerste prostitutienetwerk werd uitgebaat door de Braziliaanse vrouwelijke hoofdbeklaagde Dulce. Zij had het netwerk opgezet en geleid, de rol van de leden bepaald en instructies gegeven over de opvang van de sekswerkers bij hun aankomst op de luchthaven, over de spreiding van de sekswerkers op de verschillende prostitutielocaties en over het telefoonbeheer. Zij ontving de helft van de opbrengsten van de vrouwen die voor haar werkten en bepaalde de arbeidsvoorwaarden (uren, tarieven en locaties). Volgens de verklaringen van de Belgische *telefonista* Sophie kon hoofdbeklaagde Dulce op een goede dag 8.000 euro verdienen met prostitutie.

Een tweede beklagde Gilberto, een Belg van Syrische afkomst en de partner van hoofdbeklaagde Dulce, hielp haar met het opstellen van de advertenties, met de publicatie ervan op de website "*Quartier Rouge*" en met de aankoop van het voor de prostitutie benodigde materiaal. Hij zamelde voorts het geld in dat de prostitutie opleverde en regelde de huur van een flat. Hij had meerdere vennootschappen, onder meer binnen de bouwsector.

Drie andere vrouwelijke beklagden, een met de Belgische en twee met de Peruviaanse nationaliteit (moeder en dochter), fungeerden als *telefonistas*³⁹⁹. Zij beantwoordden telefoontjes van klanten en maakten de afspraken. Ze kregen daarvoor 5 of 10 euro per klant. Bij de huiszoeking van de Belgische *telefonista* werden er notaboekjes met vermeldingen van geldtransacties over het prostitutiewerk aangetroffen en in beslag genomen.

Deze *telefonistas* werden gerekruteerd in de periode dat zij als schoonmaaksters werkten in het café van medebeklaagde Gilberto.

Een van de *telefonistas* legde tijdens haar verhoor uit hoe alles in zijn werk ging:

"Le client prend contact par téléphone et est dirigé vers une adresse, la prostituée est avertie par WhatsApp. Lorsque le client arrive, la prostituée fait savoir la durée de la prestation choisie par celui-ci, et prévient de l'heure de départ du client, ... Je communique essentiellement avec elle sur WhatsApp afin de la tenir au courant des comptes des filles."

Twee andere beklagden waren chauffeurs. Het betrof de zoon van de hoofdbeklaagde Dulce (een Braziliaan) en

een Belg. Zij pikten de sekswerkers op bij hun aankomst in België op de luchthavens van Charleroi of Brussel en brachten hen naar de prostitutielocaties of vervoerden hen van de ene prostitutielocatie naar de andere.

Een Belgische beklagde was beroepsfotograaf en maakte op verzoek van de hoofdbeklaagde tegen betaling pikante foto's van de sekswerkers voor de online advertenties.

Een andere Belgische beklagde was eigenaar van de prostitutieappartementen in La Louvière en had een abnormaal profijt gerealiseerd. Hij had als tussenpersoon de fotograaf in contact gebracht met hoofdbeklaagde Dulce. Hij kreeg gratis seks, waartoe de sekswerkers door de hoofdbeklaagde werden aangezet.

Ontstaan eerste netwerk

De verklaringen van hoofdbeklaagde Dulce en haar partner Gilberto geven een interessant beeld van hoe dergelijke netwerken spontaan zijn ontstaan en geleidelijk zijn gegroeid op basis van een platte hiërarchische structuur met koppels als kern, waarbij de vrouw een centrale rol speelt. Volgens informatie van de politie beheerden Dulce en Gilberto al sinds februari 2015 vanuit een privéhuis in La Louvière een prostitutienetwerk met Braziliaanse sekswerkers afkomstig uit de Spaanse stad Valencia. In februari 2016 werd Gilberto bij dat huis in La Louvière door de wijkagent gecontroleerd in het bijzijn van drie Braziliaanse sekswerkers.

Dit eerste netwerk ontstond volgens de verklaringen van de beklagden begin 2016 toen Dulce zelf nog als sekswerker in een champagnebar in Brussel werkte. Toen heeft zij Gilberto leren kennen en groeide het idee van een eigen netwerk. Nadien hebben ze in 2018 zonder succes nog geprobeerd een champagnebar in Kortrijk over te nemen.

Gilberto verklaarde tijdens zijn verhoor het volgende over de opstart van hun netwerk:

"En février/mars 2016, quand ça devenait un peu sérieux entre nous, elle m'a dit qu'elle voulait arrêter de se prostituer car elle m'aimait et elle voulait subvenir aux besoins de ses enfants qui étaient restés au Brésil en leur envoyant de l'argent. Elle a alors eu l'idée de faire travailler des prostituées pour elle".

399 Zie deel 1, hoofdstuk 2, punt 2.: Organisatie van de uitbuiting.

Hoofdbeklaagde Dulce legde verder de context uit tijdens haar verhoor:

"Au départ, début 2016, je me prostituais seule et travaillais pour mon propre compte. Ensuite d'autres filles sont venues me rejoindre pour travailler. Ces filles provenaient des contacts que j'avais noués en Espagne lorsque je vendais de la lingerie fine. À ce moment, chacune travaillait pour son propre compte. J'ai alors commencé à gérer les téléphones relatifs aux annonces internet, les filles me donnaient 10 euros par client qui montait. Cela n'a duré qu'une semaine. Ensuite, les filles me reversaient 50% de leurs gains. Je continuais à faire la téléphoniste. Je travaillais également de temps en temps en me prostituant."

Bij het vertrek van een sekswerker zocht ze een vervangster:

"En général, lorsqu'une fille partait, je lui demandais si elle connaissait une autre fille qui serait intéressée pour travailler. C'est arrivé que des filles reviennent avec moi d'Espagne afin de travailler pour moi en Belgique. La plupart des filles, je les trouvais sur le groupe WhatsApp des filles actives dans la prostitution. En fait, chaque fille qui vient travailler connaît d'autres filles intéressées pour se prostituer, c'est ainsi que se crée le réseau des contacts. D'Espagne sont revenues avec moi dans l'avion trois ou quatre filles maximum. Il y avait également des filles de l'Est qui travaillaient pour moi mais celles-là je n'ai pas été les chercher, elles sont venues d'elles-mêmes. Par exemple, à Lodelinsart, il y avait trois filles roumaines qui travaillaient pour moi lors de votre intervention du mois de juin l'année dernière. Elles étaient là depuis environ une semaine. Je ne connais pas leur identité mais elles ont été auditionnées par vos services. Elles partageaient également 50% de leurs gains avec moi."

Dulce moest vaak naar het buitenland en zocht een telefoniste en een vertrouwenspersoon om haar financiën te regelen. Gilberto verklaarde in dat verband hoe hij haar boekhouder was geworden:

"Elle a donc trouvé quelqu'un, une femme brésilienne dont je ne connais pas l'identité, pour répondre au téléphone et dispatcher les clients mais elle continuait à faire le relevé des gains elle-même. Pour rendre service, il m'est arrivé d'aller chercher l'argent moi-même auprès des prostituées pour l'envoyer à Dulce au Brésil via Moneygram ou Western Union. C'est à cette occasion que Dulce m'envoyait quotidiennement le relevé des gains des prostituées, une sorte de journalier par prénom ... Il y a eu des prostituées de toutes nationalités (arabes,

latinos, européennes ...). Je ne sais pas comment cela se passait, je savais juste que Dulce recevait des appels des prostituées qui lui demandaient une place pour travailler."

b. Tweede netwerk

De twee hoofdbeklaagden die werden vervolgd en veroordeeld voor mensenhandel maken deel uit van het tweede netwerk. Het betreft een koppel dat werd gevormd door een Belgische vrouw (Mae) van Braziliaanse afkomst en een Braziliaanse man (Fausto). Uit sms-berichten blijkt dat ze al minstens sinds 2017 een prostitutienetwerk beheerden. Vooral vanuit dat tweede netwerk lopen de meeste vertakkingen waarbij de medebeklaagden zelf lokale prostitutie-initiatieven begonnen op te zetten of te ondersteunen.

De hoofdbeklaagden baatten voornamelijk vanuit het appartementsgebouw in Lodelinsart hun netwerk uit op basis van een fiftyfifty verdeling met de sekswerkers. Volgens de verklaringen van Mae verdiende ze maandelijks tussen 5.000 en 8.000 euro aan prostitutie. Zij plaatste de seksadvertenties online, fungeerde als *telefonista* en kwam het geld ophalen bij de meisjes. Ze rekruteerden met valse beloftes de slachtoffers via sociale media en in het buitenland, zelfs in Oekraïne, en brachten hen in sommige gevallen over naar België of zorgden voor vervoer. In België werden zij nauwgezet gecontroleerd, waarbij ze zelfs niet zonder toelating het gebouw mochten verlaten. Daarnaast hadden de hoofdbeklaagden meerdere vennootschappen in het buitenland die financieel onderzocht werden (zie verder punten 1.1.2. en 1.2.4.: Vennootschappen, Financieel onderzoek). Fausto reisde daarvoor vaak tussen Brazilië, Oekraïne, Portugal, Spanje en België.

Nog een andere beklagde is de Marokkaan Ali, die optrad als bewaker en nachtwaker in Lodelinsart. Hij bracht de klanten naar de kamers, vaak in groep voor de seksfeestjes, en verkocht cocaïne aan de klanten en de sekswerkers (zie verder punt 1.1.1: Criminele netwerken: Vertakkingen en 1.1.3.: Drugs). Hij hield de sekswerkers op agressieve wijze in de gaten (zie verder punt 1.3.3.: Elementen mensenhandel). In de politiedatabank staat hij onder meer geregistreerd voor feiten van illegaal verblijf, drugs, bendevoorming, diefstal en geweldpleging.

Nog een andere beklagde Valentin fungeerde als chauffeur en ronselaar voor het netwerk. Hij bespeelde de gevoelens van verliefde jongvolwassen sekswerkers en trad op als hun chaperon (zie verder punt 1.1.1.: Criminele netwerken: Vertakkingen).

c. Vertakkingen

In het dossier is er sprake van meerdere vertakkingen over heel België die in het verlengde van dat onderzoek in Charleroi niet verder konden worden onderzocht. In de slachtofferverklaringen wordt er veelvuldig verwezen naar andere privéplaatsen waar de slachtoffers sekswerk geleverd hebben via de ondersteuning of de contacten van de hoofdbeklaagden of hun medeplichtigen. Het aanbod van deze vertakkingen en de mogelijkheid tot verschuivingen bemoeilijken het onderzoek maar spelen eveneens in op de vraag naar mobiliteit van de prostitutie, wat vooral kenmerkend is bij de Latijns-Amerikaanse sekswerkers. De seksdatingsites bieden op dat vlak veel bijkomende mogelijkheden.

De netwerkanalyse van deze vertakkingen is belangrijk om het volledige criminele systeem te kunnen ontmantelen, zodat er geen verschuivingen plaatsvinden naar andere plaatsen waar er geen onderzoeken werden gestart. Dat toont aan hoe in de praktijk het criminele systeem van een prostitutiecarroussel met diverse cellen flexibel functioneert.

Op basis van de slachtofferverklaringen heeft Myria een netwerkanalyse uitgewerkt en een aanzet gegeven tot beeldvorming van dat Latijns-Amerikaanse prostitutiesysteem.

Het Braziliaanse slachtoffer van mensenhandel Paolina verklaarde over het gebouw in Lodelinsart:

“Il y avait souvent une rotation entre les filles qui partaient ou venaient dans l'immeuble chaque lundi ou mardi”.

De beklaagden hebben daarover verklaringen afgelegd. Zo beschreef de Marokkaanse bewaker Ali tijdens zijn verhoor deze mobiliteit en de prostitutiecarroussel in het appartementsgebouw in Lodelinsart:

“Il y avait des filles brésiliennes et des Roumaines. Mais les Brésiliennes étaient très nombreuses. Il devait y avoir une quinzaine ou une vingtaine de filles. Michel m'a expliqué qu'il y avait un roulement entre les filles, elles changeaient presque toutes les semaines. Michel m'a montré le site internet Quartier Rouge”.

Sekswerkers slachtoffers verklaringen	Chef Mae-Fausto	Eigenaar Michel	Bewaker Ali	Chauffeur Valentin
Fia Sekswerker	Drogenbos			
Fia Sekswerker	Dochter Fausto Vakantiehuis La Louvière			
Paolina Slachtoffer MH	Brussel: vriendin chef Vervoerd in opdracht			
Paolina Slachtoffer MH	Brussel			
Braziliaanse masseuse Slachtoffer MS	Etterbeek Beheer	Etterbeek Eigendom		
Paolina Slachtoffer MH			Hotel Charleroi Dealer Jean	
Lara Slachtoffer MH			Dealer Jean Poging overname Lodelinsart	
Lara Slachtoffer MH	Plan bordeel Drugsdealer Jean		Plan bordeel Drugsdealer Jean	Plan bordeel Drugsdealer Jean
Lara-Luisa Slachtoffer MH				Samenwerking Antwerpen
Lara-Luisa Slachtoffer MH				Samenwerking Schaarbeek Koppel Agostinho en Telma

Vertakkingen van hoofdbeklaagden Mae en Fausto in het Brusselse en in La Louvière

Op basis van meerdere slachtofferverklaringen en bijkomende vaststellingen blijkt dat de hoofdbeklaagden van het tweede netwerk nog prostitutiehuizen hadden in Drogenbos, Etterbeek, Brussel (privéplaatsen) en La Louvière. De politie had bij de hoofdbeklaagden huurcontracten aangetroffen voor een vakantiehuisje in La Louvière. Bij navraag van de politie was dat gelinkt met een Braziliaanse vrouw tegen wie een onderzoek was opgestart voor uitbuiting van prostitutie van twee Braziliaanse sekswerkers.

De Braziliaanse sekswerker Fia verklaarde tijdens haar verhoor bij het zien van een foto van hoofdbeklaagde Mae ook voor de dochter van de hoofdbeklaagde te hebben gewerkt:

"Je l'ai connue il y a deux ans dans une maison à La Louvière. J'ai travaillé du 27 décembre 2018 au 4 janvier 2019 en tant que prostituée pour la fille du mari de Mae, qui se prénomme X., et sa copine. Ensuite, je suis allée à Drogenbos pour travailler pour Mae pendant douze ou quinze jours environ, toujours en tant que prostituée. Tout est noté dans le carnet de notes que vous avez trouvé dans ma valise".

Het Braziliaanse slachtoffer van mensenhandel Paolina verklaarde dat ze op twee prostitutieplaatsen in Brussel heeft gewerkt:

"Après, je me suis rendue à Bruxelles afin d'y travailler également dans la prostitution. J'ai travaillé jour et nuit durant une semaine. Il s'agissait également d'un immeuble qui fonctionnait comme à Lodelinsart. À Bruxelles, je devais partager mes gains avec une femme prénommée Y. Il s'agit d'une amie de Fausto. Je me suis rendue à Bruxelles avec un taxi conduit par une connaissance de Fausto ... Il y avait également une maison sur Bruxelles qui leur appartenait. Il y avait de la prostitution. Je suis personnellement passée par cette maison. J'y ai reçu un client".

Daarnaast verklaarde een Braziliaans slachtoffer van mensensmokkel en uitbuiting van prostitutie (zie verder punt 1.3.1.: Profielen sekswerkers: Profiel slachtoffer mensensmokkel masseuses) dat ze ook gewerkt had in een appartement in Etterbeek waarvan Michel de eigenaar was en dat beheerd werd door hoofdbeklaagde Mae.

Vertakkingen van bewaker Ali en drugsdealer-pooier Jean

Drugsdealer Jean was een belangrijke seksklant van het tweede netwerk en een goede vriend van de bewaker-cocaïneleverancier Ali en de eigenaar Michel van het appartementsgebouw in Lodelinsart. Hij kende eveneens de hoofdbeklaagden Mae en Fausto en heeft een eigen netwerk opgezet. Volgens het 19-jarige slachtoffer van mensenhandel Lara waren er concrete plannen om samen met Mae en Fausto, de chauffeur-ronselaar Valentin en een andere drugsdealer een bordeel op te starten. Bewaker Ali verklaarde tijdens zijn verhoor dat hij zich verzet had tegen een poging van Jean "om de meisjes van het hele gebouw in Lodelinsart over te nemen, want hij wou dat alle meisjes voor hem gingen werken". (zie verder punt 1.1.3.: Drugs)

Het slachtoffer van mensenhandel Paolina (zie verder punt 1.3.1.: Profielen sekswerkers: Slachtoffer mensenhandel) onthulde tijdens haar verklaringen dat een van de oudere sekswerkers Z. zelf ook een netwerk had opgezet met Jean:

"Z. faisait venir les filles du Brésil, d'Espagne et de Rome en Italie. Elle apportait des clients aux filles. Elle s'entendait bien avec Jean et elle lui apportait souvent des filles ... Jean allait dans un hôtel dans la région de Charleroi. À cet hôtel, il y avait également des filles qui se prostituaient. C'est Z. qui envoyait des filles à cet hôtel et des clients de Jean".

Samenwerkingsverbanden van chauffeur-ronselaar Valentin

De chauffeur-ronselaar Valentin had via zijn transportactiviteiten een eigen parallel samenwerkingsverband opgezet. Hij haalde de sekswerkers op in de luchthavens en bracht hen in opdracht van verschillende netwerken naar de uiteenlopende prostitutieplaatsen in Lodelinsart, La Louvière, Schaarbeek en Antwerpen. Zo had hij aan de twee slachtoffers van mensenhandel beloofd om hen na afloop van hun sekswerk in Schaarbeek en Lodelinsart naar een prostitutiehuis in Antwerpen te brengen.

De twee Braziliaanse slachtoffers van mensenhandel van 19 en 27 jaar waren als vriendinnen vanuit Brazilië naar België gekomen en voelden zich bij hun aankomst bedrogen door de hoofdbeklaagden toen ze de werkomstandigheden vernamen, die tegen de afspraken waren. Daarop namen ze contact op met Valentin die hen naar een andere werkplaats in Schaarbeek bracht, waar ze op basis van een fiftyfifty verdeling sekswerk

mochten leveren in plaats van wekelijks een hoge huur te moeten betalen. Ze verkozen die formule omdat ze geen geld hadden en voor zekerheid kozen. Later zijn ze alsnog terechtgekomen in Lodelinsart, waar ze bij de huiszoeking administratief werden aangehouden (zie punt 1.3.2.: Detectie).

Ze verklaarden dat er bij hun aankomst in het appartement in Schaarbeek twee jonge vrouwen aan het werk waren. Het 19-jarige slachtoffer Lara omschreef tijdens haar verhoor het contact met de Braziliaanse pooier Agostinho en zijn uitleg:

“Nous avons visité cet appartement. Là il y avait un monsieur d’un certain âge. Agostinho (pooier) et Valentin (chauffeur) nous ont informées que c’était à cette personne que nous devons nous adresser si nous avons besoin de quoi que ce soit. Agostinho nous a rassurées, car les clients étaient des hommes d’affaires ou des politiciens et que les conditions de vie étaient convenables. Il nous a dit que nous ne devons pas nous balader dans les couloirs afin de ne pas déranger les autres habitants de l’immeuble. Nous ne devons pas non plus laisser les clients sonner à d’autres portes”.

Het andere 27-jarige slachtoffer Luisa verklaarde dat zijn vrouw Telma als *telefonista* fungeerde en hen voor de politie waarschuwde:

“C’est l’épouse d’Agostinho qui prenait les communications avec les clients et nous les envoyait. Elle nous appelait par WhatsApp et nous disait, par exemple : “Dans 5 minutes, un client va arriver.” Je pense cependant que mes conversations WhatsApp ont été effacées, car nous avons eu comme consigne de ne pas ouvrir aux personnes qui n’étaient pas envoyées par Telma. Dans ce cas, il s’agissait probablement de la police et nous devons supprimer nos conversations. Un jour, quelqu’un a sonné longtemps chez nous, Telma nous a alors dit de supprimer les conversations, car elle croyait que c’était la police. Vous me demandez si j’ai rencontré Telma. Je vous réponds oui : elle est petite, un peu potelée, peau basanée, de nationalité brésilienne”.

Deze pooier heeft op een subtile manier hun geld afgenomen net zoals nadien de chauffeur-ronselaar Valentin die zich als hun chaperon opwierp. Het 19-jarige slachtoffer Lara verklaarde hoe dat verliep:

“Vous me demandez combien d’argent j’ai gagné durant le temps resté chez Agostinho. Je ne sais pas vous dire combien j’ai gagné car Agostinho m’avait proposé de

garder l’argent que je gagnais. Je le lui ai donné. Je sais que j’ai gagné environ 375 euros sur trois jours. Je précise que cet argent était ma part après avoir partagé (fiftyfifty). J’avais expliqué à Valentin que je donnais l’argent que je gagnais à Agostinho, il m’a alors dit que j’étais folle, car il me le volerait. Il m’a alors proposé de garder mon argent. Le jour où Luisa (slachtoffer-metgezel) est revenue de Liège, j’ai donné ces 375 euros à Valentin et Luisa lui a donné 700 euros. Il s’agit de l’argent qu’il lui restait du Brésil. Nous n’avons jamais récupéré cet argent”.

1.1.2. Vennootschappen: link met de bouw- en schoonmaaksector

In dit dossier zijn er indicaties van activiteiten door Braziliaanse *filières* vastgesteld via bouw- en schoonmaakvennootschappen die in het verleden een grote rol hebben gespeeld binnen criminele organisaties die zich inlieten met mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. In de rapporten van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) werd er veel aandacht besteed aan de vennootschapsconstructies van Braziliaanse criminele organisaties gebaseerd op witwascarrouzels, mensenhandel en mensensmokkel.⁴⁰⁰ De vraag rijst in welke mate er in dit dossier mogelijk sprake is van een flexibele reconversie van een deel van een Braziliaanse *filière* naar seksuele uitbuiting.

De twee hoofdbeklaagden (en derhalve kernleden) van het tweede netwerk die werden veroordeeld voor mensenhandel hadden verdachte binnen- en buitenlandse vennootschappen in de bouwsector waartegen internationale onderzoeken liepen en waarrond de CFI een witwasmelding heeft gestuurd.

De CFI stuurde op 10 februari 2020 een witwasmelding voor een vennootschap van hoofdbeklaagde Mae die actief was in de bouw- en schoonmaaksector. Het bedrijf had nooit een jaarrekening gepubliceerd en op de bankrekening kwamen er atypische verrichtingen voor die niet overeenstemden met de activiteiten van de vennootschap. Zo werd er voor 90.000 euro aan overschrijvingen geregistreerd, naar een vennootschap in Togo en van een andere vennootschap in Zwitserland. Daarnaast werden er voor nog eens 90.000 euro stortingen verricht naar Portugese bankrekeningen van meerdere fysieke personen, onder wie zichzelf. De CFI meldde dat zij bij justitie gekend was voor mensenhandel met het oog op de uitbuiting van prostitutie en dat ze nog altijd de mandataris was voor de bankrekening van

400 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 20. Zie het Activiteitenverslag 2020 van de CFI (pp. 5 en 23). Deze publicatie is online te raadplegen op de [website van de CFI](#).

de vennootschap hoewel zij niet langer de manager/gerant was. Volgens de CFI kon er in het licht van deze informatie worden aangenomen dat de bankrekening van deze vennootschap werd gebruikt voor het witwassen van geld met een illegale oorsprong.

Op vragen van de Belgische justitie antwoordde de Portugese justitie dat Mae nog andere bouwfirmas zonder enige omzet had in dat land. Het Belgische gerecht had via het CARIN-netwerk (zie verder punt 1.2.4.: Financieel en internationaal onderzoek) rogatoire vragen gestuurd naar Brazilië en Portugal om meer te weten te komen over de bewegingen van het patrimonium en het financiële vermogen van de verdachten. Volgens het Belgische onderzoek zouden er financiële banden kunnen bestaan tussen de feiten waarvan zij werden verdacht en de bevroegde landen. Dat gebeurde op basis van het bankonderzoek in België waarbij er verdachte ontvangen en verzonden geldtransfers van de hoofdbeklaagden Fausto en Michel naar Brazilië werden vastgesteld via de overschrijvingssystemen Western Union en Moneytrans. Daarnaast stuurden ze vanuit Portugal geld naar zichzelf in Brazilië via Moneytrans.

Opmerkelijk is dat de Braziliaanse hoofdbeklaagde Fausto al in 2014 onder de omschrijving van een koppelbaas veroordeeld werd voor willekeurige opsluiting, valsheid in geschrifte en opzettelijke slagen en verwondingen. Hij kreeg vier jaar gevangenisstraf, waarvan de helft met uitstel. Volgens het vonnis had een van zijn arbeiders die in het zwart werkte en niet betaald werd daarover zijn beklag gedaan. Fausto heeft hem toen samen met enkele Roemenen met geweld meegenomen en in elkaar laten slaan. In 2016 werd hij nogmaals veroordeeld voor inbreuken tegen het sociaal strafrecht in verband met de tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten.

Daarnaast heeft de Braziliaanse medebeklaagde Valentin van het tweede netwerk bij de rekrutering van jongvolwassen vrouwen in Brazilië valse beloftes gemaakt rond tewerkstelling via een schoonmaakfirma die hij zou oprichten. Het 27-jarige slachtoffer van mensenhandel Luisa verklaarde daarover:

"Il m'a dit qu'il allait ouvrir une société de nettoyage. Je n'aurais jamais pu imaginer qu'il allait en fait me mettre dans un réseau de prostitution. J'avais une entière confiance en cette personne. Je pensais simplement qu'il voulait m'aider. Il m'a dit qu'il allait m'envoyer une lettre d'invitation, un document me permettant de passer l'immigration".

1.1.3. Drugs

De bewaker Ali werd samen met de hoofdbeklaagden Mae en Fausto van het tweede netwerk en de eigenaar Michel van het appartementsgebouw in Lodelinsart veroordeeld voor drugsdelicten. Dat speelde een relevante rol in het dossier, omdat drugs diende om de winst van het criminele systeem te maximaliseren. Zo werden er tijdens de huiszoeking bij de Belgische *telefonista* Sophie notaboekjes met vermeldingen van geldtransacties rond de verkoop van verdovende middelen aangetroffen en in beslag genomen.

De bewaker Ali was een spilfiguur als leverancier van cocaïne voor de klanten en de sekswerkers. Hij kreeg een commissie per klant.

Hij bracht volgens de verklaring van het slachtoffer Luisa 's nachts klanten die drugs gebruikten naar de sekswerkers en stimuleerde hun drugsgebruik. Drugshandel was zijn voornaamste bron van inkomsten:

"Ali nous a appris à faire des rails de coke. Les clients aimaient bien cela... Il fournissait les prostituées et les clients en cocaïne. Il ramenait des clients pour les prostituées, essentiellement durant la nuit, et, principalement, des consommateurs de cocaïne. Il réveillait les intéressées et elles étaient obligées de s'occuper des clients qu'il ramenait (prestations sexuelles et préparation des rails de cocaïne) ... Il me forçait à servir le client car durant tout le temps que le client restait avec moi, c'est du temps que le client passait à consommer de la drogue. Il amenait des clients à toutes les heures jusqu'aux petites heures du matin".

De bewaker Ali bracht ook klanten in groep voor seksfeestjes die georganiseerd werden binnen het gebouw in Lodelinsart. Het slachtoffer Luisa verstrekke daarover meer details. Zo vertelde zij dat het leidde tot discussies over de sekstarieven aangezien de sekswerkers minder verdienden, terwijl het voor Ali lucratiever was om het verbruik en de verkoop van cocaïne te stimuleren:

"Il lui arrivait de ramener plusieurs clients à la fois et les filles participaient à des partouzes agrémentées de consommation de cocaïne. Ali percevait 5 euros par client ramené ... Il arrivait cependant qu'Ali nous amène cinq clients en une fois pour une heure. Il est arrivé qu'il nous amène huit clients en une fois. Nous sommes alors montées dans l'appartement 15 car il était plus grand. Là nous étions trois filles à nous occuper des clients. Chaque client payait mais Ali voulait arranger des tarifs préférentiels car les clients consommaient de la drogue

fournie par Ali. De ce fait, nous étions en conflit avec Ali concernant ces tarifs”.

Een belangrijke klant van deze seksfeestjes was drugsdealer Jean die goed bevriend was met Ali en met hem samenwerkte voor hun drugshandel. Jean had eveneens nauwe banden met de andere beklaagden en had een eigen prostitutienetwerkje opgezet (zie boven punt 1.1.1.: Criminele netwerken: Vertakkingen). Het slachtoffer van mensenhandel Paolina vertelde over haar ervaring met hem:

“Fausto (hoofdbeklaagde van het tweede netwerk) dit que Jean était une personne influente dans le trafic de drogue dans la région de Charleroi. Je tiens à préciser qu’il est arrivé une fois que Jean se fâche contre moi, sans pour autant me frapper, mais à cette occasion, il m’a montré l’arme qu’il portait sur lui, il s’agissait d’une petite mitraillette. Vous me montrez, sur internet, la photographie d’une arme type UZI, il s’agit d’un pistolet mitrailleur. Je vous confirme que cette arme ressemble à l’arme que Jean détenait lorsqu’il me l’a montrée”.

Hetzelfde slachtoffer Paolina vertelde ook over haar angst voor de hoofdbeklaagde Fausto sinds zijn subtiële intimidatiepogingen naar aanleiding van een sekswerker die gestorven was aan een overdosis drugs:

“J’ai pris peur car Fausto m’avait dit qu’une fille qui travaillait pour lui était morte parce qu’elle avait consommé trop de drogue. L’histoire était confuse. Fabio ne m’a cependant pas dit ce qu’ils avaient fait de son corps. Il m’a raconté cette histoire au moment où j’ai changé d’appartement et me suis retrouvée seule”.

1.1.4. Corruptie politie⁴⁰¹

Uit de analyse van de berichten op sociale media blijkt dat de beklaagden door corrupte leden van de politie verwittigd werden over nakende politieacties.

Een WhatsAppbericht van zondag 13 januari 2019 tussen eigenaar Michel van het appartementsblok in Lodelinsart en hoofdbeklaagde Fausto bewijst dat ze werden verwittigd voor huiszoekingen in de twee prostitutiegebouwen in La Louvière en Lodelinsart.

Telefonista Sophie had immers het bestaan van het netwerk onthuld aan de politie na een verkeersdelict met drugsfeiten op zaterdagavond 12 januari, waarvoor zij werd gearresteerd (zie verder punt 1.2.1.: Opstart).

Uit dat bericht van Michel bleek dat een lid van een politiekorps het netwerk op de hoogte had gebracht van de arrestatie van Sophie en dat zij tijdens haar verhoor veel informatie had verstrekt:

“J’ai un ami dans la police qui vient de me téléphoner. Une Sophie hier soir s’est fait arrêter avec un homme en voiture, et dans la voiture, de la drogue. La fille avait cinq téléphones⁴⁰² sur elle avec les noms des filles et leur géolocalisation (LL pour La Louvière et CH pour Lodelinsart). Elle a tout raconté : où était mon appartement et où était Lodelinsart. Mon ami policier m’a dit que c’est une grosse affaire, pas pour les filles, mais pour la drogue. Sophie est belge et a vingt ans. Elle venait de livrer la drogue à l’appartement de La Louvière. Ils vont venir faire des perquisitions aux deux appartements de Charleroi et de La Louvière. Si je connais la date, je te tiendrai au courant. Si tu as des questions, dis-le moi”.

Opmerkelijk is dat Sophie verhoord werd op 13 januari 's ochtends, op dezelfde dag dat de beklaagden werden verwittigd door een interne politiebron met zondagsdienst.

Een dag later, op maandag 14 januari 2019, stuurde eigenaar Michel een bericht via Viber dat zijn contactpersoon bij de politie hem informatie had gegeven over de hoofdbeklaagden van het eerste netwerk. Hij vertelde hun dat ze zich gedeisd moesten houden omdat de flats onder toezicht zouden staan ... Hij voegde eraan toe dat het niet langer in het belang van Dulce was om naar België terug te keren, omdat ze bij aankomst op de luchthaven zou worden gearresteerd.

Toen de politie eigenaar Michel met deze berichten confronteerde, antwoordde hij dat deze politieman een seksklant was en hem had geïnformeerd.

Tijdens het verhoor van de chauffeur-ronselaar Valentin kwam de politie daarop terug en vroeg hem of Michel invloedrijke personen kende, waarop hij het volgende antwoordde:

“Oui, je sais qu’un jour, monsieur Michel m’avait parlé d’un inspecteur de police plus âgé qui était dans le milieu de la prostitution. Il y avait même des policiers qui venaient sur place comme clients. En effet, j’ai remarqué deux ou trois fois en six mois, des véhicules de police avec le marquage se stationner à proximité de l’immeuble, dans la rue. Un policier en descendait et l’autre restait à bord du véhicule, le temps que son

⁴⁰¹ In dit dossier werd er niemand vervolgd voor corruptie. Deze feiten werden evenmin vermeld in het vonnis of in het arrest. Myria is er niet van op de hoogte of daarover een parallel onderzoek werd opgestart.

⁴⁰² In werkelijkheid waren het zeven telefoons (zie punt 1.2.1.: Opstart).

collègue fasse son affaire. Ces policiers étaient en uniforme et armés”.

Het slachtoffer van mensenhandel Paolina verklaarde dat Michel in zijn appartement de groepsseksfeestjes organiseerde waaraan politieagenten deelnamen die hem beschermden:

“Michel faisait souvent des fêtes privées dans son appartement et invitait des personnes lors de ces fêtes. Des soirées gang-bang. Il y avait des filles qui travaillaient toujours lors de ces fêtes. Moi je ne m’y suis jamais rendue. Je sais que Michel connaissait des personnes importantes. Je le sais, car il y avait souvent des voitures luxueuses comme des Ferrari qui se garaient dans le parking. Les personnes qui fréquentaient ces fêtes étaient élégantes, c’était du beau monde. Vous me demandez s’il y avait des policiers qui se rendaient à Lodelinsart. Je pense que oui. Je n’ai jamais vu de policiers en uniforme. Mais ce que je peux vous dire, c’est que Mae et Fausto (hoofdbeklaagden van het tweede netwerk) étaient fiers de dire que Michel était ‘protégé’ par la police. Un jour, j’ai demandé à Michel si je risquais d’avoir des problèmes si je me faisais contrôler par la police, car j’avais de l’argent (transport voor het netwerk). Il m’a répondu que je pouvais effectivement me faire contrôler par la police mais il m’a assuré que je n’aurais pas de problèmes”.

Het 19-jarige slachtoffer Lara verklaarde dat ze geldstortingen moest doen voor hoofdbeklaagde Fausto en op vraag van de corrupte politieman een document moest ondertekenen:

“J’ai également dû faire des dépôts d’argent à mon nom pour Fausto, à deux ou trois reprises pour un montant de 2.000 à 3.000 euros ... Par la suite, j’ai dû signer un papier avec Luisa (slachtoffer), à la demande de Mae, dans lequel il y avait nos coordonnées et notre identité. Mae nous a dit que c’était à la demande d’un policier, ami de Michel. Vous me demandez si nous avions des consignes en cas d’éventuel contrôle de police. Non, nous n’avions aucune consigne particulière. Si ce n’est que Mae nous avait dit qu’il ne fallait absolument pas donner l’adresse de Lodelinsart en cas de contrôle de police ni parler d’elle”.

Het andere slachtoffer Luisa legde tijdens haar verhoor uit waarom ze dat document moesten ondertekenen:

“Mae nous a dit que c’était pour Michel, en cas de contrôle de la police. Michel payait la police pour protéger le bâtiment, c’est ce que Mae nous expliquait”.

1.2. Onderzoek

Het dossier bestaat uit twee parallelle onderzoeken die op 14 januari 2020 werden samengevoegd, waarbij de twee prostitutienetwerken werden blootgelegd.

De beide onderzoeken werden opgestart op grond van uitbuiting van prostitutie. Bij het onderzoek naar het eerste netwerk opteerde de magistraat voor de tenlastelegging mensensmokkel, terwijl dat voor het onderzoek naar het tweede netwerk mensenhandel was. In de twee dossiers werden de slachtoffers seksueel uitgebuit. Bij het tweede netwerk was het bewijsmateriaal voor mensenhandel expliciet aanwezig op basis van de slachtofferverklaringen en het onderzoek van sociale media.

1.2.1. Opstart

De onderzoeken werden in dezelfde periode, van december 2018 tot januari 2019, volledig naast elkaar opgestart in Lodelinsart en in La Louvière.

a. Eerste netwerk

De lokale politie van Charleroi stuurde op 13 januari 2019 een aanvankelijk pv voor feiten van uitbuiting van prostitutie naar het parket van Charleroi. Alles was begonnen met de vaststellingen tijdens een verkeerscontrole in het kader van een alcoholcontrole op zaterdagavond 12 januari 2019 om 22u40 (zie boven punt 1.1.4.: Corruptie politie). Toen de politie op de auto afstapte waarin de Belgische *telefonista* Sophie zat, viel meteen een sterke marihuanageur op. Daarop kwam er een drugshond en tijdens de controle van Sophie en de passagiers werden er bij haar naast cannabis ook zeven smartphones aangetroffen. Sophie verklaarde spontaan dat die werden gebruikt in het kader van prostitutie. Daarop werd zij administratief aangehouden, meegenomen en in een politiecel opgesloten. Tijdens een huiszoeking met toestemming werden er bij haar vier notaboekjes rond financiële transacties in beslag genomen. Dezelfde nacht nam de politie contact op met de magistraat van wacht die opdracht gaf tot het verhoren van de verdachte. Tijdens dat verhoor legde zij uit hoe ze als *telefonista* werkte voor Braziliaanse en Spaanse prostituees in opdracht van hoofdbeklaagde Dulce (zie boven punt 1.1.1.: Criminele netwerken: Eerste netwerk). Daarbij wees zij ook de andere *telefonistas* en de prostitutieplaatsen aan in Lodelinsart en La Louvière en lichtte ze de rol van de hoofdbeklaagde en haar partner Gilberto toe. Opmerkelijk is dat deze

beklaagden nog dezelfde dag werden verwittigd via een interne politiebron.

b. Tweede netwerk

Enkele weken eerder, op 10 december 2018, kreeg de politie informatie die het begin betekende voor het latere onderzoek naar het tweede netwerk. Het aanvankelijk pv verwees toen alleen naar feiten met betrekking tot uitbuiting van prostitutie van Braziliaanse sekswerkers, meer bepaald de rol van eigenaar Michel en zijn seksfeestjes:

“D’informations policières il nous revient que le nommé Michel, propriétaire de l’immeuble à Lodelinsart, loue son bien à un réseau de prostitution brésilien et de transsexuels (sic) depuis plus de 2 ans. L’immeuble composé de plus de cinquante appartements abrite de manière constante une soixantaine de prostituées brésiliennes, lesquelles placent leurs annonces sur le site internet Quartier Rouge. Les loyers s’élèvent à 200 euros par semaine et par prostituée et sont payés de la main à la main. Parallèlement à ce business de location directe, le suspect propose son propre appartement à la location pour des après-midis ou des soirées libertines pour un montant compris entre 200 et 400 euros pour quatre heures. Durant ces moments libertins, trois prostituées accueillent les clients. Le nombre de clients peut aller jusqu’à une dizaine. Des personnes connues dans le milieu médiatique ainsi que des avocats et des policiers seraient clients des lieux”.

Op basis van een seksadvertentie op “Quartier Rouge” werd er enkele maanden later op 2 juni 2019 een aanvankelijk pv opgesteld voor mensenhandel en uitbuiting van prostitutie. Via de politieke informatie kon er een concreet beeld worden gevormd van zowel het prostitutienetwerk waarin Braziliaanse sekswerkers werden uitgebuit – inclusief de werking van de *telefonistas* – als de rol van hoofdbeklaagde Mae daarin. De politie had op 31 mei 2019 de parketmagistraat geïnformeerd dat er rond dit gebouw al een ander onderzoek liep waarvoor er een onderzoeksrechter was aangesteld. Daarop had de magistraat de opdracht gegeven om het desbetreffende aanvankelijk pv van 2 juni 2019 op te stellen tegen hoofdbeklaagde Mae.

1.2.2. Gerechtigelijk onderzoek

De bewijsvoering was gebaseerd op de bekentenissen van meerdere beklaagden, verklaringen van slachtoffers, telefoontaps, observaties, onderzoek naar seksadvertenties, het uitlezen van smartphones en

laptops, onderzoek van sociale media en de analyse van het inbeslaggenomen materiaal zoals de notaboekjes met de financiële transacties.

Op 4 juni 2019 werden er in opdracht van de onderzoeksrechter huiszoekingen in het kader van operatie-“*Brasil*” uitgevoerd in de gebouwen in La Louvière en Lodelinsart.

1.2.3. Onderzoek van sociale media

Het onderzoek van de sociale media speelde een belangrijke rol bij de identificatie van de prostitutielocaties en de beklaagden op basis van observatiefoto's. Zo werd dankzij de analyse van een seksadvertentie het onderzoek voor mensenhandel tegen het tweede netwerk opgestart. Dat was ook een hulpmiddel bij het verhoor van de beklaagden om het volledige netwerk in beeld te krijgen. De analyse van de berichten op sociale media leverde daarnaast het objectieve bewijsmateriaal dat de beklaagden werden verwittigd door een interne politiebron. Op basis van de analyse van de WhatsAppberichten kon voorts de leidende rol van hoofdbeklaagde Mae worden bewezen inzake de coördinatie van de werkzaamheden, de beslissingen, de verdeling van de opbrengsten en de rekrutering van de nieuwe prostituees.

De berichten op sociale media ondersteunden als objectief bewijsmateriaal de slachtofferverklaringen en toonden de afhankelijkheidspositie en de uitbuiting van de slachtoffers aan. Een pv met de analyse van een WhatsAppbericht bewijst hoe ver dat kon gaan:

“Mae a autorité sur Lara, en lui ordonnant, par exemple, de faire à manger, ou bien dans quel appartement elle doit se trouver”.

Het Openbaar Ministerie verwees in haar requisitoir naar berichten van het jonge slachtoffer van mensenhandel Lara die de controle van de beklaagden op de prostituees bewijzen: *“Nous ne pouvons pas sortir à cause du patron”* en *“Le propriétaire va me battre ...”* Deze werden in het vonnis door de rechtbank overgenomen als bewijsmateriaal.

Een ander treffend voorbeeld is het WhatsAppbericht waarin bewaker Ali het slachtoffer Luisa eraan herinnerde dat zij naar de klanten moest glimlachen. Het slachtoffer verontschuldigde zich en verwees naar haar vermoeidheid en het feit dat ze de hele dag gewerkt had om te rechtvaardigen dat ze niet glimlachte. Zij had ook al van het 19-jarige slachtoffer van mensenhandel

Lara het volgende veelzeggende WhatsAppbericht ontvangen: *“J’ai peur des clients d’Ali”*.

In een bericht van hoofdbeklaagde Mae over deze jonge slachtoffers aan chauffeur-ronselaar Valentin die zich als hun chaperon opwierp, vertelde ze het volgende: *“Les filles sont placées sous sa responsabilité lorsqu’elles se trouvent à l’intérieur de l’immeuble”*. En: *“Elle informe Valentin des sorties nocturnes de Lara et de Luisa car elle considère que cela devrait l’intéresser dans le sens où elles sont sous la responsabilité de ce dernier”*.

Daarnaast vroeg hoofdbeklaagde Mae aan Valentin *“de lui amener des transsexuels (sic). Valentin répond qu’il a amené un transsexuel à La Louvière”*. Het slachtoffer van mensenhandel Paolina had ook gesproken over een Braziliaanse trans persoon die vertrokken was om sekswerk te leveren in Italië.

Uit de verhoren blijkt dat de WhatsAppgroep Gym, bestemd voor Braziliaanse sekswerkers, een centrale rol speelde bij de rekrutering en de doorverwijzing van de sekswerkers vanuit het buitenland naar prostitutieplaatsen in België. Zo verklaarde het Braziliaanse trans slachtoffer van smokkel:

“Il y a un groupe sur WhatsApp nommé Gym où de nombreuses personnes s’échangent des informations sur des logements notamment. Ce groupe est propre à la communauté brésilienne et plusieurs domaines sont abordés sur ce groupe. On parle de beauté, logements, contacts et également de prostitution. Cela permet d’obtenir des renseignements sur des points de chute en Belgique. En fait, il y a quelque temps, une amie prénommée A. m’a signalé qu’il y avait du travail pour moi dans le domaine de la prostitution en Belgique et m’a permis d’entrer dans le groupe Gym. Je suis arrivée du Danemark par avion jusqu’à Charleroi... sur recommandation du groupe”.

De Braziliaanse sekswerker Emilia legde op haar beurt tijdens haar verhoor uit dat ze via deze WhatsAppgroep in Lodelinsart was beland, waarbij de hoofdbeklaagde Mae als sleutelfiguur aangewezen werd die de locatie beheerde:

“Via un groupe sur WhatsApp qui se nomme Gym. Il s’agit d’un groupe sur lequel les filles inscrivent des adresses où nous pouvons louer des chambres. J’ai vu cette adresse sur le groupe et via les commentaires positifs sur la région. J’ai sonné au numéro de téléphone qui était inscrit sur le groupe. Le numéro était celui de

Michel, mais il précise qu’il ne gère pas la location. Il fallait sonner à Mae”.

De hoofdbeklaagde Mae legde tijdens haar verhoor uit dat ze deze WhatsAppgroep zelf ook gebruikte om contact te leggen met mensen die zich als *telefonista* aanboden of kamers verhuurden. In het appartementsblok in Lodelinsart moesten de prostituees gebruikmaken van de WhatsAppgroep Lodelinsart om door te geven aan de hoofdbeklaagden wanneer ze begonnen en stopten met hun werk.

1.2.4. Financieel en internationaal onderzoek

Volgens de rechtbank heeft eigenaar Michel via de verhuur van de kamers in het appartementsblok in Lodelinsart in 2017, 2018 en 2019 een abnormaal profijt gerealiseerd van 285.750 euro. In totaal had hij voor deze periode huurinkomsten verkregen ten belope van 979.000 euro. De eigenaars van de kamers in La Louvière hebben via de verhuur samen een abnormaal profijt van 46.850 euro gerealiseerd.

De politie ondervroeg de beklaagden over hoe de prostitutieopbrengsten werden geïnvesteerd in het kader van witwaspraktijken. Daarbij verklaarde Gilberto, de partner van hoofdbeklaagde Dulce van het eerste netwerk, dat Michel het cash transporteerde naar Portugal waar hij het investeerde in zijn Portugese meubelbedrijf. Daarnaast had Michel geïnvesteerd in de bouw van een prachtige woning in Portugal (Leiria) waar ze soms verbleven.

Michel had meerdere vennootschappen in België en in het buitenland, waaronder in Portugal en in Frankrijk. Uit de consultatie van de Kruispuntbank bleek ook al dat hij meerdere Belgische vennootschappen bezat waaronder een beheersfirma van vastgoed. Daarnaast werd er in het kader van een frauduleus faillissement van een bedrijf dat motorhomes verhuurde vastgesteld dat Michel, via een stroman, achter de schermen aan de touwtjes trok. Tijdens het onderzoek kwam ook aan het licht dat hij in Frankrijk een “postbusvennootschap” beheerde waarvan het adres een terreinplaats met een container was. De Portugese justitie bevestigde de eenpersoonsvennootschappen in dat land op naam van Michel en Mae. Daarnaast hadden zij bankrekeningen in Portugal, samen met Fausto. De politie stelde daarbij vast dat Michel veel overschrijvingen had verricht in Spanje, Italië, Roemenië, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk en Ierland.

De politie had voor het verzamelen van de informatie over Michel, Mae en Fausto gebruikgemaakt van het CARIN-netwerk⁴⁰³ ten aanzien van Portugal en Brazilië. Daarbij kwam de link met de bouwbedrijven zonder omzet aan de oppervlakte, waarvoor een witwasmelding gelanceerd werd door de CFI (zie boven, punt 1.1.2.: Vennootschappen). Ze vroegen via het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV)⁴⁰⁴ als Belgisch contactpunt het volgende:

“Toutes informations utiles concernant les avoirs immobiliers ou mobiliers, les comptes, comptes-titres, carnets, coffres, avoirs divers de toute nature dont est ou serait titulaire monsieur Michel, ce suspect se rendait très régulièrement à Lisbonne... Des écoutes téléphoniques opérées sur son téléphone portable, il ressort qu’il indiquait se rendre par avion à Lisbonne chaque semaine ... Il atterrissait à Lisbonne et se rendait à des rendez-vous avec une personne en charge de placements financiers ou autres opérations bancaires dont les bureaux sont situés dans la commune de Leiria (...). Le suspect a également été contacté par un établissement bancaire portugais concernant la signature des contrats d’ouverture de compte (...). Monsieur Michel semble très proche du couple Mae et Fausto, ils se sont rendus ensemble en Ukraine et habitaient dans le même immeuble qui abritait deux réseaux de prostitution (...). L’assistance ci-dessus est nécessaire pour obtenir des éléments de preuve en vue de l’instruction de l’affaire en cause de Mae, Fausto et Michel, et notamment pour retracer les produits de l’activité criminelle alléguée en vue de leur saisie et confiscation futures”.

1.3. Slachtofferanalyse

De prostitutieplaatsen in Lodelinsart en La Louvière werden volgens de politie bewoond en gebruikt door Braziliaanse, Roemeense, Portugese, Spaanse, Colombiaanse, Venezolaanse en Italiaanse sekswerkers.

Maar een beperkt deel van de slachtoffers kon worden aangetroffen en geïdentificeerd omwille van het bijzonder mobiele systeem van prostitutiecarrousels. De meeste verklaringen kwamen van de sekswerkers

die bij de huiszoeken in dezelfde periode begin juni 2019 administratief werden aangehouden.

1.3.1. Profielen sekswerkers

Myria heeft een slachtofferanalyse uitgewerkt op basis van de categorisering in de tenlasteleggingen van het vonnis en de criteria onderzocht en uitgewerkt. Naast nationaliteit en verblijfsstatus zijn de mogelijke relevante criteria: het betalingssysteem (zie verderop), het eigen beheer van de seksadvertenties, de rechtstreekse toegang tot de klanten – waarvoor de kennis van een landstaal belangrijk is – en de mogelijkheid tot onderlinge contacten tussen de sekswerkers. Deze criteria speelden ook een rol voor de mate van *agency* die ze hadden.

In de tenlasteleggingen van het vonnis⁴⁰⁵ werd er bepaald, volgens het Openbaar Ministerie, welke sekswerkers slachtoffers waren van mensenhandel en/of mensensmokkel en/of uitbuiting van prostitutie. Tegelijk werden meerdere sekswerkers uit het dossier daar niet in opgenomen als slachtoffers. Op die basis kunnen de sekswerkers worden ingedeeld in vier profieltypen die verderop worden besproken, waarbij er rekening werd gehouden met de onderlinge overlappingen. In de praktijk kan deze categorisering losstaan van de effectieve doorverwijzing van de vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel naar de gespecialiseerde opvangcentra. In dit dossier werden de meeste slachtoffers van mensenhandel en een slachtoffer van mensensmokkel wel opgevangen door een gespecialiseerd opvangcentrum.

Volgens de verklaringen van de sekswerkers waren er meerdere betalingssystemen tussen hen en de beklaagden. Zo was er het systeem met het minste *agency* waarbij de sekswerker de helft moest afstaan aan de hoofdbeklaagde. Daarnaast bestonden er systemen waarbij de sekswerkers wekelijks een heel hoge huur moesten betalen aan de hoofdbeklaagde (meer ruimte voor *agency*) of een minder hoge huurprijs aan de eigenaar (het meest *agency*). Daarnaast was er blijkbaar sprake van een combinatie van verschillende systemen. Volgens bepaalde verklaringen konden ze overschakelen van het ene naar het andere systeem, vermoedelijk op basis van hun geleverde meerwaarde,

403 CARIN is een acroniem voor “Camden Asset Recovery Inter-Agency Network”. Dat in 2004 opgerichte informele regionale netwerk groepeerde de overheden die bevoegd zijn voor de invordering van tegoeden. Het streeft op een inter-institutionele basis naar meer efficiëntie bij de acties die de leden van het netwerk ondernemen, om misdadigers hun illegale opbrengsten te ontnemen. Het netwerk bestaat uit agenten van de opsporings- en repressiediensten, hoofdzakelijk uit Europa maar ook uit Noord-Amerika. Het is een netwerk van mensen uit 54 rechtsgebieden en negen internationale organisaties. Het is verbonden met soortgelijke netwerken in zuidelijk Afrika, Latijns-Amerika, Azië-Pacifc, Oost Afrika en West-Afrika; www.carin.network; www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/carin_leaflet.pdf; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, p. 74.

404 Voor uitleg over de rol van het COIV in het CARIN-netwerk: CGKR, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, Het geld dat telt*, pp. 40-41.

405 Dat werd in het vonnis ook bevestigd door de rechtbank.

hun inschikkelijkheid en hoe tevreden de hoofbeklaagde over hen was.

De sekswerkers hadden de opdracht gekregen om bij een politiecontrole te verklaren dat ze voor eigen rekening werkten (zie verder punt 1.3.3.: Elementen mensenhandel), wat zeker een invloed zal hebben gehad. Hierdoor moet er kritisch worden gekeken naar de verklaringen. Een belangrijk objectief element vormen de notaboekjes met de verdiensten die de sekswerkers moesten opstellen als controlemiddel in opdracht van de hoofbeklaagden voor de verdeling van de opbrengsten.

Deze notaboekjes wezen dus op een systeem met een fiftyfifty verdeling, en dat in tegenstelling tot sommige van de verklaringen.

De sekswerkers zaten meestal per twee of per drie samen in een appartement waarbij ze normaliter onder hetzelfde regime vielen. Overigens konden de huurprijzen voor gelijkaardige appartementen variëren van 250 tot 600 euro per week, wat tot onderlinge spanningen tussen de sekswerkers leidde, die al dan niet bewust werden uitgelokt.

Slachtoffers sekswerkers	Eerste netwerk MS	Tweede netwerk MH-MS	Eigenaar Michel	Geen slachtoffer	Uitbuiting prostitutie	Mensen-smokkel	Mensen-handel	Statuut
Lara		x					x	x (BP)
Luisa		x					x	x (BP)
Paolina		x					x	x (BP)
Joana		x					x	(x)
Trans persoon Luik – La Louvière	x					x		x
Isabel	x					x		
Zus van hoofdbeklaagde Dulce	x					x		
Twee Braziliaanse masseuses		x				x		
Trans persoon Luik – Lodelinsart		x				x		
Roemeense Ana	x				x			
Twee Roemeense slachtoffers samen met Ana	x			x				
Negen Roemeense slachtoffers			x	x				
Drie Belgische slachtoffers			x	x				
Braziliaans drietal			x	x				
Drietal uit Brazilië-Bolivia domicilie Spanje-België: Braziliaanse sekswerker Emilia		x		x				
Braziliaans duo: Verblijfsdocumenten Spanje (Sekswerker Fia – zie vertakkingen) en een andere met de Portugese nationaliteit		x		x				

a. Sekswerkers die niet als slachtoffers werden beschouwd

Drie Belgische, elf Roemeense en acht Zuid-Amerikaanse sekswerkers werden door het parket niet als slachtoffers beschouwd. Zij staan dus niet vermeld in het vonnis. Meerdere betrokkenen konden autonoom en voor eigen rekening werken door wekelijks huurgeld te betalen aan de eigenaars van de appartementen. Anderen weigerden of legden geen relevante verklaringen af.

Belgische sekswerkers

Twee Belgische sekswerkers, die verhoord werden als getuigen, verbleven samen in een appartement en betaalden wekelijks 250 euro huurgeld aan eigenaar Michel, soms maar 200 euro. Zij werkten autonoom en bepaalden zelf wanneer ze werkten. Ze regelden hun seksadvertenties op *"Quartier Rouge"* en hadden rechtstreeks contact met hun klanten. Zij verdienden ongeveer 1.000 euro per week met sekswerk. Een van hen was vroeger zaakvoerder geweest van een champagnebar in Sint-Truiden en spaarde om een eigen wellnesscentrum te openen.

Een derde Belgische sekswerker werd als verdachte verhoord maar werd niet vervolgd. Ze verbleef gratis in het grote appartement van eigenaar Michel en was zijn vriendin. Ze bewaakte in zijn afwezigheid het appartement en bereidde de groepsseksfeestjes met cocaïne in dat appartement voor. Daartoe had ze ook goede banden met bewaker Ali en hoofdbeklaagden Mae en Fausto. Bij de politie was ze onder meer gekend voor mensenhandel met het oog op gedwongen criminaliteit, diefstal en illegaal verblijf.

Roemeense sekswerkers

De Roemeense sekswerkers beschouwden zichzelf niet als slachtoffers. Meerdere onder hen werkten samen met eigenaar Michel, anderen met hoofdbeklaagde Dulce van het eerste netwerk. Sommigen regelden hun seksadvertenties en contacten met klanten, anderen werkten met de *telefonista* van het eerste netwerk. Volgens sommige betrokkenen liepen hun dagelijkse opbrengsten op tot 250 euro. Een van hen had de simkaart van haar gsm weggegooid toen de politie binnenviel, zodat haar berichten en contacten niet konden worden gecontroleerd. Een van de Roemeense sekswerkers was naar Lodelinsart gekomen via haar contacten in Sint-Truiden waar ze in een champagnebar had gewerkt. Eerder had ze ook sekswerk geleverd in Spanje, Duitsland en Italië.

Volgens hoofdbeklaagde Dulce van het eerste netwerk werkten haar Roemeense sekswerkers op basis van een fiftyfifty verdeling. Nochtans verklaarden de twee Roemeense sekswerkers die in hetzelfde appartement verbleven als het Roemeense slachtoffer van uitbuiting van prostitutie (zie verder: Slachtoffer uitbuiting van prostitutie) wekelijks 250 euro te betalen aan de eigenaar. In tegenstelling tot haar uitgebuite collega die niets verdiend had verklaarde een van hen dat haar dagelijkse opbrengsten 300 euro bedroegen. Ze waren vanuit Spanje naar België gekomen en kenden elkaar via het sekswerk. Ze werkten samen met de *telefonista* die 10 euro per klant kreeg. Voor de rest weigerden ze verklaringen af te leggen.

Twee andere Roemeense sekswerkers weigerden toe te geven dat ze sekswerk deden, terwijl er bij hen bijzonder veel voorbehoedsmiddelen en een notaboekje met de seksverdiensten werden aangetroffen.

Zuid-Amerikaanse sekswerkers

Deze sekswerkers beschouwden zich niet als slachtoffers en verklaarden vaak autonoom te werken, wat in de meeste gevallen kon worden betwijfeld.

Drie Braziliaanse twintigers die vriendinnen van elkaar waren en samen in een appartement verbleven verklaarden wekelijks 250 euro huur betaald te hebben aan Michel maar in werkelijkheid werd er bij hen een notaboekje met seksverdiensten aangetroffen, wat wijst op een fiftyfifty verdeling. Zij waren via de contacten op *"Quartier Rouge"* in Lodelinsart terechtgekomen. Ze spraken een beetje Frans en beweerden zelf hun seksadvertenties op *"Quartier Rouge"* te regelen en rechtstreeks contact te hebben met de klanten zonder tussenkomst van een *telefonista*. Hun dagelijkse seksverdiensten bedroegen ongeveer 200 euro. Ze wilden hun studies financieren en hun familie helpen en waren voor drie maanden met het vliegtuig via de luchthaven van Parijs naar België gekomen voor sekswerk. Bij een van hen bleken haar identiteitsdocumenten bij een zogenaamde seksvriend (*petit copain*) in Brussel te liggen van wie ze de telefoongegevens niet had. Bij hen werden ook meerdere telefoons aangetroffen, wat kan wijzen op controle door en een afhankelijkheidsrelatie met een andere pooier. Ze herkenden alleen eigenaar Michel die hun huurgeld kwam halen.

Een iemand van dat drietal sprak over de mobiliteit binnen het systeem en had al twee nachten geboekt voor twee bevriende Braziliaanse sekswerkers:

"Chaque semaine, je changeais d'appartement. J'ai fait tout le tour de la Belgique. Avec d'autres filles,

nous nous échangeons les numéros de téléphone de personnes qui louaient des appartements. J'ai aussi loué des appartements via internet. J'avais beaucoup de contacts via le site internet Quartier Rouge. À la suite de mon premier voyage, j'ai appris à parler un peu le français. Comme la prostitution est interdite en France et beaucoup moins en Belgique, j'ai continué à venir en Belgique. Je pourrais aller au Portugal mais j'y gagnerais trop peu d'argent ... Les deux fiches de réservation d'hôtel X. : c'est pour deux amies qui doivent arriver demain. J'ai fait les réservations pour elles, pour les aider, sans gagner d'argent. Elles viennent également pour la prostitution".

Een ander drietal, dat bestond uit twee Braziliaanse dertigers onder wie Emilia en een 42-jarige Boliviaanse vrouw, was gedomicilieerd in Spanje of in België (meer bepaald in Brussel). Ze verklaarden een wekelijkse huur van 400 euro aan hoofdbeklaagde Mae te moeten betalen. Bij hen werd er ook een notaboekje met seksverdiensten aangetroffen waarover ze geen uitleg konden geven. Emilia had zich er wel kwaad over gemaakt dat ze veel meer huurgeld moesten betalen dan de andere sekswerkers. Dat wees erop dat zij naast de helft van hun verdiensten ook nog wekelijks huurgeld moesten betalen aan hoofdbeklaagde Mae. Ze hadden daarvoor samen in Brussel sekswerk geleverd en waren via de WhatsAppgroep Gym in contact gekomen met de beklaagden. De eigenaar was daarbij de contactpersoon maar had hun gezegd dat hij niet de beheerder was en had hen doorgestuurd naar hoofdbeklaagde Mae, dat in tegenstelling tot het vorige drietal. Hun seksverdiensten lagen wel erg hoog, wat toegelicht werd door een van hen:

"Si ce sont tous des clients d'une heure, ça me fait 500 ou 600 euros la journée et si ce sont des clients d'une demi-heure, ça fait environ 300 euros la journée".

Een ander Braziliaans duo van jonge veertigers bestond uit Fia met Spaanse verblijfsdocumenten en een andere sekswerker die ondertussen ook de Portugese nationaliteit verworven had. Fia die zo snel mogelijk naar Spanje wenste terug te keren was erin geslaagd om van het fiftyfifty verdeelsysteem over te stappen naar het betaalsysteem met huurgelden. Ze had haar identiteitsdocumenten vrijwillig afgegeven aan eigenaar Michel. Zij verklaarde dat het notaboekje dat in haar koffer teruggevonden werd voor de hoofdbeklaagde Mae effectief als controlemiddel van hun opbrengsten diende. Ze legde op basis van haar notaboekje uit dat zij vroeger via het fiftyfifty verdeelsysteem in Lodelinsart en daarvoor zowel in Drogenbos als in La Louvière voor Mae en haar familie gewerkt had (zie boven punt

1.1.1.: Criminele netwerken: Vertakkingen). Nadien mocht ze voor eigen rekening werken en wekelijks 400 euro huurgeld betalen aan Mae. Ze plaatste zelf haar seksadvertenties online en klanten konden haar rechtstreeks bellen. Haar Braziliaans-Portugese kamergezel in het appartement betaalde eerst wekelijks 260 euro aan Michel maar werd verplicht om over te schakelen op een ander systeem en wekelijks 350 euro te betalen aan Mae.

b. Slachtoffer uitbuiting van prostitutie

In de geviseerde tenlasteleggingen van het vonnis was er het 28-jarige Roemeense slachtoffer Ana dat uitsluitend in aanmerking kwam als slachtoffer van uitbuiting van prostitutie. Ze legde relevante verklaringen af tegen Dulce. Aangezien er alleen werd vervolgd voor mensensmokkel en uitbuiting van prostitutie, kon ze niet worden beschouwd als een slachtoffer van mensenhandel. Het slachtoffer verklaarde wekelijks 300 euro huur te betalen aan Dulce. Volgens deze laatste werkten haar Roemeense sekswerkers wel op basis van een fiftyfifty verdeling. Mogelijk was dat een combinatie met huurgeld. Concreet had dat slachtoffer trouwens nauwelijks klanten gehad.

Ze had als sekswerker in Spanje gewerkt en was twee weken in Lodelinsart actief geweest. Haar Roemeense collega's, die ze al vijf jaar kende, hadden haar daar verteld dat er in België meer geld te verdienen viel. Ze hadden haar het telefoonnummer van Dulce gegeven. Na dat contact maakten ze afspraken en regelde Dulce haar logement en werkplaats. In haar verklaring heeft ze het systeem met de *telefonista* uitgelegd en Dulce aangeduid als chef. Ze verklaarde niet meer terug te keren naar België omdat ze te weinig verdiend had. Er waren meerdere dagen waarop zij geen klanten had en uiteindelijk had het haar geld gekost.

Haar collega's waren meegekomen vanuit Spanje en samen met haar bij de huiszoeking van 4 juni 2019 in hetzelfde appartement in Lodelinsart administratief aangehouden. In tegenstelling tot haar hadden ze wel geld verdiend maar zij hadden geen relevante verklaringen afgelegd terwijl ze onder hetzelfde regime werkten.

De politie had hun wel het concept mensenhandel en het slachtofferstatuut uitgelegd maar ze beschouwden zichzelf niet als slachtoffers. Het Roemeense slachtoffer Ana wenste zo snel mogelijk naar Roemenië terug te keren waar haar familie niet op de hoogte was van haar sekswerk.

c. Slachtoffers mensenmokkel en uitbuiting van prostitutie

Volgens de tenlasteleggingen van het vonnis werden er zes sekswerkers door het Openbaar Ministerie beschouwd als slachtoffers van mensensmokkel en uitbuiting van prostitutie maar niet als slachtoffers van mensenhandel. Dat zestal, onder wie er twee trans personen waren, viel dus samen onder deze gecombineerde categorieën. De slachtoffers waren gelijk verdeeld tussen de beide netwerken. De zus van de hoofdbeklaagde Dulce was ook een van deze slachtoffers. Ze had op advies van haar zus enkele weken tijdens haar verblijf in België sekswerk uitgevoerd.

De rechtbank had geoordeeld dat de tenlastelegging mensensmokkel bewezen was omdat de uitbuiting van de prostitutie van de slachtoffers had bijgedragen tot hun verblijf in België. Zo waren ze in staat gesteld om in hun levensonderhoud te voorzien en onderdak te vinden.⁴⁰⁶

De meeste slachtoffers waren vanuit Brazilië naar Europa gevlogen om met sekswerk veel geld te verdienen. Meerdere onder hen hadden voor zij in België werkten nog in andere Europese landen sekswerk geleverd, waarbij ze via contacten doorverwezen werden naar andere prostitutieplaatsen.

Deze slachtoffers hebben effectief veel geld verdiend, waarvan ze wel een deel moesten afgeven. Het is niet duidelijk of hun verklaringen altijd volledig met de waarheid strookten of ze onder druk bleven staan. Een aantal slachtoffers, onder wie die hieronder, verklaarden wel op een gelijkaardige manier en onafhankelijk van elkaar dat ze aan de hoofdbeklaagden wekelijks 500 euro huurgeld betaalden, naast het inschrijvingsgeld van 100 euro voor de website en 10 euro per klant voor de *telefonista*. Dat gold zowel voor het eerste als voor het tweede netwerk. De hoofdbeklaagde Mae had verklaard dat ze appartementen huurde van eigenaar Michel en die voor 400 euro per week doorverhuurde aan de sekswerkers. Bij sommige slachtoffers werd er een notaboekje gevonden met hun seksverdiensten. Daarnaast was er een verklaring van de Braziliaanse Isabel dat zij had gewerkt op basis van een fiftyfifty verdeling met hoofdbeklaagde Dulce maar ze had wel dagelijks 300 à 400 euro verdiend en had autonoom een tijdje in Nederland gewerkt. Voor zij naar België gekomen was, had ze in Spanje gewerkt.

De slachtoffers hadden gedetailleerde verklaringen afgelegd over de beklaagden en de werking van het systeem. Een van de smokkelslachtoffers, een trans persoon, is kort in begeleiding geweest bij een gespecialiseerd opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel nadat ze tijdens het verhoor in contact was gebracht met een medewerker (zie verder punt 1.3.4.: Slachtofferstatuut). Maar dat was wel in een ander dossier in Luik in het kader waarvan zij als een slachtoffer van mensenhandel werd beschouwd en doorverwezen werd naar het gespecialiseerde centrum. In het dossier van Charleroi kon zij niet meer worden verhoord omdat ze verdwenen was.

Hieronder wordt het verhaal geschetst van de andere trans persoon en nog twee andere Braziliaanse smokkelslachtoffers die als masseuse stonden geregistreerd.

Trans persoon, smokkelslachtoffer van het eerste netwerk

Een 32-jarige trans persoon had geen ervaring met sekswerk in Brazilië maar kwam naar Europa om geld te verdienen voor haar familie. Ze deed sekswerk in België, Italië en Denemarken. Ze werd administratief aangehouden tijdens de huiszoeken in La Louvière maar beschouwde zichzelf niet als een slachtoffer en had geen interesse in het slachtofferstatuut. Ze kreeg een bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) (zie verder punt 1.3.2.: Detectie).

Ze was vanuit Brazilië naar Italië gevlogen. In Italië bleef zij een maand en leverde ze voor eigen rekening in verschillende steden sekswerk, maar er was weinig werk. Nadien vloog zij naar Denemarken en deed daar anderhalve maand sekswerk om uiteindelijk in België terecht te komen via de WhatsAppgroep Gym. Een Colombiaanse sekswerker die ze in Italië had leren kennen had haar in contact gebracht met deze WhatsAppgroep die haar naar een *telefonista* in Luik had gestuurd. Deze laatste was een concurrerende pooier van het dossier van Charleroi. Na enkele dagen heeft hoofdbeklaagde Dulce van het eerste netwerk haar gebeld en overtuigd om voor haar te komen werken.

Ze was zowel binnen België als internationaal mobiel, zoals vermeld door de politie in het pv van haar verhoor:

“Elle confirme avoir travaillé tant à La Louvière qu’à Lodelinsart, avec des interruptions durant lesquelles elle

406 Bergen, 5 oktober 2022, 4e k., Corr. Henegouwen, afdeling Charleroi, 27 oktober 2021, 6e k. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 102-103; *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 70-71 en de website van Myria (rechtspraak).

repartait au Brésil ou en Italie. Elle ajoute que ce n'est pas la première fois qu'elle vient en Belgique."

Haar prostitutieopbrengsten waren hoog maar wel variabel. Soms konden die tot 500 euro per dag oplopen en soms waren er dagen dat zij niets had verdiend. Ze had maximum vier klanten per dag.

Zij stuurde veel geld naar haar thuisland via geldtransfertagentschappen:

"J'envoie de l'argent au Brésil à ma famille. J'envoie également de l'argent pour alimenter mes comptes bancaires et rembourser mes dépenses de cartes de crédit. J'utilise Ria, Moneygram et Western Union afin d'envoyer l'argent. J'envoie un maximum tout en gardant un peu d'argent pour vivre ici".

Twee Braziliaanse masseuses, slachtoffers van het tweede netwerk

Bij de huiszoeking in Lodelinsart werden in een gedeeld appartement twee Braziliaanse sekswerkers van 29 en 34 jaar samen gearresteerd. Hun prostitutieopbrengsten waren hoog met een wekelijks gemiddelde van netto ongeveer 1.200 euro na de aftrek van alle kosten aan de hoofdbeklaagde Mae. Zij verklaarden geregistreerd te staan als masseuses, waarbij ze voor 150 euro ook een 'happy ending' aanboden. Een van hen verklaarde dat zij samen in een programma zaten zonder dat verder uit te leggen of daarover bevraagd te worden.

Het 29-jarige slachtoffer had eerder soms als sekswerker in Brazilië gewerkt en was met het vliegtuig naar Parijs gevlogen. Daar had zij een andere Braziliaanse sekswerker leren kennen die haar in contact had gebracht met hoofdbeklaagde Mae. Naast een tip over "Quartier Rouge" kreeg ze van haar de nodige inzichten over de verschillende prostitutiewebsites: *"Elle m'a parlé d'un site de prostitution et elle m'a expliqué comment cela fonctionnait. Les sites en question sont 'Escort69', 'Vivastreet' et 'Doucement'".*

Zij deed haar beklag over hoe zij werd behandeld tijdens haar aanhouding (zie verder punt 1.3.2.: Detectie). Desondanks had zij bijkomende informatie gegeven over het prostitutiehuis in Etterbeek van hoofdbeklaagde Mae waar ze ook had gewerkt (zie boven, punt 1.1.1.: Criminele netwerken: Vertakkingen).

d. Slachtoffers mensenhandel, mensensmokkel en uitbuiting van prostitutie

Vier sekswerkers werden door het Openbaar Ministerie en in het vonnis beschouwd als slachtoffers van mensenhandel, mensensmokkel en uitbuiting van prostitutie. Het ging uitsluitend om slachtoffers van het tweede netwerk. Ze beschouwden zichzelf allemaal als slachtoffers van mensenhandel en de meesten werden begeleid door een gespecialiseerd opvangcentrum in het kader van het slachtofferstatuut mensenhandel. Drie van deze personen waren burgerlijke partij (BP) tijdens het proces.

Tijdens hun verklaringen legden zij uit hoe ze voor prostitutiewerk werden gerekruteerd, overgebracht en gehuisvest in België. Daarbij stonden zij onder strikte controle en moesten ze een groot deel van hun verdiensten afgeven aan de hoofdbeklaagden. Deze verklaringen konden ook worden onderbouwd met objectief bewijsmateriaal van de berichten op sociale media.

De vriendinnen die samen in hetzelfde appartement verbleven (Luisa en Lara) werden met valse beloftes gerekruteerd in Brazilië door chauffeur Valentin die hen zelfs manipuleerde en zich nadien als hun chaperon opwierp (zie punten 1.1.1., 1.1.3. en 1.3.3.: Netwerk: Vertakkingen, Drugs en Elementen mensenhandel). Ze hadden geld nodig om hun studies te financieren en hun familie te onderhouden. Hun verklaringen vormden een belangrijke basis voor de elementen mensenhandel.

De slachtoffers Paolina en Joana (zie verder punt 1.3.4.: Slachtofferstatuut) woonden in Spanje en hadden daar persoonlijk of met hun familie zware schulden opgebouwd. Via tussenpersonen waren ze in contact gekomen met hoofdbeklaagde Mae. Ze waren getrouwd en leefden samen met een Spanjaard die niets mocht weten van hun sekswerk. Slachtoffer Paolina wenste geen sekswerk te doen in Spanje omdat zij daar woonde en had de keuze gehad tussen Frankrijk en België, wat wijst op de internationale mobiliteit:

"J'ai parlé à une connaissance en Espagne qui m'a renseigné l'endroit en Belgique. Comme je vis en Espagne, je ne voulais pas me montrer là-bas donc j'ai décidé de venir en Belgique pour me prostituer ... Elle m'a dit qu'elle avait déjà travaillé en Belgique. Elle m'a également parlé de la France mais j'ai préféré venir ici".

Ze verklaarden gewerkt te hebben op basis van een 'win-winsituatie' waarbij ze zogezegd de helft moesten afgeven maar in werkelijkheid het grootste deel dienden

af te geven of zelfs werden bestolen. Lara en Luisa verklaarden dat ze dagelijks tussen de 60 en 120 euro bruto verdienden maar bestolen werden.

Slachtoffer Paolina legde uit hoeveel er van de bruto verdiensten uiteindelijk voor haar overbleef:

"Je suis restée une petite vingtaine de jours à Lodelinsart où j'ai gagné environ 7.000 euros. De ces 7.000 euros, j'ai rendu la moitié à Mae, soit 3.500 euros. De cette somme restante, j'ai dépensé environ 1.000 euros en articles divers revendus par Mae et en denrées alimentaires. J'ai également été volée. Je suis donc partie de Lodelinsart avec plus ou moins 1.200 euros ... Lorsque je suis repartie de Lodelinsart après mon second séjour, je n'avais pas gagné autant d'argent que la première fois. J'avais envie de rentrer chez moi et me reposer. J'avais gagné environ 5.000 euros dont j'ai cédé la moitié à Fausto et Mae. Après toutes les dépenses, il me restait un peu plus de 1.500 euros. J'ai envoyé un peu d'argent à ma famille. Je suis alors à nouveau retournée en Espagne".

De 19-jarige Lara legde de functie van de notaboekjes binnen het controlesysteem uit:

"Il s'agit des notes faites par Mae pour les filles quand elles entrent et sortent des chambres. Il y avait aussi un autre carnet où c'est Luisa (slachtoffer van mensenhandel) qui notait les clients de toutes les filles pour lesquelles Mae touchait la moitié. C'est Mae qui a demandé à Luisa de faire ça, elle appelait ça la comptabilité."

1.3.2. Detectie

De meeste slachtoffers werden gedetecteerd tijdens de huiszoeken begin juni 2019 in Lodelinsart en La Louvière. Veel vermoedelijke slachtoffers konden niet meer worden aangetroffen omdat het een prostitutiecarroussel betrof met een heel mobiele groep van sekswerkers. Een van deze slachtoffers werd al in een prostitutiehuis in Luik geïntercepteerd in het kader van een ander gerechtelijk dossier rond mensenhandel (zie verder punt 1.3.4.: Slachtofferstatuut: Trans persoon).

De avond voor de huiszoeking van 4 juni 2019 had de onderzoeksrechter de opdracht gegeven om alle buitenlandse sekswerkers die werden aangetroffen administratief aan te houden en relevante zaken zoals smartphones tijdelijk in beslag te nemen voor verder onderzoek. Bij de huiszoeking 's ochtends om 6u15

werden de buitenlandse sekswerkers na hun arrestatie meegenomen naar het politiekantoor. Afhankelijk van de situatie werden sommigen geboeid, anderen niet. In de politiecel werden ze tijdelijk opgesloten tot de onderzoeksrechter opdracht gaf om hen vrij te laten voor hun verhoor, meestal in de hoedanigheid van slachtoffer.

De meeste sekswerkers hebben uren – soms tot 20u 's avonds – in de cel moeten zitten nadat de onderzoeksrechter hen vrijgelaten had voor hun verhoor, wat niet bevorderlijk was om hun vertrouwen te wekken. Dat leidde zelfs tot spanningen. Een sekswerker die later in het vonnis erkend werd als slachtoffer van mensensmokkel en uitbuiting van prostitutie (zie hierboven punt 1.3.1.: Profielen sekswerkers: Smokkel) deed daarover haar beklag in het pv:

"Je ne suis pas du tout contente de la manière dont j'ai été traitée car je suis une victime. J'ai conscience de la difficulté de votre travail mais je pense que vous devez avoir plus de respect pour nous. Je n'ai pas reçu de coups lors de mon arrestation et je n'ai pas été maltraitée par vos services. Je ne sais pas vous dire si j'ai été insultée car je ne comprends pas la langue. J'ai attendu trop longtemps pour aller aux toilettes et j'ai reçu un seul repas".

Tijdens haar verhoor heeft ze desondanks relevante verklaringen afgelegd. Deze verhoren gebeurden op basis van dezelfde typevragen over hun komst naar België: reisdocumenten, contactname voor logement en prostitutieplaats, afspraken met beklaagden, sekstarieven en werkomstandigheden, contactname "Quartier Rouge" en klanten, aantal dagelijkse klanten, opbrengsten en eventuele geldophaling en -verdeling, contacten met andere prostituees, werk op andere prostitutieplaatsen in België, recente reizen en fotoherkenning van verdachten met uitleg over hun rol.

De politie legde telkens op het einde van het verhoor het slachtofferschap mensenhandel uit op basis van een situatie van valse beloftes, ondermaatse betalingen en afspraken die niet worden nagekomen, situaties van dwang, bedreigingen of geweld of het afnemen van identiteits- of reisdocumenten en stelde de vraag of ze daarvoor in aanmerking kwamen. De meesten antwoordden dat zij zich niet als slachtoffers beschouwden.

Een van de verhoorde Braziliaanse sekswerkers was een trans persoon die geen interesse had in het slachtofferstatuut maar door het Openbaar Ministerie en nadien door de rechtbank als een smokkelslachtoffer werd beschouwd. Tijdens haar verklaring verwees zij

naar de wijze waarop de lokale politie sectie zeden van Charleroi met haar fouillering omgegaan was, wat als een goede praktijk kan worden beschouwd (zie focus):

“Étant de statut transsexuel (sic), vous m’avez demandé si je préférerais être fouillée par un homme ou par une femme. J’ai donc signalé que je préférerais que la fouille soit exécutée par une femme, ce que vous avez fait”.

Tegen sommige Latijns-Amerikaanse sekswerkers werd er een dossier voor illegaal verblijf geopend omdat ze illegaal werkten als sekswerkers. Zo werd een Braziliaanse sekswerker overgebracht naar het gesloten centrum in Brugge. Ze werd wel als slachtoffer verhoord maar weigerde zichzelf in die hoedanigheid te herkennen. In het vonnis werd ze ook niet vermeld en als een slachtoffer erkend.

In de beslissing van DVZ stond:

“L’intéressée n’est pas en possession d’un passeport valable au moment de son arrestation. L’intéressée a été entendue le 4 juin 2019 par la zone de police de Charleroi et a déclaré ne pas avoir de famille ou d’enfant mineur en Belgique, ni de problèmes médicaux. Elle a également ajouté être en Belgique afin de gagner de l’argent via la prostitution. L’intéressée mentionne sa volonté de travailler en Belgique. L’intention ou la volonté de travailler non concrétisée par la délivrance d’un permis de travail n’empêche pas un retour temporaire vers le pays d’origine ou de résidence à l’étranger en vue d’y lever les autorisations requises. L’intéressée ne dispose pas de l’autorisation de travail requise et ne peut dès lors pas exercer la moindre activité lucrative. De plus, cet élément n’ouvre pas le droit au séjour. Il existe un risque de fuite”.

1.3.3. Elementen mensenhandel

Niet alle sekswerkers waren slachtoffers. Soms konden ze autonoom werken door wekelijks huurgeld te betalen aan de eigenaars van de appartementen (zie boven punt 1.3.1.: Profielen sekswerkers: Geen slachtoffers). De meeste slachtoffers werkten op basis van een fiftyfifty verdeling en moesten soms nog extra wekelijks huurgeld betalen naast het abonnementsgeld voor de website “Quartier Rouge”. Indien de klant de diensten van de sekswerker had geweigerd – omdat ze bijvoorbeeld niet naar zijn zin was –, dan rekende Mae de sekswerker toch de helft van het sekstarief aan. De sekstarieven bedroegen 75 euro voor 15 minuten, 100 euro voor 30 minuten en 150 euro voor een uur. Bij triootjes kregen

de sekswerkers maar een vierde. Het slachtoffer Luisa verstrekke meer details over hoe dat werkte:

“Vous me demandez ce que j’entends par travailler ensemble. En fait, nous nous occupons toutes les deux ensemble du client. Fausto nous avait dit que si nous travaillions ensemble, ce serait plus avantageux car deux filles au lieu d’une, ça attirait plus de clients. Cependant, pour la répartition des gains, nous devons partager avec Fausto et le reste entre nous deux. Par exemple, si nous gagnions 100 euros, nous devons donner 50 euros à Fausto, et il nous restait 50 euros à partager pour Lara et moi”.

Bij een politiecontrole moesten deze slachtoffers verklaren dat ze voor eigen rekening werkten. Het slachtoffer Luisa van het tweede netwerk verklaarde daarover:

“Vous me demandez si j’avais reçu des consignes concernant la police. Si la police devait m’interroger, je devais répondre que je travaillais pour mon propre compte. Car ainsi je n’aurais pas de problèmes”.

Sommige slachtoffers werden onder druk gezet om gratis seks te hebben met de eigenaars van de prostitutiegebouwen. Zo had de eigenaar van het prostitutiehuis in La Louvière geregeld gratis seks met de sekswerkers wanneer zij er vertoefden. Hoofdbeklaagde Mae zette Luisa onder druk om seks te hebben met de eigenaar van het gebouw in Lodelinsart. Toen ze dat weigerde, werd zij gesanctioneerd (zie verklaring Luisa en Joana).

a. Controle en gebrek aan bewegingsvrijheid

De sekswerkers moesten tussen 9 uur ‘s morgens en middernacht – en in het weekend zelfs tot 2 of 3 uur ‘s nachts – beschikbaar zijn voor klanten die opbelden. Hun bewegingsvrijheid was beperkt en ze stonden onder druk om constant beschikbaar te zijn. Meerdere slachtoffers verklaarden dat zij niet vrij waren om zelf hun tarieven te bepalen en zich daarover moesten verantwoorden bij Mae via WhatsAppberichten in de groep Lodelinsart. Uit de WhatsAppberichten bleek dat het de meisjes niet werd toegestaan om een siësta te doen en dat ze ‘s avonds niet te vroeg naar bed mochten.

De Belgische *telefonista* Sophie verklaarde dat als een meisje niet goed werkte Dulce (hoofdbeklaagde van het eerste netwerk) moest worden verwittigd. Zij accepteerde niet dat de sekswerkers klanten weigerden. Dulce ging dan met de sekswerkers praten en zette hen onder druk; ze werd heel snel boos.

Hoofdbeklaagde Mae verklaarde over haar concurrente van het eerste netwerk:

“Je pense que Dulce fait travailler des filles et je sais qu’elle leur interdisait de sortir car une fois, l’une d’elles m’a demandé un médicament, car elle avait été malade toute la nuit. Elle m’a dit que Dulce ne voulait pas qu’elle sorte”.

Dat werd bevestigd door het slachtoffer in kwestie. Dergelijke controles en een dergelijk gebrek aan bewegingsvrijheid deden zich bij de beide netwerken voor. Zowel in de appartementen van La Louvière als in Lodelinsart werden bij de huiszoeken videobewakingssystemen aangetroffen. Officieel was dat om de sekswerkers te beschermen maar in werkelijkheid was dat om te controleren of ze niet probeerden te sjoemelen met de gevraagde sekstarieven aan de klanten, zodat ze minder moesten afgeven aan de beklaagden.

Sophie had dat zelf verklaard met betrekking tot het eerste netwerk:

“Ali (bewaker) était chargé d’assurer la sécurité des prostituées mais devait également faire en sorte qu’elles ne mentent pas si le client restait plus longtemps, ce qui faisait perdre de l’argent à Dulce. C’est d’ailleurs déjà arrivé et c’est pour cette raison que Michel avait mis ce système en place”.

Tijdens haar verhoor bevestigde het slachtoffer Luisa formeel dat ze bewaakt werden en voegde toe wat medehoofdbeklaagde Fausto hun had gezegd:

“Lors de notre rencontre, Fausto nous a dit qu’il y avait des caméras partout dans l’immeuble, et nous devons faire attention à tout, car il surveillait tout pour qu’on ne le vole pas...”.

De verklaringen van de slachtoffers van mensenhandel Lara en Luisa tonen aan dat zij niet vrij waren om te gaan en te staan waar ze wilden. Uit de WhatsAppberichten bleek dat zij toestemming moesten vragen aan Mae wanneer ze het gebouw wilden verlaten en haar *in real time* over hun verplaatsingen op de hoogte moesten houden.

Zij verklaarden onafhankelijk van elkaar dat ze zeven dagen op zeven moesten werken en om een dag verlof te kunnen krijgen 50 euro boete moesten betalen, waardoor zij 's nachts soms vluchtten:

“Nous étions obligées de faire ce qu’ils nous disaient de faire. Lors de notre entrevue, nous n’avons pas reçu beaucoup d’informations et nous allions apprendre au jour le jour, sur le tas. Il était également convenu que si nous souhaitions faire une sortie, nous devions payer chacune 50 euros, sinon, il prendrait nos affaires et les jetterait à la rue, car la chambre devait être rentabilisée... Quand nous étions chez Mae, il est arrivé que Lara et moi prenions la fuite pour ne pas la payer. Nous fuguions pour une nuit. À notre retour, Mae nous disait que ça n’irait plus ainsi. Nous profitons que Mae soit endormie pour nous échapper par la fenêtre à l’arrière, nous évitions Ali”.

b. Geweld

Bewaker Ali gedroeg zich agressief tegenover de sekswerkers. Hij dwong ze 's nachts met toestemming van hoofdbeklaagde Mae om klanten te ontvangen die drugs gebruikten. De jonge slachtoffers van mensenhandel hadden daarover een WhatsAppbericht gestuurd dat geanalyseerd werd door de politie:

“Lara et Luisa ont manifestement eu un problème avec Ali car Lara s’en plaint à Mae en faisant référence à des maltraitements”.

Lara getuigde over de agressie tegen haar bevriende collega-sekswerker:

“Vous me demandez ce qu’il se passait si nous n’avions pas envie. Ali se fâchait. Il était très agressif avec nous, c’est arrivé qu’il empoigne Luisa et la colle au mur car elle refusait ce qu’il exigeait”.

Volgens het andere slachtoffer Luisa was Ali de rechterhand van de hoofdbeklaagde Mae en de eigenaar Michel, waarbij de agressie van Ali oogluikend werd toegelaten door Mae:

“Vous me demandez le rôle d’Ali, il faisait un peu le rôle de garde sécurité du bâtiment. Il me faisait peur car il était agressif avec les filles et avec moi aussi. Il est arrivé qu’il frappe une copine de X (sekswerker). Lorsque je ne voulais pas servir un client car j’étais fatiguée, il me forçait à m’en occuper en ayant une attitude menaçante et agressive avec moi mais il ne proférait cependant pas de menaces à mon encontre. Il vendait la drogue à ses clients et également aux filles... Il ne m’a jamais frappée car je me taisais directement dès qu’il était menaçant et agressif envers moi. Il n’était agressif avec moi qu’en présence de Lara et/ou de clients. C’est arrivé qu’il soit ainsi devant d’autres, notamment Mae et Valentin, mais personne ne lui a jamais rien dit”.

Daarnaast had hoofdbeklaagde Mae zelf een slachtoffer en haar familie bedreigd en geprobeerd hun identiteitsdocumenten af te nemen onder het voorwendsel dat zij die nodig hadden voor een document.

c. Manipulatie

Chaufeur Valentin ronselde meerdere sekswerkers in Brazilië, wierp zich nadien op als hun chaperon en won het vertrouwen van de slachtoffers om het nadien te misbruiken. Daarbij manipuleerde hij hen en stimuleerde soms hun verliefdheid.

Het jonge slachtoffer Luisa was zijn oogappel en zij beseftte dat hij haar had gemanipuleerd:

“Vous me demandez ce que je pense de lui. J’avais une certaine attirance, de la tendresse envers cette personne. Il semblait s’intéresser à moi et ressentir quelque chose de spécial pour moi. Je suis effarée de me rendre compte que Valentin me manipulait. J’avais confiance en lui, mais tout était calculé au final. Vous me demandez si j’ai eu des relations sexuelles avec Valentin, je vous réponds par l’affirmative, il ne m’a pas payée. Lorsque je parlais de ce que je faisais, il me recadrait, il me disait que c’était mon travail. Le fait que j’aie des rapports sexuels avec d’autres hommes ne le dérangeait pas. Pour lui, c’était le travail, mon travail. Il m’envoyait des morceaux de musique, des conseils, des messages avec des petits cœurs... En fait, à présent, je me rends compte que Valentin contrôlait notre vie. D’ailleurs, lorsque Lara et moi nous quittions la maison de Mae pour nous balader, Mae contactait Valentin afin qu’il tente de nous convaincre d’y retourner”.

Hoofdbeklaagde Fausto had zijn eigen nichten overgehaald om zich te prostitueren om het huis van hun familie in Brazilië af te betalen nadat hun vader gestorven was. Ze voelden zich beschermd door dezelfde chaperon Valentin. Het slachtoffer Luisa legde uit hoe hij hun vertrouwen had misbruikt toen zij wilden vluchten:

“Mae n’aimait pas que l’on soit en contact avec les autres filles de l’immeuble. Je n’ai connu que les autres filles qui ont travaillé dans l’appartement de Mae, à savoir les deux nièces de Fausto... Elles étaient très jeunes, âgées de dix-huit à vingt ans... En effet, un jour Clara (nichtje) avait décidé de s’enfuir et elle avait demandé à Valentin qu’il vienne la chercher mais il n’est jamais venu et il l’a trahie. Valentin a prévenu Fausto de son intention de s’enfuir et lui avait demandé de venir la chercher. Je ne sais pas si elle a été punie... Je sais que Clara était

très fatiguée car Fausto lui en demandait de plus en plus et physiquement, c’était éprouvant. Quand Clara s’est confiée à moi et m’a dit qu’elle voulait à nouveau fuir, elle m’a fait promettre de n’en parler à personne, même Valentin... Je suis allé le trouver et lui ai demandé pourquoi il avait dénoncé Clara à Fausto, il m’a dit qu’il travaillait comme chauffeur, et que s’il avait aidé les nièces de Fausto, il aurait eu des problèmes avec lui”.

1.3.4. Slachtofferstatuut (en slachtofferverklaringen)

Uit de verklaringen bleek dat vijf Braziliaanse sekswerkers zichzelf als slachtoffers beschouwden onder wie het viertal dat in het vonnis onder de categorie mensenhandel valt.

Drie van hen alsook een slachtoffer van mensensmokkel werden zeker door een gespecialiseerd opvangcentrum begeleid in het kader van het slachtofferstatuut mensenhandel.

Enkele slachtoffers beschouwden zichzelf aanvankelijk niet als slachtoffers. Nochtans hadden zij voldoende gedetailleerde verklaringen afgelegd en kwamen ze nadien toch in het slachtofferstatuut terecht.

Dat was het geval bij het Braziliaanse slachtoffer Paolina dat niet wou dat haar familie en haar omgeving te weten zouden komen dat ze haar geld met sekswerk had verdiend. Nadien werd ze opnieuw verhoord in het bijzijn van een medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum voor mensenhandel dat haar in begeleiding had genomen. Bij het proces had zij zich burgerlijke partij gesteld.

De twee andere slachtoffers van mensenhandel Lara en Luisa die gedetailleerde belastende verklaringen hadden afgelegd zaten eveneens in het slachtofferstatuut en hadden zich burgerlijke partij gesteld. Lara had tijdens haar eerste verhoor twijfels geuit omdat ze onvoldoende geïnformeerd was over het opvangsysteem:

“Vous me précisez que l’État belge reconnaît les victimes de la traite ou du trafic des êtres humains et qu’il existe des services d’aide et de protection de ces victimes. Je vous réponds que je ne sais pas car je ne sais pas comment les services d’aide fonctionnent”.

Nadien was dat wel uitgeklaard want een volgend verhoor vond plaats in het bijzijn van een medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum waar ze in begeleiding was.

Verderop komt ten slotte nog het verhaal van een vierde en een vijfde slachtoffer aan bod. Joana had zichzelf aangemeld terwijl het vijfde slachtoffer via een ander dossier mensenhandel gedetecteerd werd. Deze laatste is de trans persoon die opgevangen werd als slachtoffer van mensensmokkel maar die verdween.

a. Braziliaans slachtoffer van mensenhandel Joana

Deze 38-jarige Braziliaanse sekswerker kwam zich spontaan bij de lokale politie van Charleroi aanbieden om een verklaring af te leggen over feiten waarvan ze het slachtoffer was geweest. Opmerkelijk was dat zij vergezeld werd door de zestigjarige Braziliaanse vrouw Catia uit Brussel die in de politiedatabanken geregistreerd stond voor feiten van mensenhandel en die haar in contact had gebracht met hoofdbeklaagde Mae van het tweede netwerk. Zelf werd Catia niet verhoord. Slachtoffer Joana stelde zich geen burgerlijke partij tijdens het proces.

Joana verbleef officieel in Spanje en was sinds 2009 getrouwd met een Spanjaard. Ze had in Spanje 3.000 euro schulden opgebouwd en zocht een manier om dat geld terug te verdienen. Op advies van haar vriendin Catia ging ze vanuit Spanje naar België om sekswerk te leveren. Catia kende Mae goed en had haar gecontacteerd om haar logement en prostitutieplaats in Charleroi te regelen.

In Lodelinsart werkte ze acht dagen en verdiende daarbij 300 euro, waarvan zij de helft afgegeven had aan Mae. Ze had gemerkt dat er veel sekswerkers waren maar had geen contact met hen, wat ook niet gewenst was door Mae. Ze heeft er niet lang gewerkt want kreeg een probleem met Mae en haar identiteitsdocumenten werden nadien gestolen:

“Je n’ai pas beaucoup travaillé parce que j’ai eu un problème avec Mae. En fait, elle voulait que j’aie une relation sexuelle avec Michel. Je n’ai pas voulu car elle voulait que je le fasse gratuitement. À cause de cela on ne m’envoyait plus de clients et je n’ai plus travaillé. Finalement, j’ai dépensé le peu d’argent que j’avais gagné. Après cela, mes documents ont disparu. On m’a volé ma carte d’identité espagnole, ma carte de sécurité sociale, mon permis de conduire espagnol, une carte de banque. Il y avait aussi environ 200 euros. Je soupçonne Mae ou Michel de m’avoir volée, car ma chambre était toujours fermée à clef et je ne suis jamais sortie du bâtiment”.

Ze had ondertussen ook slechte ervaringen met de arbeidsomstandigheden, waarbij ze om 9u00 gewekt

werden door de bewaker Ali om te beginnen met het sekswerk. Hij schuwde het geweld niet:

“Le gardien de l’immeuble venait parfois nous réveiller afin que nous commencions à travailler. Il s’agit d’un homme qui fait très peur, je l’ai vu frapper une fille mais je ne sais pas pourquoi ... Il n’y a qu’une seule fois, très tôt le matin, où le gardien est venu frapper à ma porte en me disant que je devais travailler. Je lui ai dit que je dormais et il m’a répondu que j’étais là pour travailler. Ce gardien était accompagné de cinq autres gars. J’ai eu peur, mais ils ne m’ont rien fait. De toute façon, on n’avait pas le temps de sortir car le but était de faire un maximum de clients”.

Bij haar vertrek werden zij en haar familie bedreigd door Mae, zodat zij zeker niet naar de politie zouden stappen:

“Mae m’a menacée, elle m’a dit que je ne devais pas aller déposer plainte pour le vol de mon portefeuille. Elle m’a dit que je pouvais perdre beaucoup. C’est pour cela que j’ai peur, elle a mes documents d’identité, elle a mon adresse. C’est pour cela qu’au début, je ne voulais pas porter plainte. Comme je n’avais aucun endroit où aller, j’ai attendu quatre jours pour prévenir Catia. J’avais peur de rester. Quand Catia est arrivée, j’ai prévenu Mae que je partais. Elle n’était pas contente, elle m’a dit qu’elle avait beaucoup à perdre mais que moi et ma famille avions beaucoup plus à perdre. Elle disait : rentre directement chez toi et ne va pas à la police”.

Op vraag van de politie verklaarde Joana dat zij zich als een slachtoffer van mensenhandel beschouwde. Vermoedelijk was zij niet in begeleiding bij een gespecialiseerd opvangcentrum voor mensenhandel en dus niet in het slachtofferstatuut omdat ze nadien niet meer verhoord werd en niet meer voorkwam in het dossier. Ze was via Catia ook in contact gebleven met het milieu dat haar uitgebuit had, wat niet strookt met de voorwaarden van het statuut.

b. Slachtoffer trans persoon

Dit 27-jarige Braziliaanse slachtoffer was op 3 maart 2019 verhoord in het kader van een dossier rond mensenhandel in Luik waarbij ze administratief werd aangehouden bij een huiszoeking in een Luiks prostitutiehuis dat een target was in dat gerechtelijk onderzoek. Uit de analyse van haar smartphone bleek dat zij vaak telefonisch contact had met hoofdbeklaagde Fausto van het tweede netwerk. Het slachtoffer verklaarde tegenover de lokale politie van Luik dat ze enkele dagen in Lodelinsart voor het tweede netwerk gewerkt had maar moest vertrekken omdat er voor de

volgende dagen geen plaats meer was voor haar. Eerder was ze volgens haar verklaring nog actief geweest in Schaarbeek, Antwerpen en Leopoldsbuurg. In het vonnis van het dossier van Charleroi werd ze als een slachtoffer van mensensmokkel beschouwd.

Aanvankelijk had zij foutieve verklaringen afgelegd. Zo werkte ze zogezegd als kapster. Ook weigerde zij zich als een slachtoffer te beschouwen. Op voorstel van de Luikse politie ging ze wel akkoord om met een medewerker van een gespecialiseerd slachtoffercentrum mensensmokkel te spreken, wat een voorbeeld van een *best practice* is. Bij aankomst van deze medewerker werd het verhoor onderbroken en kon ze anderhalf uur een gesprek voeren. Na dat gesprek was ze bereid om in het kader van het slachtofferstatuut begeleid te worden door dat centrum:

"Suite à mon entretien avec Sürya, je souhaite modifier ma déclaration auprès de vos services. En effet, je souhaite être aidée par cette ASBL étant donné le fait que je me sens victime de quelqu'un qui abuse de ma situation et m'oblige à me prostituer. Tout d'abord, je tiens à préciser que ce qui a été dit à propos de l'Italien qui m'a fait venir en Europe, cela reste vrai. Ensuite, pour fuir l'Italie et le réseau de prostitution de là-bas, j'ai trouvé de l'aide en Belgique dans le milieu de la prostitution belge... Je tiens à insister sur le fait que j'ai peur de rentrer au Brésil, car si je rentre dans mon pays, j'ai peur de représailles envers moi et ma famille via Facebook ou d'une autre manière de la part de cet Italien qui a aussi des origines brésiliennes".

Het slachtoffer legde dan uit dat ze door een 'loverboy' gerekruteerd was en werd gedwongen om zich te prostitueren in het kader van *debt bondage*. Concreet had ze tijdens het carnaval in Brazilië een Braziliaanse Italiaan ontmoet met wie ze een relatie was begonnen. Daarop had hij haar naar Italië uitgenodigd, haar vliegtuigbiljet betaald en een verbintenis tot tenlasteneming ondertekend om een visum te krijgen. Bij aankomst in Italië had hij haar gedwongen om dat terug te betalen via prostitutie. Daarop werkte ze drie maanden als prostituee in Italië en betaalde 2.000 euro terug. Via contacten binnen het Italiaanse prostitutiemilieu kon ze naar Charleroi vluchten maar kwam ze zonder dat te beseffen in een ander prostitutienetwerk terecht. Aan de politie van Luik verklaarde zij ook uitgebuit geweest te zijn in de prostitutiewereld van Charleroi. Achteraf bleek dus dat het tweede netwerk in Lodelinsart haar had overgenomen.

Aan het einde van dat gesprek werd ze in het Luikse dossier door het gespecialiseerde centrum als een slachtoffer van mensensmokkel opgevangen. Daarbij verklaarde zij seksueel uitgebuit te zijn in Charleroi. Maar ze wenste rustig bij de vzw na te kunnen denken over haar situatie voordat er een nieuw politieverhoor plaatsvond dat vollediger was. Twee dagen later verdween het slachtoffer uit het gespecialiseerde opvangcentrum, dat de begeleiding daarop stopzette. Daardoor kon ze door de politie van Charleroi niet meer over mogelijke elementen van mensensmokkel worden verhoord in het kader van het dossier van Charleroi.

Tot slot moet er worden opgemerkt dat er in de pv's over deze trans persoon wel systematisch in de hij-vorm werd gesproken. Rond de problematiek van trans personen binnen mensensmokkel en mensensmokkel moet er dus nog worden gesensibiliseerd bij de autoriteiten.

1.4. Conclusies

Dit dossier toont de (inter)nationale mobiliteit van de Latijns-Amerikaanse sekswerkers in het kader van prostitutiecarrousels die daarmee veel geld verdienen. Om verschuivingen van de criminele activiteiten en de uitbuiting van de sekswerkers te voorkomen, is het noodzakelijk dat het volledige criminele netwerk wordt ontmanteld. Indien dat niet gebeurt, kan het criminele netwerk er zelfs versterkt uitkomen omdat het dan de mogelijkheid heeft om te leren uit zijn fouten en zich kan aanpassen door nieuwe contrastrategieën te ontwikkelen.⁴⁰⁷ Daarom is het noodzakelijk om een netwerkanalyse uit te werken over de vertakkingen van het netwerk.

Er kon worden vastgesteld dat de voornaamste beklagden hun prostitutieopbrengsten investeerden in buitenlandse vennootschappen. Om dat aan te pakken, is internationale financiële samenwerking noodzakelijk. Het CARIN-netwerk vormt daartoe een nuttig instrument en werd in deze zaak ook gebruikt, wat als een *best practice* kan worden beschouwd.

In dit dossier zijn er uiteenlopende soorten profielen van sekswerkers en slachtoffers die relevant kunnen zijn voor de beeldvorming van Latijns-Amerikaanse sekswerkers en hun onderlinge verschillen. Voor de slachtofferaanpak moet er worden onderstreept dat een correcte behandeling van de Latijns-Amerikaanse

407 S. Janssens and J. Leman, *Human Trafficking and Migrant smuggling in South East Europe and Russia: Criminal Entrepreneurship and Traditional Culture*, Palgrave Macmillan, 2015; S. Janssens and J. Leman (2008) "The Albanian and post-Soviet business of trafficking women for prostitution, Structural developments and financial modus operandi", in *European Journal of Criminology*, vol. 5, nr. 4, pp. 433-451.

sekswerkers die administratief zijn aangehouden, onder wie er trans personen zijn, noodzakelijk is om hun vertrouwen te winnen. Een goede praktijk was ook dat een van de administratief aangehouden slachtoffers tijdens haar verhoor – dat erg stroef verliep – in contact werd gebracht met een medewerker van een gespecialiseerd opvangcentrum. Die slaagde erin om het vertrouwen te winnen van het slachtoffer en haar in begeleiding te nemen. Dat slachtoffer verdween uiteindelijk, maar een dergelijke aanpak loont wel degelijk de moeite en moet worden gestimuleerd.

2. Economische uitbuiting: Dossier bouwsector (Hasselt)

Inleiding

Dit dossier betreft mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van zes slachtoffers op een bouwwerf in Malmédy tussen april en oktober 2020, waarbij er een slachtoffer in levensgevaar werd gebracht. De twee beklaagden werden bij verstek veroordeeld voor mensenhandel⁴⁰⁸ en sociale fraude. Het onderzoek lag in het verlengde en was afgesplitst van een dossier rond een moordpoging naar aanleiding van een schietpartij door een van de beklaagden.

Drie Bulgaarse slachtoffers en Myria stelden zich burgerlijke partij.

2.1. Structuur netwerk

De twee beklaagden zijn afkomstig van Turkije en hebben de Belgische nationaliteit.

Er werd vastgesteld dat de beklaagden jarenlang en doelbewust **frauduleuze constructies** hebben opgezet en uitgevoerd, waarbij de wet omzeild werd om een financieel voordeel te realiseren. De firma's werden ingeschakeld in onderaanneming voor legitieme opdrachten, zoals de bouw van de moskee in Malmédy,

waar ze tussen 30 april en 8 oktober 2020 arbeiders tewerkstelden.

De Belgische autoriteiten kenden de beklaagden al voor criminele feiten. Een van hen was gekend voor drugsfabricatie en er werden meerdere dossiers tegen hem geopend voor verboden wapenbezit en -handel.

De beide beklaagden hadden een verleden als zaakvoerders van diverse failliete bouwfirmas. Enkele van deze firma's maakten het voorwerp uit van een onderzoek naar witwaspraktijken. Ook werden er sinds 2013 processen-verbaal opgesteld tegen een van de beklaagden voor het niet-uitvoeren van de Dimona-aangifte⁴⁰⁹.

Een slachtoffer werd zonder dat hij het wist gebruikt als stroman. De beklaagden lieten hem geloven dat hij documenten ondertekende met betrekking tot zijn tewerkstelling, terwijl hij in werkelijkheid documenten ondertekende in het kader van een frauduleuze constructie. Later verklaarde het slachtoffer nog nooit van de firma in kwestie te hebben gehoord. Ernstige vormen van geweld werden gebruikt bij herhaalde weigeringen om documenten te ondertekenen. De desbetreffende firma was in falen en maakte het voorwerp uit van een inlichtingenrapport in het kader van een witwasoperatie. Drie slachtoffers ondertekenden arbeidsovereenkomsten op naam van die firma. Zij werden niet op de hoogte gebracht van het faillissement een week later en bleven werken in de veronderstelling dat zij officieel en met een geschreven arbeidsovereenkomst aan de slag waren.

Daarnaast probeerden de beklaagden de slachtoffers te betrekken bij het opzetten van hun frauduleuze constructies. Een slachtoffer werd verteld dat hij – via het opstarten van een vennootschap – een lening van 3.000 euro in België kon aangaan, om het bedrijf vervolgens failliet te laten gaan en met het geld naar Bulgarije te vluchten.

2.2. Onderzoek

Het dossier inzake economische uitbuiting is grotendeels gebaseerd op het dossier rond de moordpoging. Dat in combinatie met verdere verhoren, uitgevoerd door de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ).

408 Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 17 juli 2023, 17e k. (bij verstek): zie verder in dit verslag, dit deel, hoofdstuk 3, punt 2.3.1.

409 Dimona (de onmiddellijke aangifte van tewerkstelling) is een elektronisch bericht waarmee de werkgever de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid op de hoogte brengt dat hij een werknemer aanwerft of dat een werknemer zijn onderneming verlaat.

2.2.1. Opstart van het onderzoek

Op 7 oktober 2020 vond een schietpartij plaats op een werf in Malmédy, waarbij een van de beklaagden een Bulgaarse arbeidskracht neerschoot. Er werd onmiddellijk een gerechtelijk onderzoek opgestart onder leiding van de onderzoeksrechter in Verviers.⁴¹⁰ Het onderzoek was in de eerste plaats gericht op de omstandigheden van de schietpartij, maar de twee slachtoffers schetsten daarnaast duidelijk een context van mensenhandel. Op 8 oktober opende het parket van Luik dan ook een onderzoek naar mensenhandel. Een week later maakte het dat dossier over aan het arbeidsauditoraat van Hasselt met de suggestie om een dossier inzake mensenhandel op te starten. Daarnaast had de RSZ in deze periode meldingen van mogelijke uitbuiting in het kader van mensenhandel gekregen via mailberichten van twee afzonderlijke slachtoffers.

De RSZ werd door het arbeidsauditoraat gelast met het onderzoek naar mensenhandel. Op 13 januari 2021 vroeg het arbeidsauditoraat de onderzoeksrechter toegang tot het onderzoek rond de moordpoging. Op 21 januari 2021 ontving de RSZ-inspectie via de onderzoeksrechter de afschriften van pv's over het onderzoek naar het schietincident. Een week later stelde de RSZ een synthese-pv op inzake mensenhandel en sociale fraude tegen de beide beklaagden. Ter aanvulling stelde het Toezicht op de Sociale Wetten (TSW) een bijkomend pv op voor looninbreuken.

2.2.2. Digitaal onderzoek

Tijdens een gsm-analyse bij een beklaagde kwamen er tientallen foto's aan het licht van identiteits- en bankkaarten van vermoedelijke buitenlandse arbeiders, wat aantoonde dat de slachtoffers geronseld werden. De foto's werden genomen bij de aankomst van de arbeiders in België. De arbeidsauditeur verzocht de bevoegde politiedienst in de fotobestanden van de gsm's van de beklaagden op zoek te gaan naar de exacte tijdstippen waarop de foto's van identiteits- en bankkaarten waren genomen.

De arbeiders werden tegen betaling naar het Belgische grondgebied gebracht met een minibus door een Roemeense chauffeur, die ook in het bezit was van hun Bulgaarse identiteitsdocumenten. De chauffeur was al gekend bij de Belgische autoriteiten voor feiten van bendevoorming en mensenhandel. De rekrutering gebeurde aan de hand van reclameaffiches en

via Facebook-advertenties, met beloftes over een vergoeding van 11 euro per uur en gratis onderdak.

Dankzij openbronnenonderzoek kon het Facebook-profiel van deze Roemeense chauffeur worden achterhaald. Zijn profielfoto's werden vergeleken met de identiteitskaarten op de gsm van de beklaagde, en zo werd hij geïdentificeerd. Zijn profielfoto werd vervolgens gebruikt om zijn identiteit door de slachtoffers te laten bevestigen. Daarnaast werd er een geldtransactie tussen de beklaagde en de chauffeur vastgesteld via een document van Western Union.

In het kader van het onderzoek deed de RSZ-inspectie op 23 juni 2021 de suggestie aan het arbeidsauditoraat om op zoek te gaan naar beelden op de gsm van de beklaagde die gewelddaden ten aanzien van het slachtoffer konden illustreren. Het slachtoffer in kwestie werd misbruikt als stroman en hij kreeg het statuut mensenhandel. Hij had tijdens zijn verklaringen vermeld dat hij gezien had hoe een van de beklaagden dat opgenomen had met zijn gsm. Het opvragen van deze video kan als een goede praktijk worden benoemd.

De arbeidsauditeur verzocht de bevoegde politiedienst in de fotobestanden op de gsm's van de beklaagden op zoek te gaan naar de video in kwestie. Tijdens die gsm-analyse was het technisch niet mogelijk om de 112.420 fotobestanden allemaal te bekijken. Ook had de politie geen toegang tot gegevens van *messaging apps* zoals WhatsApp die via de gsm ontvangen of verzonden zouden kunnen zijn. Mede hierdoor kon het filmpje van de folterpraktijken ten aanzien van een slachtoffer niet worden gevonden.

2.2.3. Financiële analyse

Al op 13 september 2017 meldde de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) verdachte activiteiten van de bouwfirmen X, die een centrale rol speelde in de frauduleuze constructie, wegens ernstige aanwijzingen van witwassen van geld dat voortkwam uit mensenhandel. Later is gebleken dat een van de slachtoffers als stroman fungeerde van de firma die de activiteiten van firma X overnam. Die firma kwam vervolgens terecht in een sterfhuiskonstructie, met een faillissement in 2020 als resultaat.

Op 9 juni 2022 vroeg het arbeidsauditoraat een overzicht van al de onroerende goederen van een van de beklaagden op bij het kadaster. De beklaagde bleek geen

⁴¹⁰ Dit onderzoek leidde op 4 augustus 2021 tot een veroordeling voor poging tot moord door de correctionele rechtbank van Verviers. Ook het hof van beroep van Luik achtte op 23 juni 2022 de feiten bewezen.

eigendommen meer op zijn naam te hebben staan in België. Wel had hij zich ondertussen in Turkije gevestigd. Dat adres was gekend bij Belgische justitiële diensten. Ook de tweede beklaagde bevond zich in Turkije. Allebei konden ze niet meer worden verhoord.

2.3. Slachtofferanalyse

Zes Bulgaarse arbeiders werden beschouwd als slachtoffers van mensenhandel. Op basis van verschillende verklaringen bleek er sprake te zijn van tientallen buitenlandse arbeidskrachten die voor de firma werkten.

Dankzij de gsm-analyse van de beklaagde konden 54 identiteiten worden vastgesteld: twintig van Bulgaarse origine, tien van Oekraïense origine, vier van Belgische origine, drie van Roemeense origine, een van Italiaanse origine, en een van wie de origine niet kon worden achterhaald. Op basis van de scans van de bankkaarten kon er worden afgeleid dat er nog vijftien andere personen waren.

Een slachtoffer verklaarde gehuisvest te zijn met zeven à acht andere arbeiders die de Bulgaarse of de Moldavische nationaliteit hadden. Er werden geen Moldaviërs gehoord in het kader van het onderzoek.

2.3.1. Elementen mensenhandel

Om de arbeiders op te lichten, werd er gebruikgemaakt van verschillende listige kunstgrepen. De arbeiders tekenden hun geschreven arbeidsovereenkomsten in goed vertrouwen. De contracten waren in het Nederlands opgesteld, terwijl de betrokkenen die taal niet machtig waren. Na het faillissement van de firma bleven ze werken in de veronderstelling dat hun tewerkstelling wettelijk in orde was.

Een andere listige kunstgreep betreft een van de slachtoffers die arbeid verrichtte terwijl hij in de waan verkeerde als werknemer bij de firma te werken maar in werkelijkheid als schijnzelfstandige actief was. Maanden later werd hij per brief ingelicht over de sociale lasten die hij moest betalen. Het ging over een bedrag van 750 euro. Myria heeft in het verleden al aanbevolen om onbetaalde sociale lasten van slachtoffers van mensenhandel kwijt te schelden.⁴¹¹

a. Geweld

Wat verbaal geweld betreft, werden de arbeiders op de werf het slachtoffer van scheldtirades wanneer er iets fout liep of als er te traag werd gewerkt.

Voorts vond er ernstig fysiek geweld plaats. Dat geweld werd gebruikt om dwang uit te oefenen ten aanzien van de slachtoffers. Een van de beklaagden was al gekend bij justitiële diensten voor slagen en verwondingen. Hij zou een slachtoffer, dat misbruikt werd als stroman, twee en een halve maand bedreigd hebben, vooraleer hij hem ontvoerde en vier dagen lang opsloot. Daarbij vonden folterpraktijken plaats, om hem een document over het faillissement van de firma te laten ondertekenen.

Bij het schietincident op 7 oktober 2020 werd een tweede arbeider het slachtoffer van ernstig geweld. Dat slachtoffer werd neergeschoten, nadat hij zich had verzet tegen de beklaagden, naar aanleiding van het inhouden van het salaris van hemzelf en meerdere andere arbeiders. Het slachtoffer hield er een fysieke handicap aan over.

Aan de beide slachtoffers van fysiek geweld werd het slachtofferstatuut mensenhandel toegekend.

b. Tewerkstelling

De tewerkstelling vond plaats in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. De werkdagen en -weken van de arbeiders waren bijzonder lang: minstens zes dagen per week, soms zelfs op zondag, en minstens tien uur per dag. De zes arbeiders werkten – terwijl zij daarover in het ongewisse werden gelaten – in het zwart, zonder Dimona-melding en zonder aangifte van de hun verschuldigde lonen bij de RSZ.

De lonen waren veel lager dan het minimumloon en werden onregelmatig en maar deels uitbetaald. Er waren geen schriftelijke documenten rond de werkuren of betalingen. Soms werden kleine bedragen cash gegeven. Maar één slachtoffer verklaarde via zijn rekeningnummer geld ontvangen te hebben, wat ook blijkt uit de bankgegevens van een van de beklaagden. Er werd verdeeldheid gezaaid onder de arbeiders, door hun niet allemaal hetzelfde loon te beloven. Er werd hun gevraagd daarover te zwijgen.

Uit de berekening op basis van de minimumuurlonen blijkt dat in totaal 81.177,59 euro werd ontdoken op sociale lasten en dat de beklaagden de zes slachtoffers

411 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 180, aanbeveling 9.

nog lonen verschuldigd zijn van 7.223,13 euro tot 14.729,00 euro.

Wanneer er uiteindelijk een protestactie plaatsvond, dreigden de beklaagden met repatriëring naar Bulgarije en met de complete inhouding van de lonen.

Hun kwetsbare situatie hield voorts in dat zij geen officieel sociaal statuut hadden, en niet konden genieten van enige sociale bescherming. Zo verklaart een van de slachtoffers dat wanneer hij ernstig verkouden was er geen dokter werd geraadpleegd, door de afwezigheid van een ziekteverzekering.

c. Huisvesting

De twee beklaagden organiseerden de huisvesting van hun arbeiders. Dat creëerde een sterke afhankelijkheid bij de slachtoffers. Er werden twee uitvalsbasisen gelokaliseerd voor het huisvesten van de arbeiders. De beide adressen werden door slachtoffers herkend op basis van een foto op Google Street View. De huizen waren in een erbarmelijke staat.

Aanvankelijk moesten de arbeiders niets betalen voor hun huisvesting, later alleen voor water en elektriciteit. Uiteindelijk eiste een van de beklaagden tussen 350 euro en 750 euro huur per maand. Dat werd geïnd door middel van inhouding op de lonen, die maar gedeeltelijk werden betaald.

2.3.2. Slachtofferverklaring

De slachtofferverklaringen leverden samen een beeld op van hoe de beklaagden omgingen met de arbeiders en hoe precair de omstandigheden waren waarin zij zich daardoor bevonden.

In de eerste mail naar de RSZ met melding van indicatoren van mensenhandel verklaarde het slachtoffer naar België te zijn gekomen om de studies van zijn dochter te bekostigen. Hier werd hij niet betaald voor zijn werk en beschikte hij niet over een ziekteverzekering. Dat terwijl hij astmapatiënt was en nood had aan medische hulp. Het slachtoffer keerde zonder vergoeding terug naar Bulgarije.

Het slachtoffer dat als stroman werd misbruikt getuigde over de bedreigingen en het geweld. Er werd ermee gedreigd dat zijn vrouw en zijn zoon zouden worden vermoord. Het slachtoffer werd vier dagen lang opgesloten. Daarbij werd hij bewaakt door een

agressieve hond. Er werd ermee gedreigd dat zijn vingers zouden worden afgesneden. Tot bloedens toe werd hij geslagen. Hij verklaarde dat dit gefilmd zou zijn door een beklaagde om andere arbeiders in het gareel te houden. Het slachtoffer vluchtte weg en dook twee dagen onder in het bos. Uiteindelijk keerde hij terug naar de beklaagden, bij gebrek aan onderdak en voedsel.

Het slachtoffer van de moordpoging verklaarde dat het wapen niet afging toen de beklaagde het tegen zijn slaap hield en de trekker overhaalde. Vervolgens herlaadde hij het en schoot hij twee keer op het been van het slachtoffer. Daarbij werden twee botten gebroken, waarvoor een chirurgische ingreep nodig was.

Een slachtoffer werd niet gehoord. Hij was al teruggekeerd naar Bulgarije om medische redenen. Er werd geen rogatoire commissie ingesteld voor zijn verhoor.

2.3.3. Slachtofferstatuut

Drie slachtoffers stelden zich burgerlijke partij. Twee onder hen kregen het slachtofferstatuut mensenhandel. Het ging daarbij over de twee slachtoffers die getuigd hadden over het fysieke geweld dat tegen hen gepleegd was. Na het schietincident werden zij door het parket van Luik onmiddellijk doorverwezen naar de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel. Een van hen ging in begeleiding bij Sürya, de anderen bij PAG-ASA.

Het derde slachtoffer dat zich burgerlijke partij stelde zat niet in het slachtofferstatuut mensenhandel.⁴¹² Hij ontving wel degelijk een dagvaarding voor het proces op zijn thuisadres en deed een beroep op dezelfde advocaat als een slachtoffer dat wel in de procedure voor slachtoffers van mensenhandel stapte.

⁴¹² Daarover valt geen verdere informatie terug te vinden in het dossier.

Hoofdstuk 3

Rechtspraakoverzicht 2023-begin 2024

1. Tendensen

Wat waren in 2023 en begin 2024 de grote tendensen in de dossiers rond mensenhandel en mensensmokkel? De rechtspraakanalyse van deze editie is gebaseerd op de dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, op de beslissingen die het ontving van de drie gespecialiseerde centra voor slachtoffers en op een beperkt aantal beslissingen die zijn meegedeeld door magistraten of andere partners.

Myria stelt eveneens twee beslissingen voor rond mensenhandel van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Tot slot heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV) de vluchtelingenstatus toegekend aan twee vrouwen, een Ivoriaanse en een Guineese, die het slachtoffer zijn geworden van mensenhandel. Myria kaart die beslissingen aan op het einde van dit overzicht.

Dit jaar heeft Myria een kleiner aantal beslissingen van de gerechtelijke autoriteiten ontvangen in vergelijking met voorgaande jaren, wegens nieuwe privacywetgeving en wegens de gedeeltelijke inwerkingtreding van de wet inzake het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde.⁴¹³ Daarover zullen er in de toekomst akkoorden moeten worden gesloten. Myria heeft dit jaar namelijk maar 43 beslissingen, 33 Nederlandstalige en 10 Franstalige, ontvangen.⁴¹⁴ Myria betreurt dat

het niet langer spontaan van het Openbaar Ministerie beslissingen krijgt. De analyse van de rechtspraak vormt immers een belangrijk instrument in het kader van zijn opdracht als nationaal rapporteur (evaluatie van het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel). Die laat namelijk toe een goed beeld te krijgen van de tendensen in de rechtspraak, wat van een grote meerwaarde is voor de actoren die betrokken zijn bij de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

Hieronder worden de meest interessante en relevante beslissingen hernomen, meer bepaald 31 beslissingen⁴¹⁵ met betrekking tot 30 dossiers in de verschillende rechtsgebieden van het land.⁴¹⁶

- 28 beslissingen van deze selectie gaan over **mensenhandel** en 9 beslissingen hebben betrekking op **mensensmokkel**.
- Opvallend dit jaar is het feit dat er meerdere dossiers zijn waarbij het Openbaar Ministerie of het arbeidsauditoraat **heeft vervolgd voor mensensmokkel (en niet voor mensenhandel)** terwijl er sprake is van economische uitbuiting (in de bouw, de schoonmaaksector en de landbouw). Enkele van deze beslissingen worden nader toegelicht in de rubriek over economische uitbuiting.⁴¹⁷
- 12 beslissingen handelen over **feiten van seksuele uitbuiting**. Die komen uit de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Antwerpen (afdeling Antwerpen en hof van beroep), Brussel (Brussel (Franstalig en Nederlandstalig), en hof van beroep), Gent (West-

⁴¹³ Wet van 16 oktober 2022 tot oprichting van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en tot wijziging van de assisenprocedure betreffende de wraking van de gezwoeren, *BS*, 24 oktober 2022.

⁴¹⁴ Ter vergelijking, in 2023 ontving Myria 100 beslissingen. In 2022 ging het om 107 beslissingen.

⁴¹⁵ Voor verschillende zaken kwam de uitspraak in eerste aanleg al aan bod in vorige verslagen.

⁴¹⁶ Deze beslissingen worden ook gepubliceerd op de [website van Myria](#).

⁴¹⁷ Zie verder ter zake de punten 2.3.1. (bouw), 2.3.4. (schoonmaak) en 2.3.5. (landbouw): Corr. Brussel Franstalig, 21 juni 2023, 69e k. (beroep); Corr. Namen, 11 oktober 2023, 12e k. (definitief); Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 20 juli 2023, k. 12K (definitief en bij verstek).

Vlaanderen (Brugge) en hof van beroep), Limburg (afdelingen Tongeren en Hasselt), Luik (afdeling Luik en hof van beroep) en Bergen (afdeling Charleroi).

Zoals in de vorige jaren gaat een groot deel van de beslissingen inzake seksuele uitbuiting over Nigeriaanse prostitutienetwerken, waarbij de feiten zich vooral in Antwerpen, in Oudenaarde en in Brussel afspeelden, naast een dossier in Luik. In meerdere dossiers was er sprake van minderjarige slachtoffers.

Een trend die Myria al eerder opmerkte zet zich ook dit jaar voort, namelijk meerdere beslissingen hadden betrekking op mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met slachtoffers uit **Latijns-Amerikaanse landen**, zowel in het Franstalige als in het Nederlandstalige landsgedeelte.⁴¹⁸ Bij een van deze beslissingen werd de beklaagde ook vervolgd voor mensenhandel ten aanzien van een Marokkaanse trans persoon.⁴¹⁹ In een ander dossier werden de beklaagden vervolgd zowel voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting als voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van Latijns-Amerikaanse en Oekraïense slachtoffers binnen de schoonmaaksector.⁴²⁰

Voorts zijn er enkele beslissingen die handelen over de **'loverboy'-methode**. Daarbij ging het dit jaar uitsluitend om dossiers met Roemeense daders en Roemeense jonge, zij het meerderjarige, slachtoffers.⁴²¹ Myria heeft ook gewezen op het gebruik van die methode in een dossier rond Zuid-Amerikaanse meerderjarige jonge vrouwen.⁴²²

- 16 beslissingen hebben betrekking op **economische uitbuiting** in uiteenlopende sectoren. Die worden verderop voorgesteld per sector: bouw, transport, horeca, landbouw, huishoudelijk werk en een voetbalclub. De beslissingen komen uit de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Antwerpen (hof van beroep), Brussel (Brussel (Franstalig en Nederlandstalig)), Gent (West-Vlaanderen (afdeling Brugge), Oost-Vlaanderen (afdelingen Gent, Oudenaarde, Dendermonde en hof van beroep), Limburg (afdelingen Tongeren en Hasselt) en Luik (afdeling Namen). In een beslissing ging het om een hoger beroep over een zaak rond economische uitbuiting waarbij het Belgische

slachtoffer, een persoon met een verstandelijke beperking, werd uitgebuit in een café.

Myria stelt vast dat om tot het besluit te komen dat er sprake is van arbeidsvoorwaarden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid – een bestanddeel van mensenhandel – de rechters rekening hebben gehouden met verschillende elementen zoals de arbeidsvoorwaarden en -omgeving (buitensporige werkuren, overdreven lage lonen, geen rustdagen), huisvesting in uiteenlopende omstandigheden, onder diverse voorwendselen inhouden van loon en afhankelijkheid van de werkgever.

- In 2023 was er sprake van een Nederlandstalige beslissing rond **gedwongen criminaliteit** waarbij de niet-bestaafingsclausule werd toegepast in een verzetsvonnis tegen een eerdere veroordeling van het slachtoffer voor drugsfeiten. Het ging om een Vietnamees slachtoffer van mensenhandel dat werd aangetroffen op een cannabisplantage in Limburg.⁴²³
- De beslissingen inzake **mensensmokkel** komen uit de rechtsgebieden van de hoven van beroep van Gent (West-Vlaanderen (afdeling Brugge)), Antwerpen (afdeling Antwerpen en hof van beroep) en Luik (afdeling Luik). Myria ontving dit jaar een veel lager aantal beslissingen inzake mensensmokkel om de hierboven vermelde redenen.

Bij mensensmokkel gaat het vaak om goed gestructureerde of zelfs criminele organisaties. Op basis van de ontvangen beslissingen kan er worden vastgesteld dat deze organisaties soms samenwerken met andere nationaliteiten. Dat is met name het geval in een dossier in Luik over een omvangrijke internationale smokkeloperatie via gehuurde bedrijfsvoertuigen, wagens en bestelwagens in het kader van een criminele organisatie met een dertigtal hoofdzakelijk Belgische, maar ook Franse, Congolese, Armeense, Iraanse, Bulgaarse en Turkse beklaagden.⁴²⁴ De ontvangen rechtspraak laat daarnaast toe om een beter zicht te krijgen op dossiers inzake de "logistiek" rond bootjes, waarbij er nautisch materiaal vanuit het buitenland via België naar Frankrijk wordt vervoerd met het oog op mensensmokkel over de Noordzee. Myria ontving dit jaar geen beslissingen die betrekking hadden op Vietnamese, Albanese, Ethiopische/Eritrese en Soedanese smokkelnetwerken.

418 Zie ook de focus van dit jaarverslag.

419 Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

420 Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A (beroep).

421 Zie verder ter zake het punt 2.2.3.: Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 10 mei 2023, k. B17 (beroep); Corr. Brussel Franstalig, 26 mei 2023, 47e k. (beroep).

422 Zie verder ter zake het punt 2.2.2.: Corr. Luik, 22 november 2023, 19e k. (beroep).

423 Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 5 oktober 2023, k. 16D.

424 Zie verder ter zake het punt 3.1.: Corr. Luik, 13 december 2023, kamer 19bis (beroep).

2. Mensenhandel

2.1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens

2.1.1. Zaak Krachunova t. Bulgarije, 28 november 2023

Recht van een slachtoffer van mensenhandel om een schadevergoeding te eisen van de uitbuit

Dit arrest heeft betrekking op het recht van een slachtoffer van mensenhandel om een schadevergoeding te eisen van de persoon die hem of haar heeft uitgebuit.⁴²⁵

De Bulgaarse verzoekster, die een moeilijke relatie had met haar ouders, had in 2012 de gezinswoning verlaten om in te trekken bij haar partner, die samenwerkte met pooiers. De verzoekster begon uit geldnood met sekswerk in de rand van Sofia en verklaarde dat haar partner haar had bedreigd en geweld had gebruikt toen ze enkele maanden later aangaf te willen stoppen. Na een vluchtpoging had hij haar onder dwang teruggebracht naar zijn woonplaats en haar identiteitskaart afgenomen. Vanaf dat moment zou hij al haar inkomsten voor zich hebben gehouden en haar alleen voldoende zakgeld hebben gegeven om haar behoeften te dekken. Toen de verzoekster in 2013 werd aangehouden, had ze de feiten uitgelegd aan de politie en werd er een onderzoek gevoerd naar de dader. In het kader van twee processen hebben de Bulgaarse rechtbanken hem schuldig bevonden aan mensenhandel en hem veroordeeld tot de betaling van een morele schadevergoeding aan de verzoekster. Ze hebben evenwel haar eis inzake een schadeloosstelling van de materiële schade uit hoofde van de ingehouden inkomsten verworpen omdat contracten voor seksuele diensten nietig zijn wegens aantasting van de goede zeden.

Het Hof was van mening dat de verzoekster een slachtoffer was van mensenhandel wegens de slagen, de intieme betrekkingen (het gebruik van gevoelens als controlemiddel) en de controle door de dader op haar toegang tot geld. Het Hof heeft in herinnering gebracht dat de strijd tegen mensenhandel een globale

aanpak vereist. De mogelijkheid voor slachtoffers om een schadeloosstelling te vragen, met name voor het ontvreemden van hun inkomsten, kan de compensatie van de geleden schade, de heropbouw van hun leven mogelijk maken, alsook garanderen dat de mensenhandelaars geen profijt kunnen halen uit hun misdrijven zodat ze minder geneigd zullen zijn om het misdrijf mensenhandel te plegen. Het Hof heeft ook opgemerkt dat het, ongrondwettelijk verklaarde, artikel⁴²⁶ van het Bulgaarse Strafwetboek dat het halen van inkomsten uit een verboden of immorele praktijk beteugelt, berust op een achterhaald sociaal concept van het totalitaire communistische regime.

Het Hof heeft besloten dat er sprake was van een schending van artikel 4 (verbod op slavernij en dwangarbeid) van het Europees Verdrag op grond van de overweging dat het de positieve verplichting bevat om slachtoffers van mensenhandel de mogelijkheid te geven van hun mensenhandelaars een schadevergoeding te eisen voor het achterhouden van hun inkomsten.⁴²⁷ De Bulgaarse autoriteiten hebben hun verplichting om een evenwicht na te streven tussen de belangen van de maatschappij en de rechten die uit artikel 4 voortvloeien niet nageleefd.

2.1.2. Zaak Jasutis en Šimaitis t. Litouwen, 12 december 2023

Toepassing van de kwalificatie mensenhandel

Dit arrest heeft betrekking op de toepassing van de kwalificatie mensenhandel op het werven van vrouwen en het dwingen van vrouwen om te werken.⁴²⁸

De drie Litouwse verzoekers stelden dat de Litouwse rechtbanken het toepasselijke recht te ruim hadden geïnterpreteerd door hen te veroordelen voor mensenhandel. In 2012-2013 hadden ze vrouwen geworven om te werken als "modellen op internet". Een van hen, een middelbare scholiere die amper meerderjarig was op het moment van de feiten, had hen ervan beschuldigd haar te hebben bedreigd en psychologisch geweld te hebben gebruikt om haar te dwingen dat werk te doen. Nadat zij ermee had ingestemd om online met klanten te communiceren, hadden de verzoekers haar vervolgens andere soorten seksuele diensten gevraagd, zoals zich naakt tonen,

⁴²⁵ EHRM, *arrest Krachunova t. Bulgarije*, 28 november 2023, verzoekschrift nr. 18269/18.

⁴²⁶ Door het Bulgaarse Grondwettelijk Hof in 2022.

⁴²⁷ Het Hof verwees naar de artikelen 6, §6 van het VN Protocol van Palermo inzake mensenhandel en 15, §3 van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel, die voorzien in de verplichting om slachtoffers van mensenhandel de mogelijkheid te bieden een schadeloosstelling te eisen.

⁴²⁸ EHRM, *arrest Jasutis en Šimaitis t. Litouwen*, 12 december 2023, verzoekschriften nr. 28186/19 en nr. 29092/19.

strippen, seksspeeltjes gebruiken en ingaan op alle wensen van de klanten. De middelbare scholiere had geweigerd om die seksuele diensten te verlenen. Ze hadden meerdere andere, hoofdzakelijk kwetsbare vrouwen gebruikt, en maakten daarbij gebruik van bedreigingen, vernederingen en verbaal geweld. Het Litouwse Hooggerechtshof had geoordeeld dat het misdrijf mensenhandel (artikel 147 van het Litouwse Strafwetboek) uit een van de volgende feiten kan bestaan: pornografie, prostitutie en andere vormen van seksueel misbruik, dwangarbeid of elke andere criminele activiteit die een transactie ten voordele van de mensenhandelaar impliceert. Volgens het Hof kan het misdrijf de werving, het misbruik van de kwetsbaarheid van het slachtoffer, de vrijheidsbeperking en het bedrog omvatten. Het had geoordeeld dat de handelingen van de verzoekers voldeden aan de criteria van de kwalificatie mensenhandel.

De hamvraag in deze zaak was of de verzoekers redelijkerwijze konden voorzien dat hun handelingen overeenstemden met de essentie van het misdrijf mensenhandel. Volgens het Hof komen in deze zaak de drie bestanddelen van mensenhandel samen voor: de handelingen van de verzoekers en de publicatie van een advertentie op internet vormen een “wervingshandeling” zoals bepaald door het Litouwse Strafwetboek (“de handeling”). Ze hebben hun dominante positie ten aanzien van de gerekruteerde vrouwen en hun kwetsbare situatie kunnen misbruiken en hebben hen kunnen uitbuiten om pornografische diensten te verlenen, met name door gebruik van bedrog en meerdere controlemiddelen, zoals *debt bondage* en diverse vormen van dwang (“de middelen”). Ze hebben financiële voordelen gehaald uit de diensten die hun slachtoffers leverden (“het doel”).

Het Hof heeft geoordeeld dat artikel 7 (geen straf zonder wet) van het Europees Verdrag niet geschonden was. Het Hof heeft geoordeeld dat het toepasselijke recht en de interpretatie ervan door de nationale rechtbanken duidelijk waren. De verzoekers hadden moeten beseffen dat hun handelingen binnen het toepassingsgebied van het misdrijf mensenhandel vallen, zoals bepaald door het Litouwse Strafwetboek.

2.2. Seksuele uitbuiting

2.2.1. Nigeriaanse netwerken

Net als in de rechtspraakoverzichten van vorige jaarverslagen gingen meerdere beslissingen over Nigeriaanse netwerken. Een van die beslissingen handelt over minderjarige slachtoffers. Het is ook zo dat meerdere beslissingen betrekking hebben op dossiers waarin Belgische daders betrokken zijn.

Nigeriaans prostitutienetwerk waarbij meerdere Belgische mannen betrokken waren

De **correctionele rechtbank van Antwerpen** sprak zich in een **vonnis van 23 mei 2023**⁴²⁹ uit over een dossier rond mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en mensensmokkel.

De beklaagde, een vrouw met de Nigeriaanse nationaliteit, werd vervolgd voor feiten ten aanzien van een slachtoffer.

Het slachtoffer, een Nigeriaanse vrouw, legde gedetailleerde verklaringen af. Zij werd in 2016 in Nigeria gerekruteerd door de entourage van de beklaagde met de belofte om in Europa als verkoopster te kunnen werken. Ze legde een voodoo-eed af en reisde met nog andere meisjes via Libië en de Middellandse Zee naar Italië. Daar werd ze opgewacht door de entourage van de beklaagde, onder meer een Nederlandse man, en werd zij overgebracht naar Antwerpen. Daar verbleef ze aanvankelijk bij meerdere Belgische mannen uit de entourage van de beklaagde. Ze werd verplicht om zich te prostitueren in verschillende cafés, in een hotel en op een tippelplek. Zij moest een schuld afbetalen aan de beklaagde van 25.000 euro, die later werd opgetrokken tot 36.000 euro. Ze moest ook 150 euro huur betalen. Zij werd gedwongen om seks te hebben met de Belgische partner van de beklaagde. Ook moest ze asiel aanvragen in Frankrijk.

In 2017 werd zij benaderd door een vrouw van een kerk die haar in contact bracht met een organisatie die slachtoffers van mensenhandel bijstond. Toen dat de beklaagde ter ore kwam, werd het slachtoffer bedreigd. Zij ontving een video waarin ze vervloekt werd en werd ook telefonisch bedreigd door de voodoo-priester en de entourage van de beklaagde in Nigeria. Het slachtoffer verklaarde dat haar familie in Nigeria, haar kinderen en haar zus bedreigd werden. Zij werden daar voor

⁴²⁹ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 23 mei 2023, k. AC10, nr. 1812 (beroep).

de *voodoo-shrine* in Benin City gedaagd omdat het slachtoffer haar schulden niet volledig had afbetaald.

Daarop had het slachtoffer contact opgenomen met een landgenoot die in Duitsland verbleef en die mensenhandel bestreed, onder meer via een realityshow. Hij zorgde ervoor dat het slachtoffer haar schulden niet meer moest afbetalen aan de beklaagde en dat de voodoopriester in Nigeria werd gearresteerd. Het slachtoffer had al die tijd niet gedurfd om een aangifte te doen.

Ook tijdens het onderzoek werd het slachtoffer bedreigd.

De rechtbank oordeelde dat de feiten bewezen waren. De verklaringen van het slachtoffer waren consistent en gedetailleerd en konden door tal van objectieve elementen worden bevestigd: vingerafdrukken in het buitenland, verklaringen van mensen uit de entourage van de beklaagde, financiële transacties, de resultaten van de uitlezing van de gsm van de beklaagde, ...

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van dertig maanden met uitstel, en tot een geldboete van 8.000 euro, voor een deel met uitstel. De rechtbank hield er rekening mee dat de feiten al dateerden van 2016-2017.

Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij en kreeg een materiële en morele schadevergoeding van samen 15.300 euro.

Er werd beroep ingesteld en het **hof van beroep van Antwerpen** beoordeelde de zaak in een **arrest van 14 december 2023**.⁴³⁰

Het hof wierp ambtshalve bijkomende verzwarende omstandigheden op van de tenlastelegging mensenhandel, namelijk dat de feiten gepleegd waren door gebruik te maken van bedreigingen en dat ze waren gepleegd als daad van een vereniging.

Het hof bevestigde het vonnis, de strafmaat en de schadevergoeding voor de burgerlijke partij.

Nigeriaanse prostitutie in een nachtclub in Oudenaarde

Het **hof van beroep van Gent** boog zich in een **arrest van 15 september 2023**⁴³¹ over een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

De **correctionele rechtbank van Oudenaarde** had zich al uitgesproken in een **vonnis van 16 april 2021**, dat in een vorig jaarverslag aan bod kwam.⁴³² In die zaak werden drie beklaagden – met de Belgische, de Italiaanse en de Nigeriaanse nationaliteit – vervolgd voor feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden, en voor andere tenlasteleggingen, zoals de uitbuiting van prostitutie en het verhuren van kamers voor prostitutie. In eerste aanleg had de rechtbank de drie beklaagden schuldig bevonden aan mensenhandel.

De politie merkte sinds begin 2017 advertenties op van twee meisjes van Afrikaanse origine die hun diensten als prostituee/escort aanprezen in een nachtclub in Ronse. De eerste beklaagde bleek de uitbater en de zaakvoerder van deze nachtclub te zijn en was gekend voor feiten van prostitutie. De tweede beklaagde stond in voor de effectieve uitbating van de club. Een onderzoek werd opgestart. Daaruit bleek dat advertenties van andere meisjes eveneens konden worden gelinkt aan de nachtclub en dat de accounts waarmee de advertenties online werden geplaatst gelinkt waren aan de eerste beklaagde. Ook bleek dat de beklaagde grote sommen geld ontving via *European Merchant Services*, een dienst die betalingen van kredietkaarten verwerkt waarna het geld wordt afgehaald in contanten. Het onderzoek gebeurde via een telefonieonderzoek, huiszoekingen, tapmaatregelen en verhoren van zowel de meisjes, de getuigen als de beklaagden, ...

Ondertussen hadden twee slachtoffers, die begeleid werden door een centrum, een klacht ingediend bij de politie. Zij waren al aangetroffen in de club door de politiediensten. De twee Afrikaanse meisjes bleken zussen, afkomstig uit Nigeria. Ze hadden een schuldbinding van 36.000 euro die ze moesten afbetalen aan hun pooier, de derde beklaagde. Zij had de meisjes naar de nachtclub van de eerste beklaagde gebracht waar ze verbleven van december 2016 tot juli 2017. Zij moesten geld afstaan aan hun eigenlijke pooier en aan de eerste beklaagde. Ze sliepen boven de bar en moesten 24/7 beschikbaar zijn. In beroep achtte het hof het geloofwaardig dat de meisjes tegen

430 Antwerpen, 14 december 2023, k. C6.

431 Gent, 15 september 2023, 10e k.

432 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, 16 april 2021, 3e k.: zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 69 en de website van Myria (rechtspraak).

een 50/50-regeling werkten, ook al waren er daarover tegenstrijdige elementen in het dossier.

Het hof oordeelde dat de eerste beklaagde als uitbater van de nachtclub wist dat de meisjes zich in een kwetsbare positie bevonden.

Het hof achtte ook dat de tweede beklaagde schuldig was, minstens als mededader. Het oordeelde dat ook zij, als rechterhand en partner van de eerste beklaagde, op de hoogte was van de kwetsbare positie van de meisjes en van het feit dat ze hun geld moesten afgeven. Ook al had ze misschien zelf geen rechtstreeks aandeel in de opbrengsten.

De eerste beklaagde en de tweede beklaagde werden eveneens veroordeeld voor de andere tenlasteleggingen, waaronder de uitbuiting van prostitutie ten aanzien van andere meisjes en het houden van een huis van ontucht.

Wat de derde beklaagde betreft, zij was de zus of minnares van de man in Nigeria die de slachtoffers naar België had laten komen. Zij was de meisjes na hun reis via de Middellandse Zee in Italië komen ophalen, en had hen tijdelijk in haar appartement opgevangen om hen uiteindelijk naar de champagnebar van de eerste beklaagde in Oudenaarde te brengen. Voor het hof was het duidelijk dat de meisjes hun opbrengsten voor de helft moesten afstaan aan de eerste beklaagde. De andere helft moesten ze afgeven aan de derde beklaagde. De slachtoffers moesten later ook betalingen doen aan haar broer/minnaar in Nigeria. Als zij niet gehoorzaamden, dreigde ze met een 'voodoovloek'. Het hof achtte de derde beklaagde dus eveneens schuldig aan mensenhandel, met het gebruik van bedreigingen als verzwarende omstandigheid. Volgens het hof was er wel geen sprake van een gewoonte. Zij was daarnaast schuldig aan de tenlastelegging uitbuiting van prostitutie.

Het hof hield er bij de strafbepaling rekening mee dat de feiten van een tijd terug dateerden. De eerste beklaagde had geen blanco strafblad en kreeg een gevangenisstraf van twee jaar, voor de helft met uitstel, en een geldboete van 80.000 euro. Er werd eveneens een beroepsverbod van tien jaar opgelegd. De tweede beklaagde en de derde beklaagde kregen gevangenisstraffen van respectievelijk achttien maanden, voor de helft met uitstel, en twaalf maanden, met volledig uitstel, en geldboetes van 48.000 euro en 16.000 euro.

De twee slachtoffers kregen een morele schadevergoeding van 2.500 euro.

Nigeriaans netwerk dat (minderjarige) meisjes op bestelling voor verschillende 'madammen' liet overkomen en uitbuitte

Het **hof van beroep van Brussel** heeft zich in een **arrest van 30 juni 2023**⁴³³ uitgesproken over een zaak van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting in het kader van een omvangrijk Nigeriaans netwerk. In beroep werden twee dossiers samengevoegd en waren er maar twee beklaagden, twee vrouwen met de Nigeriaanse nationaliteit.

In het eerste dossier werden in eerste aanleg⁴³⁴ oorspronkelijk zes beklaagden vervolgd, onder wie de hoofdbeklaagde in dit beroep. Alleen zij stelde beroep in tegen de beslissing van de eerste rechter.

In het tweede dossier⁴³⁵ waren in eerste aanleg alleen de twee beklaagden uit deze beroepsprocedure betrokken. Zij waren allebei in eerste graad vrijgesproken maar het Openbaar Ministerie stelde beroep in.

De twee beklaagden werden onder meer vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden, uitbuiting van de ontucht of prostitutie van meerderjarigen en minderjarigen. Er was sprake van minderjarige slachtoffers.

Het dossier werd opgestart in augustus 2018 na informatie uit het Afrikaanse prostitutiemilieu aan het Brusselse Noordstation dat een Nigeriaanse vrouw, de eerste (hoofd)beklaagde die zelf een contractuele prostituee was, minstens 35 jonge Nigeriaanse meisjes naar België had laten smokkelen om hen in de prostitutiewijk uit te buiten. De eerste (hoofd)beklaagde speelde een sleutelrol: zij liet de meisjes overkomen voor zichzelf of op bestelling voor andere 'madammen'. Zij gaf instructies, faciliteerde de reis van de meisjes in Europa, onderhield contacten met Nigeria voor de rekrutering, ...

De jonge meisjes moesten hun reisschuld van rond de 30.000 euro terugbetalen zodra zij hun bestemming in België hadden bereikt. Bij aankomst werden ze onmiddellijk naar vitrines gebracht om er zich te prostitueren. Ze moesten minstens de helft van hun inkomsten afstaan om hun schuld te vereffenen. Er werd gebruikgemaakt van het *Yemeshe*-systeem.⁴³⁶ Als

⁴³³ Brussel Nederlandstalig, 30 juni 2023, 15e k.

⁴³⁴ Corr. Brussel Nederlandstalig, 4 september 2020, 23e k. (beroep): zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 58 en de website van Myria (rechtspraak).

⁴³⁵ Corr. Brussel Nederlandstalig, 6 september 2022, k. 26N (beroep) (onuitgegeven).

⁴³⁶ Dat is een systeem waarbij de contractuele prostituee toestemming geeft aan het meisje om zich er te prostitueren, en waarbij de opbrengsten onder hen twee worden verdeeld.

ze stopten met betalen vooraleer de schuld afbetaald was, werden ze bedreigd of onder druk gezet. Sommige slachtoffers werden naar Frankrijk gebracht om er asiel aan te vragen, waarbij ze die financiële steun aan de 'madame' moesten overhandigen.

De tweede beklaagde had actief bijgedragen aan de uitvoering van activiteiten van de organisatie door onder meer onderdak te bieden aan de meisjes.

In het eerste dossier bevestigde het hof de analyse van de eerste rechter en achtte het de feiten van mensenhandel bewezen. De verklaringen van de slachtoffers waren gelijklopend, onafhankelijk van elkaar afgelegd en konden worden bevestigd door andere objectieve elementen uit het dossier. Het hof achtte de overige tenlasteleggingen eveneens bewezen, onder meer dat de beklaagde een leidende rol had binnen de organisatie.

In het tweede dossier stelde het hof, in tegenstelling tot de eerste rechter, dat de verklaringen van het slachtoffer wel coherent en geloofwaardig waren en dat de feiten inzake mensenhandel dus bewezen waren.

Het hof hield er rekening mee dat de feiten van vier jaar eerder dateerden. De hoofdbeklaagde werd door het hof veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, voor de helft met uitstel, en tot een geldboete van 64.000 euro. De andere beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien maanden, voor een deel met uitstel, en tot een geldboete van 8.000 euro.

Het hof hervormde het vonnis inzake de provisionele schadevergoeding van 1 euro voor twee van de drie slachtoffers die zich burgerlijke partij hadden gesteld. Zij kregen respectievelijk een schadevergoeding van 5.120 euro en 15.215 euro. Het derde slachtoffer had de bevestiging gevraagd van de 1 euro provisionele schadevergoeding.

Seksuele uitbuiting van een jonge Nigeriaanse vrouw door een Belgisch-Nigeriaans koppel

Het **hof van beroep van Luik** heeft zich gebogen over een zaak rond mensenhandel waarbij een Belgisch-Nigeriaans koppel betrokken was. De zaak was in eerste aanleg behandeld door de **correctionele rechtbank van Luik** in een **vonnis van 2 november 2022**, en vermeld in een vorig verslag.⁴³⁷

In dit dossier werd het echtpaar, waarvan de man en de vrouw respectievelijk de Belgische en de Nigeriaanse nationaliteit hadden, vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en uitbuiting van de prostitutie van een jonge Nigeriaanse vrouw, alsook voor mensensmokkel ten aanzien van diezelfde jonge vrouw. In januari 2017 werd het slachtoffer, dat zich burgerlijke partij heeft gesteld, opgevangen door een Franse vereniging die gespecialiseerd is in de begeleiding van personen binnen de prostitutie.

In 2016 kreeg het slachtoffer in Benin City het aanbod om in Europa op zoek te gaan naar een beter leven. Dat gebeurde door de zus van de beklaagde, die mensen met een zwaar leven in Nigeria naar Europa probeerde te brengen. Nadat ze vanuit Niger de woestijn had doorkruist en in een kamp in Libië had verbleven, nam het slachtoffer een 'lappa-lappa'-boot met 150 migranten voor een oversteek naar Italië, waar een Italiaans schip hen redde. Nadat het slachtoffer twee weken in een vluchtelingenkamp had doorgebracht, pikte de mannelijke beklaagde haar op en namen ze het vliegtuig naar België. Ze moest 15.000 euro betalen om haar reiskosten te dekken en werd gedwongen om zich te prostitueren op straat, in hotels, bij klanten of in de auto. Tijdens een van die betaalde seksuele transacties werd zij verkracht. Het slachtoffer en haar familie werden meermaals bedreigd met represailles. Ze heeft verklaard dat zij haar opbrengsten ten belope van een totaal van 5.020 euro aan de vrouwelijke beklaagde had overhandigd. Ze woonde vier maanden bij het echtpaar in, samen met twee andere vrouwen van Afrikaanse origine en woonde vervolgens in een appartement dat de beklaagden huurden in Luik. Daarna verbleef zij bij vrienden tot ze uiteindelijk werd opgevangen door een gespecialiseerd centrum voor slachtoffers van mensenhandel.

Er gebeurde een huiszoeking in de woning van de beklaagden. Op basis van onderzoek van de telefoons van de beklaagden, waaruit bleek dat een smokkelaar in Italië was betaald na aankomst van het slachtoffer, stelde de rechter vast dat hun verklaringen niet geloofwaardig waren. De rechter was evenwel van oordeel dat er nog altijd twijfel bestond over de vraag of de beklaagden aanvankelijk van plan waren om zichzelf te verrijken ten koste van het slachtoffer of haar familie, aangezien uit de analyse van hun bankrekeningen niet bleek dat er grote sommen geld waren overgemaakt. De rechtbank herkwalficeerde de tenlastelegging mensensmokkel derhalve naar hulp bij illegaal verblijf, en oordeelde dat het echtpaar schuldig was aan het bewust helpen van het slachtoffer om België binnen te komen.

⁴³⁷ Corr. Luik, afdeling Luik, 2 november 2022, 19e k.: zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 97 en de website van Myria (rechtspraak).

Door tarieven op te leggen om zo haar schuld terug te betalen, via een telefonische opvolging, had de vrouwelijke beklaagde de prostitutie van het slachtoffer georganiseerd. De rechter veroordeelde de beklaagden voor uitbuiting van prostitutie, geherkwalificeerd in pooierschap naar aanleiding van de hervorming van het seksueel strafrecht,⁴³⁸ omdat ze het appartement aan haar hadden verhuurd zodat zij zichzelf kon blijven prostitueren, met als enige verzwarende omstandigheid het misbruik van haar kwetsbaarheid.⁴³⁹

De beklaagden werden eveneens veroordeeld voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting onder verzwarende omstandigheden. Uit de analyse van bepaalde sms-berichten bleek dat de vrouwelijke beklaagde – met de hulp van haar echtgenoot – de agenda, de afspraken en de prestaties van het slachtoffer controleerde om haar prostitutie uit te buiten. De rechtbank hield wel rekening met het feit dat de redelijke termijn was overschreden. Ze veroordeelde de beklaagden tot respectievelijk twee jaar en vier jaar gevangenisstraf, tot een boete van 8.000 euro (allebei gedeeltelijk met uitstel) en tot de betaling van een materiële en morele schadevergoeding van 7.500 euro aan de burgerlijke partij.

Het Openbaar Ministerie, ten overstaan van de twee beklaagden, de echtgenoot en de burgerlijke partij⁴⁴⁰ hebben beroep aangetekend. Het **hof van beroep van Luik** heeft in een **arrest van 22 november 2024**⁴⁴¹, net als de eerste rechter, geoordeeld dat de verklaringen van het slachtoffer nauwkeurig en coherent waren en werden bevestigd door het onderzoek. Het hof heeft eraan toegevoegd dat de evolutie van het levensverhaal van de burgerlijke partij niets afdoet aan de geloofwaardigheid van haar betoog. Dat kan immers worden verklaard door de moeilijkheden om zich alle details van een pijnlijke, lange en bijzonder gevaarlijke omzwerving te herinneren. Alsook door het feit dat de gesprekspartners haar woorden niet hebben begrepen.

In tegenstelling tot de eerste rechter heeft het hof de beklaagden veroordeeld voor mensensmokkel met de verzwarende omstandigheden van misbruik van iemands kwetsbaarheid en dwang. Het hof heeft rekening gehouden met het feit dat het slachtoffer naar Rijsel gegaan was, op aangeven van de vrouwelijke beklaagde en met behulp van haar echtgenoot, om een

asielaanvraag in te dienen in Frankrijk op basis van onjuiste verblijfsgegevens en een valse identiteit, zodat ze maandelijks 350 tot 380 euro steun van de Franse Staat kon ontvangen. Voorts oordeelde het hof dat het gebrek aan overschrijvingen naar hun bankrekeningen niet in strijd is met winstbejag in het kader van de toegang, het verblijf, de transit en de huisvesting van het slachtoffer op het grondgebied, vermits de winsten van de prostitutie moesten bestaan uit contant geld dat aan de vrouwelijke beklaagde werd overhandigd en vervolgens werd terugbetaald aan de mannelijke beklaagde. Het hof oordeelde dat hun hulp noch gratis, noch altruïstisch was. Ze haalden er een voordeel uit, zeker financieel voor de vrouwelijke beklaagde en op zijn minst seksueel voor de mannelijke beklaagde. Wat het mededaderschap van de echtgenoot betreft, heeft het hof de redenering overgenomen van het Hof van Cassatie, krachtens artikel 66 van het Strafwetboek, waarbij het volstaat dat de mededader weet dat hij door zijn positieve handelingen bijdraagt tot mensensmokkel met het oog op een vermogensvoordeel (financieel voordeel), zonder dat er moet worden aangetoond dat hijzelf een dergelijk voordeel heeft beoogd of gekregen. Voor het overige heeft het hof het vonnis bevestigd, zowel voor de overschrijding van de redelijke termijn en de sancties als voor de tenlasteleggingen mensenhandel en uitbuiting van prostitutie, geherkwalificeerd in pooierschap die bewezen blijven.

2.2.2. Latijns-Amerikaanse slachtoffers

Meerdere beslissingen in uiteenlopende Nederlandstalige en Franstalige arrondissementen betreffen slachtoffers van Latijns-Amerikaanse origine. Een van die beslissingen gaat over een minderjarig slachtoffer.

Latijns-Amerikaanse vrouwelijke slachtoffers en Marokkaans trans slachtoffer

De **correctionele rechtbank van Tongeren** sprak zich in een **vonnis van 4 januari 2024**⁴⁴² uit over een zaak rond mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en mensensmokkel, allebei met verzwarende omstandigheden. De slachtoffers kwamen vooral uit Latijns-Amerika.

⁴³⁸ Zie het nieuwe artikel 433^{quater}/1 van het Strafwetboek, ingevoegd bij wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht.

⁴³⁹ Na de hervorming van het seksueel strafrecht zijn de verzwarende omstandigheden van dwang, bedreiging en geweld waarin de vorige wetgeving voorzag en die van toepassing waren op de feiten in kwestie niet opgenomen in het nieuwe artikel dat pooierschap strafbaar stelt.

⁴⁴⁰ Het hoger beroep van die laatste werd onontvankelijk verklaard bij gebrek aan belang.

⁴⁴¹ Luik, 22 november 2023, 6e k.

⁴⁴² Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 4 januari 2024, k. 9K3R (beroep).

Twee beklaagden, een man met de Nederlandse nationaliteit (van Antilliaanse origine) en een vrouw met de Colombiaanse nationaliteit, werden vervolgd voor feiten van mensenhandel en mensensmokkel die dateerden van 2020-2021. Ze werden daarnaast vervolgd voor het organiseren van prostitutie en slagen en verwondingen.

In het kader van een ander onderzoek naar drugsfeiten werden er tijdens een huiszoeking in een pand in Limburg meerdere vrouwen aangetroffen, allen in onwettig verblijf en op een iemand na allemaal afkomstig uit Latijns-Amerika.

Het pand dat meerdere slaapkamers telde die bewoond werden door de meisjes grensde aan een bar. Sommige meisjes verklaarden dat zij de kamer huurden van de eerste beklaagde. Ze mochten hun inkomsten uit sekswerk houden. Andere meisjes verklaarden dat ze vijftig procent van hun inkomsten moesten afstaan aan de eerste beklaagde. Die zorgde voor de zoekertjes op de seksdatingsites. De tweede beklaagde zou hem daarbij hebben geholpen. Zij ontving als telefoniste ook een vergoeding van de meisjes. De beklaagde controleerde de meisjes via camerabewaking in het volledige pand.

Nog tijdens het onderzoek en een half jaar na de vrijlating van de eerste beklaagde, werd hij opnieuw in verband gebracht met feiten van seksuele uitbuiting. Ditmaal ten aanzien van een Marokkaans trans slachtoffer. Ze was in Spanje opgepikt door de eerste beklaagde en haar vriendin, en mocht tegen betaling mee naar België komen. Er werd haar beloofd dat zij zou mogen werken in de panden van de beklaagde. Ook twee Afrikaanse meisjes reisden mee naar België. Onderweg werd hun auto tegengehouden. Aangezien de Marokkaanse persoon geen papieren had, mocht zij niet verder reizen. De beklaagde gaf haar dan de opdracht om haar kleren uit te doen en via de rivier de grens over te steken. Ze werd aan de andere oever opgewacht door de beklaagde. Eenmaal ze in België aangekomen was, moest ze in een huis in Hasselt klanten ontvangen. Elke avond moest ze haar geld afgeven aan de beklaagde en er werd haar beloofd dat ze op het einde van de maand 50 procent van het geld zou krijgen. De papieren van het slachtoffer werden bijgehouden door de beklaagde. Het slachtoffer leed honger omdat zij geen geld had om eten te kopen. Toen het slachtoffer niet meer akkoord ging met de voorwaarden, bedreigde de beklaagde haar verbaal en viel hij haar uiteindelijk fysiek aan met een mes. Het slachtoffer moest naar het ziekenhuis voor verzorging en werd nadien opgevangen door Payoke en kreeg het slachtofferstatuut.

De beide dossiers werden samengevoegd. Voor de eerste feiten oordeelde de rechtbank dat de verklaringen van de meisjes gedetailleerd en coherent waren en konden worden geobjectiveerd door andere onderzoeksresultaten. Derhalve werden de feiten bewezen geacht. De beklaagde had daarnaast meermaals tegenstrijdige verklaringen afgelegd.

De rechtbank achtte de feiten in het tweede dossier ten aanzien van de eerste beklaagde eveneens bewezen. De verklaringen van het slachtoffer waren geloofwaardig en konden worden bevestigd door overige elementen uit het dossier. De beklaagde werd schuldig bevonden aan de tenlastelegging mensensmokkel met de verzwarende omstandigheid dat er misbruik was gemaakt van een kwetsbare situatie alsook aan mensenhandel met de verzwarende omstandigheden dat er geweld, dwang en bedreigingen waren gebruikt. De verzwarende omstandigheid van een arbeidsongeschiktheid van meer dan vier maanden werd niet bewezen geacht. Ook voor de andere tenlasteleggingen zoals uitbuiting van de prostitutie en slagen en verwondingen werd de beklaagde schuldig bevonden.

De tweede beklaagde kon volgens de rechtbank niet in verband worden gebracht met de feiten ten aanzien van het Marokkaanse slachtoffer. De rechtbank meende voorts dat er niet boven elke redelijke twijfel kon worden vastgesteld dat zij ook betrokken was bij de feiten ten aanzien van de meisjes uit Latijns-Amerika. Het stond niet vast dat zij de dame was die werd aangeduid door de slachtoffers als zijnde de helpster/telefoniste van de eerste beklaagde. De rechtbank sprak haar derhalve vrij.

De eerste beklaagde had geen blanco strafblad en werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar en tot een geldboete van 40.000 euro. Hij kreeg een beroepsverbod van tien jaar.

Twee slachtoffers stapten in het slachtofferstatuut, waarbij een van hen zich burgerlijke partij stelde. Hij kreeg een morele en materiële schadevergoeding van in totaal 9.080 euro (waarvan 7.500 euro morele schadevergoeding).

Seksuele uitbuiting en economische uitbuiting in de schoonmaaksector met slachtoffers uit Latijns-Amerika

De **correctionele rechtbank van Hasselt** sprak zich in een **vonnis van 1 december 2023**⁴⁴³ uit over een zaak rond mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en economische uitbuiting met meerdere slachtoffers uit Latijns-Amerika.

Twee beklaagden met de Nederlandse nationaliteit die een koppel vormden werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden ten aanzien van vier slachtoffers. Ze werden eveneens vervolgd voor pooierschap. Daarnaast werden de twee beklaagden en hun Belgische vennootschap vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting ten aanzien van een tiental slachtoffers in de periode 2021 en 2022. De slachtoffers waren afkomstig uit Latijns-Amerika (voornamelijk uit Venezuela) en Oekraïne.

De feiten vonden zowel in Nederland als in België plaats. De feiten in Nederland werden vervolgd voor de Nederlandse Justitie. Het Nederlandse strafdossier stak als stuk in het Belgische dossier.

Een van de slachtoffers kwam uit Venezuela en stelde zich burgerlijke partij. Zij verklaarde dat ze in Spanje verbleef met een tijdelijk wettig verblijf, waar ze als nagelverzorgster werkte, en naar Nederland en België reisde om hier in de prostitutie geld te verdienen voor haar familie in Venezuela. Twee keer had ze gewerkt in een appartement van de beklaagden in Limburg en twee keer in een huisje in een vakantiedorp. Ze betaalde wekelijks huur aan de beklaagden en moest de advertenties op een seksdatingwebsite betalen.

Uit het Nederlandse strafdossier bleek dat een ander slachtoffer uit Venezuela, een vriendin van het vorige slachtoffer, via Spanje naar België reisde. De schulden die zij had gemaakt voor haar reis moest ze afbetalen, aanvankelijk door poetswerk en nadien door sekswerk. Haar paspoort moest ze afgeven aan de beklaagden. Zij moest klanten ontvangen in een huisje in een vakantiepark bij de grens met België, dat gehuurd werd door de beklaagden, en later ook in een hotel. De klanten werden gelokt via advertenties op seksdatingwebsites. Er werd door de beklaagden een camera geplaatst om het slachtoffer te controleren. Het slachtoffer ontving het geld van haar klanten. Elke avond kwamen de beklaagden dat geld ophalen en brachten ze eten mee

voor het slachtoffer. Dat slachtoffer heeft van het verdiende geld niets mogen houden.

Wat de tenlastelegging mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting betreft, werden de beklaagden vrijgesproken ten aanzien van drie slachtoffers omdat er onvoldoende aangetoond was dat de beklaagden de controle hadden over de drie meisjes en hen gedwongen zouden hebben om hun inkomsten uit prostitutie af te staan. Ze werden wel veroordeeld voor de feiten ten aanzien van een slachtoffer.

Daarnaast werden de drie beklaagden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. De eerste twee beklaagden hadden met hun Belgische vennootschap een constructie opgezet waarbij hun vennootschap, de derde beklaagde, instond voor het personeel dat in onderaanneming werkte voor een ander poetsbedrijf. De derde beklaagde stond in voor de tewerkstellingsvergunning van het personeel, alsook voor de Limosa- en Dimona-voorschriften en de betalingen van de RSZ-bijdragen.

Tijdens een huiszoeking bij de beklaagden werden er achter het huis containers aangetroffen. Daar verbleven twee Oekraïense werknemers die een koppel vormden. Zij verklaarden dat ze voor de beklaagden werkten maar dat ze nooit correct en stevast laattijdig werden uitbetaald.

De twee slachtoffers uit Venezuela, die op een zolderkamer bij de beklaagden woonden, verklaarden dat ze helemaal niet werden uitbetaald en dat zij door te werken de schulden van hun reis en hun verblijfskosten bij de beklaagden afbetaalden. Ook hun identiteitsdocumenten waren afgenomen. Het gaat om dezelfde slachtoffers als hierboven, die ook tot sekswerk werden gedwongen.

De werknemers waren volledig afhankelijk – ook voor hun huisvesting – van hun uitbuiters, die gebruikmaakten van hun precarie situaties. De rechtbank achtte de tenlastelegging van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting bewezen. De vennootschap werd eveneens schuldig bevonden.

Wat de andere zes slachtoffers betreft, vond de rechtbank onvoldoende objectieve elementen. Ten aanzien van deze personen werden de beklaagden vrijgesproken.

⁴⁴³ Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 1 december 2023, k. 18A (beroep).

De beklaagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en tot een geldboete van 40.000 euro.

De burgerlijke partij kreeg een morele en materiële schadevergoeding van 500 euro.

Verhuur van kamers aan Nigeriaanse en Latijns-Amerikaanse meisjes, onder wie een minderjarige

Het **hof van beroep van Brussel** sprak zich in een **arrest van 29 maart 2023**⁴⁴⁴ uit over een dossier inzake mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting ten aanzien van twee Nigeriaanse slachtoffers, onder wie een minderjarig slachtoffer. De beklaagde, die de Belgische nationaliteit had, werd daarnaast vervolgd voor het verhuren van panden met het oog op de prostitutie van minderjarigen en meerdere meerderjarigen en het opwekken van prostitutie van minderjarigen. Het ging daarbij zowel om Nigeriaanse slachtoffers als om slachtoffers uit Zuid-Amerika. Hij werd in eerste aanleg veroordeeld voor de feiten.⁴⁴⁵

De beklaagde verhuurde panden aan vrouwen die er actief waren als sekswerkers in de periode 2016-2018 in de regio van Leuven. Uit het onderzoek bleek dat hij ook foto's van de meisjes maakte en advertenties op seksdatingwebsites plaatste. In ruil moesten de meisjes huur betalen en de helft van hun inkomsten uit sekswerk aan hem afstaan. Indien ze dat geld niet hadden, liet hij zich betalen met (extreme) seksuele diensten. Er was ook sprake van alcoholmisbruik en agressief gedrag naar de meisjes toe. Een keer zou hij een meisje hebben opgesloten in haar kamer.

Er waren meerdere slachtoffers, onder wie meisjes uit Latijns-Amerika. Die meisjes waren nog heel jong. In een geval was het slachtoffer zelfs minderjarig. Ook werden hem verschillende meisjes uit Nigeria aangeleverd door een Nigeriaanse 'madame' in Frankrijk die eerder in een van zijn panden had verbleven. Twee van de slachtoffers stelden zich burgerlijke partij in de zaak.

Het hof achtte de feiten bewezen en vond de straf van de eerste rechter niet streng genoeg. De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van veertig maanden en tot een geldboete van 8.000 euro, allebei met uitstel. Er werd een verbeurdverklaring uitgesproken op het geraamde vermogensvoordeel.

Een van de burgerlijke partijen kreeg een morele schadevergoeding van 4.805 euro. Het andere slachtoffer verscheen niet in de beroepsprocedure.

Onderverhuring van kamers aan meerdere Colombiaanse en Braziliaanse vrouwen

In een **vonnis van 17 april 2023** heeft de **correctionele rechtbank van Charleroi**⁴⁴⁶ zich uitgesproken over een dossier waarin een Belgische beklaagde werd vervolgd voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en pooierschap, onder verzwarende omstandigheden, ten aanzien van vier vrouwen, van wie er drie afkomstig waren uit Zuid-Amerika (Colombia en Brazilië), alsook van andere niet-geïdentificeerde slachtoffers. De feiten speelden zich af tussen augustus 2020 en augustus 2022.

Wat die twee tenlasteleggingen betreft, oordeelde de rechter dat de weerleggingen van de beklaagde niet geloofwaardig waren in het licht van zijn eigen verklaringen waarin hij toegaf twee kamers te verhuren aan sekswerkers tegen betaling van 250 euro huur per week terwijl hij 550 euro per maand betaalde voor zijn woning. De rechtbank had dat gezien als een bewijs dat hij perfect op de hoogte was van de kwetsbaarheid van de slachtoffers en van het winstbejag vermits hij een abnormaal profijt realiseerde door misbruik te maken van hun kwetsbaarheid.

De rechtbank heeft rekening gehouden met het feit dat de nieuwe seksuele strafwet in werking trad op 21 maart 2022, dus gedeeltelijk na de ten laste gelegde feiten. Ze heeft de beklaagde veroordeeld voor mensenhandel, pooierschap en voor de verkrachting van een van de slachtoffers. De rechter heeft hem evenwel vrijgesproken voor die tenlastelegging ten aanzien van een ander slachtoffer omdat hij de verklaringen van die laatste niet geloofwaardig vond op basis van de uitlezing van haar telefoon en die van de beklaagde, alsook op basis van het verhoor van een van hen.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar, gedeeltelijk met uitstel, en tot een boete van 32.000 euro, volledig met uitstel. Er werd eveneens een ontzetting uit de rechten uitgesproken. De verbeurdverklaring van de telefoon en de simkaart die gebruikt werden om de feiten te plegen alsook van een som van 52.000 euro die overeenstemt met het vermogensvoordeel van het pooierschap werd uitgesproken.

444 Brussel Nederlandstalig, 29 maart 2023, k. 13.

445 Corr. Leuven, 22 december 2020, k. 17 (onuitgegeven, beroep).

446 Corr. Charleroi, 17 april 2023, 6e k. (definitief).

‘Loverboy’-methode

De **correctionele rechtbank van Luik** heeft op **22 november 2023**⁴⁴⁷ een **vonnis** gevelde waarin ze een Belgische beklaagde heeft veroordeeld voor mensenhandel onder verzwarende omstandigheden⁴⁴⁸ ten aanzien van een Venezolaans slachtoffer (burgerlijke partij) en voor de organisatie van de prostitutie van die laatste en zes andere vrouwen. Ze waren allemaal van Zuid-Amerikaanse origine (van Venezuela, Brazilië en Colombia). De feiten werden gepleegd in Luik en samenhangend in Brussel tussen 2018 en 2020.

Het onderzoek werd opgestart in januari 2020 na een melding bij de politie door de echtgenote van een advocaat van wie het kantoor zich binnen het gebouw bevond waarin de feiten van prostitutie werden gemeld. Na een huiszoeking bij heterdaad in juni in het appartement werden een dame die naar het appartement ging en drie andere dames in het appartement, van wie er één een klant had, geïdentificeerd aan de hand van hun paspoort. Er werd materiaal aangetroffen dat bestemd was voor prostitutie. Dankzij hun verhoor werden andere vrouwen geïdentificeerd die bij de prostitutieactiviteiten betrokken waren en die eveneens achtereenvolgens in het appartement waren ondergebracht.

De huurovereenkomst was afgesloten tussen de eigenaar en een van de slachtoffers die zich had voorgedaan als werknemster van een ngo en vergezeld werd door de beklaagde die vertaalde. Die laatste had de huurwaarborg betaald en was de contactpersoon voor de eigenaar. Uit de verklaringen van de verschillende slachtoffers bleek dat zij huur moesten betalen aan die werknemster en vervolgens aan de beklaagde die extreem hoge prijzen vroeg. Hij vroeg elk meisje gemiddeld 250 euro per week, terwijl de huur voor de eigenaar gemiddeld 690 euro per maand bedroeg. Hij kon worden geïdentificeerd op basis van zijn telefoonnummer dat de slachtoffers hadden meegedeeld.

De burgerlijke partij verklaarde dat de beklaagde in 2016 met haar contact had opgenomen op een seksdatingsite en dat ze twee jaar lang met hem had gecommuniceerd. Hij zou haar geld hebben beloofd voor haarzelf en haar familie, een huwelijk en kinderen, alsook de mogelijkheid om haar tienjarige zoon naar België over te laten komen. Hij zou haar schoonmaakwerk in zijn restaurant in Luik hebben voorgesteld, maar ook gesproken hebben over sekswerk, zij het voor amper twee maanden. Onder zijn invloed heeft ze Vargas in Venezuela te voet verlaten in februari 2018 om naar de grens met Colombia te trekken.

Vervolgens is ze van Cúcuta naar Bogotá gegaan om daar een eerste vliegtuig richting Madrid te nemen en een tweede naar de luchthaven van Brussel waar de beklaagde haar opwachtte. Die laatste zou vervolgens de terugbetaling van de vliegpreis ten belope van 1.300 euro hebben geëist. Zij verklaarde dat ze zich zeven dagen op zeven moest prostitueren, met acht à tien klanten per dag, van 8 tot 21 of 23 uur. De helft van de winst moest aan de beklaagde worden betaald, naast de huur en de lasten.

De bankrekening en de telefoon van de beklaagde werden geanalyseerd. Uit het onderzoek bleek dat de beklaagde op dezelfde manier zou hebben gehandeld als ‘vriendje’ van andere slachtoffers die hij liet overkomen uit Zuid-Amerika. Hij legde hun de tarieven, de klanten, het ritme, de prostitutieplaats, het gedrag, alsook sommige soorten seksuele diensten, met name van het type ‘slavin’, op en eiste een bepaalde rentabiliteit. De jonge vrouwen werden vervangen zodra zij ziek werden. De rechtbank wijst op een zeker professionalisme bij de plaatsing van de slachtoffers, zelfs bij de directe werving van sommigen en het bestaan van een abnormaal economisch voordeel gezien de buitensporige prijzen die werden gevraagd. Dankzij die prostitutie-activiteiten genoot hij een hogere levensstandaard dan met zijn uitkering van het ziekenfonds.

De rechtbank heeft aangestipt dat de feiten gedeeltelijk voor de inwerkingtreding van de nieuwe seksuele strafwet van 21 maart 2022 werden gepleegd en heeft het principe van de toepassing van de strafwet in de tijd toegepast. Hoewel de bepaling over het vastgoedsouteneurschap geschrapt werd, heeft de rechtbank geoordeeld dat het nog altijd strafbaar wordt gesteld door de nieuwe bepaling over het pooierschap, omdat de terbeschikkingstelling of verhuur van een goed een handeling vormt die prostitutie faciliteert. Het heeft weinig belang of de betrokken persoon al dan niet eigenaar is van de verhuurde kamers.

De rechtbank heeft de beklaagde schuldig bevonden aan mensenhandel ten aanzien van de burgerlijke partij, omdat hij zijn charmes gebruikt had om haar te werven en omdat hij haar had vervoerd, overgebracht, gehuisvest en opgevangen. Hij had “de controle over haar genomen”. De rechtbank heeft voor de beide tenlasteleggingen de verzwarende omstandigheid van misbruik van kwetsbaarheid weerhouden gezien de administratieve, financiële en sociale situatie van de slachtoffers. De rechtbank heeft ook herhaald dat het ontbreken van een andere echte en aanvaardbare keuze

447 Corr. Luik, 22 november 2023, 19e k. (beroep).

448 De verzwarende omstandigheden van misbruik van kwetsbaarheid, listige kunstgrepen en gewoonte werden weerhouden.

dan zich te laten misbruiken, zoals bepaald in artikel 433septies, 2° van het Strafwetboek, geen volwaardig bestanddeel is van de verzwarende omstandigheid misbruik van de kwetsbaarheid. Daarmee wijst ze er opnieuw op dat de kwetsbare situatie van het slachtoffer noodzakelijkerwijs tot het ontbreken van een dergelijke keuze leidt. Haar instemming is daarbij irrelevant.

De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar en tot een boete van 56.000 euro, allebei gedeeltelijk met uitstel. Een verbeurdverklaring werd uitgesproken van een overeenstemmend bedrag van 113.370 euro, dat het equivalent is van de illegale activa die voortvloeien uit de prostitutie.⁴⁴⁹ Daarvan werd 51.000 euro aan de burgerlijke partij toegekend als materiële schadevergoeding. In afwachting van een deskundigenonderzoek op tegenspraak om de morele schade te evalueren, werd de beklaagde veroordeeld tot de betaling van een provisionele som van 4.000 euro.

2.2.3. 'Loverboy'-methode bij Roemeense slachtoffers

Dit jaar ontving Myria opnieuw meerdere beslissingen waarbij er sprake was van de 'loverboy'-methode. Twee dossiers hebben betrekking op jonge Roemeense slachtoffers die meerderjarig waren op het moment van de feiten. Het gaat om Nederlandstalige en Franstalige dossiers van Brugge en Brussel.

Uitbuiting van Roemeense meisjes in hotelkamers onder meer via de 'loverboy'-methode

De **correctionele rechtbank van Brugge** sprak zich in een **vonnis van 10 mei 2023**⁴⁵⁰ uit over een dossier van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden en pooierschap ten aanzien van meerdere jonge Roemeense slachtoffers.

Drie beklaagden – twee mannen en een vrouw die allemaal de Roemeense nationaliteit hadden – werden vervolgd. De beklaagden waren neven of neef en nicht van elkaar.

De zaak kwam aan het licht nadat de Belgische politie informatie had verkregen van de Roemeense politie over de verdwijning van een meisje dat vanuit Roemenië naar een hotel in Brugge was vervoerd om daar gedwongen in de prostitutie te werken. Het meisje kon vluchten en legde verklaringen af bij haar terugkeer in Roemenië.

Zij verklaarde dat nog andere meisjes zich in dezelfde situatie bevonden.

Via advertenties op een seksdatingwebsite kon de politie een ander meisje opsporen. Zij verklaarde dat ze met een smoes door de eerste beklaagde was meegelokt naar België. Zij was verliefd op hem en hij beloofde haar dat ze zou kunnen werken als schoonmaakster in België. Zodra zij aangekomen was, werd ze opgesloten in een hotelkamer en moest ze zich gedwongen prostitueren. Ze moest werken van 6 uur 's ochtts tot na middernacht, had vijftientig tot dertig klanten per dag en mocht geen beschermingsmiddelen gebruiken, waardoor zij besmet raakte met meerdere soa's. Ze werd opgesloten in haar hotelkamer en haar identiteitsdocumenten werden afgenomen. Ze had in die periode 7.000 à 8.000 euro per week verdiend, die zij integraal moest afgeven. Het geld werd door de derde beklaagde wekelijks naar Roemenië gebracht. Ze werd geslagen en bedreigd, vooral door de eerste beklaagde. Hij had haar zelfs geslagen met een broeksriem. Zij kon ontsnappen door de hulp van een klant. Na haar eerste politieverhoor hadden de beklaagden haar familie ingelicht over het sekswerk in België, waardoor die familie niets meer met haar te maken wou hebben.

Er kon nog een ander slachtoffer worden geïdentificeerd dat al aan de beklaagden was kunnen ontsnappen. Ze was ook door een smoes van de tweede beklaagde over werk als schoonmaakster naar België gekomen. Zij was aanvankelijk bevriend met haar uitbuiters dus zij werd iets beter behandeld dan de andere slachtoffers. Ze bevestigde dat er tegen de andere meisjes geweld werd gebruikt en dat hun identiteitskaarten werden afgenomen. Er werden advertenties van haar online geplaatst en ze ontving de klanten in het hotel. De afspraak was dat zij de helft van de inkomsten mocht houden maar dat de uitbuiters haar deel zouden bijhouden en het haar zouden geven zodra ze terugkeerde naar Roemenië. Zij zou 8.000 à 9.000 euro per week verdiend hebben. Ze moest onveilige seks hebben om meer klanten te lokken. Uiteindelijk kon ze ontsnappen.

De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden bewezen. Er werd misbruik gemaakt van de kwetsbare positie van de slachtoffers. Het waren meisjes die in een financieel precarie situatie leefden in Roemenië. De seksuele uitbuiting was georganiseerd in het kader van een in de tijd durende vereniging en het ging om een gewoonte.

⁴⁴⁹ De rechtbank baseert zich op een berekening, die in het vonnis werd uiteengezet, waarbij de inkomsten die de beklaagde via de opgelegde huurprijs int worden opgesplitst per slachtoffer. Het bedrag van 250 euro per week werd genomen, alsook het gebruik van het appartement door drie meisjes. Vervolgens heeft de rechtbank het bedrag afgetrokken van de reële huurprijs die de beklaagde aan de eigenaar heeft betaald.

⁴⁵⁰ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 10 mei 2023, k. B17 (beroep).

Er werd gebruikgemaakt van listen en dwaling om de meisjes naar België te lokken en er was sprake van fysiek geweld ten aanzien van minstens een meisje. Bovendien moesten de meisjes onveilige seksuele contacten hebben. De beklaagden werden daarnaast veroordeeld voor de uitbuiting van prostitutie.

De derde beklaagde werd vrijgesproken van de feiten van mensenhandel. Hij ging wel het geld ophalen en was op de hoogte van de prostitutieactiviteiten maar er kon niet met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat hij instond voor de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting of de opvang van de meisjes, noch dat hij controle over hen had. Hij werd wel veroordeeld als mededader voor de uitbuiting van de prostitutie van een meisje.

De beklaagden werden veroordeeld tot respectievelijk een effectieve gevangenisstraf van zes jaar, van vijftig maanden (voor een deel met uitstel) en van acht maanden volledig met uitstel en tot geldboetes van 16.000 euro en 4.000 euro. Er werden verbeurdverklaringen uitgesproken tussen 5.000 en 30.000 euro.

Payoke en een slachtoffer stelden zich burgerlijke partij. Payoke kreeg een materiële schadevergoeding van 5.500 euro. Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 80.000 euro, 1.000 euro voor de medische kosten om de opgelopen geslachtsziektes te behandelen, 150 euro administratiekosten en een morele schadevergoeding van 6.000 euro.

‘Loverboy’-methode door een Roemeense familieclan

De **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** heeft in een **vonnis van 26 mei 2023**⁴⁵¹ een Roemeense jongeman veroordeeld voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting, alsook voor pooierschap⁴⁵² ten aanzien van twee jonge vrouwen, van wie er een zich burgerlijke partij heeft gesteld. De feiten hebben zich voorgedaan tussen december 2017 en januari 2022 in Schaarbeek, alsook in Nice wat het tweede slachtoffer betreft. De beklaagde heeft samengewoond met de burgerlijke partij en vervolgens met het tweede slachtoffer.

Het dossier werd opgestart toen de burgerlijke partij, een Roemeense jonge vrouw, bij de politiediensten een klacht tegen de beklaagde had neergelegd. Zij verklaarde dat ze hem in Roemenië had ontmoet toen

ze zeventien jaar was, aan de school en in het restaurant waar ze werkte. Zij woonde alleen en had een slechte verstandhouding met haar ouders. De beklaagde had via beloftes een vertrouwensrelatie opgebouwd en haar komst naar België geregeld toen ze net meerderjarig was, door haar vliegtuigtickets te betalen. Drie dagen na hun aankomst zou de beklaagde hebben gesproken over een website voor erotische massages en haar vervolgens hebben meegenomen om zich te prostitueren in vitrines in de Aarschotstraat, na geweld en doodsb bedreigingen tegen haar of haar familie. Volgens het onderzoek heeft de beklaagde zich op dezelfde manier gedragen tegenover het tweede slachtoffer.

De prostitutie van de slachtoffers werd voorbereid, aangemoedigd en georganiseerd met behulp van gezinsleden in de ruime zin van de beklaagde (met name zijn moeder, zijn oom en zijn tantes), zowel voor het reserveren van de plaatsen in vitrines, de verplaatsingen als voor de kledij, de werkregels, de tarieven of nog voor de instructies rond de antwoorden aan de politie. De slachtoffers werden via telefoons gecontroleerd. De burgerlijke partij verklaarde dat de familie haar bijna twee jaar had gehuisvest en dat zij zich zes dagen per week moest prostitueren, zonder bescherming, met een gemiddeld dagelijks inkomen van 900 à 1.000 euro. Vermits de winst grotendeels aan de beklaagde overhandigd werd, blijkt uit het onderzoek dat de prostitutie zijn enige bron van inkomsten was, wat de geldovermakingen tussen die laatste en verschillende familieleden (vooral zijn grootmoeder in Roemenië) verklaart.

De twee slachtoffers waren al gekend bij de politiediensten door controles in de bars in de Aarschotstraat, net als de tante en de schoonzus van de beklaagde. Open bronnen en meer bepaald Facebookprofielen werden onderzocht. Op basis van een telefonieonderzoek met retro-zollers werden de contacten tussen de clanleden en tussen die laatsten en de slachtoffers bevestigd. Er werden onderzoekshandelingen verricht in Roemenië waarbij sommige familieleden werden verhoord en er bewarend beslag werd gelegd op goederen.

De rechtbank heeft de ontkenningen van de beklaagde verworpen, die beweerde dat het slachtoffer had ingestemd met de prostitutie zonder enige dwang of bedreigingen tegen haar, en herinnerde eraan dat instemming de tenlasteleggingen mensenhandel en pooierschap niet in de weg staat. Die elementen (dwang

⁴⁵¹ Corr. Brussel Franstalig, 26 mei 2023, 47e k. (beroep).

⁴⁵² Zie het nieuwe artikel 433^{quater}/1 van het Strafwetboek, ingevoegd bij wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht.

en bedreigingen) zijn verzwarende omstandigheden die in deze zaak niet werden weerhouden. De tenlastelegging gewoonte werd wel weerhouden omdat de situatie werd herhaald met het tweede slachtoffer en voortduurde. De rechtbank heeft ook rekening gehouden met het principe van de toepassing van de strafwet in de tijd, wat de inwerkingtreding van de seksuele strafwet op 21 maart 2022 betreft.

De beklaagde werd veroordeeld voor mensenhandel en pooierschap en kreeg een gevangenisstraf van veertig maanden, gedeeltelijk met uitstel, en een boete van 16.000 euro. Er werd een schadevergoeding van 25.000 euro en 5.000 voor de materiële en morele schade van de burgerlijke partij uitgesproken. De rechter heeft het verzoek tot contactverbod met haar en haar dochter evenwel verworpen omdat de bepaling van het Strafwetboek hieromtrent toepasselijk is op andere soorten misdrijven en het slachtoffer niet minderjarig was toen de feiten werden gepleegd. De rechtbank heeft ook de teruggave bevolen van een huis en meerdere terreinen, voertuigen en sommen aan drie familieleden van de beklaagde, die vrijwillig tussenkomende partijen op het proces waren.

2.3. Economische uitbuiting

2.3.1. Bouw

Myria heeft kennisgenomen van meerdere beslissingen in de bouwsector. Het gaat om zaken die in diverse arrondissementen werden beoordeeld, overwegend aan Nederlandstalige kant. Opvallend is dat er in meerdere daarvan gebruik werd gemaakt van valse detacheringen, alsook van ketens van onderaannemingen.

Keten van onderaannemers en valse detacheringen met een grote groep Roemeense en Poolse slachtoffers

De **correctionele rechtbank van Brugge** boog zich in een **vonnis van 23 juni 2023**⁴⁵³ over een omvangrijke zaak van valse detacheringen en schijnzelfstandigheid in de bouwsector.

Negen beklaagden – met de Belgische, de Roemeense en de Poolse nationaliteit – werden onder meer vervolgd voor mensenhandel, huisjesmelkerij, leiderschap en deel uitmaken van een criminele organisatie en meerdere inbreuken op het sociaal strafrecht. Daaronder waren

er twee vennootschappen, de derde en de vierde beklaagde. De derde beklaagde was een bouwfirma, de vierde beklaagde een vastgoedbedrijf. De vijfde beklaagde was intussen overleden. Er was sprake van feiten van mensenhandel ten aanzien van 117 slachtoffers.

De zaak kwam voor het eerst aan het licht in 2013 na een melding van overlast in een zogezegd leegstaand pand waar meerdere Roemeense mannen werden aangetroffen. Dat trok de aandacht van de autoriteiten, waarna er observaties plaatsvonden door de politie. Men stelde vast dat er een grote groep mannen verbleef die dagelijks vroeg in de ochtend werden opgepikt en naar werven werden vervoerd. Meerdere firma's konden in verband worden gebracht met deze activiteiten.

Een onderzoek volgde, vanaf 2016 ook een gerechtelijk onderzoek. In het kader van dat onderzoek werd er overgegaan tot af luistermaatregelen, observaties op verschillende locaties, huiszoekingen en uiteindelijk arrestaties. Er werd eveneens een rechtshulpverzoek gedaan aan de Roemeense gerechtelijke autoriteiten.

De twee vennootschappen die werden vervolgd werden aanvankelijk allebei uitgebaat door de eerste beklaagde. Nadien werden de tweede beklaagde en de achtste beklaagde, de vriendin van de hoofdbeklaagde, aangesteld als zaakvoerder van respectievelijk de vierde en de derde beklaagde. Onder meer omdat de eerste beklaagde in een andere zaak was veroordeeld tot een verbod om de functie van zaakvoerder of bestuurder van een vennootschap uit te oefenen.

Uit het onderzoek bleek dat vier Belgische bouwondernemingen exclusief in onderaanneming werkten voor de derde beklaagde. Die derde beklaagde had geen enkele werknemer in dienst, werkte louter met onderaannemers en stond zelf in voor de coördinatie van de bouwwerken. Aan elk van deze bouwbedrijven werden er vier of vijf Roemenen gekoppeld als meewerkende vennoten. Dat was een dekmantel om de administratieve beslommingen van de detachering te omzeilen. Bovendien konden deze vennoten de klok rond en zeven dagen per week werken, zonder beperkingen. De zevende beklaagde had tijdens het onderzoek verklaard dat hij de eerste beklaagde had geholpen met het opzetten van deze constructie met de vier bouwbedrijven. Die vier bouwondernemingen hadden ook vennoten met een adres in het Verenigd Koninkrijk. Op dat adres was een onderneming gevestigd die gespecialiseerd was in het online oprichten van offshorebedrijven, waarvan vier Roemenen de vertegenwoordigers waren. Een van

⁴⁵³ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 23 juni 2023, k. B17 (beroep).

hen, de zesde beklaagde, was de vader van de tweede beklaagde. De zevende beklaagde was de zaakvoerder van deze onderneming.

Op een gegeven moment werden de vier Belgische ondernemingen overgenomen door een Roemeense bedrijf. Daartoe werd er een slapende vennootschap opgekocht waarin de vier andere vennootschappen en alle arbeiders/vennoten werden ondergebracht. Dat Roemeense bedrijf voerde werken uit in onderaanneming voor de hoofdbeklaagde. Het had evenwel geen enkele opdrachtgever in Roemenië en was dus in werkelijkheid een "postbusvennootschap".

Uit het onderzoek bleek dat de eerste beklaagde de werkelijke baas was. Hij had de leiding, controleerde alles en gaf de instructies. Hij was geen zaakvoerder meer van de derde beklaagde maar uit het onderzoek bleek wel dat hij de hoofdaandeelhouder bleef en een volmacht had over de rekeningen.

De werknemers die actief waren voor de Roemeense firma werkten zes dagen per week, veertien uur per dag met een half uur middagpauze. Daarvoor kregen ze 1.400 euro per maand, wat neerkomt op 4 euro per uur. Uit onderzoek bleek dat alle bij de detachering voorgelegde A1-formulieren vals waren. De Roemeense firma en de derde beklaagde maakten winst door de bijzonder lage lonen en door het niet-betalen van de sociale bijdragen in België en in Roemenië.

Daarnaast waren er een twintigtal (schijn)zelfstandigen die rechtstreeks werkten voor de derde beklaagde.

De werknemers verbleven in woningen waarvan de hoofdbeklaagde eigenaar was via een vennootschap, de vierde beklaagde. De huur werd betaald aan de vierde beklaagde.

De rechtbank meende dat er een duidelijke gezags-verhouding bestond tussen de tweede beklaagde en de derde beklaagde. De tweede beklaagde moest eigenlijk worden beschouwd als een werknemer van de derde beklaagde.

De rechtbank oordeelde dat er bij 113 werkrachten kon worden aangetoond dat zij effectief gewerkt hadden binnen deze constructie.

De rechtbank stelde dat er alleen sprake is van het misdrijf mensenhandel als het wordt aangetoond dat de dader de bedoeling heeft om personen economisch uit te buiten. Het misdrijf vereist een bijzonder opzet; het feit dat er alleen sprake is van arbeid in mensonwaardige

omstandigheden volstaat niet. Het feit dat er sprake is van inbreuken op de sociale wetgeving is evenmin voldoende om te gewagen van arbeid in strijd met de menselijke waardigheid. Bovendien kan dat misdrijf niet los worden gezien van artikel 23 van de Grondwet dat bepaalt dat iedereen het recht heeft om een menswaardig leven te leiden. Het houdt in dat arbeid waardig moet zijn en arbeid is waardig als die gebeurt in omstandigheden van vrijheid, billijkheid en veiligheid.

Volgens de rechtbank was de eerste beklaagde wel degelijk schuldig aan mensenhandel ten aanzien van 113 werkrachten. Hij had de centrale, leidende rol bij het opzetten van de constructies van valse detacheringen en schijnzelfstandigheid die de economische uitbuiting van de arbeiders mogelijk maakten en zelfs tot doel hadden. De arbeiders werkten lange dagen, zes dagen per week en ontvingen een laag loon dat op hun rekening in Roemenië werd gestort. Ze kregen geen vakantiegeld of eindejaarspremie; onkosten werden niet vergoed. Op ziektedagen werden ze evenmin vergoed. Er was geen schriftelijke arbeidsovereenkomst en de arbeiders bleven in het ongewisse over hun loon. Ze genoten geen enkele sociale bescherming. De economische uitbuiting vormde het centrale verdienmodel in de hele constructie van valse detacheringen en schijnzelfstandigheid. Ook de verzwarende omstandigheden achtte de rechtbank bewezen.

De andere beklaagden werden eveneens veroordeeld voor mensenhandel. De negende beklaagde, een projectontwikkelaar voor wie de derde beklaagde werken uitvoerde als onderaannemer, werd vrijgesproken voor alle tenlasteleggingen omdat er niet met zekerheid kon worden gesteld dat hij op de hoogte was van de uitbuiting.

De beklaagden werden daarnaast veroordeeld voor de overige tenlasteleggingen, waaronder huisjesmelkerij en leider of lid zijn van een criminele organisatie. Voor witwassen van illegale vermogensvoordelen werd de hoofdbeklaagde vrijgesproken.

De rechtbank stelde wel dat de redelijke termijn was overschreden en hield daarmee rekening bij de straftoemeting.

De twee hoofdbeklaagden werden veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van achttien maanden en tot een effectieve geldboete van 180.000 euro. De anderen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf maanden en tot geldboetes tussen 3.000 euro en 33.900 euro. Ten aanzien van de achtste beklaagde werd er een loutere schuldverklaring uitgesproken.

De vennootschappen kregen geldboetes tussen 102.000 euro en 678.000 euro.

Zes slachtoffers en de Vlaamse Wooninspectie stelden zich burgerlijke partij. Zij kregen morele schadevergoedingen van 250 euro en materiële schadevergoedingen tussen 8.000 euro en 40.000 euro.

Fictieve constructie van detacheringen via een Bulgaarse onderneming

De **correctionele rechtbank van Dendermonde** sprak zich in een **vonnis van 17 november 2023**⁴⁵⁴ uit over een dossier rond mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de bouwsector met twaalf slachtoffers. Twee beklaagden, die de Belgische nationaliteit hadden maar van Turkse origine waren, en een Belgische vennootschap werden vervolgd.

Zij werden eveneens vervolgd voor inbreuken op het sociaal strafrecht, zoals de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen zonder verblijfsvergunning en oplichting in het sociaal strafrecht (via valse detachering).

De zaak kwam aan het licht toen twee personen werden ondervraagd na een winkeldiefstal. Zij bleken in verdachte omstandigheden te werken voor de beklaagden. Naar aanleiding van hun verklaringen begonnen de politiediensten de situatie te onderzoeken. Er waren observaties van de werven van de beklaagden en de woningen waar buitenlandse werknemers werden tewerkgesteld.

De beklaagden stelden meerdere buitenlandse werknemers tewerk uit onder meer Roemenië, Bulgarije, Pakistan en Oekraïne.

Ze maakten daarbij gebruik van een fictieve constructie van detacheringen via een Bulgaarse onderneming die geen activiteiten had in Bulgarije. Uit het strafdossier bleek dat de Belgische vennootschap de werkelijke werkgever was. De werknemers kregen ongeveer 100 euro per week voor lange werkdagen van 5u30 tot 16u. Er was geen duidelijkheid over hun loon noch over de huur. De werknemers kregen uiteindelijk minder loon dan beloofd was. Hun woonomstandigheden waren erbarmelijk. Het feit dat de werknemers aanvankelijk tevreden waren over hun tewerkstelling doet er volgens de rechtbank niet toe.

Voor de rechtbank waren alle tenlasteleggingen bewezen. De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van zes maanden en tot geldboetes van 96.000 euro, allebei voor een deel met uitstel.

Een slachtoffer met de Bulgaarse nationaliteit had zich burgerlijke partij gesteld. Hij kreeg een schadevergoeding van 5.133,17 euro (waarvan 700 euro morele schadevergoeding).

Uitbuiting van Egyptische werkrachten via onderaanneming en fictieve detacheringen

In dit dossier rond Egyptische werkrachten, dat behandeld werd door de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** op **21 juni 2023**,⁴⁵⁵ waren de vervolgingen gebaseerd op mensensmokkel en niet op mensenhandel. Een Belgische beklaagde werd vervolgd voor meerdere inbreuken op het sociaal strafrecht ten aanzien van een groep Egyptische werkrachten zonder verblijfstitel en voor mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden ten aanzien van vijf van hen, in het kader van werven in Haacht en Hove. Een Belgische vakbond had zich burgerlijke partij gesteld. De vervolgingen tegen de broer en de vader van de beklaagde, die eveneens beklaagden waren op het proces, werden niet-ontvankelijk verklaard omdat hun recht op verdediging werd aangetast.⁴⁵⁶ De drie beklaagden, die de Belgische nationaliteit hadden, waren actief in meerdere vennootschappen binnen de bouw- en schoonmaaksector. De hoofdbeklaagde was zaakvoerder, enige vennoot, van de bouw- en slooponderneming. Zijn vader en zijn broer waren ook actief in de onderneming.

De onderneming voerde de ruwbouw uit op werven en besteedde werk in onderaanneming uit aan andere vennootschappen, met name aan een Italiaanse vennootschap die op de bouwplaats in Hove belast was met metselwerk en de verlijming van spaanplaten. Die liet de beklaagde toe om een beroep te doen op de fictieve en valse detachering van de Egyptische werkrachten. De Italiaanse vennootschap – die geen enkele activiteit had in Italië – werkte uitsluitend op de twee werven in België en meerdere werknemers die ze in dienst had dachten dat ze voor de beklaagde werkten in het kader van zijn bouwbedrijf. Er was sprake van een keten van onderaanneming, waarbij de opdracht van de beklaagde zelf in onderaanneming was gegeven door de hoofdaannemer.

454 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 17 november 2023, k. 13 (beroep).

455 Corr. Brussel Franstalig, 21 juni 2023, 69e k. (definitief).

456 De rechtbank heeft zich met name gebaseerd op het feit dat de twee beklaagden nooit werden opgeroepen voorafgaand aan de hoorzittingen vier jaar na de feiten. Zij wisten al die tijd niet dat ze als verdachten werden beschouwd en hebben geen documenten kunnen bewaren die nuttig waren voor hun verdediging. Ze hebben voor de vervolgingen niet kunnen overleggen met hun advocaat en hebben geen bijkomende onderzoekshandelingen kunnen vragen.

Het onderzoek werd opgestart op 5 oktober 2018 naar aanleiding van een sociaal conflict op de werf in Hove. De lokale politie werd ingelicht over de aanwezigheid van arbeiders in een 35 meter hoge kraan. Ze weigerden de kraan te verlaten uit protest omdat hun loon al meerdere maanden niet werd betaald en omdat de arbeids- en huisvestingsomstandigheden slecht waren. De werknemers verklaarden dat zij zelf naar België gekomen waren en via kennissen in contact gekomen waren met de vennootschap van de beklaagde. Ze werkten op meerdere werven en verdienden maximaal 50 euro per week, minder wanneer er voeding voor hen werd gekocht. Enkele dagen voor hun protestactie zouden ze met wapens zijn bedreigd. De politie kon ter plaatse de aanwezigheid van zeven personen vaststellen. De beklaagde was op de kraan geklommen om met de werknemers te praten. Daarop volgde een gevecht met een hamer en werd de broer van de beklaagde administratief aangehouden. Meerdere werknemers hebben het gedrag van de onderneming aangeklaagd bij de ambassade van Egypte. Sommigen van hen hebben ook contact opgenomen met de vakbondsafgevaardigde van de burgerlijke partij in Antwerpen. Een mandataris van de vakbond kwam ter plaatse en sprak met de werfleider (de hoofdaannemer) en de aanwezige werkkrachten. Na onderhandelingen werd er een voorlopig akkoord bereikt en vijf dagen later sloten de hoofdaannemer en de Italiaanse vennootschap een akkoord met het oog op de betaling van 55.000 euro op de derdenrekening van de raadsman van de vakbond, om de betaling van elke werknemer te garanderen. De vakbond nam ook contact op met de gemeente Lint om een woning voor hen te vinden via het Rode Kruis. De vennootschap van de beklaagde werd vervolgens failliet verklaard.

Er werden meerdere onderzoekshandelingen naar de bankrekeningen en het vermogen verricht. TSW, RSZ en CFI dienden in het kader van deze zaak onderzoeksverslagen in. Er werden inlichtingen opgevraagd bij de Italiaanse arbeidsinspectie en de Italiaanse instelling voor sociale zekerheid. Zowel de werkkrachten als de partijen bij het proces werden gehoord. De beklaagde was al eerder veroordeeld voor inbreuken op het sociaal strafrecht, met name voor het gebruik van meerdere vennootschappen als reservoir van werkkrachten, die frauduleus werden voorgesteld als onderaannemers zonder echte handelsactiviteit om sociale bijdragen te ontduiken.

De rechtbank veroordeelde de beklaagde voor mensensmokkel. De beklaagde heeft die tenlastelegging

betwist bij het zien van de onderzoekselementen. De rechtbank hield rekening met het feit dat de beklaagde de werkkrachten ondergebracht had in een gebouw in slechte staat in Zaventem dat hij huurde. Hij bracht er 20 of 25 personen onder in slechte leefomstandigheden om hen te laten werken op de werven waar zijn vennootschap actief was. De rechtbank was van mening dat het winsttoegmerk kon worden afgeleid uit de tewerkstelling van die werknemers zonder naleving van de loonschalen of de sociale en fiscale lasten op de arbeid in loondienst. Volgens de rechtbank kan de beklaagde worden beschouwd als een werkgever in de zin van het sociaal strafrecht omdat hij werkgeversgezag uitoefende over die personen, waarbij de kwetsbare toestand wordt afgeleid uit hun onzekere of illegale administratieve en sociale situatie, die elke echte en aanvaardbare alternatieve keuze dan zich aan dat misbruik te onderwerpen uitsluit.

De rechtbank veroordeelde de beklaagde eveneens voor illegale tewerkstelling van werknemers via valse detacheringen, niet-betalen van loon en tewerkstelling van buitenlanders zonder verblijfsvergunning of Dimona-aangifte. De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van veertig maanden en tot een geldboete van 32.000 euro, allebei met voorwaardelijk uitstel. De beklaagde werd voorts veroordeeld tot de betaling van een bedrag van 2.500 euro aan de burgerlijke partij als vergoeding voor de morele schade.

Uitbuiting van meerdere Bulgaarse slachtoffers met gebruik van geweld

De **correctionele rechtbank van Hasselt** sprak zich in een **verstekvonnis van 17 juli 2023**⁴⁵⁷ uit over een dossier inzake mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de bouwsector met twee beklaagden ten aanzien van zes slachtoffers.⁴⁵⁸

De beklaagden, die de Belgische nationaliteit hadden maar van Turkse origine waren, werden vervolgd voor mensenhandel met de verzwarende omstandigheden dat er gebruik werd gemaakt van geweld en dat het leven van een persoon in gevaar werd gebracht. Daarnaast werden zij vervolgd voor inbreuken op het sociaal strafrecht.

Het dossier ging over ernstige economische uitbuiting waarbij de werknemers heel slecht werden behandeld, mishandeld en bedreigd, en nauwelijks werden betaald.

⁴⁵⁷ Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 17 juli 2023, k. 17 (bij verstek).

⁴⁵⁸ Zie de analyse van dit dossier in deel 2, hoofdstuk 2, punt 2.

De rechtbank achtte de feiten inzake mensenhandel bewezen op basis van de elementen in het strafdossier, namelijk de vaststellingen van de politie, de verklaringen van de slachtoffers, de transacties op de bankrekening van de vennootschap en het onderzoek van de gsm van de beklaagde. Daarnaast was er het dossier in verband met de schietpartij waarvoor de beklaagden veroordeeld werden bij een arrest van 7 oktober 2022 door het hof van beroep van Luik voor poging tot moord en het toebrengen van opzettelijke slagen en verwondingen.

De eerste beklaagde had al een uitgebreid strafblad met veroordelingen voor onder meer verboden wapenbezit. De beide beklaagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar.

Er werd een groot bedrag verbeurdverklaard.

Drie slachtoffers met de Bulgaarse nationaliteit en Myria stelden zich burgerlijke partij. De slachtoffers kregen schadevergoedingen van rond de 18.000 euro. Myria kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro.

Langdurige uitbuiting van een Kameroens slachtoffer

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** sprak zich in een **vonnis van 19 januari 2023**⁴⁵⁹ uit over een zaak waarin een beklaagde met de Belgische nationaliteit en een Belgische vennootschap werden vervolgd voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden en andere inbreuken op het sociaal strafrecht, zoals het niet-betalen van het loon. Het dossier werd samengevoegd met een ander dossier rond overtredingen van de Brusselse Wooncode.

Het slachtoffer met de Kameroense nationaliteit stelde zich burgerlijke partij.

Er vond een gecoördineerde controle plaats in oktober 2020 door de inspectiediensten van de RSZ, RSVZ en TSW, vergezeld van de politiediensten in de panden waarvan de vennootschap eigenaar was. Tijdens deze controle werden er meerdere werknemers aangetroffen, onder wie de burgerlijke partij. Het slachtoffer had geen wettig verblijf en werd gehuisvest op de site van de vennootschap, in twee kleine kamertjes. Enkele dagen later vond er een controle plaats door de Wooninspectie. Die besloot dat het pand onbewoonbaar was.

De rechtbank veroordeelde de beklaagden voor mensenhandel. Uit het dossier bleek dat het slachtoffer

sinds 2011 voor de beklaagden werkte. Die waren van meet af aan op de hoogte van zijn onwettige verblijf in België. De rechtbank volgde de redenering niet dat de beklaagden uit goedhartigheid financiële en materiële steun boden.

Het slachtoffer was negen jaar lang volledig afhankelijk van de beklaagden. Hij kreeg de loze belofte dat zijn verblijf in België zou worden geregulariseerd, en dat hij in de toekomst handel zou kunnen voeren voor de vennootschap met Centraal-Afrika. Zijn uurrooster was normaal, vijf dagen per week, maar hij werd sterk onderbetaald en kreeg zijn overuren niet vergoed. Hij verdiende 7 euro per uur of 1.300 euro per maand voor een voltijdse job, waarvan hij 400 euro als huur moest afstaan voor een onbewoonbaar pand. De overige 900 euro werden vaak niet tijdig uitbetaald of in kleine bedragen als het de beklaagden uitkwam. Dat was volgens de rechtbank een methode om het slachtoffer aan zich te binden en controle over hem te houden, zodat hij in een zwakke positie bleef. Het slachtoffer had geen vrije keuze en zijn bewegingsmogelijkheden werden ernstig beknot. Dat is misbruik van de gezagspositie als werkgever en van de precaire economische en administratieve situatie van het slachtoffer. De rechter beschouwde dat als een mensenwaardige behandeling. Ook de verzwarende omstandigheden werden bewezen geacht.

De eerste beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien maanden met uitstel op vijf jaar en tot een geldboete van 8.000 euro. De vennootschap werd veroordeeld tot een geldboete van 48.000 euro. Er werden hoge bedragen verbeurdverklaard.

Het slachtoffer kreeg een materiële schadevergoeding van 48.602 euro (het minimale loon voor de geleverde prestaties) en 32.650 euro (de afgehouden huurgelden voor een onbewoonbare woonst) en een morele schadevergoeding van 4.500 euro.

Uitbuiting van meerdere werknemers in onwettig verblijf

De **correctionele rechtbank van Oudenaarde** sprak zich in een **vonnis van 4 mei 2023**⁴⁶⁰ uit over een dossier rond mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in de bouwsector ten aanzien van een slachtoffer. De feiten deden zich eind 2019 voor.

Twee beklaagden, een Belgische man en een man afkomstig uit Irak die onwettig in België verbleef, werden

459 Corr. Brussel Nederlandstalig, 19 januari 2023, 25e k. (beroep).

460 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde, 4 mei 2023, k. 09 (definitief en bij verstek).

vervolgd voor mensenhandel. Ze werden eveneens vervolgd voor inbreuken op het sociaal strafrecht, zoals de niet-betaling van lonen, ten aanzien van in totaal zeven werknemers.

Vier slachtoffers stelden zich burgerlijke partij. Een slachtoffer kreeg het statuut mensenhandel.

De sociale inspectie had vastgesteld dat een bedrijf geen RSZ-bijdrages meer betaalde maar wel zeven werknemers had aangemeld in de Dimona-databank. De zaakvoerder en de werknemers werden bevestigd. De werkgever had financiële moeilijkheden. De werknemers verklaarden dat ze hun loon minstens onvolledig hadden ontvangen. Een van de werknemers, die in onwettig verblijf was, verklaarde dat hij maar drie dagen loon ontvangen had. De beloofde betaling bleef uit. Hij had 9.000 euro moeten betalen om via een tussenpersoon, de tweede beklagde, bij de eerste beklagde te worden tewerkgesteld. De tweede beklagde bracht hem naar de werven en moest worden ingelicht over het loon en de loonfiches. Het slachtoffer moest werken in een risicovolle sector en zelf zijn beschermingskledij aankopen. Ook werd er geweld tegen hem gebruikt.

De rechtbank achtte de inbreuken op het sociaal strafrecht bewezen. Ook de feiten van mensenhandel waren bewezen. De beklagden waren op de hoogte van de kwetsbare positie van het slachtoffer, hij werd gebruikt en als arbeider ingezet in omstandigheden die niet menswaardig waren.

De eerste beklagde had geen blanco strafblad en was eerder veroordeeld voor inbreuken op het sociaal strafrecht. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf maanden en tot een geldboete van 8.000 euro, allebei voor een deel met uitstel.

De tweede beklagde had evenmin een blanco strafblad. Hij was al meermaals veroordeeld voor mensensmokkel in het kader van een criminele organisatie. Bij verstek werd hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van twee jaar en tot een geldboete van 4.000 euro.

Het slachtoffer van mensenhandel kreeg een schadevergoeding van 18.411,62 euro voor de materiële schade en 1.000 euro voor de morele schade. Ook de andere burgerlijke partijen kregen schadevergoedingen.

2.3.2. Transport

Transportactiviteiten via Bulgaarse “postbusbedrijven” met Servische chauffeurs

Het **hof van beroep van Gent** sprak zich in een **arrest van 5 oktober 2023**⁴⁶¹ uit over een zaak rond mensenhandel binnen de transportsector waarbij er gebruik was gemaakt van een constructie van Bulgaarse “postbusbedrijven”.

De **correctionele rechtbank van Brugge** had zich daarover gebogen in een **verzetsvonnis van 13 januari 2023**, dat in het vorige jaarverslag⁴⁶² werd besproken, en had de beklagde met de Belgische nationaliteit die woonachtig was in Servië toen veroordeeld voor mensenhandel. Hij had evenwel beroep aangetekend tegen zijn veroordeling.

De beklagde had meerdere buitenlandse “postbusbedrijven” opgericht in Bulgarije voor transportactiviteiten in België en de buurlanden. Er waren geen bedrijfsactiviteiten in Bulgarije zelf. De beklagde deed een beroep op Servische chauffeurs. De beklagde was eerder veroordeeld voor gelijkaardige feiten. PAG-ASA was gecontacteerd door een Servische ngo die slachtoffers van mensenhandel bijstaat met de informatie dat er anonieme klachten waren over de beklagde. Hij had Servische werknemers naar België gelokt met beloftes rond legaal werk en een salaris. In België werden ze evenwel illegaal tewerkgesteld, moesten ze meer uren presteren dan wettelijk toegelaten en met vrachtwagens rijden die valse registraties en veiligheidscertificaten hadden. Ook de verblijfsdocumenten van de chauffeurs bleken vals. Ze ontvingen heel lage lonen (300 euro per maand). Die lonen werden bovendien laattijdig en onvolledig uitbetaald.

De politiediensten hadden meerdere vrachtwagenchauffeurs en de vrachtwagens aangetroffen in een open hangar. Nadien vonden er multidisciplinaire controles plaats op de parking. Die hangar had geen sanitaire voorzieningen; de chauffeurs moesten hun behoefte doen in een plastic zak. Ze sliepen altijd in hun vrachtwagen, ook tijdens het weekend. Sommigen hadden nooit een arbeidsovereenkomst ondertekend. Ze werden uitbetaald zonder loonfiche per gereden kilometer. Meerdere slachtoffers hadden na enkele maanden nog altijd geen loon ontvangen.

461 Gent, 5 oktober 2023, 3e k.

462 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 11 maart 2022, k. B17 (verzet); Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 13 januari 2023, k. B17 (beroep); zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 113 en de website van Myria (rechtspraak).

De beklaagde werd in eerste aanleg veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van een jaar. Er werd een bijzondere verbeurdverklaring uitgesproken van 81.963,97 euro. De verbeurdverklaring kon worden uitgevoerd op het hele vermogen van de beklaagde.

Het hof stelde dat de beklaagde na een eerdere veroordeling voor inbreuken op het sociaal strafrecht onmiddellijk opnieuw andere buitenlandse vennootschappen oprichtte om zijn vervoersactiviteiten ongestoord voort te zetten, en de dwingende arbeidsrechtelijke en sociaalrechtelijke regelgeving totaal met de voeten trad. Hij richtte een kluwen van buitenlandse vennootschappen op waarin hij de juridische en feitelijke beslissingsmacht had en waarmee hij verder gezag uitoefende over de chauffeurs.

Ook het hof meende dat de beklaagde misbruik had gemaakt van de kwetsbare positie van de slachtoffers die vaak een preciaire verblijfssituatie hadden in België. Het bevestigde het vonnis over de hele lijn en veroordeelde de beklaagde opnieuw voor mensenhandel en alle inbreuken op het sociaal strafrecht, ook voor oplichting in het sociaal strafrecht.

2.3.3. Horeca

Hieronder worden achtereenvolgens zaken betreffende een café, een restaurant en een hotel voorgesteld. Twee van die beslissingen betreffen een vrijspraak voor mensenhandel. De zaak rond de uitbuiting van een Belgisch slachtoffer met een mentale beperking in een café werd besproken in het vorige verslag van Myria en werd opnieuw behandeld in hoger beroep.

Uitbuiting van een Belgisch slachtoffer met een mentale beperking in een café

Het **hof van beroep van Antwerpen** boog zich in een **arrest van 26 oktober 2023**⁴⁶³ over een zaak rond mensenhandel met het oog op economische uitbuiting met een Belgisch slachtoffer.

Drie beklaagden met de Belgische en de Nederlandse nationaliteit en een vennootschap werden vervolgd. De tweede beklaagde was de eigenaar van de vennootschap, een café. De eerste beklaagde baatte het café uit voor de tweede beklaagde. De **correctionele rechtbank**

van Antwerpen⁴⁶⁴ had de beklaagden in eerste aanleg veroordeeld voor mensenhandel en bestraft met gevangenisstraffen en geldboetes. De eerste beklaagde en de tweede beklaagde waren daartegen in beroep gegaan. De vennootschap was intussen failliet.

De beklaagden hadden een slachtoffer, een Belgische man met een mentale beperking die onder bewind stond en die analfabeet was, ingeschakeld in het café waar hij onder meer moest schoonmaken, boodschappen doen en meehelpen bij renovatiewerken. De tewerkstelling had geen duidelijke structuur en de verloning was onduidelijk. De feiten kwamen aan het licht bij een controle door de sociale inspectie samen met de lokale politie. Daarbij werd het slachtoffer 's nachts aangetroffen in de kelder. Het slachtoffer sliep in de afgesloten kruipkelder, waar de omstandigheden erbarmelijk en onhygiënisch waren.

Het **hof van beroep** oordeelde dat de feiten inzake mensenhandel bewezen bleven en stelde dat de werving van een persoon met als doel het verrichten van werk in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid het misdrijf mensenhandel inhield. De term werving betekent niet dat de aangeworven persoon daarvoor moet zijn aangezocht. De onthaal- en huisvestingsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid moeten mee in aanmerking worden genomen om het misdrijf mensenhandel te beoordelen. De woonomstandigheden in een (bier)kelder met een verlaagd plafond waren bijzonder schrijnend. Het slachtoffer werd gedwongen om elke dag van de week werkzaamheden te verrichten zonder correct loon. Het feit dat het om een eigen keuze ging van het slachtoffer is irrelevant.

De eerste beklaagde had al een strafblad en een beroepsverbod. De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk 24 maanden effectief en 20 maanden, voor een deel met uitstel en tot een geldboete van 8.000 euro. Allebei kregen ze een beroepsverbod opgelegd van tien jaar.

Vrijspraak in een dossier rond economische uitbuiting in een horecazaak

De **correctionele rechtbank van Gent** sprak zich in een **vonnis van 20 september 2023**⁴⁶⁵ uit over een zaak rond mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in een restaurant. De beklaagde was een Belgische man van Egyptische origine. Zijn vennootschap was

463 Antwerpen, 26 oktober 2023, k C6. De beklaagden gingen nog in cassatie maar hun beroep werd onontvankelijk verklaard.

464 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 12 december 2022, k. AC1 (beroep); zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 114 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

465 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 20 september 2023, k. G29, nr. 2455 (definitief).

betrokken als burgerlijke aansprakelijke. Hij werd eveneens vervolgd voor inbreuken op het sociaal strafrecht.

Het slachtoffer dat de Egyptische nationaliteit had en Payoke stelden zich burgerlijke partij.

Een man werd via Dokters van de Wereld doorverwezen naar Fairwork Belgium en nadien naar Payoke. Tijdens zijn begeleiding diende hij bij de sociale inspectie een klacht in tegen zijn werkgever.

Het slachtoffer werkte in het restaurant van de beklaagde. Hij werkte er 's avonds achteraan in de keuken, uit het zicht van de klanten, en 's nachts poetste hij het restaurant. Hij sliep boven het restaurant, waar er geen toilet of douche was. Hij verdiende tussen 140 en 170 euro per week van zes werkdagen. In totaal was hij er bijna twee jaar aan de slag.

Tijdens het onderzoek konden meerdere personeelsleden bevestigen dat zij het slachtoffer kenden. Er was fotomateriaal en er waren geluidsopnames.

Het slachtoffer en zijn familie in Egypte werden tijdens het onderzoek door de beklaagde bedreigd.

De tegenpartij argumenteerde dat de medewerkster van het opvangcentrum regelmatig contact had gehad met de inspectiediensten. Die communicatie was volgens de beklaagde gekleurd, wat aantoonde dat de inspectie met vooringenomenheid handelde. De rechter stelde evenwel dat hij niet kon vaststellen dat de inspectie niet objectief was geweest. De beklaagde argumenteerde daarnaast dat de arbeidsauditeur deloyaal tewerk zou zijn gegaan en een getuige zou hebben beïnvloed. Ook daarover stelde de rechtbank dat er geen redenen waren om aan te nemen dat de getuige valse verklaringen had afgelegd.

De beklaagde werd vrijgesproken voor de feiten van mensenhandel. De rechtbank kon uit het strafdossier niet afleiden dat het slachtoffer was tewerkgesteld in omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid of dat er sprake was van economische uitbuiting. Het ontbrak de rechtbank aan concrete en/of objectieve informatie over de werk- en verblijfsomstandigheden. Er was geen fotomateriaal, er was geen huiszoeking gebeurd en er waren geen directe getuigenissen over de omstandigheden. Het was evenwel een situatie van woord tegen woord. Er waren wel een aantal elementen die wezen op veeleer

ongelukkige arbeidsomstandigheden maar dat volstond niet voor de rechtbank om te besluiten dat het ging om mensenhandel.

De rechtbank oordeelde dat het slachtoffer wel degelijk was tewerkgesteld in het restaurant en achtte de sociaalrechtelijke inbreuken bewezen. De beklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf en tot een geldboete. Het slachtoffer kreeg geen schadevergoeding voor het gederfde loon, omdat de arbeidsauditeur dat niet had gevorderd.

Vrijpraak in een dossier rond een hotel

De **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel** heeft een **vonnis** gewezen op **28 november 2023**⁴⁶⁶ in een zaak waarin drie beklaagden, waaronder een hotel onder de vorm van een naamloze vennootschap, werden vervolgd voor meerdere inbreuken op het sociaal strafrecht betreffende diverse personen zonder verblijfsvergunning en reguliere werknemers, alsook voor mensenhandel onder verzwarende omstandigheden ten aanzien van een van die personen in een illegale administratieve situatie. Het ging om een Tunesische man die zich burgerlijke partij gesteld heeft en die werd begeleid door een centrum dat gespecialiseerd is in de opvang van slachtoffers van mensenhandel, alsook door Samusocial. De feiten in kwestie werden gepleegd tussen november 2017 en augustus 2018.

Het onderzoek werd opgestart naar aanleiding van een klacht wegens onbetaalde lonen die een van de werknemers van het hotel bij de Sociale Inspectie had ingediend in februari 2018. Bij een controle in het hotel in maart 2018 had de inspecteur van TSW matrassen en een slechte geur waargenomen in het washok, alsook twee personen die was aan het plooiën waren. Een van hen, die niet geïdentificeerd werd, onttrok zich aan de controle op aangeven van de beklaagde die haar wegstuurde om boodschappen te doen. Bij een controle door de RVA in september 2022 werden er opnieuw twee werknemers die aan de slag waren ontdekt. De beklaagde betwistte de tewerkstelling en beweerde dat ze hun persoonlijke kleding wassen.

De eerste Belgische beklaagde, een nicht van de tweede beklaagde, bezat 1% van de aandelen van de vennootschap. Omdat ze nooit had deelgenomen aan de activiteiten van de vennootschap of de uitbating van het hotel en nooit werd bezoldigd in dat kader, heeft de rechtbank haar vrijgesproken voor alle tenlasteleggingen. De rechtbank was van oordeel dat

⁴⁶⁶ Corr. Brussel Franstalig, 28 november 2023, 69e k. (beroep).

zijn ten aanzien van de werknemers van het hotel niet als werkgever, mandataris of aangestelde in de zin van het sociaal strafrecht kon worden beschouwd.

De tweede Belgische beklaagde, die geboren was in Marokko, bezat 99% van de aandelen van de vennootschap. Naast zijn handelsactiviteit verstreekte hij eten en onderdak aan daklozen en migranten.

De Tunesische burgerlijke partij had Tunesië verlaten in 2014 en had via Griekenland gereisd, twee jaar en een half in Duitsland gewoond om vervolgens via carpooling naar België te komen. Ze had de beklaagde in 2017 ontmoet. Uit meerdere verhoren van de partijen en andere werknemers bleek dat de burgerlijke partij in het washok werd ondergebracht, of in een kamer indien die beschikbaar was. Ze werd geleidelijk belast met het beheer van de migranten, deed de boodschappen, plooide de was, maakte de kamers schoon, maakte de vuilnisbakken leeg, bracht het personeel eten, maakte het ontbijt klaar en deelde het uit aan de migranten. Het slachtoffer verklaarde weinig loon te hebben ontvangen, namelijk 30-50 euro in sommige weken,⁴⁶⁷ terwijl de beklaagde het bestaan van het werk betwistte. De burgerlijke partij verklaarde dat ze altijd beschikbaar moest zijn, maar drie tot vier uur per nacht kon slapen en het agressieve gedrag van de beklaagde moest ondergaan. De verklaringen werden bevestigd en tegengesproken door die van de andere werknemers in het hotel. De rechtbank was trouwens van mening dat de duidelijke vijandigheid van de werkneemster, die de verklaringen van het slachtoffer bevestigde, ten aanzien van de beklaagde twijfels deed rijzen over haar verklaringen.

De Belgische beklaagde en de vennootschap werden vrijgesproken voor de tenlastelegging mensenhandel. De rechtbank was van oordeel dat het hier niet om uitbuiting van het werk van derden ging. De rechtbank oordeelde immers dat de precaire en amper menswaardige huisvesting die aan de migranten werd aangeboden geen tegenprestatie vormde voor hun werk en dat de beklaagde de toegang tot die huisvesting niet liet afhangen van het uitvoeren van enig werk. De prestaties van de migranten werden beschouwd als onregelmatig en uitgevoerd als humanitair werk en wederzijdse hulp in het kader van migranten die samenwonen. Zoiets valt niet onder het begrip arbeid in de zin van artikel 433^{quinquies} van het Strafwetboek of onder werk in de

zin van het Sociaal Strafwetboek. De rechtbank stipte evenwel aan dat het betoog van de burgerlijke partij duidelijk, nauwkeurig en gedetailleerd was.

De twee beklaagden werden vrijgesproken voor een deel van de inbreuken op het sociaal strafrecht, met name die ten aanzien van de burgerlijke partij aangezien er geen arbeidsprestaties in haar hoofde konden worden bewezen.⁴⁶⁸ Ze werden met name vrijgesproken voor de tenlastelegging van het niet onmiddellijk aangeven van een ernstig arbeidsongeval van de burgerlijke partij. De rechtbank was van mening dat het niet om een arbeidsongeval ging, vermits er niet kon worden aangenomen dat ze door de beklaagde was tewerkgesteld. Het slachtoffer had verklaard een ongeval te hebben gehad terwijl ze een matras verplaatste in het huis van de beklaagde, met een persoonlijke arbeidsongeschiktheid van vier maanden, problemen met de onderrug en de heup en een depressie als gevolg. De beklaagde en het hotel werden voor de weerhouden inbreuken op het sociaal strafrecht respectievelijk veroordeeld tot een geldboete van 32.000 euro en van 128.000 euro, gedeeltelijk met uitstel en, voor de tenlastelegging vermindering van toezicht, tot een geldboete van 4.800 euro en 32.000 euro, gedeeltelijk met uitstel.

2.3.4. Schoonmaak

De **correctionele rechtbank van Namen** heeft zich op **11 oktober 2023** uitgesproken over een zaak in de schoonmaaksector.⁴⁶⁹ Een Belgische beklaagde werd vervolgd voor meerdere inbreuken op het sociaal strafrecht,⁴⁷⁰ alsook voor mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden ten aanzien van een Braziliaanse werkneemster. Ze had geen verblijfstitel, heeft zich burgerlijke partij gesteld en werd opgevangen door een centrum dat gespecialiseerd is in de opvang van slachtoffers van mensenhandel. De feiten werden gepleegd in Namen tussen 2013 en 2019.

De burgerlijke partij was in 2011 in België aangekomen met haar dochter op basis van een toeristenvisum om te werken in het schoonmaakbedrijf van haar zus en schoonbroer, dat actief was in een rust- en verzorgingstehuis. Ze heeft vervolgens regelmatig – niet-aangegeven – gewerkt voor de beklaagde die

⁴⁶⁷ Het Toezicht op de Sociale Wetten (TSW) heeft de materiële schade geraamd op ruim 20.000 euro bruto.

⁴⁶⁸ Ze werden evenwel veroordeeld voor meerdere inbreuken op het sociaal strafrecht ten aanzien van andere werknemers.

⁴⁶⁹ Corr. Namen, 11 oktober 2023, 12e k. (definitief).

⁴⁷⁰ Tewerkstelling van buitenlandse werkrachten zonder verblijfstitel, ontbreken van een Dimona-aangifte, nalaten van de aangifte om sociale bijdragen te ontdoeken, niet-betaling van die laatste, niet-opstellen van individuele rekeningen en niet-betaling van het loon.

zaakvoerder geworden was van het schoonmaakbedrijf. Het onderzoek werd opgestart naar aanleiding van een klacht van de burgerlijke partij voor de laattijdige betaling van haar loon. Ze verklaarde onder meer dat de beklaagde geweigerd had om haar te betalen en erop had aangedrongen dat zij zou blijven werken toen ze ziek was. Hij was immers bang dat hij zijn contract met het rust- en verzorgingstehuis zou verliezen.

De beklaagde betwistte alleen de tenlastelegging mensensmokkel, en riep de onoverwinnelijke dwaling, zijn goede trouw en een zuiver altruïstische bedoeling in. De rechtbank verklaarde de tenlastelegging evenwel bewezen omdat uit de elementen van het dossier bleek dat hij op de hoogte was van de illegale verblijfstoestand van de burgerlijke partij. De beklaagde droeg bewust en vrijwillig bij tot haar verblijf door haar werk te geven, in overtreding met de Belgische verblijfswetgeving en puurde er een vermogensvoordeel uit, door het loon en de socialezekerheidsbijdragen in het kader van die illegale tewerkstelling niet te betalen. De rechtbank baseerde haar redenering op de tewerkstellingsbelofte die de beklaagde getekend had ten voordele van de burgerlijke partij in het kader van het dossier voor de regularisatie van haar verblijf, op zijn eigen verhoor en op het ontbreken van elke poging om het sociaal dossier te regulariseren tijdens de tewerkstelling voor zijn rekening.

De burgerlijke partij vroeg een morele schadevergoeding die ze rechtvaardigde met de arbeids- en huisvestingsomstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. De beklaagde betwistte dat. De rechtbank was van oordeel dat de morele schade *in concreto* ongerechtvaardigd was wegens: het ontbreken van moreel geweld, dwang en voorwaarden die in strijd waren met de menselijke waardigheid door de beklaagde; de afwezigheid van een verband tussen de onregelmatige betaling van het loon en de irreguliere status van de burgerlijke partij; het wederzijdse voordeel in het systeem van niet-aangegeven arbeid; het vaste uurloon van 10 euro netto wat niet wees op uitbuiting; de vriendschapsband tussen de twee partijen; het akkoord van de beklaagde om zich borg te stellen voor de huurovereenkomst van de burgerlijke partij en om de gevolgen daarvan te dragen.

De beklaagde kreeg de opschorting van de uitspraak van de veroordeling gedurende drie jaar en werd veroordeeld tot de betaling aan de burgerlijke partij van een euro voor morele schade en 4.947 euro voor materiële schade.

2.3.5. Landbouw

Economische uitbuiting van Albanese slachtoffers op een aspergeplantage

De **correctionele rechtbank van Tongeren** sprak zich in een **vonnis van 20 juli 2023**⁴⁷¹ gedeeltelijk bij verstek uit over een zaak rond mensenhandel waarbij de feiten plaatsvonden op een Limburgse aspergeplantage in 2018. Meerdere Albanese arbeiders werden uitgebuit. Vier beklaagden werden onder meer vervolgd voor mensenhandel en mensenmokkel: twee Belgische vennootschappen (de eerste en de tweede beklaagde), een Nederlandse vrouw (de derde beklaagde) en een Belgische man (de vierde beklaagde). De werkelijke werkgever, een Belgische man die de partner was van de derde beklaagde, overleed tijdens het onderzoek en werd derhalve niet vervolgd.

De werkkrachten werden naar België gehaald en verbleven hier illegaal. Zij werden in hun land geronseld en naar deze contreien overgebracht door de vierde beklaagde. Ze klopten bijzonder veel uren voor een heel laag loon, waarvan zij bovendien een deel moesten afstaan voor de huur. Ze woonden in erbarmelijke omstandigheden en hadden soms honger omdat ze afhingen van hun werkgever voor de uitbetaling van het loon.

De partner van de overleden werkgever werd vrijgesproken, omdat het onvoldoende was aangetoond dat zij bij de activiteiten betrokken was en weet had van de uitbuiting.

De rechtbank oordeelde dat de feiten bewezen waren ten aanzien van de andere beklaagden. Ze stelde dat de vierde beklaagde wel degelijk op de hoogte was van de misdrijven en het opzet had om eraan mee te werken. Het feit dat hijzelf geen direct of indirect vermogensvoordeel realiseerde was volgens de rechtbank van geen belang.

Ook de twee vennootschappen werden bij verstek veroordeeld tot hoge geldboetes van 672.000 euro. De rechtbank beval daarnaast de definitieve en volledige sluiting van de vennootschappen. Het pand waar de feiten plaatsvonden werd verbeurdverklaard.

De vierde beklaagde werd bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar en tot een geldboete van 448.000 euro.

⁴⁷¹ Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 20 juli 2023, k. 12K (definitief en bij verstek).

2.3.6. Huishoudhulp

Huishoudhulp bij diplomaten

De **Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel** boog zich opnieuw over een zaak rond huishoudhulp, die al aan bod kwam in een eerder jaarverslag, in een **verzetsonniss van 22 juni 2023**.⁴⁷²

De beklagden waren diplomaten uit Koeweit. Ze werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, het niet-uitbetalen van lonen en andere inbreuken op het sociaal strafrecht. In eerste aanleg oordeelde de rechtbank dat de feiten inzake mensenhandel bewezen waren en ze veroordeelde het koppel bij verstek.⁴⁷³ De beklagden waren intussen teruggekeerd naar Koeweit en tekenden verzet aan.

Het slachtoffer, een vluchteling uit Ethiopië, was in handen gevallen van mensenhandelaren en was zo in Koeweit bij de beklagden terechtgekomen. In 2012 begon ze als huishoudhulp. In 2017 werd zij samen met het gezin naar België overgebracht.

Het slachtoffer moest zeven dagen op zeven werken en de klok rond klaarstaan voor het gezin. Ze had geen contact met de buitenwereld, geen eigen leven en amper persoonlijke bezittingen. Zij verdiende nauwelijks geld. Ze moest eten wat er overbleef als het gezin gegeten had. Als de familieleden boos waren, scholden zij haar uit. Ze mocht het huis niet verlaten. Als het gezin er niet was, werd het huis afgesloten. Het koppel hield haar paspoort bij. Ze kon pas ontsnappen toen het koppel 's nachts de sleutels op de deur had laten zitten. Zij vluchtte en werd nadien opgevangen door PAG-ASA.

De rechtbank oordeelde op basis van deze feiten dat de mensenhandel met verzwarende omstandigheden bewezen was. Het slachtoffer was volledig afhankelijk van de beklagden waardoor ze *de facto* in gevangenschap leefde. De beklagden hadden het slachtoffer met een toeristenvisum laten overkomen, terwijl er in een specifieke procedure met bepaalde voorwaarden voorzien is voor diplomatiek huishoudpersoneel. Het is ongeloofwaardig dat het diplomatenkoppel daarvan niet op de hoogte was.

Het slachtoffer en PAG-ASA hebben zich burgerlijke partij gesteld. Het slachtoffer kreeg een materiële (33.327,44 euro, zijnde de achterstallige lonen) en een morele (5.000 euro) schadevergoeding toegekend. De vordering tot schadevergoeding van PAG-ASA werd ongegrond verklaard.⁴⁷⁴

2.3.7. Voetbal

In een **vonnis van 30 juni 2023** heeft de **Franstalige correctionele rechtbank van Brussel**⁴⁷⁵ een Ivoriaanse beklagde veroordeeld voor mensenhandel ten aanzien van een Ivoriaanse jongeman, die zich burgerlijke partij heeft gesteld, en voor misbruik van vertrouwen, uitoefening van het beroep van spelersmakelaar voor voetballers zonder erkenning⁴⁷⁶ en het witwassen van geld. Een tweede Belgische persoon is eveneens betrokken voor die laatste tenlastelegging. Ook een Belgische stichting van openbaar nut met als statutair hoofddoel de bestrijding van mensenhandel heeft zich burgerlijke partij gesteld. De feiten werden gepleegd in Brussel en in Zweden, tussen 2016 en 2019.

In 2013 is het slachtoffer naar België gekomen met een visum kort verblijf via een Belgische spelersmakelaar met een voetbalacademie in Ivoorkust voor een test bij een Brusselse club. Omdat de test niet goed was en zijn visum afliep, moest hij terugkeren naar Ivoorkust. In 2014 heeft de afgevaardigd bestuurder van de stichting die mensenhandel bestrijdt, die zich burgerlijke partij heeft gesteld, de jongeman ontmoet in Ivoorkust en beslist om hem in het kader van een studentenstatuut naar België terug te laten keren. Dankzij de hulp van de afgevaardigd bestuurder en haar contacten, met name de Belgische spelersmakelaar, kon hij achtereenvolgens trainen bij twee andere Brusselse clubs en een club in Charleroi. Omdat die clubs hem niet langer konden houden, stelde de makelaar een club in Zweden voor, via een Ivoriaanse gelegenheidspartner, ook een beklagde, die er regelmatig werkt en er familie heeft.

De afgevaardigd bestuurder en deze Ivoriaanse "makelaar" sloten een "verbintenisverklaring" af, waarmee die laatste zich ertoe verbond een professioneel voetbalcontract bij de Zweedse club te regelen, als tegenprestatie voor de storting van 30.000 euro door de stichting, met de verduidelijking dat die

472 Corr. Brussel Nederlandstalig, 22 juni 2023, k. 25N (beroep).

473 Corr. Brussel Nederlandstalig, 15 december 2021, k. 25N. Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 88 en de website van Myria (rechtspraak).

474 De rechtbank zag vreemd genoeg niet in welke mate het centrum morele schade had geleden.

475 Corr. Brussel Franstalig, 30 juni 2023, 49e k. (definitief).

476 De beklagde gebruikte valse hoedanigheden en was niet regelmatig geregistreerd overeenkomstig de Waalse en Brusselse wetgeving.

som gelijkstond aan twaalf maanden loon en verblijf van de burgerlijke partij (2.500 euro per maand). De jongeman kwam in september 2016 aan in Zweden en kreeg een Zweedse verblijfsvergunning na de ondertekening van een profcontract bij de Zweedse club. De jongeman kreeg evenwel een kamer in een gedeelde woning voor een huurbedrag van 500 euro en kreeg de eerste weken maar een deel van zijn loon en vervolgens niets meer, noch van de beklagde, noch van de club. Het geld werd grotendeels verdeeld onder de familieleden van de beklagde. Hij moest de gedeelde woning inruilen voor een hotel en zelf in zijn behoeften voorzien. Het slachtoffer keerde in maart 2017 uiteindelijk terug naar België, dankzij het beetje spaargeld van zijn vriendin. Na een ingebrekestelling van de stichting om de 30.000 euro terug te betalen en de ondertekening van een schuldbekentenis door de beklagde, betaalde die laatste het bedrag in twee keer terug. Eerst via de Belgische makelaar die de beklagde zelf geld schuldig was. Vervolgens via de tweede beklagde, een jonge Belgische straathoekwerker met een passie voor het milieu van het profvoetbal die regelmatig diensten verleent aan sommige voetballers om hun respect en gratis tickets te bekomen. Omdat hij de eerste beklagde als een vaderfiguur beschouwde, stemde de jongeman ermee in om de overschrijving te doen via de krantenwinkel in zijn wijk in Brussel, zodat de financiële transactie niet traceerbaar was.

Op basis van de verhoren van het slachtoffer en de chatberichten tussen de afgevaardigd bestuurder en het slachtoffer heeft de rechtbank rekening gehouden met de volgende voorwaarden die in strijd waren met de menselijke waardigheid: afwezigheid van loon, moeilijke toegang tot voeding, ontbering, afwezigheid van uitrusting en kleding die aan de weersomstandigheden waren aangepast, nood om te bedelen bij medevoetballers en de vervoersvoorwaarden. De rechtbank weerhield de verzwarende omstandigheid van misbruik van kwetsbaarheid en wees daarbij op de afwezigheid van een bankrekening, de geïsoleerde huisvesting, de verplaatsingsproblemen, de preciaire verblijfssituatie, het feit dat hij de taal niet beheerste en het sociale isolement. De eerste beklagde heeft het slachtoffer in zijn hoedanigheid van tussenpersoon vervoerd, overgebracht, gehuisvest en opgevangen, en vervolgens de controle over die laatste aan de Zweedse club overgedragen, met een uitbuitingsfinaliteit

die hij niet betwist. De rechtbank wees erop dat de trainingen van het slachtoffer, los van zijn deelname aan wedstrijden, arbeid vormden die wordt verwacht van een jongeman die een carrière als profvoetballer ambieert.

Volgens de rechtbank “tonen de feiten een exclusieve focus op winstbejag, zonder respect voor een ethische werking van de markt van sporttransfers, waarvan de ‘grondstof’ nochtans hoofdzakelijk bestaat uit vaak kwetsbare jongeren”. De eerste beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar met uitstel en tot een geldboete van 8.000 euro, maar ook tot de betaling aan de burgerlijke partij van een materiële schadevergoeding van 12.226 euro,⁴⁷⁷ en een morele schadevergoeding van 1.500 euro. De tweede beklagde, die vervolgd werd voor het witwassen van geld, genoot een opschorting van de uitspraak van de veroordeling gedurende twee jaar.

2.4. Gedwongen criminaliteit: toepassing van de niet-bestaftingsclausule

Vrijspraak voor drugsfeiten op een cannabisplantage voor een Vietnamees erkend slachtoffer van mensenhandel

De **correctionele rechtbank van Hasselt** had in een **vonnis van 22 juni 2023**⁴⁷⁸ een drugsbende met meerdere beklagden – die de Nederlandse, de Turkse en de Vietnamese nationaliteit hadden – veroordeeld voor de teelt en de verkoop van cannabis.

Een van de beklagden, die de Vietnamese nationaliteit had en bij verstek was veroordeeld, bleek erkend te zijn als slachtoffer van mensenhandel.⁴⁷⁹ Hij was in begeleiding bij een gespecialiseerd centrum.

Het slachtoffer bleek niet op de hoogte te zijn van zijn vervolging en tekende verzet aan tegen het vonnis. In het **verzetsvonnis van 5 oktober 2023**⁴⁸⁰ werd het slachtoffer alsnog vrijgesproken van de druggerelateerde feiten omwille van zijn slachtofferschap. Ook het Openbaar Ministerie had om zijn vrijspraak gevraagd.

⁴⁷⁷ De rechtbank heeft de vrijgave gevorderd van de som van 14.600 euro bij de Deposito- en Consignatiekas ten gunste van de burgerlijke partij en heeft de beklagde veroordeeld tot de betaling van het verschil tussen het vrijgegeven bedrag en het totale bedrag van de materiële schadevergoeding die hij moet betalen, vermeerderd met de compenserende interesten.

⁴⁷⁸ Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 22 juni 2023, k. 16D (verzet).

⁴⁷⁹ Uit de informatie van het opvangcentrum begrijpt Myria dat het dossier rond mensenhandel nadien werd geseponeerd.

⁴⁸⁰ Corr. Limburg, afdeling Hasselt, 5 oktober 2023, k. 16D.

De rechter baseerde zich onder meer op de verklaringen van het slachtoffer en op de omstandigheden waarin hij was aangetroffen door de politiediensten tijdens een huiszoeking. Hij meende dat er voldaan was aan de strafuitsluitende verschoningsgrond voor slachtoffers van mensenhandel in artikel 433*quinqüies*, §5 van het Strafwetboek.

3. Mensensmokkel

Hieronder worden achtereenvolgens een dossier over beklaagden met uiteenlopende nationaliteiten en twee dossiers over Iraakse en Surinaamse smokkelnetwerken voorgesteld.

Het eerste dossier heeft betrekking op internationale smokkel via gehuurde bedrijfsvoertuigen, wagens en bestelwagens, in het kader van een criminele organisatie met een dertigtal beklaagden. Myria behandelt ook een beslissing in beroep in een dossier waarvan de beslissing in eerste aanleg al in het vorige jaarverslag werd besproken. Het dossier gaat over een reisbureau dat Surinaamse ingezetenen België binnensmokkelde. Het derde dossier tot slot had betrekking op het vervoer van nautisch materiaal door een Iraaks netwerk vanuit Duitsland met het oog op de clandestiene oversteek van het Kanaal.

3.1. Mensensmokkel via voertuigen in het kader van een criminele organisatie met een dertigtal beklaagden

De **correctionele rechtbank van Luik** heeft op **13 december 2023 een vonnis**⁴⁸¹ geveld waarmee ze talrijke beklaagden heeft veroordeeld in het kader van een criminele organisatie die achter een omvangrijke internationale mensensmokkel zat via gehuurde bedrijfsvoertuigen, wagens en bestelwagens. Het dossier heeft betrekking op mensensmokkel vanuit Turkije naar Italië of Oostenrijk, via de Balkanroute of de grensovergang tussen landen zoals Slovenië, Kroatië, Hongarije of Bosnië-Herzegovina. De criminele organisatie hield autonoom toezicht op een beperkt deel

van het traject van de personen en maakte deel uit van een grotere structuur, beheerd in Turkije, die het traject van het land van herkomst naar andere Europese landen organiseerde. Een dertigtal, hoofdzakelijk Belgische, beklaagden werd vervolgd. Een tiental van hen kwam uit de regio Luik. De andere beklaagden hadden de Franse, de Congolese, de Armeense, de Iraanse, de Bulgaarse en de Turkse nationaliteit. Dertien beklaagden gaven verstek.

In deze zaak zijn er enkele honderden Afghaanse, Iraanse, Iraakse, Syrische, Turkse, Bengalese, Pakistaanse, Indische of Egyptische slachtoffers. Sommigen van hen zijn minderjarig. Ze verbleven allemaal illegaal in het land. Soms werden meerdere tientallen personen samen vervoerd. Ze zaten opeengepakt, zonder stoel, gordel of verluchting. De leider van de organisatie verklaarde dat de vervoerde personen 2.000 tot 5.000 euro moesten betalen voor de reis tussen Kroatië en Italië en veel meer voor de volledige reis vanuit hun land van herkomst.

Het onderzoek werd opgestart in oktober 2020 na arrestaties in Kroatië en Slovenië van meerdere personen uit de regio Luik die werden tegengehouden aan boord van voertuigen die in België waren ingeschreven en waarin kandidaat-migranten werden vervoerd. Dit dossier maakte het voorwerp uit van een Europees onderzoeksbevel. Naast de inzage in onderzoeken van buitenlandse autoriteiten, gebeurden er telefonieonderzoeken, bankanalyses, getuigenverhoren en huiszoekingen, en werden er beklaagden geïdentificeerd in fotoboeken. Voorts deelde Europol informatie over de controles van meerdere beklaagden aan de Kroatische grens.

De criminele organisatie stond onder leiding van een Turk en een tiental leden (onder wie de partner en de vader van de leider). Sommige beklaagden waren ook leden van dezelfde familie of ex-partners.

De criminele organisatie had een gebruikelijke *modus operandi*. De bredere structuur waarvan de organisatie deel uitmaakte bestond uit personen in de buurt van vluchtelingenkampen die de kandidaat-migranten naar de laadplaatsen voerden en het reisgeld inden. De kandidaten werden op afstand vertegenwoordigd door een "*sahibi*" (eigenaar) die hen soms in gebouwen onderbracht tot ze in voertuigen werden geladen. Hun aantal en hun locatie werden meegedeeld aan de leider van de organisatie die de informatie vervolgens aan zijn chauffeurs gaf. Vanuit België legde de organisatie de routes vast, organiseerde de reizen en koos de locaties, wierf chauffeurs aan die ze geolokaliseerde

481 Corr. Luik, 13 december 2023, kamer 19bis (beroep).

en begeleidde. Ze voorzag in hun behoeften en zorgde voor hun betaling. De leden gebruikten bijnamen en meerdere telefoons en simkaarten om hun identiteit te verbergen. Meerdere beklaagden konden schulden afbetalen dankzij het geld dat ze met de smokkel verdienden. De rechtbank raamde de nettowinst die de smokkel de leider opbracht op 1.654.664,31 euro.

Sommige chauffeurs vervoerden kandidaat-migranten, terwijl anderen verken- of volgwagens bestuurden.⁴⁸² Ze werden gerekruteerd op straat of op basis van mond-tot-mondreclame. Het waren onervaren personen in precare situaties ten gevolge van hun gezondheidstoestand of hun financiële situatie.⁴⁸³ De ronselaars, in het bijzonder een vrouwelijke beklaagde, schuwden de doodsb bedreigingen en intimidatiepogingen niet. Na hun werving en de ontvangst van een som geld,⁴⁸⁴ werden ze naar een Belgisch, Duits of Nederlands verhuurkantoor gebracht waar ze de huur zelf betaalden. Daarnaast kregen ze een telefoon en een simkaart om hen te geolokaliseren en stap per stap te begeleiden via WhatsApp.⁴⁸⁵ Ze kregen de opdracht om stevig door te rijden, niet te stoppen voor hun eindbestemming en de vervoerde personen te filmen bij het lossen. Sommige chauffeurs waren onder invloed van drugs. Een van de konvoien leidde met name tot de dood van een vervoerde persoon na een ernstig ongeval dat veroorzaakt werd door de chauffeur die cocaïne en cannabis gebruikt had en aan een politiecontrole probeerde te ontsnappen. Zo'n vijftien personen raakten zwaargewond bij het ongeval. Meerdere chauffeurs werden aangehouden, opgesloten of veroordeeld door buitenlandse rechtbanken (in Kroatië, Slovenië, Oostenrijk, Hongarije, ...). De chauffeurs werden betaald via organismen voor geldoverdracht zoals Western Union, BPN, Gonderal, Ria of nog via de systemen *Hawala*⁴⁸⁶ en *Mektep*.⁴⁸⁷

Drie beklaagden bevonden zich in staat van wettelijke herhaling.⁴⁸⁸ De vervolgingen van sommige beklaagden werden afzonderlijk behandeld met het oog op een forensisch psychiatrisch onderzoek op tegenspraak of

om vragen op te helderen in het kader van vonnissen of procedures in het buitenland (in Slovenië en/of in Kroatië). Hoewel drie beklaagden volledig werden vrijgesproken wegens het principe *non bis in idem*, werden ze allemaal schuldig bevonden aan mensensmokkel. Sommigen onder hen gaven de feiten toe. Meerdere beklaagden werden gedeeltelijk vrijgesproken voor sommige slachtofferkonvoien. De rechtbank heeft voor meerdere beklaagden de verzwarende omstandigheden van minderjarigheid, misbruik van kwetsbaarheid, manipulaties en bedreigingen, het in gevaar brengen van iemands leven en zware nalatigheid ten aanzien van de slachtoffers, gewoonte en doden zonder het oogmerk te doden weerhouden.

Ook de tenlastelegging criminele organisatie werd voor meerdere beklaagden weerhouden. Twee beklaagden werden daarnaast veroordeeld voor poging tot afpersing en een andere beklaagde voor diefstal met geweld.

De beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van achttien maanden tot tien jaar, tot geldboetes van 8.000 tot 4.552.000 euro, de beide soorten straffen met of zonder (gedeeltelijk of volledig) uitstel, alsook tot een beroepsverbod van vijf jaar. De rechtbank heeft de uitspraak van de veroordeling van drie beklaagden uitgesteld. Ten aanzien van de leider werd er een verbeurdverklaring van 500.000 euro uitgesproken. De beklaagden werden veroordeeld tot de definitieve hoofdelijke betaling van 1 euro aan Myria, dat zich burgerlijke partij had gesteld.

3.2. Surinaamse smokkel door een reisbureau via verschillende verblijfsformules

Het hof van beroep van Antwerpen sprak zich op **16 maart 2023** uit over een dossier rond mensensmokkel

482 Om eventuele politiecontroles te melden.

483 Die personen waren verslaafd aan drugs, dakloos, gemarginaliseerd, behoeftig of hadden schulden.

484 Het geld werd gebruikt om de voertuigen te huren en hun reiskosten te dekken (brandstof, voeding, vooraf gereserveerde hotels, ...). Volgens de leider van de organisatie kregen de chauffeurs tussen 5.000 en 10.000 euro, terwijl de chauffeurs van de verken- of volgwagens minder kregen.

485 De chauffeurs werden niet vooraf ingelicht over de bestemming en het traject, noch over het aantal, de identiteit en de herkomst van de vervoerde personen.

486 Een systeem van het type *hawala* kan worden beschouwd als een parallel banksysteem om geld van een land naar een ander over te schrijven zonder enig spoor van de verrichting. Het systeem is volledig anoniem.

487 *Mektep* is een Turkse term die kan worden vertaald als "kantoor". Het systeem zorgt voor de omloop van het smokkelgeld. De kantoren ontvangen de identiteit van de kandidaat-migranten en de gevraagde reissom. De kantoren bewaren die som en geven het geld vrij na afloop van de reis. De leider ontvangt het geld contant. *Mekteps* kunnen zich in verschillende soorten gebouwen in het buitenland bevinden, zoals reisagentschappen, wisselkantoren, juweliers, nachtwinkels, carwashes, ... In deze zaak bevonden de kantoren zich in België, Turkije, Iran, Irak, Egypte, Afghanistan en Syrië.

488 Een voor diefstal met geweld en met wapens en voor zware diefstal en vereniging van misdadigers. Een andere voor zware diefstallen en de laatste voor inbreuk op de drugswet.

van Surinaamse onderdanen, dat in juni 2022 door de correctionele rechtbank werd behandeld en in een vorig jaarverslag aan bod kwam.⁴⁸⁹

In eerste aanleg werden negen beklaagden met de Surinaamse of de Nederlandse nationaliteit vervolgd. Een van hen was een vennootschap, een reisbureau. De beklaagden werden vervolgd voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting ten aanzien van één persoon. Daarnaast werden zij onder meer vervolgd voor het deel uitmaken of leiding hebben van een criminele organisatie, verkrachting, oplichting en bedreigingen.

Het dossier ging over een reisbureau met filialen in België, Nederland en Suriname dat als draaischijf fungeerde om minder- en meerderjarigen van voornamelijk Surinaamse origine te smokkelen.

Het dossier werd opgestart door de federale gerechtelijke politie (FGP) Antwerpen naar aanleiding van een aantal meldingen van de Dienst Vreemdelingenzaken en vaststellingen van de lokale politie.

De organisatie probeerde telkens een inschrijving in België te bekomen voor de gesmokkelde personen. Die konden naargelang van hun situatie of voorkeur een bepaalde formule uitkiezen (bijvoorbeeld een asielaanvraag, gezinshereniging of arbeidsmigratie). Ze zouden daarvoor tussen 10.000 euro en 20.000 euro hebben betaald. De organisatie bood ook een "all-in"-formule met bijstand tijdens de hele reis- en verblijfsprocedure.

De leden van de criminele organisatie hadden allemaal verschillende taken en een verschillende rol, gaande van rechtstreekse contacten en besprekingen met de slachtoffers, over het in ontvangst nemen van de gelden en het storten op de rekening van het reisbureau, het zoeken, bezichtigen en huren van geschikte panden, het samenstellen van de dossiers, inclusief communicatie en foto's, de voorbereiding op de interviews bij DVZ en het vervoer naar Brussel, het opstellen en ondertekenen van valse arbeidsovereenkomsten ter staving van de solvabiliteit tot het ter beschikking stellen van voertuigen.

De rechtbank meende dat het was aangetoond dat alle beklaagden wetens en willens deelnamen en/of bijdroegen aan smokkelactiviteiten en dat het geen

sporadische contacten of een toevallige samenwerking betrof. Hun handelingen bij de begeleiding van de slachtoffers gebeurden niet uit menslievendheid, aangezien er grof geld moest worden betaald. Tot slot wees de rechtbank erop dat – zelfs indien bepaalde beklaagden zelf geen vermogensvoordeel realiseerden – de leiders alleszins geld verdienden door de deelname van de medebeklaagden aan de smokkelactiviteiten.

De beklaagden werden schuldig bevonden aan mensensmokkel. De hoofdbeklaagde werd eveneens veroordeeld voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting ten aanzien van een slachtoffer. De rechtbank oordeelde dat de tewerkstellingsvoorwaarden wezen op economische uitbuiting, zoals het gegeven dat zij in het zwart werkte, illegaal in het land verbleef, geen enkele sociale bescherming genoot noch een regulier loon ontving in verhouding tot de geleverde prestaties, maar alleen een minimale en variabele vergoeding kreeg. De toestemming van de betrokkene bij de uitbuiting was daarbij irrelevant. Ook de verkrachting werd door de rechtbank bewezen geacht. Een andere beklaagde werd daarnaast veroordeeld voor verkrachting van een ander slachtoffer dat ook een slachtoffer van mensensmokkel was.

De drie hoofdbeklaagden kregen gevangenisstraffen tussen vier jaar en acht jaar en geldboetes van 448.000 euro, voor een deel met uitstel. De overige beklaagden kregen gevangenisstraffen tussen twee jaar en vier jaar en geldboetes tussen 440.000 euro en 448.000 euro, voor een deel met uitstel. De vennootschap kreeg een geldboete van 1.920.000 euro. De rechtbank sprak de ontbinding van de vennootschap uit aangezien zij opzettelijk was opgericht om strafbare werkzaamheden te verrichten. De vennootschap was intussen failliet. Er werd een verbeurdverklaring van een vermogensvoordeel ten belope van 115.000 euro uitgesproken.

Het Openbaar Ministerie en vijf beklaagden tekenden beroep aan tegen deze beslissing.

Het hof van beroep bevestigde het vonnis van de correctionele rechtbank gedeeltelijk. Voor bepaalde ten laste gelegde feiten van mensensmokkel waarover te weinig gegevens bekend waren, sprak het hof de vrijspraak uit. Daarnaast beperkte het hof van beroep de incriminatieperiodes van meerdere andere vervolgte feiten, waaronder mensensmokkel. Op basis van deze

489 Antwerpen, 16 maart 2023, k. C6. Zie Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 28 juni 2022, k. AC10: Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 141 en de website van Myria [rechtspraak].

beoordeling verminderde het hof de gevangenisstraffen van een aantal beklaagden met een jaar en verminderde het de opgelegde boetes van alle beklaagden die beroep hadden aangetekend, met gedeeltelijk uitstel voor sommigen van hen.

3.3. Vervoer van nautisch materiaal vanuit Duitsland

Op **18 oktober 2023** stonden voor de **correctionele rechtbank van Brugge** 21 beklaagden terecht voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en criminele organisatie, van wie er een verstek liet.⁴⁹⁰ De beklaagden, die vooral de Iraakse nationaliteit hadden en in Duitsland verbleven, werden vervolgd voor hun betrokkenheid bij het vervoer van rubberboten en ander nautisch materiaal vanuit Duitsland voor illegale overtochten naar het Verenigd Koninkrijk. Myria stelde zich burgerlijke partij in deze zaak.

De zaak is gelinkt aan een ouder dossier over transport van nautisch materiaal vanuit Duitsland, waarin al drie personen werden veroordeeld voor mensensmokkel.⁴⁹¹ De verantwoordelijkheid van de beklaagden in dit nieuwe dossier kwam geleidelijk aan het licht dankzij doorgedreven telefonie-onderzoek en een toevallige levering van nautisch materiaal op een verkeerd adres in de Duitse stad Osnabrück. De Duitse politie slaagde er vervolgens in om opslagplaatsen van nautisch materiaal in beeld te brengen en meerdere beklaagden te arresteren. Het smokkelnetwerk werd verder in kaart gebracht op basis van verklaringen, observaties, huiszoekingen, af luistermaatregelen, intercepties, analyses van beelden van ANPR-camera's en uitlezingen van gsm's. De WhatsApp-conversaties die op bepaalde van deze gsm's werden aangetroffen toonden onder meer aan dat een van de beklaagden het geweld niet schuwde.

De activiteiten van het internationale smokkelnetwerk spreiden zich uit van Turkije over Duitsland en België tot Frankrijk. De beklaagden stonden in voor uiteenlopende taken, waaronder het aankopen van nautisch materiaal, het (ver)huren van opslagplaatsen, het laden en lossen van het materiaal, het voorbereiden en uitvoeren van de transporten, het organiseren van de oversteek van het Kanaal en het regelen van de betalingen.

De rechtbank bevestigde de kwalificatie van de feiten als mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Het gebrek aan een persoonlijk vermogensvoordeel dat door sommige van de beklaagden werd ingeroepen werd afgewezen als irrelevant. De rechtbank stond daarentegen nadrukkelijk stil bij de verzwarende omstandigheden die met de feiten van mensensmokkel gepaard gingen. Daarbij werd er onder meer gewezen op de grote schaal waarop de organisatie werkte en het feit dat winstbejag primeerde op de leeftijd of de hoedanigheid van de gesmokkelde persoon. Voorts wees de rechtbank erop dat de personen die deelnamen aan de smokkel van het materiaal zich ervan bewust moeten zijn geweest dat zij zo het leven van de migranten in gevaar brachten, gelet op de *modus operandi* met rubberboten en de lamentabele kwaliteit van de aangetroffen bootjes, motoren en zwemvesten. Het was immers algemeen bekend dat mensen in deze omstandigheden het leven hadden gelaten en verdrongen waren in de Noordzee. De rechtbank besloot dat de smokkel van nautisch materiaal louter met het oog op groot geldgewin gepleegd werd ten koste van heel kwetsbare personen.

Een van de beklaagden werd vrijgesproken omdat de feiten in zijn geval niet bewezen waren. Een andere beklaagde werd al in Frankrijk veroordeeld voor gelijkaardige feiten, maar kwam niet in aanmerking voor de toepassing van het beginsel *non bis in idem*, aangezien hij ook voor en na de feiten waarvoor hij al eerder in Frankrijk veroordeeld werd binnen het smokkelnetwerk actief bleef.

Alle beklaagden – op een persoon na – werden veroordeeld tot gevangenisstraffen die varieerden van elf jaar tot dertig maanden en tot geldboetes van 80.000 tot 8.000 euro (inclusief opdecimen), soms (gedeeltelijk) met uitstel. Ten aanzien van zes beklaagden sprak de rechtbank de bijzondere verbeurdverklaring uit van vermogensvoordelen die rechtstreeks uit het misdrijf werden verkregen, waaronder een bedrag van 157.000 pond.

Aan Myria werd een schadevergoeding van 5.000 euro toegekend.

⁴⁹⁰ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 18 oktober 2023, k. B.17 (beroep).

⁴⁹¹ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 22 juni 2022, k. B.17 (beroep): Zie Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 139 en de [website van Myria \(rechtspraak\)](#).

4. Erkenning als vluchteling voor slachtoffers van mensenhandel

De **Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV)** heeft een vrouw met de Ivoriaanse nationaliteit van de Abron-etnie erkend als vluchteling in een **arrest van 15 juni 2023**.⁴⁹² De vrouw had verklaard in Ivoorkust te zijn geworven door een smokkelnetwerk om in Europa te werken. Zodra zij in België aangekomen was, moest ze de reiskosten terugbetalen die het netwerk had voorgeschoten en was ze slachtoffer geworden van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting. Zij had verklaard dat ze was ontsnapt toen zij de eerste keer moest tippelen. Ze had ernstige psychologische problemen ten gevolge van de traumatiserende ervaringen. Het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) had haar asielaanvraag oorspronkelijk afgewezen met het argument dat haar verhaal weinig geloofwaardig was en er geen gegronde vrees was voor vervolging of een reëel risico op een ernstige schending bij terugkeer naar het land van herkomst. Naar aanleiding van haar beroep tegen die weigering heeft de RvV haar erkend als vluchteling omdat ze tot de sociale groep van vrouwen behoort. De RvV was van oordeel dat de vervolgingen die ze in haar herkomstland had ondergaan, diverse vormen van geweld gemotiveerd door haar gender,⁴⁹³ rechtstreeks overvloeiden in de feiten van mensenhandel waarvan zij het slachtoffer werd in Europa. De RvV baseerde zich daarbij op de vaststelling dat de feiten van mensenhandel hun oorsprong vonden in Ivoorkust en gebaseerd waren op haar gender, net als het andere geweld dat ze in het land van herkomst had ondergaan. Zij vormden bijgevolg een ernstige aanwijzing voor het risico om nieuwe gendergerelateerde vervolgingen te ondergaan bij terugkeer naar het land.

In een andere **beslissing, genomen op 8 september 2023**⁴⁹⁴, heeft de RvV een jonge vrouw met de Guineese nationaliteit van de Soussou-etnie als vluchteling erkend. Het CGVS had twee verzoeken om internationale bescherming afgewezen. Naar aanleiding van de beslissing van het parket om geen gevolg te geven aan een klacht voor feiten van mensenhandel,⁴⁹⁵ had de persoon een derde verzoek om internationale bescherming ingediend. De persoon kreeg een specifieke opvolging in België in het kader van de wetgeving inzake mensenhandel. Uit meerdere medische documenten bleek dat het seksuele geweld, het psychologische geweld en het fysieke geweld dat de persoon in België had ondergaan de symptomen hadden aangewakkerd van het ernstige seksuele geweld door haar neef in Guinee toen ze negen jaar was. Zij meldde dat ze bang was voor vervolgingen door de familie van die neef en door Guineeërs met wie ze in opvangcentra in België had geleefd. De RvV was van oordeel dat de uitleg van de persoon over haar traject als slachtoffer van mensenhandel geloofwaardig was en heeft haar erkend als vluchteling omdat ze tot de sociale groep van vrouwen behoort.

In **twee beslissingen** tot slot heeft de RvV daders die betrokken waren bij feiten van mensenhandel of mensensmokkel uitgesloten van de vluchtelingenstatus en subsidiaire bescherming.⁴⁹⁶

⁴⁹² RvV, 15 juni 2023, arrest nr. 290 331.

⁴⁹³ Het slachtoffer had met name verklaard te zijn behandeld als een onwettig kind; te zijn toevertrouwd aan de echtgenoot van haar nicht na het overlijden van haar vader; het slachtoffer te zijn geweest van seksueel misbruik en uitbuiting als huispersoneel door hem; zwanger geworden te zijn van hem als adolescent en verworpen te zijn geweest door haar familie wegens de geboorte buiten het huwelijk; haar kind te hebben verloren door ziekte; het gedwongen huwelijk te hebben geweigerd met een andere man die haar oom voorstelde en, naar aanleiding daarvan, geweld te hebben ondergaan waardoor ze gedeeltelijk blind geworden is; te zijn belaagd door een gewezen partner.

⁴⁹⁴ RvV, 8 september 2023, arrest nr. 293 981.

⁴⁹⁵ Gelet op de moeilijkheid om de daders te identificeren aangezien de feiten van zo lang terug dateren.

⁴⁹⁶ In een beslissing ging het over een persoon met de Afghaanse nationaliteit naar aanleiding van een veroordeling in Hongarije voor feiten van mensensmokkel (RvV, 14 april 2023, arrest nr. 287 566). In een andere beslissing ging het over een persoon met de Nigeriaanse nationaliteit naar aanleiding van een veroordeling in Nederland voor feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting (RvV, 20 maart 2023, arrest nr. 286 311).

Deel 3

Data



Inleiding

In dit deel van het verslag zijn de kerncijfers gebundeld die Myria opvroeg bij een selectie van relevante actoren binnen het domein mensenhandel en -smokkel in België. De recentste gegevens rond mensenhandel en mensensmokkel worden gepresenteerd en – indien mogelijk – worden die tegenover de cijfers van de jaren voordien geplaatst om ze in een breder perspectief te plaatsen.

De actoren waarvan Myria cijfers heeft ontvangen zijn:

- De federale gerechtelijke politie, met informatie afkomstig uit de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG);
- De inspectiedienst van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ, themadirectie Mensenhandel, ECOSOC-teams);
- Het College van procureurs-generaal met informatie over de vervolgingen die door de correctionele parketten en de arbeidsauditoraten zijn ingesteld;
- De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
- PAG-ASA, Payoke en Sūrya: de centra gespecialiseerd in de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden. Sinds maart 2023 heeft Myria toegang tot de geanonimiseerde gegevens van de drie centra via het digitale platform MyEldo, een op maat gemaakt systeem voor een efficiënter dossierbeheer binnen de centra en een betere beeldvorming van de slachtoffers in België.
- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (DSB) van de FOD Justitie, met informatie over de definitieve veroordelingen.

In dit deel wordt er vervolgens dieper ingegaan op de volgende drie onderwerpen:

1. In een externe bijdrage van de RSZ-inspectiedienst (themadirectie Mensenhandel) worden de statistische gegevens over de in 2023 door de ECOSOC-teams uitgevoerde onderzoeken meer in de diepte toegelicht.
2. In een externe bijdrage van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) België en Luxemburg wordt de werking van het *Assisted Voluntary Return and Reintegration* programma van IOM toegelicht en worden de slachtoffers van mensenhandel beschreven aan wie IOM België en Luxemburg in 2022 en in 2023 bijstand verleende via dit programma.
3. Tot slot beschrijft Myria in samenwerking met Esperanto en Minor-Ndako de minderjarige (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden die de afgelopen jaren door Esperanto en Minor-Ndako werden opgevangen en begeleid. Dat is in lijn met aanbeveling 94 van de Bijzondere parlementaire commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel. Naast het verbeteren van de statistieken over minderjarigen werd er aan Myria gevraagd om jaarlijks een verslag toe te voegen aan het jaarverslag, specifiek gericht op minderjarige slachtoffers. Deze bijdrage betreft een eerste antwoord op dat verzoek.

Let op

- De cijfers in dit verslag tonen geenszins de werkelijke omvang van de fenomenen mensenhandel en -smokkel in België. Ze betreffen alleen de feiten, slachtoffers en daders die door de autoriteiten als dusdanig zijn geïdentificeerd. Over niet-geïdentificeerde feiten kunnen er geen uitspraken worden gedaan.
- Deze cijfers en hun evolutie geven veeleer informatie over het optreden van de autoriteiten in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel, meer dan over die fenomenen zelf.

- De cijfers van de verschillende actoren zijn onderling niet geharmoniseerd en leveren geenszins een coherent en uniform beeld op van deze criminele fenomenen. Dat beperkt de mogelijkheden om het beleid te evalueren, strategische analyses te onderbouwen en de rapportage te verzekeren ten aanzien van de Europese instellingen. Uiteraard werkt Myria met de vermelde actoren samen om de best mogelijke cijfers te verzamelen.



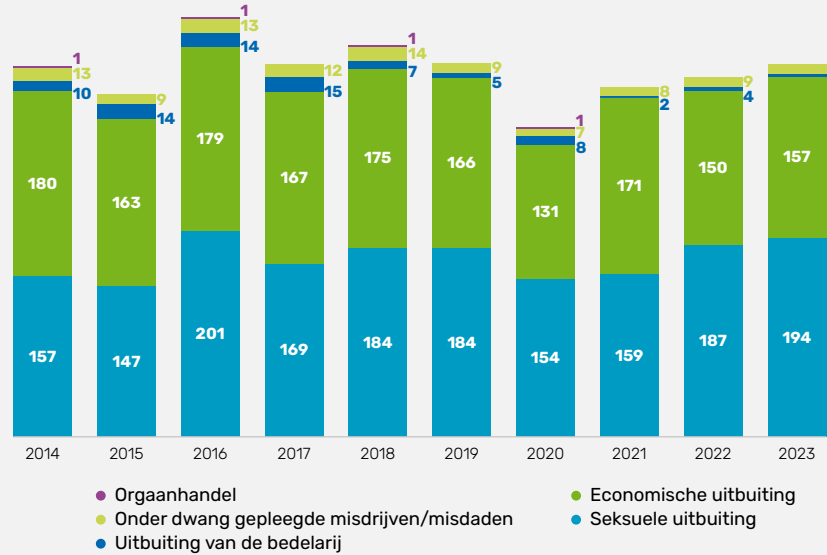
1. Mensenhandel

Inbreuken inzake mensenhandel (gegevens van de politie)

Geregistreerde inbreuken mensenhandel 2014-2023

In 2023:

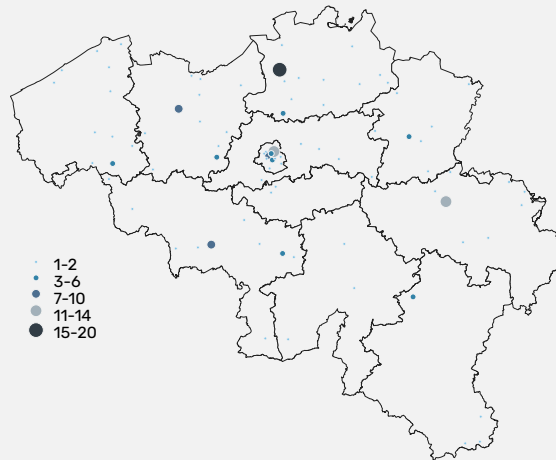
- Werden er 363 inbreuken inzake mensenhandel vastgesteld door de politiediensten, een gelijkaardig aantal als tijdens het jaar voordien.
- Blijven seksuele (53%) en economische uitbuiting (43%) de voornaamste gedetecteerde inbreuken inzake mensenhandel.
- Werden er ook 9 gevallen van onder dwang gepleegde misdrijven gedetecteerd, alsook 3 gevallen van uitbuiting van de bedelarij.



Geregistreerde inbreuken inzake seksuele uitbuiting

In 2023 werd **seksuele uitbuiting** het vaakst gedetecteerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (38 inbreuken in de 19 Brusselse gemeenten), en in de steden Antwerpen (20), Luik (14), Gent (9), Bergen (8) en Charleroi (6).

Zie ook de geografische spreiding op het niveau van de Belgische steden en gemeenten op de kaart rechts.

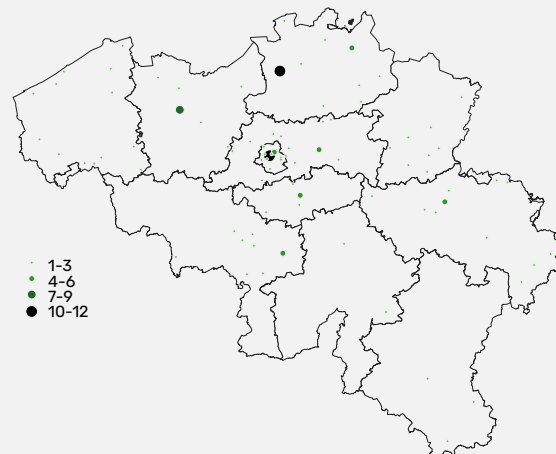


Provincies & Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal inbreuken
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	38
Antwerpen	38
Oost-Vlaanderen	24
West-Vlaanderen	19
Henegouwen	24
Luik	21
Limburg	11
Luxemburg	6
Vlaams-Brabant	6
Namen	4
Waals-Brabant	3
Totaal	194

Geregistreerde inbreuken inzake economische uitbuiting

De meeste inbreuken inzake mensenhandel met het oog op **economische uitbuiting** werden vastgesteld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (29 inbreuken in de 19 gemeenten), en in de steden Antwerpen (12), Gent (7), Charleroi (6), Luik (5) en Turnhout (5).

Zie ook de geografische spreiding op het niveau van de Belgische steden en gemeenten op de kaart rechts.



Provincies & Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal inbreuken
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	29
Antwerpen	26
Luik	19
West-Vlaanderen	17
Vlaams-Brabant	16
Henegouwen	13
Oost-Vlaanderen	13
Waals-Brabant	10
Limburg	9
Luxemburg	3
Namen	2
Totaal	157

RSZ-inspectiedienst (ECOSOC-teams) – Mensenhandel met het oog op economische uitbuiting

Om de werkzaamheden van de ECOSOC-teams en hun rol in de strijd tegen mensenhandel voor te stellen, worden er twee indicatoren gebruikt:

- Het jaarlijkse aantal vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel uit afgesloten onderzoeken die op basis van strafrapporten of processen-verbaal werden doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten.
- Het jaarlijkse aantal opgestelde checklists. Voor elk vermoedelijk slachtoffer wordt er een checklist opgesteld van zodra er voldoende indicaties zijn dat het om een mogelijke situatie van mensenhandel gaat, ongeacht de status van het onderzoek (bij aanvang, tijdens of aan het einde).

» Voor meer informatie over de resultaten van de inspectiediensten van de RSZ, zie de externe bijdrage aan het einde van dit deel.

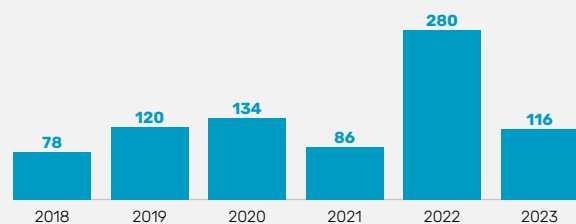
Niet elk onderzoek dat afgesloten is werd datzelfde kalenderjaar geopend. Sommige onderzoeken nemen meerdere maanden of jaren in beslag. Dat is ook de reden waarom het aantal vermoedelijke slachtoffers uit de afgesloten onderzoeken niet hetzelfde is als het aantal vermoedelijke slachtoffers uit de checklists.

Vermoedelijke slachtoffers in afgesloten onderzoeken



In 2023 werden er 299 vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten naar aanleiding van een afgesloten onderzoek. Dat is bijna een verdriedubbeling in vergelijking met 2022. De grote groep van doorverwezen Turkse, Filipijnse en Bengaalse individuen kan worden gelinkt aan de Borealis-zaak waarbij de inspectiediensten uitbuiting vaststelden op de werven van het petrochemische bedrijf. Mannen vormen de grote meerderheid van de slachtoffers (285 oftewel 95%).

Opgestelde checklists



In 2023 werden er 116 checklists opgesteld. Daarmee gaat het aantal gedetecteerde vermoedelijke slachtoffers terug naar het niveau van de jaren voorafgaand aan 2022, waarbij de sterke stijging destijds voortkwam uit de grootschalige inbreuken die tijdens de zomer werden vastgesteld op een bouwterrein van chemiebedrijf Borealis.

Nationaliteit	Bouw	Andere	Kleinhandel	Garages	Horeca	Land- en tuinbouw	Andere pers. diensten	Vervoer over land	Groothandel	Totaal
Turkije	87							2		89
Filipijnen	59			2						61
Bangladesh	30									30
Marokko	4	5	14	1	1	2				27
Oekraïne	18									18
Afghanistan			2	10						12
België		7				1				8
Ghana		6								6
Colombia		5								5
Brazilië		2			1		1			4
El Salvador		4								4
Iran	2				2					4
Moldavië	4									4
Guinee-Bissau	3									3
Polen	3									3
India	1		1							2
Macedonië	2									2
Andere	3	4	3		1		2	1	3	17
Totaal	216	33	20	13	5	3	3	3	3	299

Nationaliteit	Bouw	Andere	Kleinhandel	Garages	Land- en tuinbouw	Horeca	Vervoer over land	Huishoudelijk personeel	Totaal
Marokko		2	13		1	2		3	21
Filipijnen	21								21
Afghanistan			3	10					13
België		7		1	1				9
Ghana		6							6
Colombia		5							5
El Salvador		4							4
Guinee-Bissau	3								3
Moldavië	3								3
Roemenië	1				2				3
Brazilië		2							2
Bulgarije					2				2
India	1		1						2
Macedonië	2								2
Spanje			1			1			2
Turkije							2		2
Andere	5	7	1			2	1		16
Totaal	36	33	19	11	6	5	3	3	116

Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten

Methodologische opmerkingen

- Recentelijk werd er een significant aantal codeerfouten geïdentificeerd in het ressort Bergen. Meer bepaald codeerde men een groot aantal strafzaken foutief onder de noemer "onder dwang gepleegde misdrijven", terwijl dat in werkelijkheid betrekking had op schijnhuwelijken. Het parket deelde mee dat het deze fout ging rechtzetten, maar de exacte omvang van de fout zal pas bij een

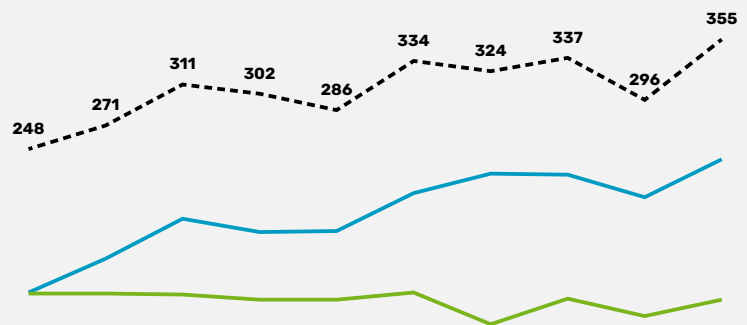
volgende data-extractie vastgesteld kunnen worden.

- Om eventuele evoluties in het aantal strafzaken rond mensenhandel bij de parketten doorheen de tijd na te kunnen gaan, werden de strafzaken in het ressort Bergen vanwege de bovenvermelde codeerfout uit de onderstaande analyse uitgesloten.

Een **nieuwe strafzaak** wordt geopend op basis van een aanvankelijk proces-verbaal (pv). Een nieuwe strafzaak kan ook worden geopend op basis van een klacht, met of zonder een burgerlijke partijstelling. Op basis van een navolgend pv wordt er geen nieuwe strafzaak geopend.

In 2023:

- Zijn er 355 strafzaken wegens mensenhandel bij de correctionele parketten binnengekomen, het grootste aantal in de voorbije tien jaar.
- Deze stijgende tendens wordt voornamelijk aangedreven door strafzaken wegens seksuele uitbuiting.



- Seksuele uitbuiting
- Economische uitbuiting
- Uitbuiting van de bedelarij
- Onder dwang gepleegde misdrijven
- Orgaanhandel
- Totaal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Seksuele uitbuiting	108	141	180	167	168	205	224	223	201	238
Economische uitbuiting	107	107	106	101	101	108	77	102	85	101
Uitbuiting van de bedelarij	14	10	13	18	7	4	6	2	4	5
Onder dwang gepleegde misdrijven	17	13	12	16	10	17	16	10	6	11
Orgaanhandel	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Totaal	248	271	311	302	286	334	324	337	296	355

Methodologische opmerkingen

- Het betreft hier gegevens uit de Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, zoals vastgesteld op 6 januari 2024.
- Ze gaan over het aantal strafzaken die bij de correctionele parketten (met inbegrip van het federaal parket) zijn binnengekomen en zijn beperkt tot de inbreuken gepleegd door meerderjarigen.
- De zaken die bij het parket van Eupen binnenkomen worden pas sinds 19 februari 2019 opgenomen. De jaren voordien werd er daarmee geen rekening

gehouden, door een probleem in de harmonisering van het IT-systeem.

- Er bestaat een risico op dubbele telling van de strafzaken die voor beschikking naar een ander arrondissement worden doorverwezen of wanneer ze naar een andere afdeling van hetzelfde gerechtelijke arrondissement worden verwezen.
- Bij elke strafzaak kunnen er een of meerdere beklaagden betrokken zijn.

Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van een jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor verschillende gerechtelijke arrondissementen.



- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen

Ressort Antwerpen

- In 2023 waren er 95 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel. Dat aantal is gestegen ten opzichte van 2022 (79) en ligt opnieuw in lijn met de grootteorde van 2021 (92).
- Deze evolutie wordt aangedreven door het aantal nieuwe strafzaken wegens seksuele uitbuiting waarbij er een gelijkaardige grootteorde als die uit 2021 werd vastgesteld.

Ressort Gent

- Het totale aantal nieuwe strafzaken wegens mensenhandel in 2023 komt uit op 76 en blijft daarmee de afgelopen jaren relatief stabiel.

Federaal parket

- Sinds kort worden er alsmaar meer nieuwe strafzaken geregistreerd door het federaal parket, al blijven de absolute aantallen relatief beperkt. In lijn met de cijfers uit 2022 werden er in 2023 11 nieuwe strafzaken opgetekend.
- In 2023 hadden alle nieuwe strafzaken, met uitzondering van één strafzaak, betrekking op seksuele uitbuiting.

Ressort Luik

- Na een daling in 2021 en in 2022 stijgt het totale aantal nieuwe strafzaken wegens mensenhandel in 2023 opnieuw (61) en klimt het terug naar de grootteorde uit 2020 (64).
- Deze evolutie wordt aangedreven door een groter aantal nieuwe strafzaken binnen alle uitbuitingsvormen (met uitzondering van orgaanhandel).

Ressort Brussel

- In 2023 werden er 113 nieuwe strafzaken wegens mensenhandel opgetekend. Het ressort van Brussel kent het grootste aantal nieuw opgestarte strafzaken in 2023.
- De licht stijgende trend, die sinds 2018 waargenomen wordt, zet zich door.
- Bijna zeven op de tien nieuwe strafzaken hadden betrekking op seksuele uitbuiting (77).

Opdrachten federaal parket



Het federaal parket heeft onder meer als opdracht om:

- de strafvordering uit te oefenen in het kader van een limitatieve lijst van misdrijven bedoeld in artikel 144ter van het Gerechtelijk wetboek, op voorwaarde dat de tussenkomst van het federaal parket een meerwaarde betekent. Dat omvat onder meer de misdrijven georganiseerde mensensmokkel en mensenhandel;
- de uitoefening van de strafvordering te coördineren wanneer met elkaar samenhangende feiten bij meerdere procureurs des Konings of meerdere onderzoeksrechters aanhangig worden gemaakt.

Nomenclatuur van de inbreuken



■ Seksuele uitbuiting	37L	art. 433quinquies § 1, 1° Sw.
■ Economische uitbuiting	55D	art. 433quinquies § 1, 3° Sw.
■ Uitbuiting van de bedelarij	29E	art. 433quinquies § 1, 2° Sw.
■ Gedwongen misdrijf/misdaad	55F	art. 433quinquies § 1, 5° Sw.
■ Orgaanhandel	55E	art. 433quinquies § 1, 4° Sw.

Totalen per uitbuitingsvorm over de ressorten heen (2014-2023)

Seksuele uitbuiting

Economische uitbuiting

Uitbuiting van de bedelarij

Gedwongen misdrijf

Orgaanhandel

Totaal per ressort ingedeeld naar uitbuitingsvorm (2014-2023)

Antwerpen		Brussel		Gent		Luik		Federaal parket	
2014	56	26	1	2	1	2	1	2	1
2015	79	45	2	2	2	0	0	0	0
2016	84	57	2	3	2	0	0	0	0
2017	80	49	0	0	5	0	0	0	0
2018	104	77	8	3	1	0	0	0	0
2019	121	89	1	2	5	0	0	0	0
2020	111	93	2	0	1	0	0	0	0
2021	92	67	1	1	2	0	0	0	0
2022	79	45	0	2	1	0	0	0	0
2023	95	66	0	2	0	0	0	0	0
2014	60	24	7	3	1	0	0	0	0
2015	57	23	4	2	5	0	0	0	0
2016	93	70	3	2	4	0	0	0	0
2017	72	41	7	8	2	0	0	0	0
2018	59	25	5	1	0	0	0	0	0
2019	88	58	9	2	0	0	0	0	0
2020	89	71	5	1	2	0	0	0	0
2021	100	64	6	1	3	0	0	0	0
2022	100	77	2	0	2	0	0	0	0
2023	113	77	5	0	1	0	0	0	0
2014	75	40	1	3	1	0	0	0	0
2015	85	47	5	6	5	0	0	0	0
2016	104	41	4	6	4	0	0	0	0
2017	76	48	2	6	2	0	0	0	0
2018	76	45	0	0	0	0	0	0	0
2019	69	33	2	1	2	0	0	0	0
2020	51	27	3	2	1	0	0	0	0
2021	76	52	1	0	1	0	0	0	0
2022	68	46	2	2	2	0	0	0	0
2023	76	51	1	1	1	0	0	0	0
2014	54	14	8	6	2	0	0	0	0
2015	50	21	2	0	2	0	0	0	0
2016	29	12	3	2	3	0	0	0	0
2017	73	29	7	4	0	0	0	0	0
2018	46	21	0	3	4	0	0	0	0
2019	50	20	4	1	0	0	0	0	0
2020	64	25	6	1	6	0	0	0	0
2021	57	32	1	1	1	0	0	0	0
2022	37	21	1	0	1	0	0	0	0
2023	61	34	5	2	1	0	0	0	0
2014	3	2	0	0	0	0	0	0	0
2015	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2016	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2017	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2018	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2019	6	5	0	0	0	0	0	0	0
2020	9	8	1	0	1	0	0	0	0
2021	20	17	1	0	1	0	0	0	0
2022	12	12	0	0	0	0	0	0	0
2023	11	10	0	0	0	0	0	0	0

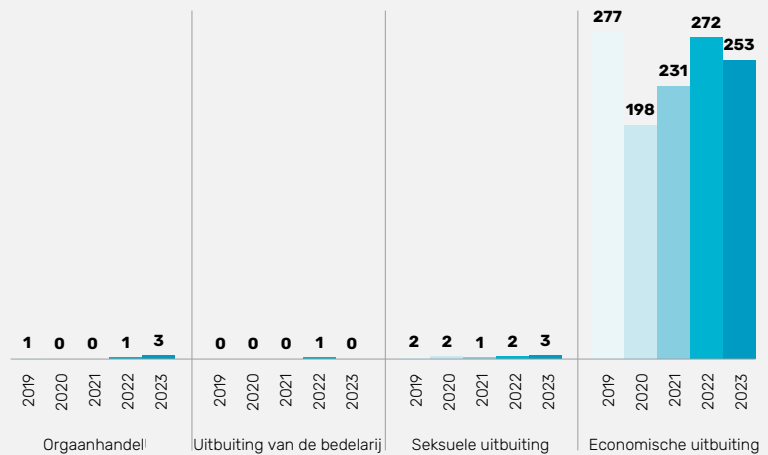
Strafzaken voor mensenhandel bij de arbeidsauditoraten

In 2023:

- Zijn er 259 strafzaken bij de arbeidsauditoraten binnengekomen wegens mensenhandel, een kleine daling van 6% in vergelijking met 2022.
- Gelet op de specifieke bevoegdheden van het arbeidsauditoraat betreft het merendeel van de strafzaken economische uitbuiting (253, oftewel 98%).
- Toch werden er ook 3 nieuwe strafzaken geopend voor seksuele uitbuiting alsook 3 voor orgaanhandel.

Arbeidsauditoraat	Nieuwe strafzaken wegens economische uitbuiting in 2023
Gent	61
Antwerpen	56
Brussel	44
Luik	33
Henegouwen	23
Halle-Vilvoorde	18
Leuven	9
Waals-Brabant	8
Eupen	1
Totaal	253

Aantal binnengekomen strafzaken wegens mensenhandel bij de arbeidsauditoraten



Specifiek voor de zaken wegens economische uitbuiting:

- Werden de dossiers voornamelijk geregistreerd door de arbeidsauditoraten van Gent (24%), Antwerpen (22%), Brussel (17%) en Luik (13%).
- De arbeidsauditoraten van Waals-Brabant en Eupen tekenden met respectievelijk 8 en 1 dossier(s) het kleinste aantal binnengekomen strafzaken op.

63% van de strafzaken die in 2023 zijn binnengekomen bevond zich op 6 januari 2024 nog in het stadium van het opsporingsonderzoek

Van de 259 strafzaken die in de loop van 2023 bij de arbeidsauditoraten zijn binnengekomen waren er op 6 januari 2024 26 zaken geregistreerd als behandeling zonder strafrechtelijke vervolging. Deze beslissing werd in 23 gevallen genomen omdat de zaak niet tot een vervolging kon leiden omwille van een gebrek aan bewijslast.

164 dossiers (goed voor 63%) bevonden zich op 6 januari 2024 nog in het stadium van het opsporingsonderzoek.

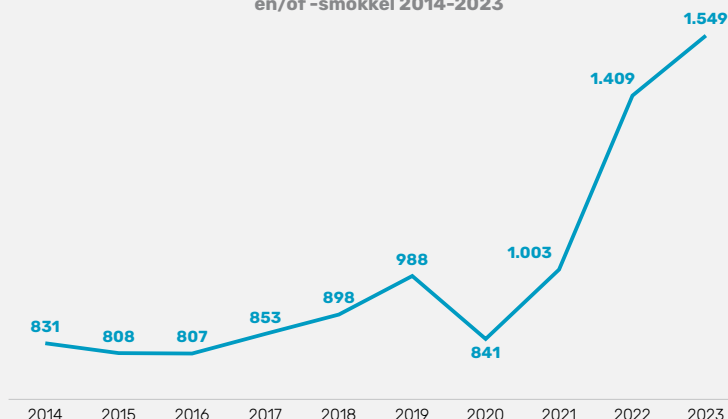
Methodologische opmerkingen

- Het betreft hier gegevens uit de Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, zoals vastgesteld op 6 januari 2024.
- Ze gaan over het aantal strafzaken die bij de arbeidsauditoraten zijn binnengekomen en zijn beperkt tot de inbreuken gepleegd door meerderjarigen.
- Deze gegevens zijn beschikbaar vanaf 2019.
- Er bestaat een risico op dubbele telling van de strafzaken die voor beschikking naar een ander arrondissement worden doorverwezen of wanneer die naar een andere afdeling van hetzelfde gerechtelijke arrondissement worden verwezen.
- Bij elke strafzaak kunnen er een of meerdere beklaagden betrokken zijn.

Aanmeldingen bij de gespecialiseerde centra

Het jaarlijkse **aantal aanmeldingen** bij de gespecialiseerde centra zit de jongste jaren heel sterk in de lift. Zo werden er in 2023 meer dan 1.500 vermoedelijke slachtoffers aangemeld, een stijging met 10% ten opzichte van het jaar voordien.

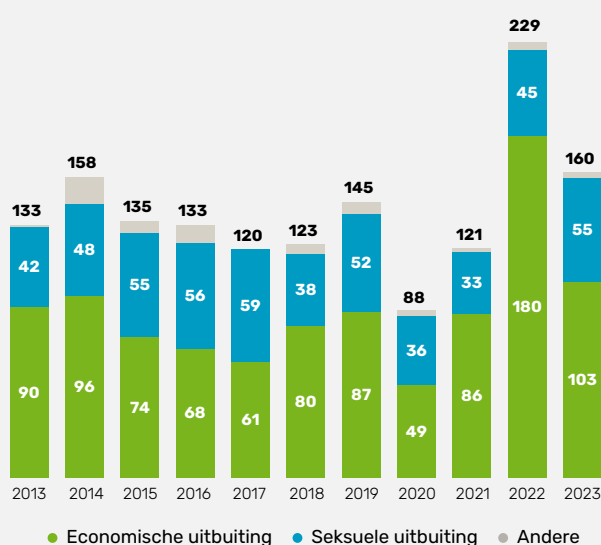
Aantal aanmeldingen van vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel 2014-2023



Bron: Payoke, PAG-ASA en Sürya via MyEldo

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel door de gespecialiseerde centra

Aantal opgestarte begeleidingen slachtoffers van mensenhandel naar uitbuitingsfinaliteit 2013-2023



In 2023:

- Werd er voor 160 slachtoffers van mensenhandel een begeleiding opgestart, het tweede grootste aantal in de voorbije tien jaar.
- Onder deze nieuwe begeleidingen bevinden er zich **103 slachtoffers van economische uitbuiting**, met 34 verschillende nationaliteiten. Met 20 slachtoffers is Marokko de voornaamste nationaliteit binnen deze groep.
- Daarnaast stapten er **55 slachtoffers van seksuele uitbuiting** in een begeleidingstraject, met België (10), Brazilië (8), Colombia (7) en Nigeria (6) als voornaamste nationaliteiten.
- De overige begeleidingen werden opgestart voor slachtoffers van onder dwang gepleegde misdrijven.

Er is sprake van een **begeleiding** zodra de eerste fase (reflectieperiode) is opgestart, dus zodra een bijlage 15 is uitgevaardigd.

» Zie het onderdeel "Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingen zaken" voor meer informatie.



De gegevens over de nieuwe begeleidingen volstaan niet om de omvang van het werk van de gespecialiseerde centra weer te geven.

De begeleiding kan meerdere jaren in beslag nemen, maar de duurtijd komt hier niet aan bod als indicator. De cijfers van de Dienst Vreemdelingen zaken over de

verlenging van de documenten in het kader van de procedure mensenhandel zijn daar wel een mogelijke indicator van.

Bron: Payoke, PAG-ASA en Sürya via MyEldo

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensenhandel in 2023 per type en nationaliteit

Nationaliteit	Economische uitbuiting				Seksuele uitbuiting				Onder dwang gepleegde misdrijven				Totaal
	Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		
	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	<18	≥18	
Marokko			20		1								21
Brazilië	4		2		6		2						14
België			1		8	2			1	1	1		14
Colombia	1		5		7								13
Afghanistan			5				2	1					8
Roemenië	1		4		1	2							8
Nigeria					6								6
Albanië	2		2		1								5
Iran	2		3										5
Bulgarije			4		1								5
India			5										5
Algerije	1		2		1								4
El Salvador			4										4
Filipijnen	1		3										4
Polen			3										3
Tunesië	2				1								3
Turkije			3										3
Vietnam	2	1											3
Moldavië					3								3
Egypte			2										2
Ghana			2										2
Hongarije					2								2
Ivoorkust			2										2
Mauritius							2						2
Noord-Macedonië					1		1						2
Brits Indische Oceaanterritorium			1										1
Burkina Faso			1										1
China	1												1
DR Congo	1												1
Ecuador			1										1
Guinee	1												1
Irak			1										1
Kameroen			1										1
Kirgizië			1										1
Kosovo					1								1
Oeganda					1								1
Oekraïne			1										1
Peru	1												1
Rusland			1										1
Slovakije	1												1
Spanje					1								1
Tadzjikistan			1										1
Togo					1								1
Totaal	0	21	1	81	13	34	2	6	1	1	1	0	161

Opmerking: Voor een aantal slachtoffers werden er meerdere uitbuitingsfinaliteiten vastgesteld. Vandaar dat het totaal in deze tabel iets groter is dan het totale aantal unieke personen zoals gepresenteerd op de vorige pagina.

Slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (DVZ)

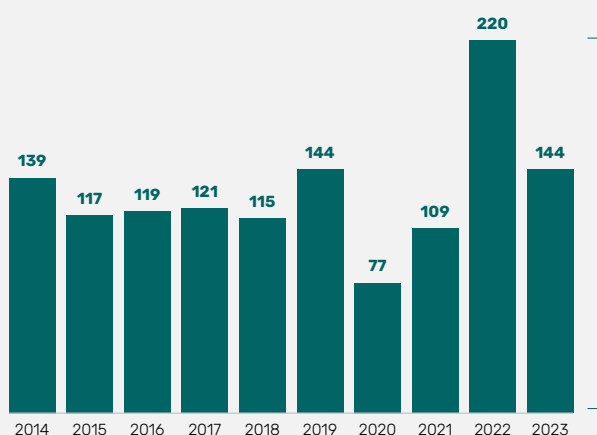
In België komen slachtoffers van mensenhandel die ermee instemmen om samen te werken met de gerechtelijke overheden in aanmerking voor een specifiek verblijfsstatuut (artikel 61/2 tot 61/5 van de verblijfwet).



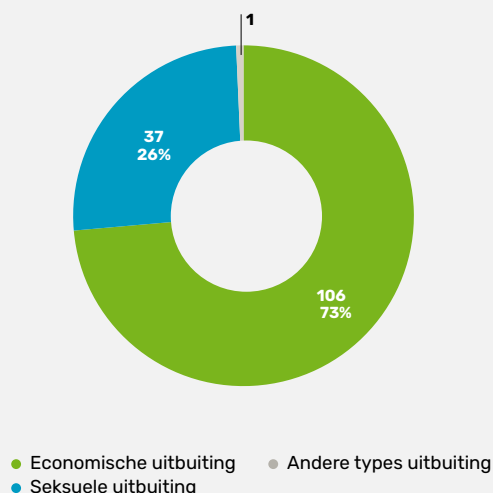
Dat statuut kan worden verkregen onder drie basisvoorwaarden, met name dat het slachtoffer:

- Medewerking verleent aan het strafonderzoek mensenhandel;
- Het contact met de uitbuiters verbreekt;
- Zich laat begeleiden door een van de gespecialiseerde centra.

Aantal slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt



Slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt in 2023 per type uitbuiting



Na een verdubbeling in 2022 daalt in 2023 het aantal slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt opnieuw naar een aantal dat in lijn ligt met de totalen die in de periode 2014-2019 werden gerapporteerd.



De categorie “**andere types uitbuiting**” heeft betrekking op gevallen waarvoor het type uitbuiting op het ogenblik van de eerste aanvraag nog niet duidelijk is bepaald.

In 2023:

- Zijn er 144 slachtoffers van mensenhandel in de procedure gestapt.
- De daling ten opzichte van 2022 komt met name voort uit een daling van het aantal slachtoffers van economische uitbuiting die in de procedure zijn gestapt (106 in 2023 versus 178 in 2022). Het grote aantal in 2022 volgde dan ook uit de grootschalige uitbuiting die in de zomer van 2022 op meerdere bouwerven werd vastgesteld.
- Daarnaast zijn er 37 slachtoffers van seksuele uitbuiting in de procedure gestapt, een aantal dat relatief stabiel blijft in de voorbije jaren.
- Volgens de gegevens van DVZ is er in 2023 geen enkel slachtoffer van het gedwongen plegen van misdrijven, van uitbuiting van de bedelarij of van orgaanhandel in de procedure gestapt. Er wordt wel melding gemaakt van 1 slachtoffer van een “ander type uitbuiting”.

Opmerking: De Dienst Vreemdelingenzaken wenst bepaalde informatie niet vrij te geven om de identificatie van de betrokkenen uit te sluiten.

Onder de 106 slachtoffers van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting in 2023:

- Is iets meer dan 75% mannelijk (83). De overige 23 slachtoffers zijn vrouwelijk.
- De meest voorkomende nationaliteiten onder de nieuwe aanvragen in de categorie economische uitbuiting zijn Marokkanen (22), Salvadoranen (11), Brazilianen (6), Indiërs (6) en Roemenen (6).

Bij de 37 slachtoffers van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting in 2023:

- Gaat het voornamelijk om vrouwelijke slachtoffers (34), al is er ook sprake van 3 mannelijke slachtoffers.
- Naar nationaliteit is er een grote groep Nigeriaanse slachtoffers (8), gevolgd door Colombiaanse (6) en Braziliaanse (6) slachtoffers.

Slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt naar leeftijd, geslacht en type uitbuiting

		0-17	18-25	26-30	31 jaar en +	Totaal	Mannen	Vrouwen
Seksuele uitbuiting	2020	0	7	12	7	26	3	23
	2021	1	6	7	12	26	2	24
	2022	3	13	11	10	37	6	31
	2023	3	11	9	14	37	3	34
Economische uitbuiting	2020	2	8	6	32	48	37	11
	2021	5	9	14	52	80	62	18
	2022	4	9	20	145	178	168	10
	2023	10	13	12	71	106	83	23
Uitbuiting van de bedelarij	2020	0	1	0	0	1	0	1
	2021	0	1	0	0	1	0	1
	2022	0	0	0	0	0	0	0
	2023	0	0	0	0	0	0	0
Onder dwang gepleegde misdrijven	2020	0	0	0	0	0	0	0
	2021	0	0	0	0	0	0	0
	2022	0	0	0	1	1	1	0
	2023	0	0	0	0	0	0	0
Andere types uitbuiting	2020	2	0	0	0	2	0	2
	2021	1	0	0	1	2	2	0
	2022	3	1	0	0	4	3	1
	2023	0	1	0	0	1	1	0
Totaal	2020	4	16	18	39	77	40	37
	2021	7	16	21	65	109	66	43
	2022	10	23	31	156	220	178	42
	2023	13	25	21	85	144	87	57

Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BGV 45 dagen		32	17	10	3	0	0	0	0	0	0
Bijlage 15		0	0	0	20	44	43	16	42	49	27
Attest van immatriculatie (AI)		133	114	116	112	113	136	80	98	204	119
Verlenging AI		11	22	26	31	19	16	7	6	4	3
Mensenhandel/ Mensensmokkel	A-kaart	84	90	84	97	91	108	78	62	140	129
	Verlenging A-kaart	443	425	413	383	348	370	384	398	395	583
	B-kaart	33	36	49	50	61	42	29	25	35	38
Humanitair	A-kaart	2	6	2	0	3	3	5	0	1	11
	Verlenging A-kaart	30	29	20	29	20	26	34	40	49	37
	B-kaart	21	36	22	23	18	26	13	22	14	28
Totaal		789	775	742	748	717	770	646	693	891	975

In 2023:

- Nam de Dienst Vreemdelingenzaken 975 positieve beslissingen inzake de uitreiking of verlenging van een verblijfstitel. Deze beslissingen hebben betrekking op slachtoffers die in 2023 in de procedure zijn gestapt alsook op diegenen die zich al in de erkenningsprocedure voor het slachtofferstatuut bevinden en tegenover wie al een of meerdere beslissingen zijn genomen.
- Het totale aantal afgeleverde documenten ligt zo'n 10% hoger dan in 2022, met name door een stijging van het aantal toegekende verlengingen van de A-kaart. Deze stijging inzake de (verlenging van de) A-kaarten wordt sterk aangedreven door een aantal nationaliteiten, zoals Filipijnen (26), Bengalen (16) en Marokkanen (18). De Filipijnse en Bengaalse slachtoffers kunnen onder meer worden gelinkt aan de grootschalige uitbuiting zoals die werd vastgesteld op de bouwwerf van chemiebedrijf Borealis in de zomer van 2022.

Bijlage 15

Na aanmelding van het slachtoffer bij een van de gespecialiseerde centra vraagt het centrum dat verblijfsdocument aan. De bijlage 15 is geldig voor 45 dagen en omspannt de zogenaamde reflectieperiode. Binnen dat tijdsbestek heeft het slachtoffer de tijd om te beslissen om ofwel mee te werken aan het strafonderzoek, of om van deze procedure af te zien. Indien het slachtoffer meteen overgaat tot het afleggen van verklaringen en/of het neerleggen van een klacht, wordt er geen bijlage 15 aangevraagd maar een attest van immatriculatie. Sinds 21 mei 2017 vervangt de bijlage 15 het bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) – 45 dagen. De juridische grondslag en de voorwaarden voor het verkrijgen zijn niet veranderd, het type document wel.

Attest van immatriculatie

Indien het slachtoffer beslist om mee te werken aan het strafonderzoek (afleggen van verklaringen en/of neerleggen van een klacht), vraagt het centrum een attest van immatriculatie aan. Dat is geldig voor een periode van drie maanden en kan eenmalig worden verlengd met drie maanden mits het dossier nog in behandeling is door het parket.

A-kaart

Deze verblijfstitel is geldig voor zes maanden en wordt uitgereikt onder verschillende voorwaarden, onder meer dat de magistraat instemt met de kwalificatie van het slachtofferschap. Deze kan worden verlengd voor dezelfde duur zolang de gerechtelijke procedure loopt.

B-kaart

De machtiging tot verblijf voor onbepaalde duur wordt toegekend indien de afgelegde verklaring of de klacht van het slachtoffer tot een veroordeling heeft geleid of de parketmagistraat of arbeidsauditeur de tenlastelegging van mensenhandel of -smokkel onder verzwarende omstandigheden weerhouden heeft in de vorderingen.

Humanitaire regularisatie

De minister of diens gemachtigde kan op basis van zijn discretionaire bevoegdheid beslissen het verblijf van een slachtoffer te regulariseren.

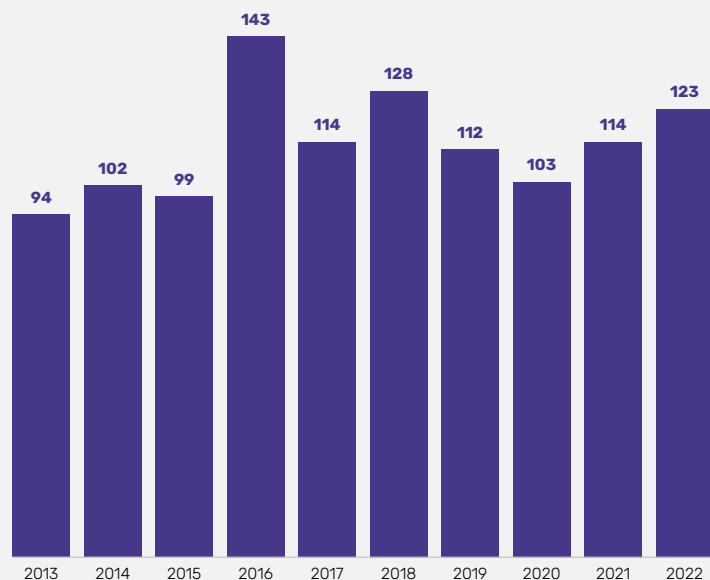


Definitieve veroordelingen voor mensenhandel

In 2022 werden er 123 definitieve veroordelingen uitgesproken wegens mensenhandel. Dat aantal ligt in lijn met de aantallen die gerapporteerd werden in de periode 2017-2021.

Aangezien een veroordeling mogelijk uit meerdere strafbeslissingen (bijvoorbeeld een boete, gevangenisstraf, ...) bestaat, ligt het totale aantal straffen hoger dan het totale aantal veroordelingen.

Aantal definitieve veroordelingen voor mensenhandel



Hoofdstraffen en bijkomende straffen	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gevangenisstraf	82	93	94	128	93	120	100	97	104	107
Zonder uitstel	45	37	41	40	44	63	43	42	46	59
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	37	56	53	88	49	57	57	55	58	48
Boete	85	99	82	132	109	126	103	97	105	111
Zonder uitstel	54	62	49	73	58	83	51	54	48	73
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	31	37	33	59	51	43	52	43	57	38
Verbeurdverklaring	40	58	53	64	39	67	58	38	57	65
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Strafwetboek)	57	73	53	115	71	102	85	77	94	91
Werkstraf	3	3	1	6	2	1	4	0	5	4
Andere	11	3	3	4	7	19	14	12	12	10
Totaal	278	329	286	449	321	435	364	321	377	388

In 2022 werd er over 388 straffen beslist. Bij 28% van de straffen werd er een gevangenisstraf uitgesproken (al dan niet met uitstel). Wat de duur van de uitgesproken celstraffen betreft:

- De meeste gevangenisstraffen betreffen celstraffen van 3 tot 5 jaar.
- In zestien gevallen werd er een celstraf van meer dan 5 jaar uitgesproken.

In 29% van de gevallen werd er een boete als straf opgelegd. Bij 34% van de opgelegde boetes was er sprake van een volledig of gedeeltelijk uitstel.

In 91 gevallen werd de veroordeelde ontzet uit de burgerlijke rechten en in 65 gevallen was er sprake van een verbeurdverklaring. Andere soorten straffen komen maar sporadisch voor.

Methodologische opmerkingen

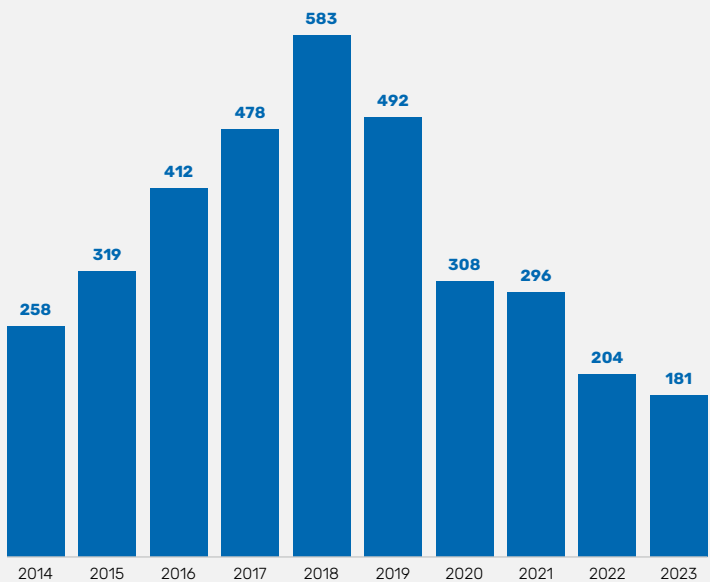


- De gerapporteerde cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen er dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Aangezien het type uitbuiting niet voor elke veroordeling bekend is, worden deze gegevens geaggregeerd gepresenteerd.
- Een aantal dossiers wordt met enkele maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2023 nog niet beschikbaar.
- Deze gegevens stemmen overeen met de situatie zoals die op 28 juni 2024 is vastgesteld.
- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid stelde tijdens het verzamelen van de opgevraagde cijfergegevens meerdere mogelijke onbetrouwbaarheden vast op het niveau van het strafregister. Bijgevolg moeten deze gegevens met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid meldde dat nader te zullen onderzoeken en de gegevens – indien nodig en mogelijk – nog te corrigeren.

2. Mensensmokkel

Inbreuken inzake mensensmokkel (gegevens van de politie)

Geregistreerde inbreuken inzake mensensmokkel 2014-2023



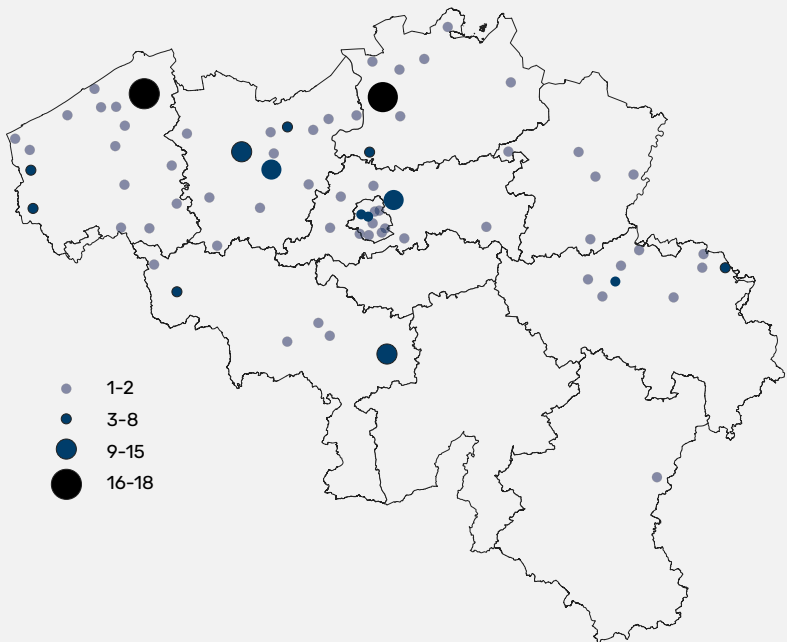
In 2023:

- Werden er 181 inbreuken inzake mensensmokkel vastgesteld door de politiediensten. Een daling met 11% ten opzichte van het jaar voordien en het laagste aantal in de afgelopen tien jaar.

In 2023:

- Gebeurden 7 op de 10 vaststellingen in het Vlaamse Gewest. De inbreuken werden voornamelijk vastgesteld in de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Antwerpen. Die inbreuken vallen hoofdzakelijk te herleiden tot provinciehoofdsteden zoals Gent (13), Antwerpen (18) en Brugge (16). Er werden in de gemeente Wetteren en op de site van de luchthaven in Zaventem telkens 13 inbreuken geregistreerd.
- In het Waalse Gewest en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden er respectievelijk 33 (18%) en 17 feiten (9%) geregistreerd.

Geregistreerde inbreuken inzake mensensmokkel 2023



Provincie en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Aantal inbreuken
Oost-Vlaanderen	41
West-Vlaanderen	39
Antwerpen	27
Vlaams-Brabant	19
Henegouwen	18
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	17
Luik	14
Limburg	5
Luxemburg	1
Waals-Brabant	0
Namen	0
Totaal	181

Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten

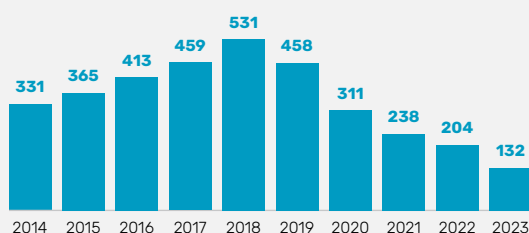
Methodologische opmerkingen

In het ressort van Bergen worden er sinds 2019 opmerkelijk veel strafzaken inzake mensensmokkel geregistreerd. In 2023 werden er in het ressort van Bergen zelfs meer strafzaken geopend (96) dan in het ressort van Gent (69) dat de provincies Oost- en West-Vlaanderen omvat. Deze situatie is eens zo opvallend gelet op het lage aantal (18) door de politie geregistreeerde inbreuken in de provincie Henegouwen.

Belangrijke informatie om deze tendens te contextualiseren:

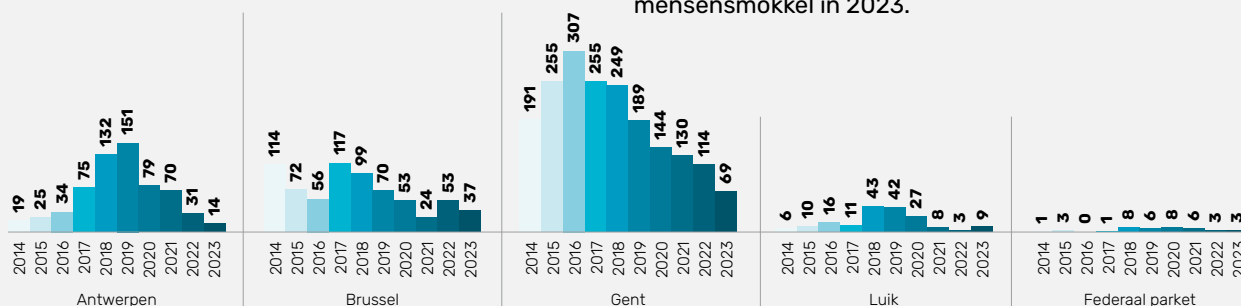
- Het parket kan op eigen initiatief nieuwe strafzaken openen. Dat kan naar aanleiding van een pv opgesteld door de politie, maar ook indien de douanediensdiensten vaststellingen doen (bijvoorbeeld op de luchthaven in Charleroi).
- In recente jaren wordt er alsmaar vaker nautisch materiaal, met het oog op de oversteek richting het Verenigd Koninkrijk, aangetroffen in de brede omgeving van Doornik.
- Tot slot werden er meerdere strafzaken foutief onder de noemer "mensensmokkel" gecodeerd, terwijl het schijnhuwelijken betrof. Het parket deelde mee deze fout recht te zullen zetten, maar de exacte omvang van de fout zal pas bij een volgende data-extractie vastgesteld kunnen worden.

Om eventuele evoluties in het aantal strafzaken rond mensensmokkel bij de parketten doorheen de tijd na te kunnen gaan, werden uit methodologische voorzichtigheid de strafzaken in het ressort Bergen uit de onderstaande analyses uitgesloten vanwege de bovenvermelde codeerfout.



In 2023:

- Zijn er 132 strafzaken bij de correctionele parketten binnengekomen wegens mensensmokkel, een daling met zo'n 35% tegenover 2022 en een voortzetting van de dalende trend sinds 2019.
- Voor de volledigheid dient er te worden gewezen op het feit dat ook het Antwerpse en het Henegouwse arbeidsauditoraat allebei 1 strafzaak openden rond mensensmokkel in 2023.



- De daling ten opzichte van 2022 manifesteert zich met name in Antwerpen, Gent en Brussel.
- In de rechtsgebieden van Antwerpen, Gent en Luik valt de stijgende en vervolgens dalende trend het best waar te nemen: een gestage groei vanaf 2013 bereikt een piek in de periode 2017-2019 en daalt vervolgens opnieuw.

Mensensmokkel:

- Art. 77bis, 77ter, 77quater en 77quinquies van de verblijfwet;
- Code 55G.

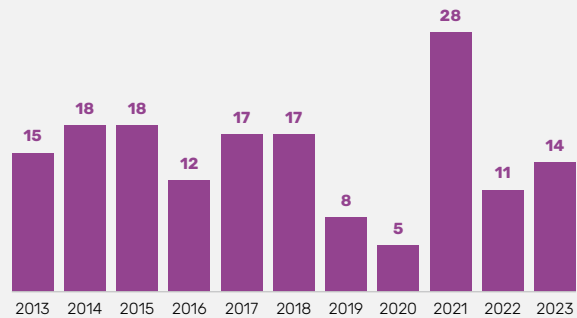


Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van een jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor verschillende gerechtelijke arrondissementen.

- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers van mensensmokkel door de gespecialiseerde centra

Aantal opgestarte begeleidingen slachtoffers mensensmokkel 2013-2023



In 2023 zijn er **14 slachtoffers** van een verzwaarde vorm van mensensmokkel in een begeleidingstraject gestapt bij een van de drie gespecialiseerde centra.

Profiel van nieuw opgestarte begeleidingen slachtoffers mensensmokkel 2023

Nationaliteit	Vrouwen		Mannen		Totaal
	<18	≥18	<18	≥18	
Afghanistan			2	3	5
Noord-Macedonië	1			2	3
Irak				2	2
Iran	1				1
Jemen				1	1
Mauritius				1	1
Montenegro		1			1
Totaal	0	3	2	9	14

- In 9 van de 14 gevallen betrof het **meerderjarige mannen**, al werd er ook een begeleiding opgestart voor **2 minderjarigen**.
- Onder de slachtoffers waren er 5 Afghanen en 3 Noord-Macedoniërs.
- 4 van deze slachtoffers werden ook seksueel uitgebuit.

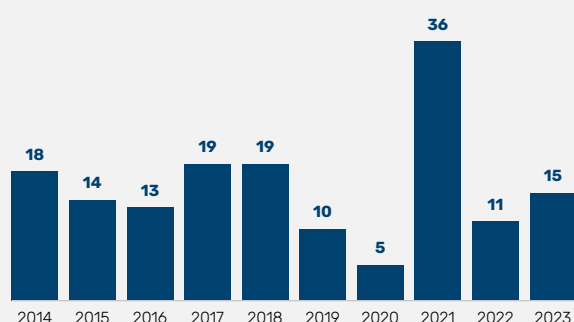
Slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel die in de procedure zijn gestapt

Net als de slachtoffers van mensenhandel kunnen ook de slachtoffers van een verzwaarde vorm van mensensmokkel aanspraak maken op het slachtofferstatuut. Deze verzwaarde vormen van mensensmokkel worden omschreven in artikel 77^{quater} 1° tot 5° van de verblijfwet van 15 december 1980 en zijn van toepassing indien:



- Het misdrijf gepleegd is ten aanzien van een minderjarige;
- Er misbruik werd gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie waarin de betrokkene verkeert, waardoor het slachtoffer geen andere echte en aanvaardbare keuze had dan zich te laten misbruiken;
- Er gebruik werd gemaakt van geweld, dwang, bedreigingen of bedrog;
- Het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht, hetzij opzettelijk of door grove nalatigheid;
- Het misdrijf de oorzaak is van een blijvend fysiek of psychisch letsel.

Aantal slachtoffers mensensmokkel met verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt



In 2023 waren er **15 slachtoffers van mensensmokkel** met verzwarende omstandigheden voor wie DVZ een eerste verblijfsaanvraag had ontvangen. Dat is een daling tegenover 2021, maar ligt in lijn met de grootteorde van 2022 en de jaren 2014-2019.

Onder deze slachtoffers waren er:

- 12 mannen en 3 vrouwen.
- 5 personen met de Afghaanse nationaliteit, 3 Noord-Macedoniërs en 7 slachtoffers met een andere nationaliteit.
- De meeste slachtoffers waren 31 jaar of ouder (7) of tussen de 18-25 jaar (6). Er werd ook een minderjarig slachtoffer geregistreerd.

Slachtoffers mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden die in de procedure zijn gestapt naar leeftijd en geslacht

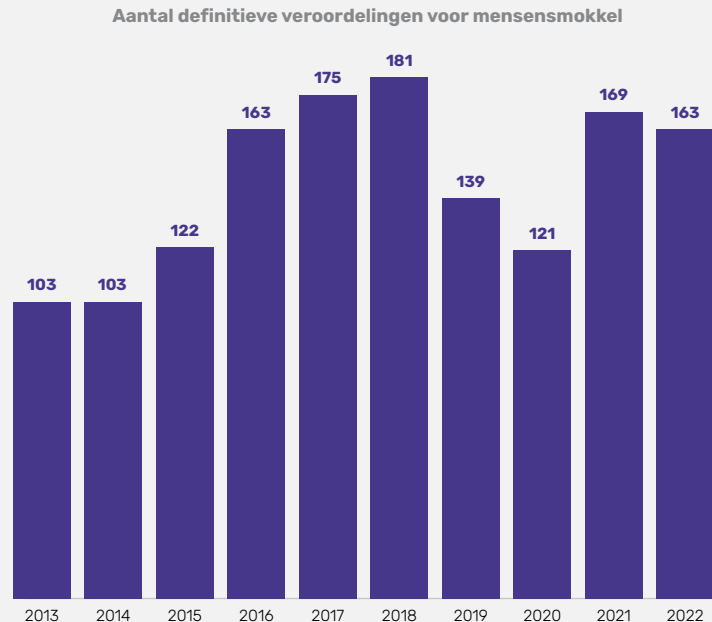
	0-17	18-25	26-30	31 jaar en +	Totaal	Mannen	Vrouwen
2013	1	3	5	4	13	11	2
2014	5	3	3	7	18	9	9
2015	5	2	4	3	14	7	7
2016	2	6	1	4	13	8	5
2017	4	6	5	4	19	13	6
2018	8	5	4	2	19	12	7
2019	3	2	3	2	10	6	4
2020	0	3	1	1	5	2	3
2021	0	20	7	9	36	31	5
2022	5	3	1	2	11	9	2
2023	1	6	1	7	15	12	3

Opmerking: De Dienst Vreemdelingenzaken wenst bepaalde informatie niet vrij te geven om de identificatie van de betrokkenen uit te sluiten.

Definitieve veroordelingen voor mensensmokkel

In 2022 werden er 163 definitieve veroordelingen wegens mensensmokkel uitgesproken, een gelijkaardig aantal als in het jaar voordien en tijdens de periode 2016-2018.

Aangezien een veroordeling mogelijk uit meerdere strafbeslissingen (bijvoorbeeld een boete, gevangenisstraf, ...) bestaat, ligt het totale aantal straffen hoger dan het totale aantal veroordelingen.



Hoofdstraffen en bijkomende straffen	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Gevangenisstraf	96	100	120	154	174	176	128	118	161	154
Zonder uitstel	45	59	60	56	123	113	85	71	87	72
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	51	41	60	98	51	63	43	47	74	82
Boete	94	100	117	158	172	177	132	120	164	159
Zonder uitstel	64	69	57	71	102	110	87	56	88	78
Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)	30	31	60	87	70	67	45	64	76	81
Verbeurdverklaring	64	55	76	76	101	110	88	77	111	127
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Strafwetboek)	79	75	89	120	130	135	90	97	137	149
Werkstraf	4	1	1	4	1	5	8	2	4	7
Andere	0	0	0	1	0	4	8	2	5	2
Totaal	338	332	403	513	578	607	454	416	582	598

In 2022 werd er over 598 straffen beslist.

- Zo werd er 154 keer een gevangenisstraf uitgesproken, waarvan 82 keer met uitstel.
- Er waren ook 159 veroordelingen tot boetes, waarvan 81 keer met uitstel.
- In 149 gevallen werd de veroordeelde ontzet uit de burgerlijke rechten.
- In 127 gevallen was er sprake van een verbeurdverklaring.
- Andere soorten straffen kwamen maar sporadisch voor.

Methodologische opmerkingen



- De gerapporteerde cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen er dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Een aantal dossiers wordt met enkele maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2023 nog niet beschikbaar.
- Deze gegevens stemmen overeen met de situatie zoals die op 23 juli 2024 is vastgesteld.
- De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid stelde tijdens het verzamelen van de opgevraagde cijfergegevens meerdere mogelijke onbetrouwbaarheden vast op het niveau van het strafregister. Bijgevolg dienen deze gegevens met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid meldde dat nader te zullen onderzoeken en de gegevens – indien nodig en mogelijk – nog te corrigeren.

Externe bijdrage

Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2023

Stéphanie Schulze

RSZ-inspectiediensten – Themadirectie Mensenhandel

Inleiding

Deze bijdrage heeft betrekking op de RSZ-inspectiediensten (themadirectie Mensenhandel en ECOSOC-teams).

Naast de zuiver statistische gegevens volgt er in deze bijdrage ook kwalitatieve informatie over de onderzoeken die de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectiedienst in 2023 hebben gevoerd.

De gegevens in deze bijdrage komen van verschillende bronnen:

1. Het interne dossierbeheersysteem ARTEMIS voor gegevens over de in 2023 afgesloten onderzoeken. In 2023 werden er 204 onderzoeken naar "mensenhandel" (hierna MH) afgerond, waarbij er 299 vermoedelijke slachtoffers betrokken waren. Sommige voldeden niet aan onze definitie van een MH-onderzoek of waren dubbels. Op die manier bleven er na verificatie **181 afgesloten MH-onderzoeken** over.
2. De analyse van de checklists die de sociaal inspecteurs in 2023 hebben opgesteld overeenkomstig hoofdstuk VIII van de gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Werk, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude en het College van procureurs-generaal over het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel (COL 01/2015). De RSZ-inspecteurs vullen zo snel mogelijk na een vaststelling een dergelijke checklist in, voor zover er voldoende duidelijke indicaties zijn dat het om een mogelijk geval van mensenhandel gaat. In 2023 werden er **116 checklists** opgesteld, wat betekent dat de situatie van 116 vermoedelijke slachtoffers werd

onderzocht in het kader van onze controles. Het verschil met de 299 potentiële slachtoffers uit het ARTEMIS-dossierbeheersysteem vloeit voort uit het feit dat de checklists in principe worden ingevuld zodra er voldoende indicaties van economische uitbuiting zijn. En dat ongeacht de status van het onderzoek (bij opening, afsluiting of in de loop van het onderzoek), terwijl de cijfers uit ons ARTEMIS-programma betrekking hebben op onderzoeken die in 2023 zijn afgesloten, maar in 2023 of vroeger zijn geopend. De gegevens van de checklists zijn dan ook het meest representatief voor het jaar 2023.

Onze themadirectie bezorgt de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de Federale Overheidsdienst Justitie elk jaar een specifiek analyserapport op basis van deze checklists.

Een andere bron van kwalitatieve informatie is de informatie-uitwisseling met de ECOSOC-teamchefs over de onderzoeken naar mensenhandel.

1. Statistieken over processen-verbaal en strafrapporten (ARTEMIS)⁴⁹⁷

De ECOSOC-onderzoeken van de RSZ-inspectiediensten worden verwerkt in een dossierbeheersysteem dat ARTEMIS heet. De statistieken over de **in 2023 afgesloten onderzoeken** komen derhalve uitsluitend uit dat programma. Dit beheersysteem evolueert nog voortdurend. Sinds zijn ingebruikname werd het herhaaldelijk aangepast om zo goed mogelijk aan onze behoeften inzake statistieken te voldoen.

In 2023 heeft de RSZ in het kader van de **181 behandelde MH-onderzoeken 56 pv's en/of aanvanke-**

⁴⁹⁷ Deze statistieken zijn gebaseerd op afgesloten onderzoeken.

lijke strafrapporten opgesteld, naast **31 aanvullende strafrapporten en 48 informatieverlagen** rond economische uitbuiting (artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek).

Deze rapporten hebben betrekking op 299 vermoedelijke slachtoffers. Het gebeurt ook dat, na een onderzoek in samenwerking met andere inspectiediensten of de politie, een andere dienst (meestal de politie) het proces-verbaal of het strafrapport over MH opstelt. Concreet werden er zeven rapporten of pv's door andere diensten opgesteld naar aanleiding van een samenwerking met de RSZ.

Een aanvullend strafrapport wordt opgesteld wanneer de magistraat aanvullende onderzoeksdaden vraagt voor een situatie van uitbuiting die al via een proces-verbaal of een aanvankelijk strafrapport was gemeld, voor zover het hetzelfde slachtoffer of dezelfde slachtoffers betreft. Dat onderscheid tussen aanvankelijke en aanvullende strafrapporten moet vermijden dat eenzelfde uitbuitingssituatie of eenzelfde

vermoedelijk slachtoffer meermaals in de resultaten wordt meegerekend.

De term "informatieverlag" verwijst naar de rapporten die bestemd zijn voor de gerechtelijke autoriteiten, hetzij om geringe elementen van economische uitbuiting (zonder vermoedelijk slachtoffer bijvoorbeeld) te melden, hetzij om het resultaat van onderzoeksdaden, informatievergaring of gegevensonderzoek door te geven wanneer er nog geen onderzoek naar mensenhandel is geopend of opgestart.

We wijzen er ook op dat de inspecteurs van de ECOSOC-teams nog met andere onderzoeken bezig zijn dan met die naar mensenhandel. Het gaat met name om onderzoeken naar buitenlandse arbeidskrachten en/of risicosectoren. Onder het thema "ECOSOC" vallen dus de onderzoeken naar mensenhandel (economische uitbuiting), buitenlandse werkkrachten en risicosectoren. In 2023 werden er in totaal **3.782 ECOSOC-onderzoeken** behandeld, waaronder de 181 MH-onderzoeken.

Resultaten van de MH-onderzoeken:

Provinciale directies	PV's/SR'en opgesteld door de RSZ	Aanvullende strafrapporten	Informatieverlagen	PV's/SR'en opgesteld door een andere dienst ⁴⁹⁸	Vermoedelijke slachtoffers
West-Vlaanderen	3	0	3	3	24
Oost-Vlaanderen	12	2	1	2	184
Antwerpen	6	0	12	0	19
Limburg	2	0	1	0	4
Henegouwen	6	0	8	0	13
Namen-Luxemburg	8	18	5	0	8
Luik	4	3	9	0	4
Vlaams-Brabant	6	2	1	1	9
Brussel	6	3	4	0	13
Waals-Brabant	3	3	4	1	21
Totaal	56	31	48	7	299

Nog enkele cijfers over 2023:

- De RSZ-inspectie verwees **299** vermoedelijke slachtoffers van MH door naar de gerechtelijke autoriteiten op basis van strafrapporten of processen-verbaal.
- De meest vertegenwoordigde nationaliteiten zijn: Turken (36), Filipijnen (61), Bengalen (30), Marokkanen (27) en Oekraïners (18). Opvallend is ook dat er onder deze 299 vermoedelijke slachtoffers 15 EU-

⁴⁹⁸ In het kader van een onderzoek dat uitgevoerd is in samenwerking met de RSZ. Let wel, wanneer het PV of SR door een andere dienst opgesteld wordt, worden de slachtoffers niet meegeteld in ons beheerprogramma.

onderdanen waren, van wie er 8 de Belgische nationaliteit hadden. Wat de uitsplitsing naar geslacht betreft, waren 14 vermoedelijke slachtoffers vrouwen, tegenover 285 mannen.

- De meest vertegenwoordigde sectoren waren de bouw, de detailhandel en garages (carwash).
- Volgens de cijfers van de in 2023 afgesloten onderzoeken telden de provinciale directies van Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Waals-Brabant de meeste vermoedelijke slachtoffers. In 2023 hebben deze teams immers sterk gemediatiseerde dossiers, die eind 2021 en in de loop van 2022 werden geopend, behandeld en afgesloten.

2. Analyse van de checklists

Inleiding

Rekening houdend met de vereisten van de COL 01/15 werd er in **2023** een checklist ingevuld zodra er **voldoende nauwkeurige indicaties** waren van een mogelijke situatie van mensenhandel, en dat op het

moment dat het onderzoek liep of toen het afgesloten werd.

In totaal werden er **116 checklists** opgesteld (1 checklist per vermoedelijk slachtoffer; meerdere checklists kunnen dus betrekking hebben op dezelfde werkgever/uitbouter). Ze zijn als volgt onderverdeeld:

Provinciale directies	Aantal opgestelde checklists
West-Vlaanderen	25
Oost-Vlaanderen	26
Antwerpen	21
Limburg	1
Henegouwen	8
Namen-Luxemburg	3
Luik	4
Vlaams-Brabant	12
Brussel	14
Waals-Brabant	2
Totaal	116

2.1. Geografische spreiding per sector (2023)

	Namen-Luxemburg	Brussel	Luik	Henegouwen	Limburg	Waals-Brabant	Vlaams-Brabant	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Totaal
Landbouw/tuinbouw			1				1			4	6
Bakkerij		1						14			15
Carwash/truckwash							6	2	2	1	11
Kapsalon/schoonheidssalon	1	1									2
Kleinhandel			1	2		1			2		6
Groothandel						1					1
Bouw	1	1	1	4	1			2	5	20	35
Bezorging reclame/post		9							14		23
Horeca		1					1	2	1		5
Logistiek								1			1
Manege				2							2
Schoonmaak	1										1
Transport			1						2		3
Huishoudelijk werk/thuishulp		1					3				4
Sorteren/recyclage							1				1
Totaal	3	14	4	8	1	2	12	21	26	25	116

2.2. Verdeling volgens leeftijd, geslacht en nationaliteit van de vermoedelijke slachtoffers 2023

Nationaliteit	Mannen	Vrouwen
Afghanistan	13	
Algerije	1	
België	8	1
Brazilië	0	2
Bulgarije	2	
Kameroen	1	
Colombia	4	1
Congo	0	1
El Salvador	4	
Spanje	2	
Ghana	6	
Guinee-Bissau	3	
India	2	
Macedonië	2	
Marokko	17	4
Moldavië	3	
Nicaragua	0	1
Niger	1	
Nederland	1	
Filipijnen	21	
Portugal	1	
Roemenië	2	1
Verenigd Koninkrijk	1	
Rusland	1	
Rwanda	1	
Senegal	1	
Slovakije	0	1
Soedan	1	
Tadzjikistan	1	
Tunesië	1	
Turkije	2	
Vietnam	1	
Totaal	104	12

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
Minderjarigen (-18 jaar)	0	0
Tussen 18 en 30 jaar	32	5
Tussen 30 en 40 jaar	32	3
Tussen 40 en 50 jaar	27	2
Ouder dan 50 jaar	13	2
Totaal	104	12

Een snelle analyse van de tabel hierboven leert dat 90% van de vermoedelijke slachtoffers van economische uitbuiting mannelijk is (104/116). Wat de leeftijd betreft, is 32% van de vermoedelijke slachtoffers tussen 18 en 30 jaar, 30% tussen 30 en 40 jaar, 25% tussen 40 en 50 jaar en 13% ouder dan 50 jaar. Onder de vermoedelijke slachtoffers van het mannelijke geslacht was de oudste 70 jaar. Bij de vrouwen was het oudste vermoedelijke slachtoffer 66 jaar op het ogenblik van de feiten. De betrokken vrouwen zijn hoofdzakelijk actief in de sectoren huishulp, horeca en schoonmaak (bij particulieren of in bedrijven).

In 2023 kwam er geen minderjarig slachtoffer voor in de checklists.

Wat de nationaliteit van de slachtoffers betreft, waren er 97 afkomstig uit derde landen (buiten de EU). Van de 19 EU-onderdanen waren er negen Belgen, drie Roemenen, twee Bulgaren, twee Spanjaarden, een Portugees, een Nederlander en een Slovaak.

2.3. Vastgestelde indicatoren van mensenhandel en verzwarende omstandigheden

De checklists bevatten meerdere indicatoren van mensenhandel. Een analyse van de in 2023 ontvangen checklists leidt tot de volgende vaststellingen:

Identiteitsdocumenten

Ongeveer 90% van de onderdanen van derde landen verbleef illegaal op het Belgische grondgebied. Ofwel hadden zij geen identiteits- of reisdocumenten, ofwel waren ze in het bezit van hun nationaal paspoort of een verblijfstitel van een EU-land. Onder de niet-Belgische Europeanen waren er maar enkelen die in België gevestigd waren en een Belgische verblijfstitel

hadden. De anderen waren over het algemeen in het bezit van hun nationaal identiteitsdocument.

Meerdere vermoedelijke slachtoffers beschikten niet over hun eigen identiteitsdocumenten, maar hadden soms wel een kopie ervan.

Financieel aspect – sociale zekerheid – sociale documenten

Wat de inkomsten betreft: in bijna alle vastgestelde situaties was het loon onvoldoende, laag, heel laag of zelfs onbestaande. Ook werd er soms een vergoeding beloofd, maar slechts gedeeltelijk of helemaal niet uitbetaald, of gaandeweg afgebouwd. Van de 116 vermoedelijke slachtoffers ontvingen er enkelen helemaal geen loon. Sommige slachtoffers moesten een deel van hun loon afstaan. Anderen moesten de reis naar België terugbetalen, huur betalen voor huisvesting die ter beschikking werd gesteld door de werkgever of opdraaien voor boetes die voor die laatste bestemd waren.

Bepaalde slachtoffers verklaarden ook dat ze alleen betaald werden als er klanten waren.

Bovendien gebeurde het dat de laatste prestaties helemaal niet betaald werden ondanks het feit dat de verloning al laag was.

Tot slot verklaarden sommige werknemers dat de werkgever de kosten van hun reis naar België inhield op hun loon.

Enkele concrete voorbeelden in 2023, voor zover er een loon werd uitbetaald: 20, 30 of 50 euro per gewerkte nacht; 50 tot 60 euro per werkdag van 10 à 12 uur; 3.000 euro voor 8 maanden werk *a rato* van 10 à 12 uur per dag (6 dagen op 7); 3,7 tot 5,5 euro per uur.

Wat de sociale zekerheid en sociale documenten betreft: minder dan 15% van de potentiële slachtoffers was in Dimona of Limosa geregistreerd. Wat de vermoedelijke slachtoffers betreft die als gedetacheerde werknemers waren opgegeven in het kader van het vrije verkeer van diensten, ging het vaak om een bewezen of vermoedelijke frauduleuze detachering. Maar enkele werknemers waren aangegeven bij de sociale zekerheid en mochten desgevallend op het Belgische grondgebied werken. Bovendien werkten die doorgaans meer dan het aantal uren in hun arbeidsovereenkomst of zoals aangegeven bij de sociale zekerheid.

Uitbuitingsomstandigheden

Sommige indicatoren van uitbuiting komen vaak terug, zoals erbarmelijke huisvestingsomstandigheden of buitensporig lange werkdagen. Details en voorbeelden van bepaalde indicatoren worden hieronder hernoemen.

■ Het slachtoffer heeft geen aangepaste uitrusting/ werkkledij, het slachtoffer werkt in gevaarlijke/ ongezonde omstandigheden

Bij ongeveer 40% van de aangetroffen vermoedelijke slachtoffers werden er indicatoren van onvoldoende arbeidsbescherming (met betrekking tot de veiligheid en gezondheid van de werknemers zoals hygiënemaatregelen, kledij en werkomgeving) vastgesteld. Overigens werd er een slachtoffer gedetecteerd naar aanleiding van een arbeidsongeval.

■ Het slachtoffer mag geen contact met de buitenwereld hebben of is beperkt in zijn bewegingsvrijheid

Bijna 30% van de vermoedelijke slachtoffers die we aantreffen had weinig of geen contact met de buitenwereld en hun bewegingsvrijheid was beperkt.

■ Het verblijf van het slachtoffer is in erbarmelijke staat

In heel wat potentiële situaties van mensenhandel waren de verblijfplaatsen van de slachtoffers ongeschikt of onbewoonbaar. Vaak stelt de dader/ werkgever deze woningen ter beschikking. In 2023 werd die indicator bij bijna de helft van de vermoedelijke slachtoffers geregistreerd.

■ Het slachtoffer krijgt geen medische zorg

Aan enkele vermoedelijke slachtoffers werd medische zorg ontzegd terwijl ze die nodig hadden.

■ Het slachtoffer werkt bijzonder lang

Bijna 60% van de aangetroffen vermoedelijke slachtoffers werkte abnormaal lang. Sommigen hadden een werkweek van 45 à 60 uur met een of twee rustdagen per week, wat al buitensporig veel is. Maar bij 40% van de potentiële slachtoffers was de arbeidsduur extreem lang. Zo verklaarden sommige slachtoffers dat ze permanent beschikbaar moesten zijn voor de dader. Anderen werkten 12 tot 17 uur per dag, 7 dagen per week, of 6 à 7 dagen per week *a rato* van 10 tot 12 uur per dag.

Verzwarende omstandigheden

Bij de in 2023 vastgestelde gevallen werden er verschillende verzwarende omstandigheden genoteerd:

■ Met betrekking tot de hoedanigheid van de dader

In de meeste gevallen maakte de dader misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer, had hij gezag over het slachtoffer of maakte hij misbruik van zijn functie.

In geen enkele checklist was de dader een wetshandhaver in de uitoefening van zijn functie.

■ Met betrekking tot de situatie van het slachtoffer

Geen enkele checklist van 2023 had betrekking op een minderjarige.

Zoals hierboven vermeld werd, waren veel vermoedelijke slachtoffers uit derde landen bijzonder kwetsbaar wegens hun illegale of precaire administratieve situatie.

Van de 116 slachtoffers in de checklists van 2023 verklaarden er 28 dat ze bedreigingen, geweld of dwang ondervonden van de dader. Een slachtoffer werd met de dood bedreigd. Twee anderen werden met een steekwapen verwond, en nog twee anderen gaven aan verkracht te zijn geweest.

2.4. Doorverwijzing van slachtoffers naar een gespecialiseerd opvangcentrum in 2023

Van de 116 geregistreerde checklists ging het in **65** gevallen om vermoedelijke slachtoffers die in contact waren gebracht met een gespecialiseerd opvangcentrum (Sūrya, Payoke of PAG-ASA).

Sommigen hadden al contact gehad met deze centra voor de interventie van de sociaal inspecteurs van de RSZ. In dergelijke gevallen treedt de RSZ onder meer op om het vermoedelijke slachtoffer te horen en/of het onderzoek naar economische uitbuiting te voeren, in samenwerking met het opvangcentrum, de magistratuur en desgevallend de politie of andere diensten.

Onder deze 116 vermoedelijke slachtoffers van MH was er geen enkele minderjarige.

Het is ook vermeldenswaardig dat sommigen niet in contact wilden komen met een opvangcentrum. Het gaat dan vaak om werknemers die in het kader van een frauduleuze detachering zijn tewerkgesteld en verkiezen om naar hun land van herkomst terug te keren, of om personen die zich niet bewust zijn van hun uitbuitingssituatie of die bang zijn dat de dader wraak zal nemen.

De verdeling per provinciale directie ziet er als volgt uit:

Provinciale directies	Aantal doorverwezen vermoedelijke slachtoffers	Nationaliteit en geslacht mannelijk (m) vrouwelijk (v)
Brussel	14	1 Algerije (m) 4 El Salvador (m) 5 Colombia (4m-1v) 1 Congo (v) 2 Marokko (1m-1v) 1 Vietnam (m)
Luik	3	1 Afghanistan (m) 1 Tadzjikistan (m) 1 België (m)
Henegouwen	4	2 Guinee-Bissau (m) 1 Portugal (m) 1 Afghanistan (m)
Waals-Brabant	1	1 Rusland (m)
Antwerpen	3	1 Kameroen (m) 1 Ghana (m) 1 India (m)
Vlaams-Brabant	6	3 Afghanistan (m) 2 Marokko (1m-1v) 1 Niger (m)
Oost-Vlaanderen	9	2 Macedonië (m) 3 Moldavië (m) 2 Turkije (m) 1 India (m) 1 Soedan (m)
West-Vlaanderen	24	2 Bulgarije (m) 20 Filipijnen (m) 2 Roemenië (1m-1v)
Limburg	1	1 Filipijnen (m)
Totaal	65	

3. Impact Action Days

In 2023 namen de inspectiediensten van de RSZ voor het zevende jaar op rij deel aan de **"Impact Action Days"**, een door Europol gesteund Europees initiatief dat ook *Joint Action Days* (JAD) wordt genoemd. Dat EU-initiatief kadert in het Europese project EMPACT (*European multidisciplinary platform against*

criminal threats – Europees multidisciplinair platform tegen criminaliteitsdreiging), waarbij de strijd tegen mensenhandel een van de prioriteiten is in de bestrijding van criminele fenomenen. Het EMPACT-project past op zijn beurt in het EU-actieplan tegen mensenhandel.

Tijdens de week **van 8 tot 14 mei 2023** namen de ECOSOC-teams deel aan de acties rond **“Global Chain”** onder leiding van de federale politie (DJSOC). Deze controles waren gericht op het opsporen van seksuele uitbuiting, bedelarij en gedwongen criminaliteit.

Van 10 tot 27 juni 2023 vonden de acties rond **“EAD labour exploitation”** plaats. Die waren gefocust op de detectie van economische uitbuiting in exotische restaurants, in de *freefloating*-sector (deelsystemen voor transportmiddelen zoals deelauto's, elektrische deelsteps en deelfietsen, ...) en in het kader van identiteitsfraude.

De coördinatie was in handen van onze ECOSOC-themadirectie.

Deze actie maakte het mogelijk om restaurants met linken naar eenzelfde internationale groep in verschillende landen gelijktijdig te controleren.

Van 13 tot 22 september 2023 namen de ECOSOC-teams deel aan de acties rond **“EAD labour exploitation” in de landbouwsector**. Dankzij de uitwisseling van inspecteurs, gefaciliteerd door de Europese Arbeidsautoriteit (ELA), konden Bulgaarse en Roemeense arbeidsinspecteurs deelnemen aan bepaalde controles.

Tot slot kregen enkele ECOSOC-teams de vraag om deel te nemen aan een aantal acties in het kader van de **“JAD HORSE SHOE” van 13 tot 23 december 2023**, op touw gezet door de FGP van Luik. De controles waren gericht op criminele organisaties uit sommige derde landen.

4. Markante gebeurtenissen in 2023

De afgelopen jaren werd het werk van de ECOSOC-teams beïnvloed door de gezondheidscrisis, het gewapende conflict tussen Oekraïne en Rusland en enkele dossiers die veel media-aandacht kregen.

In 2023 waren er geen echt markante gebeurtenissen die een impact hadden op de activiteiten van onze ECOSOC-teams.

De oorlog in Oekraïne blijft aanslepen en de inwoners blijven wegtrekken uit hun land, onder meer naar België. Maar dat had geen grote invloed op onze inspectiedienst. Het merendeel van deze migranten geniet namelijk tijdelijke bescherming waardoor zij legaal kunnen verblijven en werken in België.

Daardoor konden onze teams zich wijden aan de behandeling van grote, in 2022 opgestarte onderzoeken en naar een normaler werkritme terugkeren.

Wat de **cijfers** voor 2023 betreft, hebben de ECOSOC-teams 204 onderzoeken met het label “mensenhandel” afgesloten in ons ARTEMIS-beheerprogramma. Er voldeden evenwel een aantal dossiers niet aan onze definitie van een MH-onderzoek, en er waren ook enkele dubbels. Zo kwam de themadirectie na verificatie uit op **181 afgesloten MH-onderzoeken**.

Een ECOSOC-onderzoek krijgt het MH-label zodra er ernstige indicatoren aan het licht komen bij een controle of zodra een dergelijk onderzoek uitdrukkelijk wordt gevraagd door een derde (magistraat, aanklager, ...).

Op 31 december 2023 waren er 113 MH-onderzoeken geopend, dat wil zeggen in behandeling.

Bij iets minder dan 50% van de MH-onderzoeken die de gespecialiseerde ECOSOC-teams voerden en afsloten was het niet mogelijk om te besluiten dat het om uitbuiting ging. Dat kwam vooral omdat de elementen van het onderzoek niet relevant waren of omdat de indicaties van economische uitbuiting niet duidelijk genoeg waren en de elementen meer op illegale arbeid dan op economische uitbuiting wezen.

Daarnaast is het belangrijk om te benadrukken dat ongeveer 17% van de afgesloten onderzoeken vervolgonderzoeken betrof rond feiten die eerder waren gedetecteerd en aan de gerechtelijke autoriteiten waren gemeld. In bijna 35% van de uitgevoerde onderzoeken konden de inspecteurs uit de aangetroffen MH-indicaties besluiten dat het om een mogelijk “nieuwe” situatie van mensenhandel ging.

We merken ook op dat **qua personeelsbezetting onze ECOSOC-teams** in 2023 eindelijk een significante uitbreiding kenden.

Na de beslissing van de regering om **de inspectiediensten te versterken** door 10 sociaal inspecteurs aan te werven voor de ECOSOC-teams, was het personeel op 31 december 2023 gestegen tot 43,10 VTE's (met andere woorden +7,55 VTE's in

vergelijking met 31 december 2022). Bovendien zullen de ECOSOC-teams naar verwachting in 2024 nog eens vier inspecteurs in dienst nemen.

De nieuwe inspecteurs moesten zich vertrouwd maken met de materies en de procedures die specifiek zijn voor ECOSOC, namelijk buitenlandse werknemers, mensenhandel en de controles in zogezegde risicosectoren. De rijke ervaring van hun deskundige collega's hielp hen om de opleiding die ze bij hun indienstneming hebben gevolgd in de praktijk te brengen.

Zoals elk jaar koos de themadirectie, bijgestaan door de directie Datamining van de RSZ en desgevallend door andere diensten, een **specifiek jaarproject (focus)**.

In 2023 hadden we als focus **de schoonmaaksector**. Elk ECOSOC-team voerde onderzoeken uit in die sector, rekening houdend met zijn onderzoekscapaciteit en personeelsbezetting.

In totaal werden er 65 werkgevers, 138 werknemers en 28 zelfstandigen gecontroleerd. Dat leidde tot de vaststelling van talrijke inbreuken tegen het Sociaal Strafwetboek (Dimona, deeltijdse arbeid, sociale zekerheid, buitenlandse arbeidskrachten, ...).

In 2023 vervolgden onze teams de onderzoeken die in het kader van de jaarfocus 2021 en 2022 waren geopend, namelijk de controle van ondernemingen die waren geselecteerd via een door de directie Datamining ontwikkelde *tool*. Deze dienst bestudeerde de gegevens van afgesloten MH-onderzoeken. Op basis van een vijftigtal parameters stelden zij vervolgens een model op voor het identificeren van werkgevers met een verhoogd risico op het overgaan tot economische uitbuiting.

In totaal werden er 11 onderzoeken van dat type afgesloten in 2023. Ze resulteerden in de vaststelling van strafbare feiten die tot de bevoegdheid van de RSZ behoren (inbreuken op het vlak van Dimona, buitenlandse werknemers, deeltijdse arbeid, sociale zekerheid, ...).

We wijzen erop dat de onderzoeken die in het kader van de "jaarfocus" worden geopend pas het etiket "MH-onderzoek" krijgen als er bij de controle voldoende indicaties van uitbuiting worden gevonden.

Voorts behandelden de ECOSOC-teams in 2023 **meldingen van economische uitbuiting (MH) bij het Meldpunt voor een Eerlijke Concurrentie van de SIOD** (Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst). Via

dat contactpunt kunnen bepaalde vermeende gevallen van fraude en sinds eind 2022 ook van economische uitbuiting worden meegedeeld. In 2023 gaf de SIOD 37 meldingen door aan onze themadirectie. Na analyse werden 23 gevallen voor onderzoek toevertrouwd aan onze gespecialiseerde inspecteurs. Op 31 december 2023 waren dertien van deze onderzoeken afgesloten. De inspecteurs stelden talloze inbreuken vast die bestraft worden door het Sociaal Strafwetboek. Daarnaast werden indicaties van mensenhandel gevonden bij twee werknemers.

Net zoals in de voorgaande jaren hebben de sociaal inspecteurs van de ECOSOC-teams gebruikgemaakt van **specifieke onderzoeksinstrumenten en -technieken zoals:**

- telefonieonderzoeken;
- gebruik van videobewakingsbeelden;
- uitlezing van gsm's;
- onderzoeken in "*open source intelligence*" (internet, sociale media, ...).

Deze onderzoekstechnieken worden toegepast in samenwerking met de gespecialiseerde diensten van de federale politie, meestal op verzoek van de arbeidsauditeur. Dergelijke technieken kunnen toelaten om vermoedelijke slachtoffers te identificeren en te verhoren of potentiële getuigen te identificeren en de verklaringen van slachtoffers na te trekken zonder hen al te veel bij het onderzoek te moeten betrekken of de bewijslast te laten dragen. Ze worden ook ingezet om de tewerkstelling van andere werkkrachten/slachtoffers vast te stellen, daders te identificeren en banden tussen personen of bedrijven aan het licht te brengen.

Het gebruik van sociale media en internet wordt alsmear noodzakelijker om spoorwerk te verrichten en grondig onderzoek te voeren naar mensenhandel met het oog op arbeidsuitbuiting. Willen onze sociaal inspecteurs evenwel optimaal gebruikmaken van deze bronnen, dan moet er worden nagegaan wat de bestaande technische en juridische mogelijkheden zijn.

Wat tot slot de **opkomende of toenemende fenomenen** betreft, lag 2023 in lijn met de voorgaande jaren. Gevallen van identiteitsfraude lijken in meerdere sectoren toe te nemen. Het komt evenwel zelden voor dat de inspecteurs in een dergelijk geval een potentiële situatie van economische uitbuiting kunnen detecteren.

De sectoren die de jongste jaren het meest te lijden hebben onder economische uitbuiting blijven het grootste deel van onze onderzoeken uitmaken en ze

krijgen nog altijd onze volle aandacht. Nagelsalons, huispersoneel, de bouwsector, de horeca, carwashes, krantenbezorging, ... zijn allemaal laagdrempelige sectoren die geen lange opleiding vereisen en waarin er gemakkelijk een beroep kan worden gedaan op laaggeschoolde arbeidskrachten in een precare situatie.

Bovendien ziet men alsmaar meer dat uitbuitingssituaties zich in eenzelfde etnische of culturele gemeenschap ontwikkelen, waardoor de potentiële slachtoffers nog afhankelijker worden.

Onze inspecteurs worden ook alsmaar vaker geconfronteerd met complexe gevallen, waarbij sommige elementen van het onderzoek de indruk geven dat de situatie in orde is. Werkgevers en uitbuiters leren uit vorige controles en passen zich aan om de wetgeving beter te omzeilen. De werknemers zijn bijvoorbeeld aangegeven bij de sociale zekerheid of gedetacheerd, maar uit het onderzoek blijkt dan dat weinig prestaties aangegeven zijn, dat de werkelijk uitbetaalde lonen veel lager liggen dan de wettelijke normen, dat de detachering frauduleus is of dat de werknemer onder een andere identiteit presteert, ...

Deze onderzoeken laten niet altijd toe om voldoende indicatoren te vinden die wijzen op een potentiële situatie van mensenhandel. Ze vormen evenwel belangrijke signalen bij de monitoring van het fenomeen. Daarnaast moeten ze de eerstelijnsdiensten ertoe aanzetten om waakzaam te blijven, de onderzoeken grondiger te voeren en er de nodige tijd aan te besteden.

Conclusie

Het jaar 2023 lag in lijn met de vorige jaren. Geen enkele gebeurtenis uit de actualiteit had een bijzondere impact op het werk van onze ECOSOC-teams. Dat in tegenstelling tot de jaren voordien, toen de verwikkelingen van de pandemie en het uitbreken van de oorlog in Oekraïne een grote invloed hadden.

Onze ECOSOC-teams vonden hun "normale" werkritme terug, dat wel werd beïnvloed door de opleiding en scholing van de nieuwe inspecteurs.

De cijfers in dit rapport komen van twee verschillende kanalen:

- het dossierbeheersysteem dat de **in 2023 afgesloten onderzoeken** bundelt met **299 vermoedelijke slachtoffers**;

- de analyse van de **checklists** die in 2023 werden opgesteld zodra het lopende of afgesloten onderzoek voldoende nauwkeurige indicaties van een potentiële situatie van mensenhandel bevatte. Dat gaat over **116 vermoedelijke slachtoffers**. Deze gegevens zijn dan ook het meest representatief voor het jaar 2023.

Wanneer we de cijfers van 2023 vergelijken met die van de jaren voordien, zien we dat het aantal vermoedelijke slachtoffers op basis van de checklists lichtjes schommelt maar relatief constant blijft, afgezien van het jaar 2022 toen er 159 slachtoffers werden gedetecteerd in het kader van een en hetzelfde dossier.

Het aantal behandelde MH-onderzoeken in 2023 is identiek aan dat van 2022, namelijk 181. Wat de ECOSOC-onderzoeken in 2023 betreft, dat waren er 3.782.

Deze elementen lijken een zekere terugkeer naar de normale situatie te bevestigen, zowel qua activiteiten van de ECOSOC-teams als wat hun bezetting betreft.

	2021	2022	2023
Aantal potentiële slachtoffers in de afgesloten onderzoeken	147	110	299
Aantal potentiële slachtoffers volgens de checklists	86	280	116
Aantal slachtoffers voor wie de opvangcentra zijn tussengekomen (volgens checklist)	42	188	65
Aantal MH-onderzoeken (economische uitbuiting)	235	181	181
Aantal ECOSOC-onderzoeken (inclusief MH-onderzoeken)	3.661	3.154	3.782

Uit de analyse van de checklists kan er worden opgemaakt dat potentiële situaties van economische uitbuiting zich zowel in stedelijke als in landelijke gebieden voordoen en dat voornamelijk mannen er het slachtoffer van zijn.

Het grootste deel van onze MH-onderzoeken telt een, twee, drie of vier potentiële slachtoffers. Maar in 2023 ging het in meerdere gevallen om een groter aantal vermoedelijke slachtoffers bij eenzelfde werkgever. Zo waren bij een onderzoek in West-Vlaanderen twintig personen betrokken, en bij een ander in Oost-Vlaanderen veertien personen; één geval had betrekking op twaalf personen in de provincie Antwerpen en een ander betrof negen personen in het Brussels Gewest.

De sectoren die bij de analyse van de checklists van 2023 het vaakst voorkwamen, waren de bouwsector, krantenbezorging, bakkerijen en carwashes.

De courantste praktijken waren zwartwerk (geen Dimona-aangifte), irreguliere tewerkstelling van illegaal verblijvende buitenlandse werknemers en frauduleuze detachering (in mindere mate).

De meest voorkomende indicatoren van mensenhandel waren:

- Weinig of helemaal geen loon
- Abnormaal lange werktijden
- Huisvesting in erbarmelijke omstandigheden
- Misbruik van een kwetsbare situatie
- Overgaan tot bedreigingen/geweld
- Beperking van de bewegingsvrijheid en het contact met de buitenwereld.

Opvallend was dat sommige vermoedelijke slachtoffers die in mensonwaardige omstandigheden bleken te werken geen contact opnamen met een gespecialiseerd opvangcentrum omdat zij elke vorm van begeleiding weigerden. Dat is vaak het geval bij werknemers die door buitenlandse bedrijven in België worden tewerkgesteld en die in de eerste plaats willen worden betaald om naar hun land van herkomst terug te keren.

We benadrukken ook dat in sommige gevallen onze teams vermoedelijke slachtoffers ontmoetten nadat die een opvangcentrum hadden benaderd, hetzij op verzoek van het centrum zelf, hetzij op verzoek van de arbeidsauditeur.

Zoals hierboven vermeld werd, weerspiegelen de cijfers van de checklists het best de situatie op het vlak van economische uitbuiting, aangezien ze worden opgesteld zodra er een vermoedelijk slachtoffer wordt aangetroffen.

De andere gegevens, zoals de processen-verbaal, de strafrapporten of de informatieverlagen, registreren het aantal slachtoffers in de onderzoeken die in 2023 zijn afgesloten (ook al werden die eerder geopend).

Onze gespecialiseerde inspecteurs hadden bij hun ECOSOC-onderzoeken bijzondere aandacht voor de werk-, leef- en huisvestingsomstandigheden en de gedragingen van de werknemers die ze aantroffen. Dat om indicatoren van mensenhandel op te sporen en de vermoedelijke slachtoffers uit de klauwen van hun uitbuiters te halen.

Afsluitend, en zoals de actoren op het terrein stevast benadrukken, is economische uitbuiting een verborgen fenomeen dat vaak moeilijk te detecteren valt. Toch komen uitbuitingssituaties aan het licht, niet alleen

door de informatie en klachten die onze diensten ontvangen, maar ook dankzij de proactieve controles en de verhoogde aanwezigheid op het terrein van sociaal inspecteurs die gespecialiseerd zijn in of gesensibiliseerd zijn rond MH. Hoe meer menselijke middelen er worden ingezet en hoe meer de eerstelijnscontrolediensten worden gesensibiliseerd en opgeleid, hoe krachtiger en doeltreffender de strijd tegen dat fenomeen zal zijn.

Externe bijdrage

Betere ondersteuning voor de slachtoffers van mensenhandel via begeleide vrijwillige terugkeer en re-integratie⁴⁹⁹

IOM België en Luxemburg

Inleiding

De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), opgericht in 1951, is de toonaangevende intergouvernementele organisatie op het gebied van migratie en maakt sinds 2016 deel uit van de Verenigde Naties. IOM legt zich toe op het bevorderen van een humane en ordentelijke migratie voor iedereen. Het doet dat door migranten over de hele wereld te ondersteunen, effectieve antwoorden te bieden op de veranderende dynamiek van migratie en advies te geven over migratiebeleid en -praktijk. De Organisatie werkt samen met gouvernementele, intergouvernementele en niet-gouvernementele partners om de weerbaarheid van mensen op de vlucht te verbeteren, met name van mensen in kwetsbare situaties.

Als een van de voornaamste partners van de Belgische overheid in haar *Assisted Voluntary Return and Reintegration* (AVRR)-programma wordt IOM gevraagd om slachtoffers van mensenhandel te ondersteunen wanneer zij vrijwillig willen terugkeren naar hun land van herkomst.

Een veilige en waardige terugkeer en duurzame re-integratie vormen een onmisbaar onderdeel van een alomvattende aanpak voor migratiebeheer. Het terugkeerprogramma heeft als doel om steun te bieden aan migranten die niet in België kunnen of willen blijven en die wensen terug te keren naar hun land van herkomst. Dat gebeurt naar vrije en geïnformeerde keuze van de migranten en op basis van een risicobeoordeling wanneer er kwetsbaarheden worden vastgesteld.

Deze bijdrage belicht het werk van IOM bij het identificeren, beschermen en handhaven van de rechten van slachtoffers van mensenhandel tijdens het proces voor begeleide vrijwillige terugkeer. Er wordt extra aandacht besteed aan vrijwillige terugkeer en bijstand op maat bij re-integratie als middel om de veerkracht van slachtoffers van mensenhandel te vergroten.

Waarom sommige overlevers⁵⁰⁰ van mensenhandel kiezen voor vrijwillige terugkeer in plaats van een beschermings-procedure in België

Op basis van anekdotisch bewijs weten we dat veel overlevers van mensenhandel ervoor kiezen om terug te keren naar hun land van herkomst, na aan de uitbuitingssituatie te zijn ontsnapt, in plaats van op het Belgische grondgebied te blijven. De redenen voor deze beslissing zijn uniek voor elk individu en afhankelijk van persoonlijke omstandigheden. Toch zijn er gemeenschappelijke factoren die deze keuze beïnvloeden. **Sommige overlevers willen in België blijven**, maar kunnen dat niet om verschillende redenen. Veel overlevers kunnen zich niet registreren bij het Nationaal Verwijzingsmechanisme (NRM) omdat ze niet voldoen aan de specifieke criteria⁵⁰¹ om een gerechtelijke procedure te starten. Als zij niet aan deze criteria voldoen, kunnen ze geen formele erkenning of wettelijke status krijgen, waardoor ze geen toegang hebben tot de essentiële bescherming en ondersteunende diensten die ze nodig hebben. Dat proces wordt nog bemoeilijkt door tal van juridische en institutionele uitdagingen. Het gebrek aan uniforme beschermingswetten binnen de

⁴⁹⁹ Deze externe bijdrage werd oorspronkelijk in het Engels geschreven en met het oog op Myria's jaarverslag vertaald naar het Nederlands.

⁵⁰⁰ In deze publicatie worden zowel de termen "slachtoffers" als "overlevers" gebruikt. Door de term "overlevers" te gebruiken in plaats van de meer passief klinkende term "slachtoffer", wil IOM meer erkenning geven aan de autonomie en veerkracht van de persoon.

⁵⁰¹ Men dient akkoord te gaan om ondersteund te worden door een van de gespecialiseerde centra, om mee te werken aan de gerechtelijke procedure en om de banden met de daders te verbreken.

Europese Unie zorgt er bijvoorbeeld voor dat wanneer personen het slachtoffer zijn van mensenhandel in een buurland zij geen toegang krijgen tot het NRM in België. Hierdoor kunnen zij geen aanspraak maken op hulp en bijstand op het Belgische grondgebied.

Het is ook een uitdaging om voldoende bewijsmateriaal te verzamelen om strafrechtelijke dossiers te ondersteunen. Tot slot kunnen juridische procedures lang aanslepen en veeleisend zijn voor de slachtoffers.

Andere overlevers die voldoen aan de voorwaarden om de procedure voor slachtoffers van mensenhandel te starten en die vervolgens ondersteund worden door een van de drie gespecialiseerde centra (Payoke, PAG-ASA en Sürüya) krijgen om uiteenlopende redenen uiteindelijk misschien geen verlenging van hun wettelijke status in België, terwijl anderen er niet in slagen om werk te vinden.

Daarnaast **willen sommige overlevers niet in België blijven** en keren zij liever terug naar hun land van herkomst of naar een derde land waarvan ze een verblijfsvergunning hebben. Voor sommige overlevers weerhoudt angst voor vergelding door hun mensenhandelaars hen ervan om juridische stappen te zetten en motiveert het hun beslissing om terug te keren naar hun land van herkomst, op zoek naar veiligheid, weg van hun daders. Andere overlevers willen worden herenigd met hun familie in het land van herkomst en willen België zo snel mogelijk verlaten.

Om deze uiteenlopende en vaak complexe redenen zoeken veel overlevers hulp bij IOM, die het proces voor vrijwillige terugkeer toegankelijker en beter beheersbaar maakt voor wie België wil verlaten.

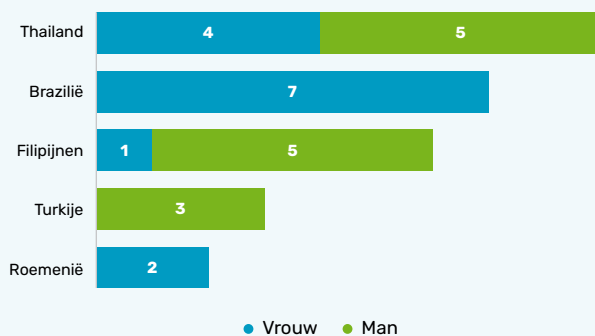
Wereldwijde inzet van IOM tegen mensenhandel

IOM strijdt al sinds 1994 tegen mensenhandel en is uitgegroeid tot 's werelds grootste directe hulpverlener voor slachtoffers van mensenhandel. Sinds 1990 heeft IOM meer dan 100.000 slachtoffers uit ten minste 138 landen geholpen. Door zijn unieke bereik van migranten en slachtoffers van mensenhandel over de hele wereld heeft IOM een grote expertise opgebouwd in het identificeren, beschermen, bijstaan, doorverwijzen en beheren van gevallen van mensenhandel. Wereldwijd implementeert IOM verschillende maatregelen tegen mensenhandel die passen binnen het bestaande wettelijke kader om de rechten van de slachtoffers van mensenhandel te beschermen.

Het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer voor slachtoffers van mensenhandel door IOM België en Luxemburg

In het kader van het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer ondersteunt IOM België en Luxemburg migranten die vrijwillig wensen terug te keren naar hun land van herkomst of die migreren naar een derde land waar een permanent verblijf is gewaarborgd. Het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer is gratis beschikbaar voor alle migranten in België, ongeacht hun wettelijke status. In 2022 en in 2023 zijn er in totaal 34 overlevers van mensenhandel met ondersteuning van het programma teruggekeerd naar hun land van herkomst. In de onderstaande grafiek wordt de top vijf van nationaliteiten weergegeven van deze 34 individuen, ingedeeld per geslacht. Andere nationaliteiten zijn Algerije, België, Litouwen, Nigeria, Noord-Macedonië, de Republiek Moldavië en Servië. De meerderheid van hen was het slachtoffer van arbeidsuitbuiting of seksuele uitbuiting. Er moet worden opgemerkt dat de meeste slachtoffers van arbeidsuitbuiting mannen waren, terwijl de meeste slachtoffers van seksuele uitbuiting vrouwen waren. Niet opgenomen in de grafieken zijn negentien overlevers die begeleiding hebben gekregen maar ervoor hebben gekozen om niet terug te keren.

Grafiek 1: Top 5 nationaliteiten volgens geslacht



Sinds de start van het re-integratieprogramma in 2006 heeft IOM België en Luxemburg bijstand verleend aan slachtoffers van mensenhandel in het kader van het programma voor begeleidde vrijwillige terugkeer. Door zijn holistische benadering aan te passen aan de speciale beschermingsbehoeften van slachtoffers van mensenhandel, zorgt IOM voor ondersteuning op maat, met de nadruk op de weerbaarheid en het trainen van vaardigheden van de overlevenden in drie fasen: voor vertrek, tijdens de reis en na terugkeer.

Bijstand van IOM bij begeleidde vrijwillige terugkeer

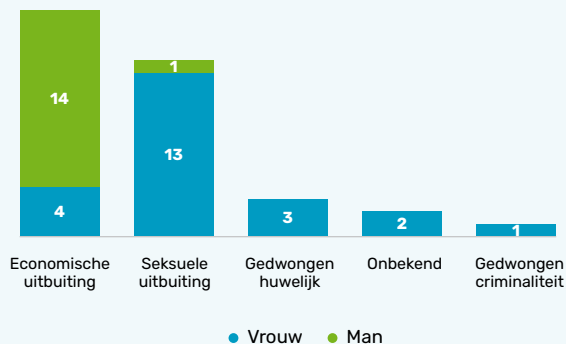
Bijstand voor vertrek

Een cruciale eerste stap in de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel is **slachtofferidentificatie**.⁵⁰² Alleen met de juiste identificatiemiddelen en -methoden kunnen overlevenden worden beschermd en kunnen hun rechten tijdig worden hersteld.

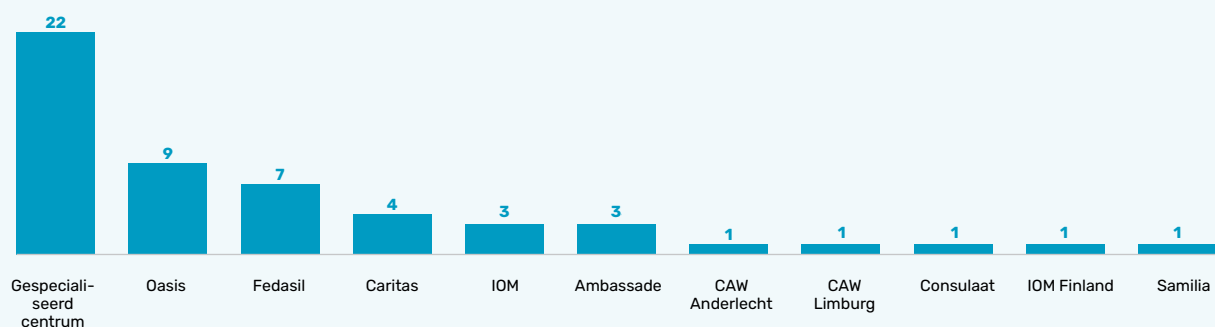
In sommige gevallen worden overlevenden in contact gebracht met of nemen ze zelf contact op met een van de drie gespecialiseerde centra die gemandateerd zijn om slachtoffers van mensenhandel te ondersteunen. In die gevallen beoordeelt het gecontacteerde centrum of de persoon een (potentieel) slachtoffer van mensenhandel is.

In andere gevallen kunnen overlevenden worden doorverwezen naar IOM, bijvoorbeeld wanneer de persoon niet voldoet aan de noodzakelijke vereisten voor vervolging om erkend te worden en een wettelijke status te krijgen of wanneer de persoon niet in België wenst te blijven.

Grafiek 2: Type uitbuiting per geslacht



Grafiek 3: Dossiers doorverwezen door partners



502 De richtlijnen van IOM zijn terug te vinden in *Trafficking in Persons: Victim Identification and Assistance training guide*. Meer informatie: [trafficking-in-persons-training-guide.pdf \(iom.int\)](https://www.iom.int/sites/default/files/trafficking-in-persons-training-guide.pdf).

Zoals de grafiek illustreert, worden doorverwijzingen naar IOM gedaan door verschillende actoren, zoals de gespecialiseerde centra, Fedasil, ngo's, maatschappelijke organisaties, de politie en ambassades. In deze gevallen beoordeelt IOM of de persoon kan worden beschouwd als een slachtoffer van mensenhandel.

Dat dossiers worden doorverwezen door andere organisaties dan een van de drie gespecialiseerde centra **gebeurt voornamelijk wanneer de overlevers weigeren om zich aan te bieden bij ordehandhavingsdiensten** (zie voetnoot 501, dit is een van de drie vereisten waaraan er moet worden voldaan om in aanmerking te komen voor de procedure voor slachtoffers van mensenhandel in België). Gebrekkige rapportering kan te wijten zijn aan taalbarrières, gebrek aan vertrouwen in ordehandhavingsdiensten, irregulier verblijf, gecombineerd met angst voor vergelding en negatieve copingstrategieën. Soms zien slachtoffers van mensenhandel zichzelf niet als slachtoffers of hebben ze last van een posttraumatische stressstoornis en geheugenverlies.

Bij het eerste contact zoekt IOM naar verschillende indicatoren om potentiële slachtoffers te identificeren. Elk type uitbuiting heeft zijn eigen indicatoren (zie *training guide*⁵⁰³, p. 18). Zodra de indicatoren op een mogelijk geval van mensenhandel wijzen, vindt er met toestemming van de persoon een grondige screening plaats, inclusief een risicobeoordeling. De grootste bekommernis bij het organiseren van de terugkeer van een slachtoffer van mensenhandel is de veiligheid bij terugkeer, aangezien de mensenhandelaars zich in het land van herkomst kunnen bevinden en een bedreiging kunnen vormen voor het slachtoffer en/of zijn/haar familie.

Het is dan ook de verantwoordelijkheid van IOM om, naast het garanderen van de bescherming van overlevers bij terugkeer, in nauwe samenwerking met het ontvangende IOM-kantoor en hun partners, een risicobeoordeling uit te voeren met als doel om te voorkomen dat overlevers aan hun lot worden overgelaten en opnieuw in een situatie van mensenhandel terechtkomen.

Deze beoordeling is gericht op de gezinssituatie, de risico's inzake stigmatisering en de band met de daders. Meer specifiek evalueert IOM de volgende zaken:

- Familie: Loopt de familie in het land van herkomst gevaar? Waren familieleden medeplichtig aan de mensenhandel? Zijn er vertrouwenspersonen

binnen de familie? Wat is de financiële situatie van de overlevers en hun familie? In sommige gevallen wordt de familiale situatie gescreend door het IOM-kantoor in het land van herkomst.

- De mogelijkheid van stigmatisering, discriminatie of represailles bij terugkeer.
- De mogelijke banden met de daders: Is het criminele netwerk nog altijd actief? Bestaat er een risico dat de overlevers opnieuw ten prooi vallen aan mensenhandelaars? Zijn er risico's op vergelding jegens de overlevers of hun familie? Is er een lopend onderzoek?

Tijdens het screeningsproces worden de *case management*-principes van IOM consequent toegepast en worden interne *due diligence*-procedures gevolgd. Zodra al de informatie is verzameld, wordt deze gedeeld met IOM in het land van herkomst, zodat zij de risicobeoordeling kunnen bevestigen, de gemandateerde partner die instaat voor de bescherming van slachtoffers van mensenhandel in het land van herkomst op de hoogte kunnen brengen en – in sommige gevallen en met toestemming van de overlevers – ordehandhavingsdiensten op de hoogte kunnen brengen wanneer beschermingsrisico's zijn vastgesteld. IOM in het land van herkomst zal ook informatie verzamelen over de vraag of er gespecialiseerde lokale programma's beschikbaar zijn om de overlevers verder te ondersteunen. Terwijl het voor sommige overlevers veilig zal zijn om naar hun familie terug te keren, willen anderen misschien hulp bij het vinden van een nieuwe woonplek. Ook dat wordt gecoördineerd met het IOM-kantoor in dat land.

Tijdens de fase voor vertrek krijgen alle personen begeleiding op maat waarbij ze informatie ontvangen over het terugkeerproces en over het re-integratieprogramma. Een tweedelijsbegeleiding wordt vaak online georganiseerd met het IOM-kantoor van het land van herkomst, zodat de overlevers rechtstreeks informatie met hen kunnen uitwisselen en er al een eerste contact wordt gelegd dat na de terugkeer zal worden voortgezet. Deze internationale samenwerking zorgt voor effectieve en directe doorverwijzingen naar lokale diensten en overheidsinstellingen die de begunstigden na aankomst blijven ondersteunen.

Deze begeleiding biedt een extra kans om eventuele kwetsbaarheden of risico's in verband met het reis- en re-integratieproces te beoordelen. Als ze besluiten om terug te keren, worden de overlevers administratief en logistiek ondersteund, onder meer bij het verkrijgen van

503 Ibid.

hun reisdocumenten, de coördinatie van noodopvang indien nodig, het boeken van hun vliegticket en zakgeld voor de reis naar hun eindbestemming.

Bijstand bij het reizen

Overlevers van mensenhandel kunnen **op basis van hun individuele ervaring specifieke beschermingsbehoeften hebben om veilig** naar hun land van herkomst **te kunnen reizen**. Daarom worden de overlevers bij vertrek, tijdens hun reis en bij aankomst altijd bijgestaan door een medewerker van IOM. In sommige gevallen begeleidt IOM de overlevers tot aan hun eindbestemming. Deze begeleiding vindt systematisch plaats bij niet-begeleide minderjarige overlevers van mensenhandel, maar kan ook worden gefaciliteerd voor kwetsbare overlevers die extra bescherming en ondersteuning nodig hebben tijdens hun reis. Bij aankomst in het land van herkomst helpt IOM bij de grenscontrole en het ophalen van de bagage. Er wordt initiële informatie over het re-integratieproces verstrekt en indien nodig wordt er zakgeld gegeven voor de basisbehoeften. In sommige gevallen zal een overnachting bij aankomst noodzakelijk zijn en mogelijk gemaakt worden door IOM. IOM kan de overlever ook helpen om meteen bij aankomst in de luchthaven van het land van herkomst een klacht in te dienen, in het bijzonder wanneer de overlevers om bescherming wensen te verzoeken.

Bijstand bij re-integratie na terugkeer

Bijstand bij re-integratie is bedoeld om **overlevers van mensenhandel te ondersteunen bij een duurzame re-integratie in hun land van herkomst en binnen de lokale gemeenschap**. De bijstand is afgestemd op de behoeften van de overlevers en omvat verschillende soorten hulp. Een uitgebreid pakket aan bijstand bij re-integratie omvat de volgende diensten: huisvesting of accommodatie, medische bijstand, psychologische ondersteuning en begeleiding, onderwijs en vaardigheden, economische kansen, juridische en administratieve ondersteuning, gezinsbemiddeling, *case management* en bijstand aan gezinsleden indien nodig. Overlevers van mensenhandel kunnen één enkele dienst nodig hebben (bijvoorbeeld vervoer, dringende medische zorg, arbeidsbemiddeling) of meerdere diensten (bijvoorbeeld een combinatie van huisvesting, medische hulp, psychologische zorg, juridische ondersteuning, onderwijs en beroepsopleiding). Diensten kunnen specifiek zijn voor mensenhandel

of meer algemeen. Betekenisvolle re-integratie is een complexe onderneming, die vaak een volledige en diverse reeks diensten vereist voor slachtoffers (en soms voor hun families), die zelf heel uiteenlopende fysieke, psychologische, sociale en economische behoeften hebben op korte en lange termijn. Zodra de onmiddellijke behoeften van slachtoffers van mensenhandel vervuld zijn, hebben veel slachtoffers nog verdere hulp nodig om te re-integreren in hun familie en gemeenschap (bijvoorbeeld een beroepsopleiding, economische steun, toegang tot gezondheidszorg op de lange termijn, counseling, onderwijs, gezinsbemiddeling, ...).

Bijstand bij re-integratie wordt altijd verleend via een **aanpak waarbij de migrant centraal staat en waarbij de nadruk ligt op het welzijn en de bescherming van de begunstigde** tijdens het hele proces. Om deze aanpak te versterken, volgen hulpverleners de principes van bijstand (zie de onderstaande figuur). Door deze principes toe te passen, staat het individu centraal, aangezien de betrokkene in staat wordt gesteld om een weloverwogen beslissing te nemen.

Do no harm	Rights based approach
Non-discrimination	Self-determination and participation
Individualized assistance	Accountability
Continuum of assistance	Informed consent (adults)
Gender sensitivity	Barrier-free access
Confidentiality, privacy and data protection	Child-centered assistance

IOM monitort en evalueert (M&E) ook voortdurend hoe de slachtoffers re-integreren in hun gemeenschap, waarbij de privacy en de veiligheid van de dataverzameling worden gewaarborgd. Die monitoring en deze evaluatie laten toe om eventuele uitdagingen en kansen voor re-integratie te identificeren, waarna de geboden ondersteuning aangepast kan worden op basis van de gemaakte vaststellingen.

Kwetsbaarheid en veerkracht ontwarren

Overlevers van mensenhandel hebben gelaagde kwetsbaarheden⁵⁰⁴ en veerkracht in verschillende fases van hun leven – voor, tijdens en na mensenhandel – die invloed hebben op de ondersteuning en diensten die ze wel (of niet) nodig hebben. Kwetsbaarheid en

⁵⁰⁴ <https://publications.iom.int/books/iom-handbook-migrants-vulnerable-violence-exploitation-and-abuse>

weerbaarheid worden ook beïnvloed en gecreëerd door de familie- en gemeenschapsumgeving waarin overlevende van mensenhandel proberen te re-integreren. Kwetsbaarheden en veerkracht kunnen fluctueren in de tijd en als reactie op een aantal factoren.

Het aanpakken van de behoeften die samenhangen met mensenhandel is cruciaal als eerste stap in herstel en re-integratie op de langere termijn. De behoefte aan bijstand heeft evenwel niet alleen te maken met de impact en de gevolgen van mensenhandel. Alle overlevende van mensenhandel hebben een eigen levenservaring voor, tijdens en na de uitbuiting, met individuele kwetsbaarheden en bronnen van veerkracht en steun. Door te onderscheiden of de bijstandsbehoeften van slachtoffers voortkomen uit de mensenhandel zelf of uit onderliggende sociale en economische kwetsbaarheden, kan IOM de re-integratieondersteuning gericht inzetten.

Uitdagingen bij de ondersteuning van overlevende van mensenhandel

Hoewel er grote inspanningen worden geleverd om overlevende van mensenhandel bij te staan, zijn er nog veel uitdagingen. Tijdens de bijstandperiode kan inconsistente informatie van de slachtoffers hun bescherming bemoeilijken, omdat verschillende verklaringen en percepties kunnen leiden tot het verkeerd begrijpen van hun behoeften. Daarnaast kan de subjectieve perceptie van risico en veiligheid bij de slachtoffers een invloed hebben op hun bereidheid om een beroep te doen op hulpdiensten. Hun traumatische ervaringen uit het verleden leiden vaak tot wantrouwen en een verhoogd gevoel van kwetsbaarheid, waardoor het voor hen moeilijk is om zich open te stellen en volledig samen te werken met hulpverleners.

De rol van IOM blijft beperkt en wordt vaak ingeperkt door de beperkte re-integratieondersteuning die beschikbaar is, waardoor IOM moeilijk kan werken aan alle aspecten van de re-integratie van overlevende. Naast beperkte ondersteuning bij re-integratie hebben sommige landen ook geen gespecialiseerde programma's voor slachtoffers van mensenhandel. Dat vormt een extra uitdaging voor het vermogen van de overlevende om te re-integreren, aangezien deze programma's de re-integratieondersteuning aanvullen en cruciaal zijn om een antwoord te bieden op de unieke behoeften

van de overlevende. Bovendien kunnen overlevende van mensenhandel te maken krijgen met een gebrek aan perspectief in hun land van herkomst, wat hun herstel op lange termijn en hun re-integratie in de maatschappij belemmert.

In sommige gevallen beschouwen slachtoffers van mensenhandel zichzelf niet als slachtoffers, wat het bieden van noodzakelijke hulp bemoeilijkt. Dat gebrek aan zelfidentificatie is vaak te wijten aan de psychologische manipulatie en de dwang die mensenhandelaars gebruiken, waardoor overlevende een vertekend beeld hebben van hun situatie en hun gevoel van hulpeloosheid kan verergeren.

Hoewel er dus specifieke inspanningen worden geleverd om slachtoffers van mensenhandel te ondersteunen, vereisen de veelzijdige aard van hun behoeften en de systemische belemmeringen waarmee ze worden geconfronteerd een holistische en geïntegreerde aanpak. Om deze uitdagingen aan te pakken, moet er meer nadruk worden gelegd op het creëren van duurzame langetermijnoplossingen die overlevende van mensenhandel in staat stellen om hun leven op een waardige en veilige manier opnieuw op te bouwen.

Overzicht van goede praktijken van IOM in de Europese Economische Ruimte

IOM ondersteunt relevante belanghebbenden bij het versterken van strategieën tegen mensenhandel en de bescherming van slachtoffers van mensenhandel niet alleen in België maar in de hele wereld. Met dat doel heeft IOM, in samenwerking met andere organisaties over de hele wereld, de grootste wereldwijde database met primaire gegevens over slachtoffers van mensenhandel ontwikkeld: de IOM Global Human Trafficking Database. Dat is een gestandaardiseerd instrument voor het beheer van gegevens over mensenhandel. Daarnaast heeft IOM goede praktijken ontwikkeld in verschillende landen van de Europese Economische Ruimte (EER), waarbij de nadruk werd gelegd op het versterken van nationale verwijzingsmechanismen⁵⁰⁵, capaciteitsopbouw van grenswachten en ondersteuning van niet-gouvernementele organisaties.⁵⁰⁶

⁵⁰⁵ IOM definieert een verwijzingsmechanisme voor migranten die kwetsbaar zijn voor geweld, uitbuiting en misbruik als een proces van samenwerking tussen meerdere belanghebbenden om bescherming en bijstand te bieden aan kwetsbare migranten.

⁵⁰⁶ Meer informatie over het werk van IOM bij EEA is hier terug te vinden: <https://eea.iom.int/counter-trafficking-human-beings>.

Polen



IOM Polen versterkt de **capaciteit van de Poolse grenswacht en het LOT-cabinepersoneel om mensenhandel beter op te sporen**.⁵⁰⁷ Meer dan 3.600 agenten en leden van het cabinepersoneel kregen tussen december 2020 en april 2024 een opleiding. Daarnaast ondersteunt IOM de autoriteiten bij het versterken van de samenwerking tussen de grenswachten en wetshandavingsinstanties uit Noorwegen en Groot-Brittannië met de organisatie van studiebezoeken in deze landen.

De acties van IOM tegen mensenhandel in België

In de strijd tegen mensenhandel in België houdt IOM zich bezig met alle aspecten daarvan: **preventie, bescherming, vervolging en partnerschappen, ook gekend als het 4P-paradigma** (*Prevention, Protection, Prosecution and Partnerships*).

Preventie: IOM voert in het kader van het AVRR-programma een aantal sensibiliseringsactiviteiten uit rond de preventie en identificatie van (potentiële) slachtoffers van mensenhandel, met behulp van podcasts, video's en sociale media, gericht op eerstelijns werkers en het grote publiek. Bovendien draagt IOM bij aan de organisatie van de Werelddag tegen mensenhandel (*World Day Against Trafficking in Persons* of WDATIP) en de *Blue Heart*-campagne om het bewustzijn over de situatie van slachtoffers van mensenhandel te vergroten en hun rechten te ondersteunen en te beschermen. Dit jaar zal IOM België een **reeks infosessies** over terugkeer en re-integratie voor slachtoffers van mensenhandel organiseren voor de gespecialiseerde centra die instaan voor de opvang en bescherming van en bijstand aan slachtoffers van mensenhandel. De opleiding kan worden gegeven aan andere relevante partners van het AVRR-programma.

Bescherming: IOM streeft ernaar de rechten van slachtoffers van mensenhandel te beschermen en te vrijwaren. Via het AVRR-programma zorgt IOM voor een veilige en kosteloze terugkeer van migranten die vrijwillig terugkeren naar hun land van herkomst.

Vervolging: IOM organiseert regelmatig studiebezoeken met overheidsfunctionarissen uit derde landen om *best practices* in de strijd tegen mensenhandel uit te wisselen. Tijdens deze studiebezoeken interageren de delegaties van nationale ambtenaren met verschillende Belgische autoriteiten en organisaties om inzicht te krijgen in wettelijke kaders, wetshandavingspraktijken, programma's voor slachtofferhulp, de rol van ngo's en bestaande controle- en evaluatiemechanismen. Deze bezoeken zijn bedoeld om het beleid en de praktijken in de strijd tegen mensenhandel in deze derde landen te versterken. Het nationale verwijzingsmechanisme in België en de Belgische nationale rapporteur worden vaak beschouwd als de meest efficiënte in de EER.

Partnerschappen: In het kader van het AVRR-programma werkt IOM samen met meerdere partners, zowel in België als in de herkomstlanden, om de meest geschikte ondersteuning te bieden aan de begunstigden. Volgens de slachtoffergerichte en op rechten gebaseerde aanpak werkt IOM nauw samen met de drie gemandateerde centra die slachtoffers van mensenhandel in België bijstaan, alsook met politiediensten en ambassades. IOM heeft daarnaast een doorverwijzingspartnerschap opgezet met andere maatschappelijke organisaties en overheidsinstanties om bijstand te verlenen aan overlevers die zich niet konden registreren in het nationale doorverwijzingsmechanisme.

Voorbeeld van een succesvol terugkeer- en re-integratieverhaal

Dit is het verhaal van Gloria⁵⁰⁸, een Nigeriaanse alleenstaande moeder van drie kinderen, die in Lagos woont. Vooraleer ze haar land verliet en in België aankwam, had Gloria Nigeria nog nooit verlaten en werkte zij als schoonmaakster. Ze werd geronseld in Lagos en er werd haar een goede baan beloofd als schoonmaakster in Europa. Op dat ogenblik was Gloria financieel kwetsbaar. Omdat haar man haar en de drie kinderen net had verlaten en ze moeite had om genoeg geld te verdienen om haar gezin te onderhouden, nam zij het aanbod aan in de hoop zo geld naar huis te kunnen sturen.

De ronselaar regelde Gloria's reisdocumenten en liet haar een heilige eed afleggen opdat ze de overeenkomst niet openbaar zou maken. Dergelijke rituelen – die vaak voorkomen binnen Nigeriaanse mensenhandelnetwerken – zijn bedoeld om de slachtoffers te controleren en ze in

⁵⁰⁷ Meer informatie over dit project is terug te vinden op: <https://poland.iom.int/pl/stories/clear-skies-ahead-iom-teams-lot-polish-airlines-fight-human-trafficking>.

⁵⁰⁸ De naam Gloria is een alias.

hun macht te houden. Gloria reisde over land en over zee met een transporteur. Het duurde ongeveer twee weken om België te bereiken. Bij aankomst werd zij onmiddellijk overgebracht naar een prostitutiehuis in Antwerpen. Ze begreep al snel wat er aan de hand was en nadat ze een aantal dagen in het huis opgesloten gezeten had, wist zij te ontsnappen. Ze moest alles achterlaten: haar paspoort, telefoon, kledij, ...

Ondanks deze traumatische ervaring gaf Gloria blijk van een grote veerkracht, mentale kracht en zin voor initiatief. In haar eentje slaagde ze erin om de ambassade van Nigeria en het kantoor van IOM te vinden. Ze werd meteen door IOM begeleid en geïnformeerd over de verschillende opties en soorten ondersteuning die voor haar beschikbaar waren. Gloria wilde niet naar de politie gaan en aangifte doen en zij wilde ook geen contact opnemen met een van de drie gespecialiseerde centra. Ze was erg bang dat het netwerk haar opnieuw zou vinden en wilde zo snel mogelijk terug naar Lagos om herenigd te worden met haar drie kinderen, die bij hun grootouders verbleven. IOM slaagde erin om haar reis snel te organiseren en binnen enkele dagen werd Gloria herenigd met haar familie en overgeplaatst naar een gemeenschap van haar keuze. Ze kon gebruikmaken van het AVRR-programma van IOM en besloot om met de toegekende re-integratiesteun een commercieel bedrijf op te starten. Met die steun huurde zij een pand waar ze een winkel voor voedingsmiddelen en drank opende. Dankzij haar zaak heeft Gloria nu toegang tot een redelijke en duurzame levensstandaard en heeft zij de mogelijkheid tot economische groei in haar land van herkomst. Gloria is nu economisch zelfredzaam en daardoor minder kwetsbaar om opnieuw verhandeld te worden. Ze kan nu een leven leiden dat veilig, waardig en zelfvoorzienend is.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:
IOMBrusselsCOMP@iom.int.

Bijdrage in samenwerking met Minor-Ndako en Esperanto

De opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden

Inleiding

Wereldwijd is niet minder dan een op de drie slachtoffers van mensenhandel minderjarig.⁵⁰⁹ Minderjarigen worden uitgebuit in een variatie aan uitbuitingssectoren en zijn daarbij bovendien vaker het slachtoffer van fysiek en seksueel geweld dan volwassen slachtoffers.⁵¹⁰

Op internationaal niveau werd er recent bijkomend aandacht besteed aan deze bijzonder kwetsbare slachtoffergroep. Zo focuste de jaarlijkse *Blue Heart-campagne*⁵¹¹ van de Verenigde Naties in 2024 specifiek op kinderhandel en publiceerde de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in 2023 een rapport⁵¹² waarin er twintig jaar aan internationale gegevens met betrekking tot minderjarige slachtoffers van mensenhandel werden geanalyseerd.

Betrouwbare data rond de aantallen en de kenmerken van slachtoffers zijn belangrijk om het beleid te informeren en interventies empirisch te onderbouwen.⁵¹³ Op nationaal niveau riep de Bijzondere commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel op om de statistieken

met betrekking tot de meldingen, adviesverstrekking aan en opvang van minderjarige slachtoffers te verbeteren. Daarnaast werd er aan Myria gevraagd om jaarlijks een bijkomend verslag toe te voegen aan zijn jaarverslag, specifiek gericht op minderjarige slachtoffers. Deze bijdrage betreft een eerste antwoord op deze aanbeveling.⁵¹⁴

In 2018 wijdde Myria de focus van het toenmalige jaarverslag ("Minderjarig, in hoogste nood") aan minderjarige slachtoffers van mensenhandel en -smokkel. Destijds formuleerde het de aanbeveling om de opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) te verbeteren door (1) Esperanto, het opvangcentrum in Wallonië voor minderjarige slachtoffers van mensenhandel, mensensmokkel met verzwarende omstandigheden⁵¹⁵ en van eerdergerelateerd geweld, officieel te erkennen als gespecialiseerd opvangcentrum⁵¹⁶ en (2) een equivalente structuur op te richten in Vlaanderen.⁵¹⁷

Tot op heden werd Esperanto nog niet erkend als een gespecialiseerd opvangcentrum. In 2022 werd het belang van een dergelijke erkenning bijkomend ook door de GRETA⁵¹⁸ benadrukt.⁵¹⁹ Wel opende op 1 maart

509 UNODC, *Global Report on trafficking in Persons 2022*, p. 21.

510 UNODC, *Global Report on trafficking in Persons 2022*, pp. 18, 25.

511 UNRIC, "World Day Against Trafficking in Persons 2024", 12 juli 2024.

512 IOM & FXB Center for Health and Human Rights Harvard University, *From Evidence to Action: Twenty years of IOM child trafficking data to inform policy and programming*.

513 G. Tyldum & A. Brunovskis, *Describing the Unobserved: Methodological Challenges in Empirical Studies on Human Trafficking*, p. 30.

514 Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Bijzondere Commissie belast met de evaluatie van de wetgeving en het beleid inzake mensenhandel en mensensmokkel*, p. 68.

515 In lijn met artikel 77quater 1° tot 5° uit de verblijfswet van 15 december 1980, is er altijd sprake van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden indien het misdrijf gepleegd is t.a.v. een minderjarige. Daarnaast zijn er ook vier andere situaties waarin men spreekt van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, namelijk situaties waarin (1) er misbruik werd gemaakt van de bijzonder kwetsbare situatie waarin de betrokkene verkeert, waardoor het slachtoffer geen andere echte en aanvaardbare keuze heeft dan zich te laten misbruiken, (2) er gebruik werd gemaakt van geweld, dwang, bedreigingen of bedrog, (3) het leven van het slachtoffer in gevaar is gebracht, hetzij opzettelijk of door grove nalatigheid of (4) het misdrijf de oorzaak is van een blijvend fysiek of psychisch letsel.

516 In België komen slachtoffers van mensenhandel die ermee instemmen om samen te werken met de gerechtelijke overheden in aanmerking voor een specifiek verblijfsstatuut (artikel 61/2 tot 61/5 van de verblijfswet). Dat statuut kan worden verkregen onder drie basisvoorwaarden, met name dat het slachtoffer: (1) medewerking verleent aan het strafonderzoek mensenhandel, (2) het contact met de uitbuiters verbreekt en (3) zich laat begeleiden door een van de erkende gespecialiseerde centra. Dat zijn Payoke in Antwerpen, PAG-ASA in Brussel en Sürya in Luik.

517 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 160-161.

518 GRETA staat voor *Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings*. De groep van deskundigen is verantwoordelijk voor het monitoren van de implementatie van het Verdrag van de Raad van Europa inzake Actie tegen Mensenhandel. Voor meer informatie m.b.t. GRETA, zie <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta>.

519 GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk V, punt 4.

2022 – geïnspireerd op de werking van Esperanto – het opvanghuis Meza in Vlaanderen. Meza richt zich primair op de opvang van niet-begeleide minderjarige meisjes tussen veertien en achttien jaar die (potentiële) slachtoffers zijn van seksuele uitbuiting.

Voortbouwend op de externe bijdrage van Esperanto in Myria's jaarverslag van 2018, zal hieronder eerst het profiel worden geschetst van de minderjarigen die de afgelopen tien jaar (2014-2023) door Esperanto werden opgevangen en begeleid (punt 1). Vervolgens zal er dieper worden ingegaan op het recent geopende opvanghuis Meza (punt 2). Daarbij zullen onder meer de ontstaansredenen van Meza, Meza's visie op en de organisatie van de opvang en het profiel van de in Meza opgevangen jongeren (2022-2023) aan bod komen. Tot slot volgen er enkele reflecties over Meza's werking tot op heden, waarbij er gefocust zal worden op de ervaren sterktes en uitdagingen.

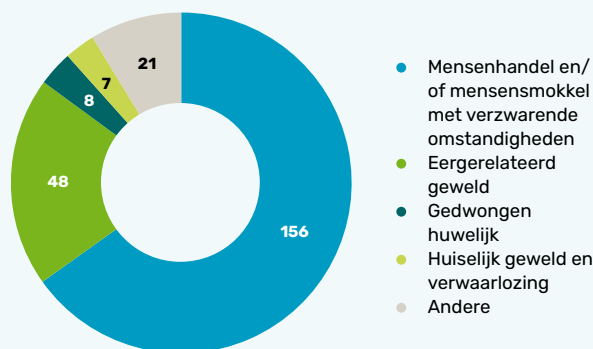
1. Esperanto

Esperanto werd opgericht in 2002. Binnen een beveiligd kader biedt Esperanto bescherming, begeleiding en opvang aan:

- (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel;
- (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en
- (vermoedelijke⁵²⁰) slachtoffers van eengerelateerd geweld.

Esperanto's visie op en aanpak van de begeleiding en opvang van deze jongeren kan in meer detail worden teruggevonden op de website alsook in de door Esperanto geschreven externe bijdrage in Myria's jaarverslag van 2018.⁵²¹

1.1. Een totaal van 241 jongeren vonden opvang bij Esperanto in de periode 2014-2023



De laatste tien jaar stond Esperanto in voor de begeleiding en de opvang van **241 jongeren** (240 van hen waren minderjarig, een jongere was achttien jaar).

De grootste groep onder deze jongeren (156 oftewel 65%) betrof slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. In de meeste gevallen (120) ging het daarbij om mensenhandel, 34 keer om mensensmokkel onder verzwarende omstandigheden en twee keer om een combinatie van beide.

De tweede grootste groep van opgevangen jongeren bestond uit slachtoffers van eengerelateerd geweld (48), van een gedwongen huwelijk (8) en van huiselijk geweld en verwaarlozing (7).

Onder de categorie "andere" (21) vallen onder anderen baby's en jonge kinderen van jonge moeders die door Esperanto worden opgevangen⁵²² en jongeren die niet tot de drie hierboven vermelde doelgroepen behoren, maar waarbij Esperanto tijdelijk overging tot een opname vooraleer er een heroriëntatie plaatsvond.⁵²³

⁵²⁰ Met het oog op de leesbaarheid van deze tekst zal in wat er volgt altijd over "slachtoffers" worden gesproken i.p.v. "(vermoedelijke) slachtoffers". De aanvraag of het bekomen van het slachtofferstatuut mensenhandel/-smokkel is geen noodzakelijke voorwaarde om door Esperanto opgevangen en begeleid te worden. Binnen Esperanto kan men overgaan tot een opname van zodra er een indicatie is van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden. Een dergelijke indicatie kan voortkomen uit de situatie waarin de jongere is teruggevonden, de getuigenis van de minderjarige, ... Vanaf het moment van opname bij Esperanto is er een observatiefase van drie maanden waarin men meer helderheid probeert te krijgen over de situatie van de jongere. Indien tijdens die periode zou blijken dat het toch niet om mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden gaat en de jongere ook niet tot de derde doelgroep van Esperanto behoort, volgt er een heroriëntatie.

⁵²¹ Voor meer informatie m.b.t. de werking van Esperanto, consulteer www.esperantomena.org en Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 48-51.

⁵²² Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, p. 19.

⁵²³ Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, pp. 19 en 22.

Verschuiving primaire doelgroepen Esperanto doorheen de tijd



Terwijl Esperanto zich vroeger met name focuste op de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en/of mensenmokkel met verzwarende omstandigheden, kan er sinds 2017 een toename worden geobserveerd wat de opvang van slachtoffers van eergerelateerd geweld betreft. Daarbij dient er evenwel te worden genuanceerd dat Esperanto sinds zijn oprichting eigenlijk al slachtoffers van eergerelateerd geweld opvangt, maar dat het in die situaties altijd om een gecombineerde problematiek ging waarbij het aspect mensenhandel het meest op de voorgrond stond en men bijgevolg overging tot een opname bij Esperanto.

Vanaf 2022 biedt Esperanto ook opvang voor slachtoffers van eergerelateerd geweld waarbij er geen

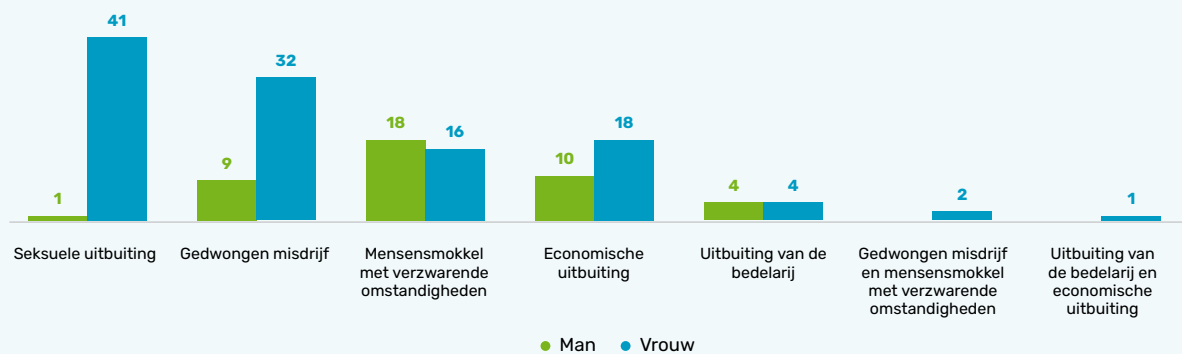
sprake was van een gecombineerd slachtofferprofiel met mensenhandel. Deze uitbreiding van de doelgroep werd verder geformaliseerd in de periode 2019-2022, onder meer met bijkomende facultatieve financiering vanaf 2021 en een uitbreiding van de opvangcapaciteit van vijftien naar twintig opvangplaatsen in 2022.

Sinds 2022 bezetten de beide doelgroepen ongeveer de helft van de beschikbare opvangplaatsen binnen Esperanto.

In wat volgt zal er, in lijn met de wettelijke opdracht van Myria, alleen dieper worden ingegaan op de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden.

1.1.1. Uitbuitingsvorm en geslacht

Aantal slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel, ingedeeld naar geslacht



Iets meer dan de helft van de 156 jongeren die de afgelopen tien jaar door Esperanto werden opgevangen, werd het slachtoffer van seksuele uitbuiting (42) of werd gedwongen tot het plegen van criminele feiten (43⁵²⁴). De derde grootste groep en de vierde grootste groep

bestonden uit slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (36⁵²⁵) en slachtoffers van economische uitbuiting (29⁵²⁶). Een minderheid (9⁵²⁷) van de jongeren werd gedwongen tot bedelen.

524 In totaal dienden 43 jongeren onder dwang criminele feiten te plegen, bij twee van hen was er ook sprake van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Doordat drie jongeren het slachtoffer werden van meerdere uitbuitingsvormen of van mensenhandel en -smokkel tegelijk, ligt de som van de vermelde totalen over de verschillende groepen heen hoger dan het aantal jongeren (159 vs. 156).

525 In totaal waren 36 jongeren het slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Bij twee van hen was er ook sprake van het plegen van criminele feiten onder dwang.

526 In totaal waren 29 jongeren het slachtoffer van economische uitbuiting. Een van hen werd ook gedwongen om te bedelen.

527 In totaal werden negen jongeren gedwongen om te bedelen. Een van hen was ook het slachtoffer van economische uitbuiting.

Bijna drie op de vier van de 156 opgevangen jongeren waren meisjes (114). Met name binnen de groep van seksuele uitbuiting, het gedwongen plegen van

misdrijven en economische uitbuiting komen zij in aantallen veel vaker voor in vergelijking met de mannelijke slachtoffers.

1.1.2. Uitbuitingsvorm, geslacht, nationaliteit en leeftijd

Nationaliteit															Totaal
	Seksuele uitbuiting		Gedwon-gen plegen criminele feiten		Economi-sche uit-buiting		Gedwongen bedelarij		Gedwongen bedelarij & econo-mische uitbuiting		Gedwon-gen plegen criminele feiten & mensen-smokkel verzwaren-de omstan-digheden		Mensen-smokkel verzwaren-de omstan-digheden		
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	
Servië	2		13	5	4	1	1								26
Vietnam					5	5							7	8	25
België	18														18
Roemenië	4		4		1		3	4	1						17
Marokko	3			1	1	3									8
Nigeria	5	1													6
Bosnië-Herzegovina			4									1			5
Congo	2				2								1		5
Irak													3	2	5
Kroatië			3	2											5
Frankrijk	1		3												4
Afghanistan													1	2	3
Bulgarije	1		1		1										3
Syrië			1											2	3
Albanië	1												1		2
Kameroen													1	1	2
Macedonië					2										2
Italië			1												1
Algerije												1			1
Angola													1		1
Burundi													1		1
China						1									1
Duitsland	1														1
Egypte				1											1
Eritrea													1		1
Guinee	1														1
Hongarije	1														1
Iran					1										1
Oekraïne					1										1
Palestina														1	1
Polen			1												1
Sierra Leone	1														1
Somalië														1	1
Totaal	41	1	32	9	18	10	4	4	1	0	2	0	17	17	156

De Servische (26), de Vietnamese (25), Belgische (18) en Roemeense (17) nationaliteit waren de meest voorkomende nationaliteiten onder de slachtoffers

van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden die in de afgelopen tien jaar (2014-2023) bij Esperanto werden opgevangen.

Op basis van de tabel hierboven kunnen de volgende profielen onder de bij Esperanto opgevangen slachtoffers worden geïdentificeerd:

Jongeren (35) die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap met de Servische (18), Roemeense (4), Bosnische (4), Franse (3), Bulgaarse (1) en Poolse (1) nationaliteit **en die gedwongen worden tot het plegen van criminele feiten** (bijvoorbeeld diefstallen). De druk tot het plegen van misdrijven (inbraken in privéwoningen, zakkenrollen, stelen) komt vanuit de familiale omgeving.⁵²⁸ De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus veertien jaar. Over de periode 2014-2023 werden er elk jaar jongeren die tot dat profiel behoren bij Esperanto aangemeld, behalve in 2016 en in 2022.

In zijn jaarverslag van 2016 schetste Myria de werkingsmechanismen van deze familiale Romagroepen.⁵²⁹ Ook door Europol werd België al als bestemmingsland aangeduid voor *family clans* die kinderen inzetten voor gedwongen misdrijven.⁵³⁰

Vietnamese mannelijke en vrouwelijke slachtoffers (25 in totaal), **die het slachtoffer zijn van economische uitbuiting (10) of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (15)**. De meeste (19) Vietnamese slachtoffers werden bij Esperanto opgevangen in de periode 2018-2019. Na 2021 kwam deze groep niet meer voor onder de bij Esperanto opgevangen slachtoffers. De gemiddelde leeftijd van deze gesmokkelde slachtoffers is plus minus zestien jaar. De gemiddelde leeftijd van de economisch uitgebuite jongeren is plus minus zeventien jaar. Esperanto meldt dat de aanmeldingen van deze groep sterk afhankelijk zijn van de mate van detectie door eerstelijnsactoren (met name door de politie).

In 2019 werden 39 Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel dood aangetroffen in een koelwagen die van Frankrijk via Zeebrugge naar Engeland was verscheept.⁵³¹ Naar aanleiding van dat Essex-dossier

werd er in Myria's jaarverslag van 2022 gefocust op de Vietnamese mensensmokkel en -handel naar en in Europa. De beslissing om naar Europa te vertrekken wordt bij Vietnamese slachtoffers van mensensmokkel in sterke mate gedreven door economische motieven en familiale verwachtingen.⁵³² Bovendien kan de prijs om naar Europa te worden gesmokkeld snel tot tienduizenden euro's oplopen en dient men daarvoor vaak een lening aan te gaan op de informele kredietmarkt. Vanwege deze schuldenlast en de mogelijke *debt bondage* die daarmee gepaard gaat, kan mensensmokkel uitmonden in een situatie van mensenhandel. De economische uitbuiting van Vietnamese slachtoffers werd met name gelinkt aan uitbuiting in (Brusselse) nagelsalons en restaurants.⁵³³

Meisjes met de Belgische nationaliteit die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting via de 'loverboy'-techniek (18). De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus 14,5 jaar. Het drugsgebruik van de meisjes bemoeilijkt het begeleidingsproces door Esperanto.⁵³⁴ Deze groep van slachtoffers en de onderliggende mechanismen van emotionele afhankelijkheid en drugsafhankelijkheid kwamen eerder ook aan bod in Myria's jaarverslagen van 2015⁵³⁵, 2018⁵³⁶, 2021⁵³⁷ en 2022⁵³⁸.

Esperanto meldt een sterke toename van het aantal aanmeldingen in de jongste jaren met betrekking tot deze groep slachtoffers.⁵³⁹ Het merendeel (14) van de slachtoffers werd inderdaad de laatste vijf jaar (2019-2023) bij Esperanto opgevangen. Esperanto merkt op dat de slachtoffers vaak deel uitmaken van dezelfde uitbuitingsnetwerken waarbij de uitbuiting meestal in en rond Brussel plaatsvindt.

Deze groep wordt gekenmerkt door veel weglööpgedrag. Sinds 2019⁵⁴⁰ werd er voor vijf van de veertien meisjes melding gemaakt van een *fugue*⁵⁴¹. Dat weglööpgedrag bleek zich bovendien vaker voor te doen wanneer meisjes die het slachtoffer waren van dezelfde uitbuiting gelijktijdig in opname waren bij Esperanto,

528 Esperanto, *Rapport d'activités 2023*, p. 25.

529 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 43-44.

530 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, 2018, pp. 30-33.

531 S. Grommen, *15 jaar cel voor spijfiguur in Essex-drama, waarbij 39 Vietnamese migranten stierven in koelwagen*, VRT Nieuws, 19 januari 2022.

532 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 10-11.

533 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 18-19; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 16; Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 20; Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 20.

534 Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 19.

535 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, pp. 27-51.

536 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 22-23.

537 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 63-65.

538 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 73-76.

539 Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 19; Esperanto, *Rapport d'activités 2023*, p. 24.

540 In 2019 wijzigde Esperanto de wijze waarop ze hun statistische gegevens verwerken en presenteren. Voor bijkomende uitleg hieromtrent, zie Esperanto's jaarverslag voor 2019 op p. 14. Dit verslag valt te raadplegen via <https://www.esperantomena.org/statistiques>. Dit maakt het voor Myria mogelijk om vanaf 2019 specifiek het aantal verdwijningen binnen de groep van slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel te identificeren, terwijl dat voor de periode 2014-2018 niet mogelijk was.

541 Verdwijningen van jongeren n.a.v. weglööpgedrag.

aangezien zij dan samen wegliepen om terug te keren naar die uitbuiters. Daarom paste Esperanto ook het opnamebeleid aan voor deze groep slachtoffers om het wegliepgedrag zo goed als mogelijk te voorkomen. Binnen de leefgroep wordt er nu voor geopteerd om maar een (of een beperkt aantal) meisje(s) uit deze groep gelijktijdig op te vangen.⁵⁴² Gezien deze meisjes vaak in België zijn opgegroeid en zij bijgevolg kennis hebben van de in België gesproken talen, van de Belgische geografie en van de werking van het openbaar vervoer, zijn voor hen de drempels om weg te lopen minder hoog. Het weglopen uit het ouderlijke huis, het opvanggezin of de jeugdvoorziening waar ze verblijven werd ook kenmerkend genoemd in de studies van Child Focus uit 2015⁵⁴³ en 2020⁵⁴⁴ en werd gelinkt aan een verhoogd risico om op die momenten uitgebuit te worden door mensenhandelaars. Child Focus concludeert dat het wegliepgedrag nadien eveneens toeneemt onder invloed van het uitbuittingsnetwerk.

Jongeren die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap (5 meisjes, 4 jongens) en gedwongen worden tot bedelen (9). De druk tot bedelen vindt daarbij zijn oorsprong in de familiale context.⁵⁴⁵ De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus veertien jaar.

In Myria's jaarverslag van 2018 wordt er verwezen naar meerdere dossiers waarbij slachtoffers door bepaalde familiale Romagroepen worden gedwongen tot zowel bedelen als het plegen van criminele feiten.⁵⁴⁶ Ook door Europol werd België al als bestemmingsland aangeduid voor dergelijke *family clans* die kinderen inzetten voor gedwongen bedelarij en gedwongen criminaliteit.⁵⁴⁷

Meisjes die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap en economisch worden uitgebuit in de huishoudelijke context (8). Uitbuiting in de familiale context vindt

soms plaats binnen de eigen familie en soms bij de schoonfamilie, wanneer de meisjes na een (gedwongen) huwelijk op jonge leeftijd bij de schoonfamilie intrekken.⁵⁴⁸ De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus vijftien jaar.

Meisjes uit Zuidoost-Europa (Roemenië, Servië, Bulgarije, Hongarije en Albanië) die worden uitgebuit in de prostitutie (9). De gemiddelde leeftijd van deze meisjes is plus minus vijftien jaar. Sommigen van hen kwamen naar België via een gedwongen huwelijk en werden vervolgens uitgebuit door hun schoonfamilie. Anderen waren het slachtoffer van pooiers die de 'loverboy'-techniek hanteerden. In meerdere jaarverslagen⁵⁴⁹ van Myria wordt er verwezen naar deze groep van slachtoffers, de gehanteerde gewelddadige controlemechanismen door de daders en de relevante rechtspraak.⁵⁵⁰

Nigeriaanse meisjes (5) die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting. De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus zestien jaar. De substantiële toename van Nigeriaanse vrouwen die in 2013-2015 in Europa arriveerden maakte dat beleidsmakers en rechtshandhaving in toenemende mate hun aandacht richtten op deze groep.⁵⁵¹ In lijn met die tijdslijn, vonden vijf Nigeriaanse minderjarige meisjes die slachtoffers waren van seksuele uitbuiting opvang bij Esperanto in de periode 2014-2017. Na 2017 komt dat profiel niet meer voor onder de opgevangen minderjarigen bij Esperanto. In Myria's jaarverslag van 2018⁵⁵² kan een uitgebreide beschrijving van de achterliggende Nigeriaanse criminele netwerken worden teruggevonden, alsook van de controlemechanismen en de contra-detectiestrategieën die ze hanteren. De relevante rechtspraak wordt onder meer geanalyseerd in Myria's jaarverslagen van 2021⁵⁵³, 2022⁵⁵⁴ en 2023⁵⁵⁵.

542 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastien Biaudelle, de directeur van Esperanto.

543 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen*, 2015, pp. 19 en 43.

544 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, p. 34.

545 Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, p. 22.

546 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 26.

547 Europol, *Criminal networks involved in the trafficking and exploitation of underage victims in the European Union*, 2018, pp. 30-33; L. Walker, "Child trafficking action: 92 underaged victims identified and 33 smugglers arrested", *The Brussels Times*, 16 juli 2021.

548 Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 20; Esperanto, *Rapport d'activités 2020*, p. 20; Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, pp. 3 en 22; Esperanto, *Rapport d'activités 2023*, p. 25.

549 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, p. 30, 31; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 81-87, 134-135; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2017, Online*, pp. 34, 83 en 107; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 111; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2019, Slagkracht voor slachtoffers*, pp. 104-105, 121; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2020, Achter gesloten deuren*, p. 78; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 62; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 76-79; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, pp. 103-110.

550 Voor een overzicht van recente rechtspraak m.b.t. dossiers mensenhandel en -smokkel, zie ook de website van Myria (rechtspraak).

551 D. Brombacher, G. Maihold, M. Müller and J. Vorrath (Ed.), J. Vorrath, "Peculiarity and persistence of a transregional flow: the evolution of human trafficking for sexual exploitation from Nigeria to Europe", in *Geopolitics of the Illicit. Linking the Global South and Europe*, Nomos, 2022, p. 133.

552 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 52-69.

553 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, pp. 58-62.

554 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 64-69.

555 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 96.

Het verdwijnen van deze groep in de opvang van Esperanto hoeft niet te betekenen dat deze groep van slachtoffers niet langer bestaat. Er zijn meerdere factoren die de detectie bemoeilijken, zoals het toegenomen mobiele en transnationale karakter van de achterliggende criminele netwerken.⁵⁵⁶ Bovendien worden de meisjes onder dwang van de uitbouter(s) aangespoord om zich als meerderjarigen uit te geven.⁵⁵⁷ Daarnaast kan de gerichte aandacht van de politie voor deze groep ook als onbedoeld neveneffect hebben gehad dat de seksuele uitbuiting meer en meer in verdoken sectoren plaatsvindt en niet langer onder de vorm van raamprostitutie of thuisontvangst. Die verschuiving werd bovendien versterkt door de COVID-19-pandemie.⁵⁵⁸

Jongeren met de Marokkaanse nationaliteit (8) die het slachtoffer zijn van economische uitbuiting (4), het gedwongen plegen van misdrijven (1) en seksuele uitbuiting (3).

Het gedwongen plegen van misdrijven kan worden gelinkt aan Maghrebijnse jongeren die op straat leven en met een middelenproblematiek kampen.⁵⁵⁹ Zowel Fedasil als Esperanto benadrukt de moeizame samenwerking met deze groep jongeren, die aangeven geen wens tot begeleiding te hebben.⁵⁶⁰ Daarbij wordt er vermoed dat zij door volwassenen worden gerekruteerd om, onder invloed van drugs en/of medicatie, criminele feiten te plegen (inbraak in en diefstal bij apotheken).⁵⁶¹ Het Kinderrechtencommissariaat (KRC) benadrukte in 2020 de nood aan een versterkte samenwerking op het gebied van de opvang en bescherming van deze groep.⁵⁶² In 2024 werd in een onderzoek van de federale gerechtelijke politie (FGP) geconcludeerd dat deze Maghrebijnse minderjarigen via *social media* worden gerekruteerd door criminele netwerken die in België betrokken zijn bij drugshandel en diefstal.⁵⁶³

Esperanto kwam in contact met meerdere Marokkaanse meisjes die al sinds meerdere jaren met hun familie in België verblijven. De meisjes van veertien, zestien

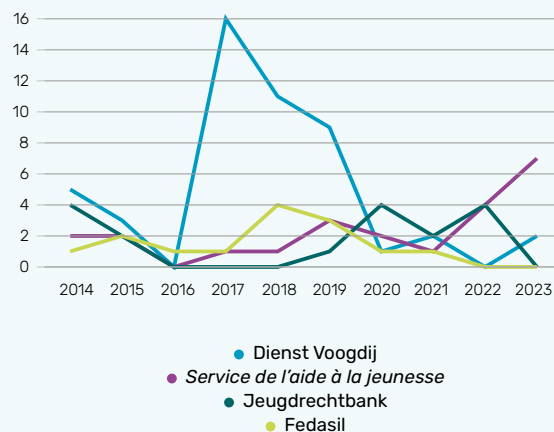
en zeventien jaar werden verleid door jonge mannen van Marokkaanse afkomst en vervolgens seksueel uitgebuit in de prostitutie. Sommige daders werden ook in verband gebracht met Brusselse stadsbendes.⁵⁶⁴ In Myria's jaarverslag van 2022 kan een toelichting worden teruggevonden bij een vonnis van 30 juni 2021 door de correctionele rechtbank van Brussel rond een dossier inzake seksuele uitbuiting van verschillende minderjarige meisjes door een stadsbende in Brussel.⁵⁶⁵

De overige bij Esperanto opgevangen jongeren zijn minder eenduidig in omliggende groepen onder te brengen.

1.1.3. Aanmeldende instantie

Aanmeldende instantie	Aantal aanmeldingen ⁵⁶⁶
Dienst Voogdij	49 (31%)
Service de l'aide à la jeunesse (SAJ) ⁵⁶⁷	23 (15%)
Jeugdrechtbank	17 (11%)
Fedasil	14 (9%)

Top 4 aanmeldende actoren doorheen de tijd (2014-2023)



⁵⁵⁶ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 53.

⁵⁵⁷ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, p. 68.

⁵⁵⁸ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2021, Zichtbaar onzichtbaar*, p. 26.

⁵⁵⁹ Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, p. 21.

⁵⁶⁰ Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastien Biauclle, directeur van Esperanto, en via een online interview op 30 mei 2024 met Liesbeth Dhondt, beleidsmedewerker niet-begeleide minderjarige vreemdelingen bij Fedasil.

⁵⁶¹ Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 29; Esperanto, *Rapport d'activités 2021*, pp. 29 en 33.

⁵⁶² KRC, *Nood aan een versterkte samenwerking om buitenlandse straatkinderen opvang te bieden en te beschermen tegen geweld*, 2020, p. 2.

⁵⁶³ T. Santens, "Dit zijn de 'harraga's': minderjarigen uit Marokko en Afghanistan worden gerekruteerd voor drugshandel en diefstal in België", *VRT Nieuws*, 17 juni 2024.

⁵⁶⁴ Esperanto, *Rapport d'activités 2022*, p. 24; Esperanto, *Rapport d'activités 2023*, p. 24.

⁵⁶⁵ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 79-81.

⁵⁶⁶ De onder 1.1.3. gerapporteerde totalen dienen met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. In de cijfertabellen die vanuit Esperanto ontvangen werden worden soms twee instanties als aanmelder aangeduid bij een minderjarige. In de tabel wordt alleen het totaal hernomen voor die situaties waarbij de aanmeldende instantie als enige aanmelder werd gerapporteerd.

⁵⁶⁷ SAJ's bieden jeugdhulpverlening op vrijwillige basis binnen de Franse Gemeenschap.

In deze grafiek wordt de top vier van instanties gepresenteerd waarvan Esperanto het grootste aantal aanmeldingen ontving. Samen vertegenwoordigen ze zo'n 66% (103) van de in totaal 156 aanmeldingen. Daarnaast ontving Esperanto aanmeldingen van een andere gevarieerde groep aan actoren, zoals de *Service de la Protection de la Jeunesse* (SPJ⁵⁶⁸, 8), de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (7), het Crisiscentrum Brussel (7), politie (3), parket (3), de *Institutions Publiques de Protection de la Jeunesse* (IPPJ's⁵⁶⁹), ...

De meeste aanmeldingen vanuit de Dienst Voogdij dateren van de periode 2017-2019 (36). Sinds 2020 vond er een daling plaats van het aantal aanmeldingen (een totaal van vijf over de periode 2021-2023).

Het aantal ontvangen aanmeldingen vanuit de SAJ's blijkt in de periode 2014-2022 veeleer stabiel (gemiddeld twee per jaar). In 2023 steeg het aantal aanmeldingen naar zeven.

Vanuit de jeugdrechtbank werden er gemiddeld zo'n 2,8 meldingen per jaar ontvangen tijdens de periode 2014-2023.

Het aantal ontvangen aanmeldingen vanuit Fedasil was in de periode 2014-2023 veeleer stabiel, gemiddeld zo'n 1,75 meldingen per jaar, met een specifieke stijging naar vier aanmeldingen in het jaar 2018.

1.1.4. Duur verblijf en “fugues” (verdwijningen)

De door Esperanto aangeleverde cijfergegevens voor de periode 2014-2023 maken het niet mogelijk om de gemiddelde opnameduur voor de slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden te bepalen. Esperanto meldt dat de gemiddelde duur van de opvang en begeleiding zo'n zes maanden tot een jaar is. Sinds 2021 merkt Esperanto op dat de opnames voor langere tijd lopen, onder meer

doordat het plaatsgebrek binnen de reguliere jeugdhulp de heroriëntaties naar andere jeugdzorginstellingen bemoeilijkt.⁵⁷⁰

Voor de periode 2019-2023 is er wel informatie beschikbaar over het aantal *fugues* die hebben plaatsgevonden. **Over de periode van vijf jaar waarin er 71 slachtoffers opgevangen werden, vonden er 11 verdwijningen plaats** (met andere woorden in 15% van de gevallen).

Zes van de elf verdwijningen deden zich voor bij meisjes die het **slachtoffer waren van seksuele uitbuiting**. Vijf van deze zes meisjes hadden de **Belgische nationaliteit**. Het wegliepgedrag binnen het profiel van Belgische meisjes die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting via de ‘loverboy’-techniek werd hierboven al besproken.

Daarnaast verdwenen er twee **Vietnamese minderjarigen** (een slachtoffer van economische uitbuiting en een slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden). Mogelijk verdwenen zij met als doel om de beoogde bestemming (vaak het Verenigd Koninkrijk) alsnog te bereiken⁵⁷¹ en/of omdat de druk om geld te verdienen (in plaats van verplicht naar school te gaan) om de schuld aan het smokkelnetwerk af te betalen te groot was. De moeilijkheid om het vertrouwen van Vietnamese slachtoffers te winnen werd eerder al door Myria gerapporteerd. Vietnamese NBMV's blijken ook snel te verdwijnen uit de Observatie- en Oriëntatiecentra van Fedasil en leggen geen of valse verklaringen af tegenover de autoriteiten.⁵⁷² Toch lijken dergelijke verdwijningen bij Esperanto veeleer zeldzaam, rekening houdend met het feit dat het om twee individuen ging op een totaal van 25 minderjarige Vietnamese slachtoffers die in de afgelopen tien jaar werden begeleid.

De overige drie verdwijningen hadden betrekking op **slachtoffers van gedwongen criminaliteit**, twee die tot de Roma-gemeenschap behoren en een slachtoffer met de Marokkaanse nationaliteit.⁵⁷³ Ook tijdens het overleg met Fedasil⁵⁷⁴ werd deze problematiek aangekaart met

568 SPJ's zijn ondersteunende diensten binnen de Franse Gemeenschap die tussenkomen van zodra de jeugdrechtbank beslist heeft om een dwangmaatregel op te leggen. Het is aan de SPJ's om deze dwangmaatregel in de praktijk uit te voeren en op te volgen.

569 IPPJ's zijn jeugdinstanties binnen de Franse Gemeenschap die, in een open en/of gesloten regime, uitsluitend jongeren (doorgaans vanaf veertien jaar) opvangen, die vervolgd worden voor feiten die als misdrijven zijn omschreven.

570 Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastien Biau-delle, directeur van Esperanto.

571 Esperanto, *Rapport d'activités 2019*, p. 20.

572 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, p. 21.

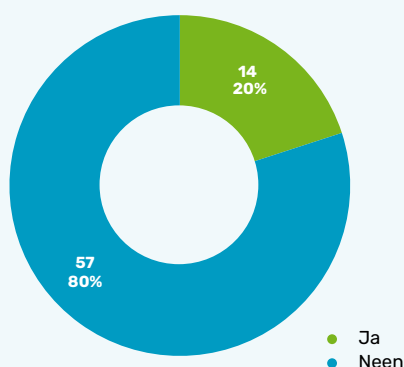
573 Deze gegevens werden door Fedasil met Myria gedeeld op 10 juli 2024. NBMV's met de Marokkaanse nationaliteit stonden in 2021-2023 al in de top twee van de vaakst voorkomende nationaliteiten die uit de opvangcentra van Fedasil verdwenen. In 2021 werden er 316 verdwijningen geregistreerd voor Marokkaanse minderjarigen. In 2022 en 2023 ging het respectievelijk om 148 en 234 verdwijningen. Deze aantallen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De verdwijningen betreffen louter verdwijningen uit de opvangcentra van Fedasil en bieden dus geen zicht op eventuele verdwijningen van NBMV's die op privéadressen verblijven. Bovendien betreffen de cijfers geen individuele jongeren, maar gemelde verdwijningen. Een jongere kan dus enkele keren in deze cijfers voorkomen. Binnen deze cijfers zijn ook de verdwijningen van minderjarigen geteld bij wie er twijfels bestaan over de leeftijd. Deze jongeren verdwijnen vaak voor er een leeftijdstest wordt afgenomen door de Dienst Voogdij. Bovendien zijn binnen deze cijfers zowel verdwijningen gerekend, alsook spontane vertrekken uit de opvangcentra en weigeringen van opvang.

574 Informatie verkregen via een online interview op 30 mei 2024 met Liesbeth Dhondt, beleidsmedewerker niet-begeleide minderjarige vreemdelingen bij Fedasil.

betrekking tot die beide groepen. De verdwijningen van jongeren die tot de Roma-gemeenschap behoren hangt mogelijk ook samen met het mobiele karakter van deze groep, over de landsgrenzen heen.⁵⁷⁵

1.1.5. Bijzondere procedure voor slachtoffers mensenhandel

Werd de procedure voor het slachtofferstatuut opgestart voor de in 2019-2023 opgevangen slachtoffers?



Het opstarten van de beschermingsprocedure voor slachtoffers van mensenhandel of -smokkel met verzwarende omstandigheden is geen voorwaarde om opvang en begeleiding te krijgen bij Esperanto. Esperanto zal die mogelijkheid met de jongere bespreken, maar die nooit opdringen.

Voor de 71 slachtoffers die in de periode 2019-2023 opgevangen werden door Esperanto werd voor 14 jongeren (10 meisjes en 4 jongens, in 20% van de gevallen dus) de procedure opgestart om het slachtofferstatuut mensenhandel of -smokkel met verzwarende omstandigheden te bekomen. Daarbij ging het met name om Vietnamese slachtoffers (9), van wie er zes het slachtoffer waren van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden en drie van economische uitbuiting.

Wanneer er vanuit jongeren interesse wordt getoond voor het slachtofferstatuut is dat vaak omwille van de volgende twee motieven⁵⁷⁶:

- Het bekomen van verblijfsdocumenten. Bijgevolg vervalt deze mogelijke motivatie voor slachtoffers

met de Belgische nationaliteit aangezien zij al over een Belgische nationale identiteitskaart beschikken;

- Het verlangen dat de uitbuiters bestraft word(t)(en).

De procedure "mensenhandel" wordt voor het merendeel van de minderjarige slachtoffers niet opgestart, met name om de onderstaande redenen⁵⁷⁷:

- De **voorwaarden zijn erg streng** en het is moeilijk voor de jongere om daaraan te voldoen. Men moet bijvoorbeeld breken met het netwerk waarin men werd uitgebuit. Bij jongeren waarbij er eventuele loyaliteitsconflicten zijn ten aanzien van de uitbuiters, zoals bij slachtoffers van pooiers die de 'loverboy'-techniek hanteren en bij jongeren uit de Roma-gemeenschap waarbij de uitbuiting in een familiale context plaatsvindt, is dat erg moeilijk.
- Er is **een gebrek aan bewijs**, waardoor het politieonderzoek en de strafrechtelijke vervolging vroegtijdig worden beëindigd. Zelfs indien de jongere actief wenst mee te werken aan het onderzoek en bereid is een verklaring af te leggen, beschikt de jongere bijvoorbeeld zelf niet altijd over relevante informatie, zoals de werkelijke identiteit van de uitbuiters(s).
- Het opgelopen **trauma** kan onder meer een impact hebben op de werking van het geheugen, en de mogelijkheid belemmeren van de jongere om verklaringen af te leggen bij de politie.
- Er is **angst voor represailles vanwege de uitbuiters** wanneer men in de procedure zou stappen.
- Het **slachtoffer is beschaamd om slachtoffer te zijn**, zowel ten opzichte van zichzelf als ten opzichte van de eigen familieleden.
- Het slachtoffer staat onder **druk van familieleden** (in België en/of in het land van herkomst) om **geld te blijven verdienen**.
- De kwetsbaarheid en het **gebrek aan stimulatie van jongeren tijdens hun kindertijd kunnen een belemmering vormen voor het geven van verklaringen** aan en de samenwerking met de politie.
- De **voorkeur wordt gegeven aan andere verblijfsprocedures**, namelijk de bijzondere verblijfsprocedure voor niet-begeleide minderjarigen en de internationale beschermingsprocedure. Deze procedures worden als een meer duurzame oplossing beschouwd die ook minder beperkend en confronterend is voor de jongere in vergelijking met de procedure voor slachtoffers van mensenhandel en -smokkel.

⁵⁷⁵ L. de Witte, *Duurzame oplossingen voor Roma kinderen die slachtoffer zijn van criminele uitbuiting*, 2018, pp. 26-28, 31, 55, 57, 87 en 91; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 43.

⁵⁷⁶ Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastien Blaudelle, directeur van Esperanto.

⁵⁷⁷ Informatie verkregen via een online interview op 7 mei 2024 met Sébastien Blaudelle, directeur van Esperanto.

2. Het ontstaan van de afdeling Meza binnen Minor-Ndako

Minor-Ndako is een erkende voorziening binnen de jeugdhulp van de Vlaamse Gemeenschap die opvang en begeleiding biedt aan kinderen en jongeren in een problematische leefsituatie. Sinds 2022 groeide Minor-Ndako uit tot een organisatie met tien vestigingen verspreid over Brussel, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Over die tien vestigingen heen werden er in 2023 319 kinderen, jongeren en gezinnen begeleid.

In 2022 opende Minor-Ndako een nieuwe leefgroep: Meza. Via Meza probeert men een eerste antwoord te bieden op een reële behoefte aan opvang voor minderjarige niet-begeleide slachtoffers van mensenhandel. Zoals eerder vermeld werd, treft mensenhandel zowel meerderjarige als minderjarige personen. Bovendien bevindt er zich in de groep van minderjarige slachtoffers ook een bijzonder precaire groep van NBMV's. Voortvloeiend uit de ondertekening van het Kinderrechtenverdrag dient de overheid NBMV's bescherming en opvang te bieden. Die bescherming kent verschillende dimensies (onder meer de aanduiding van een voogd), maar omvat ook de bescherming tegen geweld, misbruik en uitbuiting.

Toch is er tot op heden in België een discrepantie in de beschikbaarheid van opvangfaciliteiten voor volwassen en minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Zo bieden de drie erkende gespecialiseerde centra (Payoke, PAG-ASA en Sürya) wel begeleiding aan minderjarige slachtoffers op gerechtelijk en administratief vlak, maar zijn hun opvangfaciliteiten exclusief gericht op volwassenen. Voor de opening van Meza kende de Vlaamse Gemeenschap geen gespecialiseerd centrum voor de opvang van NBMV's die (vermoedelijke) slachtoffers zijn van mensenhandel.

2.1. De beoogde doelgroep(en) van de Meza-afdeling

Meza beschikt over **zes opvangplaatsen** die primair gericht zijn op **het opvangen van niet-begeleide minderjarige meisjes tussen veertien en achttien jaar die vermoedelijke slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn**. Het is belangrijk om daarbij op te merken dat er bewust wordt gekozen voor de term "vermoedelijk". Het gaat om meisjes die zijn aangetroffen in een

verontrustende situatie waarbij er aanwijzingen zijn van mensenhandel. De meisjes zijn evenwel niet verplicht om daarover een verklaring af te leggen, aangezien het recht op opvang bewust niet wordt gekoppeld aan de vereiste om in de procedure mensenhandel te stappen. Minor-Ndako zet de hulpvraag, begeleidingsnood en/of opvangnood namelijk op de eerste plaats, waarbij het installeren van veiligheid en het opbouwen van vertrouwen als noodzakelijke voorwaarden worden gezien om de procedure op te starten en te doorlopen.

Naast deze prioritaire doelgroep kan Meza ook andere minderjarige vermoedelijke slachtoffers van om het even welk type uitbuiting opvangen, met name: niet-begeleide meisjes vanaf twaalf jaar, kwetsbare jongvolwassen meisjes en niet-begeleide jongens tussen veertien en achttien jaar.

Bij wijze van uitzondering kan Meza ook minderjarige meisjes en jongens opvangen die buiten deze doelgroepen vallen. Het gaat dan bijvoorbeeld om: (vermoedelijke) slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, (vermoedelijke) slachtoffers van eengerelateerd geweld, (vermoedelijke⁵⁷⁸) slachtoffers met de Belgische nationaliteit die seksueel uitgebuit worden door pooiers die gebruikmaken van de 'loverboy'-techniek. Deze groep van slachtoffers vertoont vaak gelijkenissen met NBMV's, bijvoorbeeld doordat de ouders ook buiten beeld zijn en ze van niet-Belgische origine zijn.

2.2. Meza's visie op opvang: het laagdrempelig, coöperatief en multidisciplinair aanbieden van een veilig verblijf op kleine schaal

Meza betekent "midden" in het Esperanto. Meza beoogt een keerpunt/kantelpunt in het jonge leven van de jongeren te zijn, waarbij men aandachtig is voor het levenstraject dat de jongeren hebben afgelegd voorafgaand aan de opname en men toewerkt naar een verbeterd perspectief na de opname.

Om dat kantelpunt te realiseren, meent Minor-Ndako dat een gespecialiseerde aanpak vereist is onder de vorm van een **veilige en kleinschalige opvang**. Het is immers Minor-Ndako's ervaring dat veel van de niet-begeleide minderjarigen die mogelijke slachtoffers zijn van mensenhandel en terecht komen in open, onbeveiligde en niet-gespecialiseerde opvangstructuren

⁵⁷⁸ Om de leesbaarheid van de tekst te verhogen, zal er in wat volgt stevast over "slachtoffers" worden gesproken i.p.v. over "(vermoedelijke) slachtoffers".

vaak verdwijnen nog voor ze effectief hulp hebben kunnen krijgen. Minor-Ndako meent dan ook dat de beoogde doelgroep nood heeft aan een beschermde en gecontroleerde omgeving, zonder nefaste invloeden van het mensenhandelnetwork om de nodige mentale en fysieke rust en veiligheid te bieden.

Meza beoogt daarnaast ook **laagdrempelig** te zijn, zodat men niet op een lange wachttijd botst bij een acute veiligheidsnood. De laagdrempeligheid wordt onder meer mee gerealiseerd via de **samenwerking met PAG-ASA**, een van de drie erkende en gespecialiseerde centra die instaan voor de opvang en begeleiding van slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De aanmeldingen verlopen via PAG-ASA, waardoor slachtoffers dankzij de permanentie van PAG-ASA 24/24 en 7/7 aangemeld kunnen worden.

De samenwerking tussen Meza en PAG-ASA doet zich ook op andere vlakken voor: PAG-ASA beoordeelt de ontvangen aanmeldingen met betrekking tot de primaire doelgroep en zal een opname in Meza voorschrijven bij de minste indicatie van mensenhandel. Als de aanmelding niet over een jongere uit de prioritaire doelgroep gaat, dan wordt er in overleg beslist of er tot een opname wordt overgegaan. Daarnaast is er een juridisch medewerker van PAG-ASA die een à twee keer per week in Meza aanwezig is om de minderjarigen te informeren over de procedure voor slachtoffers van mensenhandel en om de minderjarigen te begeleiden tijdens alle contacten met politie, justitie, ... In het vervolgtraject staat PAG-ASA ook in voor de juridische en administratieve begeleiding binnen de procedure mensenhandel. Wat de administratieve begeleiding met betrekking tot verblijf buiten de procedure mensenhandel (bijvoorbeeld verzoek om internationale bescherming, bijzondere verblijfsprocedure voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen...) of andere juridische procedures betreft, zal – zodra er een voogd is aangesteld – deze laatste een advocaat aanstellen voor de opvolging van deze aspecten. Voor opvolging van het strafrechtelijk dossier mensenhandel kan PAG-ASA de voogd een advocaat aanraden met expertise in deze materie (strafrecht en meer specifiek mensenhandel), maar de uiteindelijke beslissing ligt bij de voogd. Met toestemming van de voogd kan PAG-ASA een advocaat contacteren en de pro-Deo-aanstelling regelen. Met toestemming van de voogd en de jongere

is er rechtstreeks contact met de advocaat binnen de procedure mensenhandel (telefonisch of per mail) of gebeurt de communicatie via de voogd.

Naast het bieden van een veilige opvang waarbij men slachtoffers onbereikbaar probeert te maken voor het uitbuitingnetwork en het aanbieden van gerechtelijke en administratieve begeleiding via PAG-ASA, wordt er binnen het centrum ook **gepaste zorg en hulpverlening** geboden. Vanaf het begin wordt er door het multidisciplinaire team (een psycholoog, een teamverantwoordelijke en een team van begeleiders en een vanuit PAG-ASA gedetacheerde juridisch begeleider) ingezet op het opbouwen van een vertrouwensband met de jongere. Meza wordt daarbij ondersteund door de pedagogische expertise van **De Wissel**⁵⁷⁹.

Tot slot wordt er ingezet op een gedegen **samenwerking met politie, parket, justitie, Dienst Vreemdelingenzaken, de Dienst Voogdij en de actoren betrokken bij de asielopvang (onder meer Fedasil)**.

2.3. De opvang binnen Meza kent een gefaseerd verloop

2.3.1. Eerste fase: de interne fase

De opvang binnen Meza verloopt gefaseerd. In de eerste fase speelt het dagelijkse leven van de minderjarige zich volledig intern af, ook de onderwijsactiviteiten en de vrijetijdsbesteding. Daarbij streeft men naar het creëren van een leefomgeving met een aangename en huiselijke sfeer. Met het oog op de veiligheid van de doelgroep is er geen vrije toegang tot telefonie of internet. Alleen onder toezicht van begeleiders kan er worden gebeld naar de ouders of kan er iets worden opgezocht op het internet.

In deze eerste fase wil men de jongeren met name kennis laten maken met de andere bewoners en de medewerkers, met de voogd en met het hulpaanbod. Daarnaast vindt er een eerste afspraak met de huisarts plaats voor een medische *check-up*. In de eerste fase wordt er gestreefd naar een structureel en voorspelbaar verloop van de dag waarbij de activiteiten zich richten op zorg, informatieverlening en ontspanning. Zo probeert men het vertrouwen te winnen en – indien mogelijk – het contact met de familie in het herkomstland te herstellen.

⁵⁷⁹ De Wissel is een begeleidingsnetwork voor kwetsbare jongeren en jonge gezinnen met zes vestigingen, in respectievelijk Leuven, Tienen, Wezemaal en Sint-Pieters-Rode. Het begeleidingsaanbod van De Wissel bestaat o.a. uit het aanbieden van beveiligde opvang, crisisopvang, mobiele gezinsbegeleiding, een alternatieve dagbesteding tijdens de schooluren ... Voor meer informatie, zie www.wissel.be.

De volledig interne fase wordt kort gehouden: na twee weken volgt er een eerste evaluatie en is een overgang naar meer vrijheid al mogelijk.

2.3.2. Tweede fase: autonoom handelen onder toezicht

In de volgende fasen komt er geleidelijk aan meer openheid naar de buitenwereld. In de tweede fase wordt er “geoefend met begeleiding”. De jongere kan een beperkte tijd naar buiten of op de eigen gsm (zonder simkaart), maar telkens met begeleiding. Er wordt daarnaast ook een vorming gegeven over veiligheid online.

2.3.3. Derde en vierde fase: verdere toename in autonomie (onder meer op het vlak van onderwijs en vrijetijdsbesteding)

In de derde en de vierde fase vermindert het toezicht en ontstaat er alsmaar meer vrijheid om dingen alleen te doen. Onderwijsactiviteiten en vrijetijdsbesteding kunnen in deze fase buitenshuis plaatsvinden. Sowieso blijft het gsm- en het internetgebruik binnen de leefgroep gereguleerd, omdat de verschillende bewoners in verschillende fases zitten.

2.3.4. Laatste fase: doorstromen naar vervolghulp

De laatste stap betreft het doorstromen naar reguliere hulpverlening vanaf het moment dat er geen gevaar meer dreigt voor de minderjarige in kwestie. In overleg met de jongere, diens voogd en (indien van toepassing) het bevoegde parket, wordt er gekeken wat wenselijk en haalbaar wordt geacht. Meza streeft daarbij naar hulp op maat: een doorverwijzing naar een Centrum Integratie Gezinszorg, pleegzorg, verblijf in een leefgroep van Minor-Ndako of een andere voorziening, begeleiding naar zelfstandig wonen, ...

Een volledig traject neemt zo'n zes maanden tot een jaar in beslag, maar de duur van de gespecialiseerde opvang is zo kort of zo lang als nodig.

2.4. Een totaal van 26 jongeren vonden opvang bij Meza in de periode 2022-2023

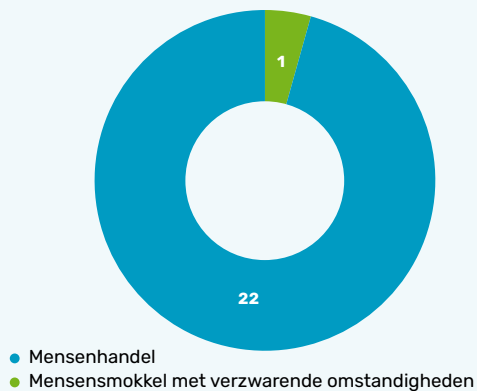
In **2022** werden er in totaal **dertien jongeren** opgevangen binnen Meza: tien minderjarigen (jonger dan achttien jaar) en drie jongvolwassenen (achttien-negentien jaar). Daarbij ging het om elf meisjes en twee jongens. Bij **alle opgevangen minderjarigen ging het om (een vermoeden van) mensenhandel**, tien keer om (een vermoeden van) seksuele uitbuiting en drie keer om (een vermoeden van) het gedwongen plegen van misdrijven.

In **2023** werden er in totaal **dertien jongeren** opgevangen binnen Meza: twaalf minderjarigen (jonger dan achttien jaar) en een jongvolwassene (negentien jaar). Daarbij ging het om twaalf meisjes en een jongen. **Bij negen van de dertien jongeren ging het om mensenhandel**. Bij vijf meisjes ging het om seksuele uitbuiting, bij een meisje om een combinatie van seksuele en economische uitbuiting en bij drie jongeren om het gedwongen plegen van misdrijven. **Bij één meisje was er sprake van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden**. De overige drie opgevangen personen konden niet binnen de primaire of andere doelgroepen van Meza worden gesitueerd. De drie niet-begeleide minderjarige meisjes waren namelijk geen slachtoffers van mensenhandel en/of mensensmokkel met verzwarende omstandigheden, maar werden uitzonderlijk binnen Meza opgevangen om partners binnen de jeugdhulp uit de nood te helpen. Dat illustreert de druk die men vanuit Meza rapporteert om jongeren buiten de doelgroep op te vangen ten gevolge van het tekort aan plaatsen binnen de reguliere jeugdhulp in Vlaanderen en in Wallonië. Naast de druk afkomstig vanuit de reguliere jeugdhulp ervaart Meza ook in toenemende mate druk om opvang te bieden voor mannelijke slachtoffers, met name Afghaanse jongens en jongvolwassenen die het slachtoffer zijn van criminele bendes (daarover later meer). Deze druk vloeit voort uit het tekort aan (gepaste) opvangplaatsen bij actoren die betrokken zijn bij de asielopvang zoals Fedasil en het Rode Kruis. De mogelijke negatieve implicaties en bijbehorende aanbevelingen daaromtrent komen later in deze bijdrage aan bod.

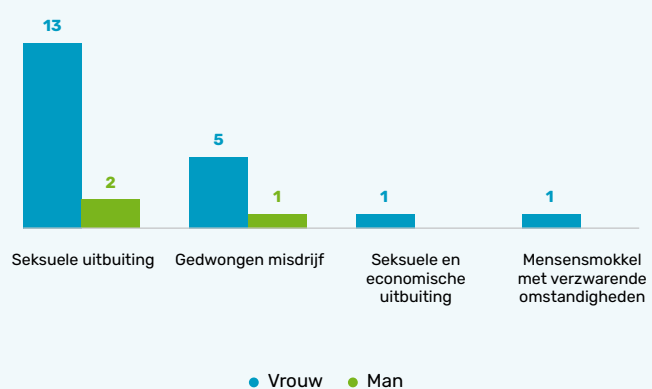
In wat volgt zal er – in lijn met de wettelijke opdracht van Myria – alleen verder worden ingegaan op de 23 slachtoffers van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden die in 2022-2023 door Meza werden opgevangen.

2.4.1. Vorm van mensenhandel en -smokkel en geslacht

Verdeling slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel bij de in 2022-2023 opgevangen personen



In 2022-2023 opgevangen slachtoffers ingedeeld naar geslacht en uitbuitingsvorm



Het profiel van de in Meza opgevangen jongeren beantwoordt voornamelijk aan de voorgeschreven primaire doelgroep (niet-begeleide minderjarige meisjes tussen veertien en achttien jaar die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting) en secundaire doelgroep (andere kwetsbare minderjarige slachtoffers van mensenhandel). 22 van de bij Meza opgevangen jongeren zijn slachtoffers van mensenhandel, waarbij er zestien keer⁵⁸⁰ sprake is van seksuele uitbuiting en

waarbij veertien van de minderjarigen vrouwelijk zijn. De tweede meest voorkomende uitbuitingsvorm betreft het gedwongen plegen van misdrijven. Ook binnen deze groep van zes individuen werden er met name meisjes (5) opgevangen. Tot slot wordt ook een meisje dat slachtoffer werd van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden bij Meza opgevangen.

2.4.2. Uitbuitingsvorm, geslacht, nationaliteit en leeftijd

Nationaliteit									Totaal
	Seksuele uitbuiting		Seksuele en economische uitbuiting		Gedwongen misdrijf		Mensensmokkel met verzwarende omstandigheden		
	V	M	V	M	V	M	V	M	
Roemenië	4		1						5
België	3				1	1			5
Afghanistan		2					1		3
Bosnië-Herzegovina					2				2
Servië					2				2
Tunesië	1								1
Benin	1								1
Bulgarije	1								1
Macedonië	1								1
Malta	1								1
Niger	1								1
Totaal	13	2	1	0	5	1	1	0	23

⁵⁸⁰ De zestien jongeren waarvan sprake omvatten de vijftien jongeren die slachtoffers zijn van seksuele uitbuiting en het meisje dat slachtoffer werd van een gecombineerde uitbuitingsvorm (seksuele en economische uitbuiting).

De Roemeense (5), Belgische (5) en Afghaanse (3) nationaliteit waren de meest voorkomende nationaliteiten onder de slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel die in 2022 en in 2023 bij Meza werden opgevangen.

Op basis van de tabel hierboven kunnen de volgende profielen worden geïdentificeerd onder de in Meza opgevangen slachtoffers:

Zuidoost-Europese (Roemeense, Bulgaarse, Macedonische) meisjes die uitgebuit worden in de prostitutie (7). Van de zeven meisjes waren er vijf minderjarigen en twee jongvolwassenen (achttien en negentien jaar). De twee meerderjarige slachtoffers kwamen met hun pooier van Roemenië naar België. Zij waren ervan op de hoogte dat ze in België in de prostitutie zouden gaan werken, maar eenmaal in België bleken de gemaakte afspraken over het verdiende geld niet gerespecteerd te worden. Bij de minderjarige slachtoffers waren (aangetrouwde) familieleden (broers, moeder, schoonmoeder, "oom van man" en "man") betrokken bij de seksuele uitbuiting. Twee van hen behoorden tot de Roma-gemeenschap. De verwijzingen naar de betrokkenheid van de eigen "man" en/of (schoon)familie bij de uitbuiting tonen ook de verwevenheid aan van mensenhandel en de praktijk van kindhuwelijken binnen Zuidoost-Europa⁵⁸¹ en in het bijzonder binnen de Roma-gemeenschap.⁵⁸² De nieuwe Richtlijn (EU) 2024/1412 tot wijziging van Richtlijn 2011/36/EU voegt gedwongen huwelijken toe aan de lijst van vormen van uitbuiting die onder de definitie van mensenhandel vallen. De richtlijn werd goedgekeurd op 13 juni en trad in werking op 14 juli 2024. België moet de richtlijn uiterlijk op 15 juli 2026 omzetten.⁵⁸³

De dynamieken die spelen tussen slachtoffer en uitbuiters (emotionele afhankelijkheid) tonen sterke overeenkomsten met de afhankelijkheidsmechanismen die worden beschreven bij het fenomeen van **seksuele uitbuiting via de 'loverboy'-techniek onder Belgische slachtoffers, van wie een met Marokkaanse herkomst (3)**. De gemiddelde leeftijd van beide groepen is plus minus zestien jaar.

Tijdens de opname wordt het gedrag van de meisjes gekenmerkt door emotionele wisselvalligheid en agressieproblemen, die allebei soms worden versterkt door de aanwezigheid van een drugsproblematiek. De verslavingsproblematiek maakt het bovendien moeilijk voor de meisjes om met de leefregels en restricties binnen Meza om te gaan, waardoor de weerstand tegenover hun verblijf wordt versterkt. Bovendien merken Meza en PAG-ASA op dat sommigen ook een zekere aantrekkingskracht ervaren van de vroegere levensstijl, waarbij prostitutie als een toegankelijk alternatief wordt gezien om geld te verdienen.⁵⁸⁴

Deze groep van slachtoffers en de onderliggende mechanismen van emotionele en drugsafhankelijkheid kwamen eerder al aan bod in Myria's jaarverslagen van 2015⁵⁸⁵ en 2018⁵⁸⁶. Ook de GRETA verwijst in het evaluatierapport van 2022 naar een Belgisch politieel onderzoek dat in 2009 werd opgestart waarbij Roemeense jonge vrouwen via de 'loverboy'-techniek werden gerekruteerd om vervolgens seksueel te worden uitgebuit in de prostitutie.⁵⁸⁷

Jongeren (6, vijf meisjes en een jongen) die deel uitmaken van de Roma-gemeenschap met de Belgische (2), Bosnische (2) en Servische (2) nationaliteit en die gedwongen worden tot het plegen van criminele feiten (bijvoorbeeld diefstallen). De dwang om de feiten te plegen komt voort uit het gezin en/of de grotere gemeenschap waarvan de jongeren deel uitmaken. De gemiddelde leeftijd van deze groep is plus minus twaalf jaar.

Afghaanse jongens die het slachtoffer werden van seksuele uitbuiting (2). In Myria's jaarverslag van 2018⁵⁸⁸ werd de problematiek rond de seksuele uitbuiting van Afghaanse jongens al belicht en gelinkt aan het lokale gebruik van *bacha bazi*. Eerder dit jaar kwamen de omvang en de ernst van deze problematiek opnieuw onder de aandacht door de gerechtelijke vervolging van een Afghaanse criminele organisatie die betrokken zou zijn bij mensensmokkel, verkrachting en afpersing van tientallen Afghaanse minderjarige slachtoffers.⁵⁸⁹

581 UNODC, *Global Report on trafficking in Persons 2022*, p. 39.

582 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, pp. 18-25; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 22-23; Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2023, Een keten van verantwoordelijkheden*, p. 111; Z. Mazinjanin, "Combating child marriage among the Roma population in Eastern Europe", Humanium, 3 oktober 2023.

583 Richtlijn (EU) 2024/1712 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juni 2024 tot wijziging van Richtlijn 2011/36/EU inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers, PB L van 24 juni 2024. Zie deel 2 van dit verslag, hoofdstuk 1, punt 1.1.1.

584 Informatie verkregen via een online interview op 25 april 2024 met Johan Vangenechten (beleidsmedewerker bij Minor-Ndako), Sally Beeckman (juridisch coördinator bij PAG-ASA) en Melanie Zonderman (juridisch begeleider minderjarigen bij PAG-ASA en Meza).

585 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, pp. 27-51.

586 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 22-23.

587 GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk IV, punt 8.

588 Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig, in hoogste nood*, pp. 34-35.

589 M. Van Cauwenberghe & H. Decré, "Van mensensmokkel tot seksueel misbruik van tientallen jonge Afghanen: 23 verdachten worden vervolgd in 'zwaar en gewelddadig dossier'", VRT Nieuws, 16 mei 2024.

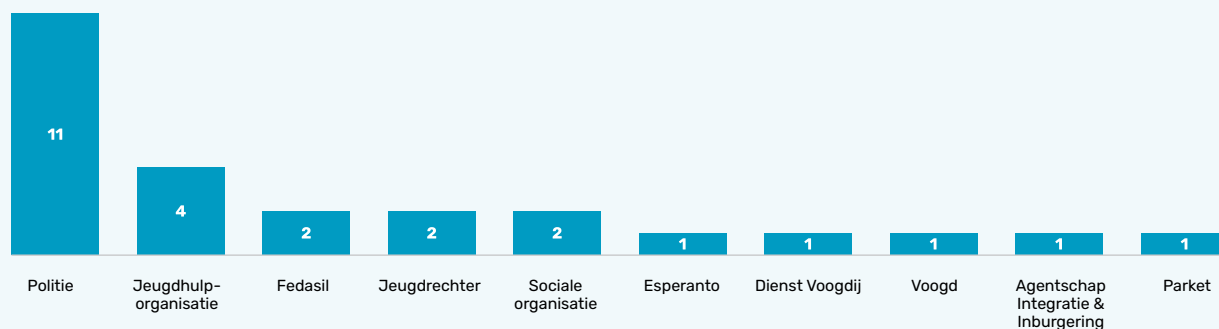
Minor-Ndako, PAG-ASA, Fedasil en de federale politie⁵⁹⁰ benadrukken de problematische rol die *social media* spelen binnen deze uitbuitingssituaties. *Social media* worden gebruikt om de jongeren te overtuigen om naar België te komen, door een droombeeld van welvaart te creëren. Tijdens de reis naar België of wanneer men in België is aangekomen, vindt het seksuele misbruik plaats. De seksuele uitbuiting wordt gefilmd waarbij het beeldmateriaal vervolgens als drukingsmiddel fungeert (bijvoorbeeld om geld te geven of andere jongeren aan

te leveren voor seksueel misbruik) en er dreigementen (dat het beeldmateriaal zal worden verspreid) via *social media* tegenover de jongere worden geuit.⁵⁹¹ Daarnaast worden *social media* gebruikt als traceringsmiddel, waarbij jongeren op basis van de info die ze op *social media* delen door de uitbuiters worden gelokaliseerd en opnieuw benaderd.

De overige in Meza opgevangen jongeren zijn minder eenvoudig in omliggende groepen onder te brengen.

2.4.3. Aanmeldende instantie

Aantal aanmeldingen verkregen per aanmeldende instantie



In 2023 was een meisje drie keer in opname bij Meza. Een ander meisje werd twee keer bij Meza opgevangen. Bijgevolg ligt het totale aantal aanmeldingen (26) hoger dan het aantal slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden dat over de periode 2022-2023 bij Meza werd opgevangen (23).

Zoals eerder vermeld werd, verlopen de aanmeldingen en de beoordeling van de aanmeldingen via PAG-ASA. De meeste ontvangen aanmeldingen waren afkomstig van de politie (11) en het jeugdhulpverlenerslandschap (4). Daarnaast werden er aanmeldingen ontvangen van Fedasil, jeugdrechters, sociale organisaties (het Crisismeldpunt in Brussel van het CAW⁵⁹² en Violet⁵⁹³), Esperanto, de Dienst Voogdij, een voogd,

het Vlaams Agentschap Integratie & Inburgering⁵⁹⁴ en het parket.

De politie meldde bij PAG-ASA onder anderen vijf van de veertien meisjes⁵⁹⁵ aan bij wie er sprake was van seksuele uitbuiting en vijf van de zes jongeren bij wie er sprake was van het gedwongen plegen van criminaliteit.

Vanuit de jeugdhulp werden vier van de veertien meisjes die slachtoffers waren van seksuele uitbuiting aangemeld. Een van hen werd drie keer aangemeld, twee keer vanuit de jeugdhulp en een keer door een jeugdrechter. Een vijfde meisje, ook een slachtoffer van seksuele uitbuiting, werd eveneens door de jeugdrechter aangemeld. De voorafgaande link van deze meisjes met een andere vorm van jeugdhulp of jeugdinstelling

⁵⁹⁰ A. Boersma, "Tot honderden minderjarige Afghaanse jongens in Belgische prostitutie gedwongen: gelokt via TikTok", *De Morgen*, 14 september 2022; T. Santens, "Dit zijn de 'harraga's': minderjarigen uit Marokko en Afghanistan worden gerekruteerd voor drugshandel en diefstal in België", *VRT Nieuws*, 17 juni 2024.

⁵⁹¹ W. Hertogs, "Duo misbruikt minderjarigen en filmt het: 7 en 8 jaar cel", *Het Laatste Nieuws*, 17 februari 2023.

⁵⁹² CAW staat voor Centrum Algemeen Welzijnswerk, zie ook www.caw.be/locations/crisis-bxl.

⁵⁹³ Violet biedt informatie, advies en hulp aan sekswerkers in heel Vlaanderen, zie ook www.violet.be/nl. Violet was ook coauteur van de externe bijdrage "Ervaringen met diversiteit en kwetsbaarheid in de hulpverlening aan Latijns-Amerikaanse sekswerkers" bij de focus van dit jaarverslag. Zie deel 1, bijlage 1.

⁵⁹⁴ Het Agentschap Integratie en Inburgering draagt bij aan de algemene doelstellingen van het Vlaams integratiebeleid in Vlaanderen en Brussel. Zo ondersteunt het Agentschap bijvoorbeeld lokale besturen, organisaties en burgers in hun integratiewerk, organiseert het de Vlaamse inburgeringscursus en beschikt het Agentschap over een dienst die instaat voor sociaal tolken en vertalen. Voor meer informatie over het Agentschap, ga naar <https://www.integratie-inburgering.be/nl>.

⁵⁹⁵ Bij dertien meisjes betrof het seksuele uitbuiting. Bij een meisje ging het om een combinatie van seksuele en economische uitbuiting.

sluit aan bij het profiel dat hierboven werd geschetst en de bevindingen van de studies van Child Focus uit 2015⁵⁹⁶ en 2020⁵⁹⁷. In deze studies werd onder meer vastgesteld dat pooiers die de 'loverboy'-techniek gebruiken rekruteren in en rond de jeugdinstituten waar de meisjes verblijven.

Meza en PAG-ASA melden dat de aanmeldende actoren met name afkomstig zijn uit het Franstalige landsgedeelte, terwijl de aanvragen vanuit het Nederlandstalige landsgedeelte lager liggen dan verwacht, hoewel mensenhandel niet aan taalgrenzen gebonden is. Waarom dat zo is en hoe het Nederlandstalige landsgedeelte naar de toekomst toe

beter zijn weg naar Meza kan vinden, vereist bijgevolg bijkomend onderzoek. Mogelijk is er bij de actoren binnen de Franstalige jeugdhulp al meer kennis rond de opvang van minderjarige slachtoffers van mensenhandel gezien de jarenlange aanwezigheid van Esperanto binnen het Franstalige hulpverlenerslandschap. Daardoor werd zowel het bestaan als de meerwaarde van Meza bij de actoren binnen de Franstalige jeugdhulp mogelijk sneller opgepikt. Bovendien kan de verschuiving in de doelgroep van Esperanto – zoals hierboven beschreven werd – de actoren binnen de Franstalige jeugdhulp misschien aansporen om zich ook sneller tot Meza te richten bij het zoeken naar een opvangplaats voor een jongere.

2.4.4. Duur verblijf en “fugues” (verdwijningen)



Zoals hierboven al vermeld is, werd in 2023 een meisje drie keer opgevangen bij Meza en een ander meisje twee keer. Bijgevolg ligt het totale aantal opnames (26) hoger dan het aantal slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden dat over de periode 2022-2023 bij Meza werd opgevangen (23).

De helft (13) van het totale aantal opnames voor deze twee slachtoffergroepen duurde minder dan een maand. Acht van hen verbleven maar een week of minder bij Meza. Vijf opnames duurden tussen een maand en drie maanden. Zeven opnames duurden tussen vier en negen maanden en maar één meisje was voor een langere periode (langer dan tien maanden) in opvang bij Meza.

De veeleer korte verblijfsduur kan ook deels worden gelinkt aan de uitdaging van de **fugues** waarmee Meza wordt geconfronteerd. In totaal vonden er **acht verdwijningen** plaats.

Minor-Ndako meldt dat die verdwijningen zich vooral voordoen bij de **jongeren uit de Roma-gemeenschap**. Drie van de jongeren uit de Roma-gemeenschap die werden gedwongen tot het plegen van criminele feiten verbleven bijvoorbeeld amper een dag in opname bij Meza vooraleer ze verdwenen.

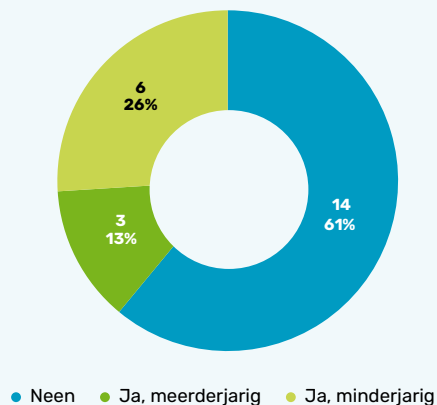
Daarnaast melden Minor-Ndako en PAG-ASA het grote wantrouwen dat bij deze groep aanwezig is tegenover hulpverlening, wat het opbouwen van een vertrouwensrelatie sterk bemoeilijkt. De andere factoren die een duurzame begeleiding bemoeilijken worden later verder toegelicht in deze bijdrage.

⁵⁹⁶ Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen*, 2015, pp. 19-20.

⁵⁹⁷ Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, pp. 10, 35-39.

2.4.5. De bijzondere mensenhandel-procedure

Werd de bijzondere mensenhandelprocedure opgestart voor de in 2022-2023 opgevangen slachtoffers?



Zoals eerder vermeld werd, werden er in totaal 22 slachtoffers van mensenhandel en 1 slachtoffer van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden opgevangen bij Meza. Voor het slachtoffer van mensensmokkel werd de bijzondere mensenhandelprocedure niet opgestart. **Drie van de 22 slachtoffers van mensenhandel waren meerderjarig (achttien-negentien jaar). Voor alle drie werd de bijzondere mensenhandelprocedure opgestart.**

Binnen de **minderjarige groep (19)** kozen vijf jongeren ervoor om in de **bijzondere mensenhandelprocedure te stappen**.

Er zijn uiteenlopende redenen waarom een minderjarige niet in de procedure mensenhandel stapt, onder meer: de jongere is niet bereid om verklaringen af te leggen en met justitie samen te werken, de jongere gaat niet akkoord of is niet in staat om de voorwaarden van de procedure te respecteren, hij/zij kiest voor een andere procedure (de bijzondere verblijfsprocedure voor niet-begeleide minderjarigen en de internationale beschermingsprocedure), keert terug naar zijn of haar land van herkomst, verdwijnt of herenigt zich met zijn/haar familie. Minor-Ndako signaleert daarbij dat het belang van verblijfsdocumenten voor België niet altijd duidelijk is voor de minderjarigen, zeker indien het om EU-burgers gaat.

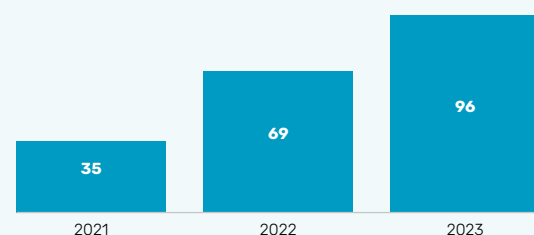
2.5. Reflecties over de samenwerking tot op heden: sterktes en uitdagingen

2.5.1. Complementair samenwerkingsverband

Meza is een **samenwerkingsverband dat de expertise samenbrengt van De Wissel (pedagogisch), PAG-ASA (slachtoffers van mensenhandel en -smokkel met verzwarende omstandigheden) en Minor-Ndako (niet-begeleide minderjarigen)** en dat tot doel heeft om (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel een veilige plek te bieden, een terugkeer naar het uitbuitingsmilieu te voorkomen, traumatische ervaringen een plaats te geven en een basis te leggen voor een nieuw leven zonder uitbuiting. Deze **complementariteit** vormt de grootste sterkte van Meza, waarbij de betrokken actoren steunen op elkaars kennis en expertise en elkaars netwerk. Zo kan PAG-ASA bijvoorbeeld via de samenwerking met Minor-Ndako meer spelers in het jeugdhulpverleningslandschap sensibiliseren rond mensenhandel en kan Minor-Ndako deelnemen aan een vorming voor magistraten.

2.5.2. Informerende en sensibiliserende contacten dragen mogelijk bij aan de stijging van het aantal aangemelde minderjarigen

Aantal aanmeldingen minderjarigen PAG-ASA



Jarenlang ontvingen de gespecialiseerde centra weinig aanmeldingen van NBMV's die (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel zijn. Sinds de opening van Meza en de aanwerving van een juridisch begeleider bij PAG-ASA die zich specifiek op de begeleiding van minderjarige slachtoffers van mensenhandel richt, is er evenwel een stijging van het aantal aanmeldingen van minderjarigen vastgesteld bij PAG-ASA. In 2022 ontving PAG-ASA 69 aanmeldingen rond minderjarigen en in 2023 werden er 96 aanmeldingen ontvangen, terwijl

dat in 2021 (voor de opening van Meza) maar om 35 aanmeldingen ging.

Het is belangrijk om op te merken dat niet alle aanmeldingen situaties van mensenhandel en/of -smokkel met verzwarende omstandigheden betreffen, noch steevast aanleiding geven tot een opname bij Meza of een begeleidingsproces door PAG-ASA in het kader van de procedure voor mensenhandel.

In 2022 ontving PAG-ASA 69 aanmeldingen. Twee van deze aanmeldingen waren afkomstig van Esperanto, waarvan er een aanmelding resulteerde in een opname bij Meza.

69 aanmeldingen bij
PAG-ASA in 2022

30 vragen tot opvang

13 opnames bij Meza

In totaal betroffen 30 van de 69 ontvangen aanmeldingen een vraag voor opvang, waarbij er in dertien gevallen effectief werd overgegaan tot een opname bij Meza. Zoals eerder vermeld werd, betrof dat tien minderjarigen en drie meerderjarige jongvolwassenen van achttien-negentien jaar.

In 2023 ontving PAG-ASA 96 aanmeldingen met betrekking tot minderjarigen. Een aanmelding betrof een doorverwijzing vanuit Payoke. Deze aanmelding resulteerde niet in opvang bij Meza, omdat dat toen niet wenselijk werd geacht gezien de op dat moment al opgevangen jongeren en het beschikbare personeel in Meza.

96 aanmeldingen bij
PAG-ASA in 2023

39 vragen tot opvang

13 opnames bij Meza

Bij 39 van de 96 aanmeldingen was er een vraag naar opvang. In tien gevallen werd er effectief overgegaan tot een opname bij Meza. Daarnaast besloot Minor-Ndako in drie andere gevallen om in te gaan op een vraag naar opvang uit hun eigen netwerk (de drie individuen met een regulier jeugdhulp-profiel).

De stijging van het aantal aanmeldingen zou mogelijk kunnen worden verklaard door de informerende en sensibiliserende contacten die de juridische begeleider van de minderjarige slachtoffers mensenhandel heeft met medewerkers van de politie, (jeugd-) parketmagistraten, opvangcentra voor NBMV's, ...

2.5.3. Uitdagingen bij de opbouw van een duurzame vertrouwensrelatie met de jongere

Eerder kwamen al meerdere factoren aan bod die de opbouw van een duurzame vertrouwens- en werkrelatie tussen de minderjarigen en de hulpverleners van Meza bemoeilijken (weglooptgedrag, drugsafhankelijkheid, wantrouwen tegenover hulpverlening).

Daarnaast werden er ook andere factoren geïdentificeerd door Minor-Ndako en PAG-ASA die de opbouw van een duurzame vertrouwensrelatie mogelijk bemoeilijken: de leefregels van Meza, de moeilijke doorstroom naar de laatste begeleidingsfase (uitstroom naar een andere geschikte omgeving), het snelle verloop van de jongeren in opname binnen de kleinschalige context van Meza en de beperkte beschikbare juridische hefbomen.

Leefregels Meza

Een opname bij Meza is erg ingrijpend voor de jongere: de eerste fase verloopt volledig intern, de gsm wordt in bewaring genomen, het gebruik van internet is beperkt en verloopt onder toezicht en de locatie van Meza mag niet met anderen worden gedeeld. De vrijheid van de minderjarige wordt met andere woorden beperkt. Dergelijke beperkingen met het oog op de veiligheid worden door meerdere actoren tegelijk wel als cruciaal beschouwd. Bijvoorbeeld om de minderjarigen te beschermen tegen de uitbuiters die druk uitoefent(en) op en/of bedreigingen uit(en) tegen de minderjarige of diens omgeving, tegen eventuele verleidingen en om het risico op weglööpgedrag te beperken.⁵⁹⁸

Moeilijkheden bij het realiseren van een uitstroom naar een goede omgeving

Gezien de ingrijpende leefregels en veiligheidsmaatregelen binnen Meza, is het belangrijk dat een verblijf er niet langer duurt dan nodig. Wel rapporteert Meza moeilijkheden bij de uitstroom van minderjarigen, omwille van het nijpende tekort aan plaatsen en een passend aanbod in de reguliere jeugdhulp.

Ook Esperanto benadrukt dat de opnameduur van de door hen begeleide jongeren sinds 2021 langer wordt, door de toenemende complexiteit van de situaties waarin de jongeren zich bevinden, maar ook door de toenemende verzadiging van de jeugdzorgsector. Esperanto verwijst daarbij ter illustratie naar de moeizame doorverwijzingen vanuit Esperanto naar de

⁵⁹⁸ Myria, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2022, Gebonden door schuld*, pp. 43-44, 146; Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, p. 61; GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk V, punt 4.

*Services Résidentiels Généraux (SRG's)*⁵⁹⁹. Esperanto merkt op dat de SRG's in bepaalde arrondissementen zelden plaatsen ter beschikking hebben en dat indien er plaatsen ter beschikking zijn de voorrang wordt gegeven aan jongeren die op dat moment niet over een verblijfplaats beschikken. Dat heeft enerzijds tot gevolg dat het langer duurt vooraleer men jongeren vanuit Esperanto kan heroriënteren naar een andere voorziening die op dat moment beter aansluit bij de behoeften van de jongere en anderzijds belemmert dat de beschikbaarheid van plaatsen bij Esperanto om nieuwe slachtoffers op te kunnen vangen.

Om vlottere doorverwijzingen te realiseren, benadrukken de beide organisaties de noodzaak om extra plaatsen te creëren binnen de jeugdhulp. Vanuit Esperanto wordt er ook aanvullend de behoefte tot het herbekijken van de verwijzingsprocedures vermeld.

Daarnaast heeft Esperanto nog een andere bezorgdheid aangekaart op het vlak van het heroriënteren van de jongeren na de opname bij Esperanto. Het arrondissement waar de uitbuitingssituatie werd vastgesteld is vaak het arrondissement dat verantwoordelijk is voor het opvolgen van het dossier van de jongere. Na de opname bij Esperanto zal de jongere dus worden begeleid door de sociale diensten en/of jeugdbescherming van dat arrondissement waarvan de accommodatievoorzieningen zich ook binnen diezelfde regio bevinden. Dit houdt het risico in dat het al uitgevoerde werk om de banden tussen de jongere en de uitbouter(s) te verbreken teniet wordt gedaan.

Snel verloop van de in Meza opgevangen jongeren en de bijhorende moeilijkheid tot het creëren van een stabiele en vertrouwelijke omgeving

Tegelijkertijd werd hierboven ook de problematiek van de *fugues* beschreven en de veeleer korte verblijfsduur van sommige jongeren in Meza (dertien van de 26 opnames van de slachtoffers van mensenhandel of -smokkel duurden minder dan een maand). De geïnterviewde medewerkers van Minor-Ndako en PAG-ASA⁶⁰⁰ ervaren dat een dergelijk snel verloop het binnen de kleinschalige context van Meza niet eenvoudig maakt om een stabiele, vertrouwelijke en familiale sfeer te creëren. Een nieuwe opname wordt namelijk gefaciliteerd door de aanwezigheid van jongeren die al enige tijd in begeleiding zijn en blijf geven van vertrouwen ten

opzichte van de door Meza aangeboden begeleiding en omkadering.

Beperkte (maar noodzakelijke) beschikbaarheid van gerechtelijke hefboomen binnen de werking van Meza

Bij de opening van Meza ging Minor-Ndako ervan uit dat wanneer een minderjarige wordt aangetroffen in een verontrustende situatie met aanwijzingen van mensenhandel er een verwijzing naar de jeugdrechter zou volgen. In de praktijk blijkt dat evenwel niet altijd het geval te zijn. Bovendien ervaart Minor-Ndako soms enige weerstand bij de betrokken jeugdmagistraten om de vrijwillige basis van de begeleiding in te trekken met het oog op de veiligheid van de jongere en het vermijden van vluchtgedrag.

Vanuit Minor-Ndako wordt er benadrukt dat de betrokkenheid van een jeugdrechter voor en tijdens de opname als een meerwaarde wordt ervaren doorheen het begeleidingsproces. Als er geen rechter betrokken is, gebeurt de opname per definitie op vrijwillige basis. In die gevallen wordt vanuit Meza de vraag opgeworpen welk mandaat men concreet heeft om bepaalde beperkende maatregelen op te leggen aan de minderjarige (bijvoorbeeld het in bewaring nemen van een gsm) en welke verzoeken men tegenover externe actoren kan formuleren (bijvoorbeeld of men aan de politie kan vragen om een jongere na weglööpgedrag te zoeken en terug naar Meza te brengen). Bij Esperanto is de standaardprocedure dat er altijd een contact dient plaats te vinden tussen Esperanto en de SAJ of SPJ en/of de jeugdrechtbank wanneer er tot een opname bij Esperanto wordt overgegaan. Een mandaat van de SAJ of SPJ is voldoende voor een opname bij Esperanto. Het contact met de jeugdrechtbank daarentegen is geen systematisch onderdeel van de toelatingsprocedure. Esperanto meldt dat de samenwerking met de SAJ, SPJ en de jeugdrechtbank in het algemeen goed verloopt.⁶⁰¹

2.5.4. Gedwongen plegen van misdrijven: een onderbelicht fenomeen

Zowel in 2022 als in 2023 werden er bij Meza minderjarigen uit de Roma-gemeenschap opgevangen waarbij er indicaties waren dat de kinderen gedwongen werden om criminele feiten te plegen. Zoals eerder vermeld werd, verdwenen enkele van deze minderjarigen

⁵⁹⁹ De *Services Résidentiels Généraux* bieden opvang aan jongeren en begeleiden hen bij de re-integratie naar hun gezin of hun overstap naar zelfstandig wonen.

⁶⁰⁰ Informatie verkregen via een online interview op 25 april 2024 met Johan Vangenechten (beleidsmedewerker bij Minor-Ndako), Sally Beeckman (juridisch coördinator bij PAG-ASA) en Melanie Zonderman (juridisch begeleider minderjarigen bij PAG-ASA en Meza).

⁶⁰¹ Informatie verkregen op 30 juli 2024 via mailverkeer met Sébastien Biau-delle, directeur van Esperanto.

heel snel bij Meza. Meza lijkt op te merken dat politie en (jeugd)parketten weinig geneigd zijn om op deze dossiers in te zetten. Minor-Ndako stelt vast dat deze minderjarigen bovendien vaak niet als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel worden beschouwd. Hetzelfde observeert Minor-Ndako voor de Maghrebijnse minderjarigen die in het kader van bendes of netwerken zouden worden gedwongen om misdrijven te plegen.

Ook de GRETA⁶⁰² uitte, op basis van gesprekken met Esperanto, de bezorgdheid dat minderjarige slachtoffers die betrokken zijn bij het gedwongen plegen van misdrijven door politie en gerecht veeleer als minderjarige daders dan als (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel worden gepercipieerd en benaderd. Daardoor kunnen zij niet genieten van de nodige beschermingsmaatregelen waarop zij als slachtoffer recht hebben. Wel lijkt de FGP ook aandachtiger te worden voor deze problematiek. Sinds het voorjaar van 2024 neemt de FGP onder meer het voortouw in een Europees project dat focust op alle vormen van uitbuiting van minderjarigen⁶⁰³ en kaart zichzelf in de media ook de uitbuitingsproblematiek bij Afghaanse en Maghrebijnse jongeren aan.⁶⁰⁴

jonger dan vijftien jaar).⁶⁰⁶ Bovendien staan NBMV's met de Afghaanse nationaliteit in 2021-2023 steevast in de top drie van de nationaliteiten die het vaakst uit de opvangcentra van Fedasil verdwijnen. In 2021 werden er 127 verdwijningen geregistreerd van minderjarigen. In 2022 en in 2023 ging het respectievelijk om 213 en 254 verdwijningen.⁶⁰⁷

Er is daarnaast dringend nood aan meer opvangplaatsen, meer specifiek aan crisisopvangplaatsen, voor (Belgische) minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting via de 'loverboy'-techniek. In Vlaanderen bestaan er enkele kleinschalige initiatieven die gespecialiseerde opvang bieden voor slachtoffers die uitgebuit werden via de 'loverboy'-techniek⁶⁰⁸, maar Child Focus benadrukte in 2020 het gebrek aan een gespecialiseerde opvangstructuur in Brussel voor deze doelgroep.⁶⁰⁹

2.5.5. Nood aan bijkomende gespecialiseerde, kleinschalige opvangplaatsen voor specifieke doelgroepen

In het kader van de aanmeldingen en begeleidingen van Afghaanse niet-begeleide minderjarigen stelt Minor-Ndako vast dat er dringend nood is aan veilige opvangplaatsen (al dan niet veilig verblijf) voor niet-begeleide minderjarige jongens. Deze behoefte sluit aan bij het tekort aan opvangplaatsen voor niet-begeleide minderjarigen dat eerder al door het KRC werd aangekaart in zijn jaarverslagen voor 2021-2022 en 2022-2023.⁶⁰⁵ Ook Fedasil benadrukt het tekort aan opvangplaatsen, met name voor de meest kwetsbare profielen onder de NBMV's (bijvoorbeeld minderjarigen

602 GRETA, *Evaluation Report Belgium*, 2022, hoofdstuk IV, punt 8 en hoofdstuk V, punt 4.

603 Federale Overheidsdienst Justitie, "Laat geen enkel kind achter in de strijd tegen mensenhandel", 22 juli 2024.

T. Santens, "Dit zijn de 'harraga's': minderjarigen uit Marokko en Afghanistan worden gerekruteerd voor drugshandel en diefstal in België", *VRT Nieuws*, 17 juni 2024.

604 H. Debeuckelaere, "Drugsbendes lokken kinderen uit Noord-Afrika en Afghanistan: 'Ze worden soms zelfs bedreigd met verkrachtingsvideo's'", *De Standaard*, 17 juni 2024.

605 KRC, *Jaarverslag 2021-2022: Meer gewicht aan kinderrechten*, p. 83; KRC, *Jaarverslag 2022-2023: Kinderen tonen de weg*, pp. 79-80.

606 Fedasil, "Opvang van minderjarigen in Schaarbeek", 2 mei 2023. Deze nood werd bovendien ook herhaald tijdens een multidisciplinair overleg dat door het KRC georganiseerd werd op 17 mei 2024 met als thema "Kinderrechten in migratie". Tijdens dat overleg werd het gebrek aan gespecialiseerde en veilige opvangplaatsen voor NBMV's die met geweld in aanraking zijn gekomen aangekaart.

607 Deze gegevens werden door Fedasil met Myria gedeeld op 10 juli 2024. De aantallen moeten met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. De verdwijningen betreffen louter verdwijningen uit de opvangcentra van Fedasil en bieden dus geen zicht op eventuele verdwijningen van NBMV's die op privéadressen verblijven. Bovendien betreffen de cijfers geen individuele jongeren, maar gemelde verdwijningen. Een jongere kan dus meerdere keren in de cijfers voorkomen. Binnen deze cijfers zijn ook de verdwijningen van minderjarigen geteld bij wie er leeftijdswijfel bestaat. Deze jongeren verdwijnen vaak voor er een leeftijdswijfel wordt afgenomen door de Dienst Voogdij. Bovendien zijn binnen deze cijfers zowel verdwijningen gerekend alsook spontane vertrekken uit centra en weigeringen van opvang.

608 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, p. 25.

609 Child Focus, *Slachtoffers van tienerpooiers in Brussel*, 2020, pp. 24, 28, 55.

Deel 4

Aanbevelingen



BIZZ



Omzetting van de nieuwe richtlijn (EU) 2024/1712 inzake mensenhandel

AANBEVELING 1

Geef magistraten en terreinactoren duidelijke en concrete richtlijnen voor een evenwichtige omzetting van de nieuwe Europese richtlijn inzake mensenhandel, aangepast aan de Belgische context. Dat geldt vooral voor de definitie van mensenhandel, de strafbaarstelling van de diensten die willens en wetens zijn verkregen van een slachtoffer en de toepassing van het niet-bestrafingsbeginsel.



Ondanks punten van kritiek van Myria op de inhoud van de nieuwe richtlijn 2024/1712 inzake mensenhandel, die de vorige richtlijn 2011/36/EU verregaand wijzigt, moet België die uiterlijk op 15 juli 2026 hebben omgezet. Een van de aangenomen maatregelen is de **uitbreiding van de definitie van mensenhandel** met de uitbuiting van gedwongen huwelijken, van illegale adoptie en van draagmoederschap.

In het kader van de hervorming van het Strafwetboek is er reeds voorzien in de uitbreiding van de definitie van mensenhandel met illegale adopties en gedwongen huwelijken, die trouwens al als autonome misdrijven strafbaar zijn. België zal daar de uitbuiting van draagmoederschap nog aan toe moeten voegen.

Om te voorkomen dat het begrip mensenhandel een containerbegrip wordt, zal het van essentieel belang zijn dat de terreinactoren concrete richtlijnen krijgen over het verschil ten opzichte van de autonome misdrijven.

Ook moet er worden bepaald welke profielen van slachtoffers er worden doorverwezen en opgevangen, met name in het geval van uitbuiting van illegale adoptie.

Een andere maatregel waarin de richtlijn voorziet is de **verplichte strafbaarstelling van het willens en wetens gebruikmaken van de diensten die een slachtoffer van mensenhandel levert**. Dat geldt voor alle vormen van mensenhandel. Voordien was een dergelijke strafbaarstelling facultatief. België had deze dan ook niet opgenomen in zijn wetgeving. Myria vraagt zich in het bijzonder af hoe België die nieuwe verplichting voor seksuele uitbuiting concreet gaat omzetten en toepassen. Hoe kan het die verplichting verzoenen met de recente hervorming van het seksueel strafrecht waarbij sommige vormen van pooierschap uit het strafrecht worden gehaald en sekswerk in een arbeidsrelatie wordt toegelaten onder bepaalde voorwaarden? Myria is van mening dat, in functie van de beschikbaarheid, de bestaande middelen prioritair moeten worden toegewezen voor de strijd tegen uitbuiters. In dat kader is het essentieel om de controles en de middelen om potentieel misbruik op te sporen te versterken. Voorts moeten klanten worden gesensibiliseerd rond mensenhandel en moeten ze worden aangemoedigd om eventueel misbruik te melden.

Tot slot is het **beginsel van niet-vervolgning en niet-bestrafing van slachtoffers**, dat uitsluitend betrekking had op criminele activiteiten, voortaan uitgebreid tot elke onwettige activiteit onder dwang. Dat geldt expliciet voor een reeks administratieve misdrijven die bijvoorbeeld verband houden met prostitutie of zwartwerk of andere handelingen die niet van strafrechtelijke aard zijn maar het voorwerp uitmaken van administratieve of financiële sancties. Ook voor dat aspect moeten magistraten en terreinactoren duidelijke richtlijnen krijgen, vooral omdat een autonome bepaling in het nieuwe Strafwetboek het niet-bestrafingsbeginsel zal regelen.

Specifieke aandacht voor Latijns-Amerikaanse slachtoffers van seksuele uitbuiting

Capaciteit en specialisatie bij eerstelijnsdiensten

AANBEVELING 2

Garandeer meer in zedenzaken en prostitutie gespecialiseerde lokale politieteams in grootstedelijk verband.



De nieuwe Europese richtlijn 2024/1712 over mensenhandel vraagt de lidstaten om opleidingen te verstrekken aan een groter aantal professionals die waarschijnlijk in contact zullen komen met potentiële slachtoffers van mensenhandel en om voldoende deskundigheid en technologische capaciteiten in te zetten binnen de betrokken eenheden en diensten. De lidstaten worden ook aangemoedigd om binnen hun wetshandhavingdiensten en Openbare Ministeries gespecialiseerde eenheden op te richten.

In dat kader vraagt Myria om de **capaciteit van de politie te versterken** en te zorgen voor meer **gespecialiseerde teams bij de lokale politie**. Bij de lokale politie in Brussel werkt een sectie MH-Prostitutie **proactief** door middel van virtuele patrouilles en controles, wat een voorbeeld is van een goede praktijk.

Myria wijst erop dat er bij de **opleiding van politieambtenaren** meer aandacht moet worden besteed aan het fenomeen mensenhandel met het

oog op seksuele uitbuiting van Latijns-Amerikaanse personen.

Er moet daarnaast werk worden gemaakt van het **vertrouwen van de slachtoffers in de overheden** om het *dark number* weg te werken. In dat opzicht is het **rekruteren van politieambtenaren die de taal van de doelgroep spreken** en die affiniteit hebben met de cultuur van de slachtoffers een middel om hun vertrouwen te winnen.

AANBEVELING 3

Bied de politie de nodige onderzoeksmiddelen die aangepast zijn aan de nieuwe (digitale) context.



Prostitutie en bijgevolg ook seksuele uitbuiting gebeuren alsmat vaker bij **privéontvangst** en de publiciteit ervoor gebeurt vooral **online**. Ook specifiek voor het fenomeen van Latijns-Amerikaanse sekswerkers is dat het geval.

De politie moet de nodige middelen krijgen om in deze nieuwe contexten misbruiksituaties op te sporen, slachtoffers te detecteren en daders te identificeren en te vervolgen. Myria beveelt aan om te **investeren in middelen die online detectie en onderzoek versnellen en faciliteren, alsook in een juridisch kader ter zake**. De politie moet zich specialiseren in het gebruik van die onderzoeksmiddelen om zich toe te leggen op de digitale wereld waarin het fenomeen zich voordoet. Aan die *tools* of software zijn wel bepaalde kosten verbonden, maar ze helpen de politie om capaciteit en tijd uit te sparen.

Aanpak en onderzoek

AANBEVELING 4

Benadruk het belang van een netwerk-analyse voor het ontmantelen van het volledige netwerk op het niveau van de magistratuur.



Bij grote dossiers moet de magistraat de opdracht geven aan de politie om via een netwerkanalyse alle prostitutielocaties en de verplaatsingen van mogelijke slachtoffers en daders in kaart te brengen zodat alle vertakkingen in beeld worden gebracht. Deze vertakkingen kunnen verspreid zijn over het hele Belgische grondgebied tot soms in het buitenland. Dat kan worden uitgevoerd op basis van onder meer de diverse verklaringen aangevuld met andere bewijselementen.

In grootschalige dossiers is dat relevant omdat er sprake kan zijn van **prostitutiecarrousels** met een **(inter)nationale mobiliteit van Latijns-Amerikaanse sekswerkers**. Om verschuivingen van de criminele activiteiten en de uitbuiting van de sekswerkers te voorkomen, is het noodzakelijk dat het volledige criminele netwerk wordt ontmanteld. Op basis van een dergelijke netwerkanalyse kan soms ook een **achterliggende structuur** van het netwerk in beeld komen die als **centrale motor van het criminele systeem** fungeert.

AANBEVELING 5

Versterk de internationale samenwerking om netwerken en al hun vertakkingen te ontmantelen.



In grootschalige dossiers is internationale samenwerking noodzakelijk om het volledige netwerk met alle vertakkingen te kunnen ontmantelen. Daartoe moet er **internationaal informatie** worden **uitgewisseld** en is het relevant om in bepaalde gevallen **onderzoeken met Joint Investigation Teams** op te starten.

De netwerken genereren via prostitutiecarrousels hoge opbrengsten die kunnen worden versluisd naar het buitenland, waaronder investeringen in buitenlandse vennootschappen. Om dat aan te pakken, is internationale financiële samenwerking noodzakelijk. Het **CARIN-netwerk** vormt daartoe een nuttig instrument, dat als een *best practice* kan worden beschouwd.

Het kan ook relevant zijn om **op internationaal niveau** de bestaande **best practices uit te wisselen**. Zo heeft Nederland een innovatieve multidisciplinaire aanpak vanuit verschillende perspectieven gelanceerd, *Field Lab* genoemd, en heeft het die toegepast op de problematiek van de grote netwerken rond Latijns-Amerikaanse sekswerkers.

AANBEVELING 6

Versterk de samenwerking met internetplatformen om de detectie van slachtoffers te verbeteren, daders eenvoudiger te identificeren en gemakkelijker bewijzen te verzamelen.



De Latijns-Amerikaanse gemeenschap in Europa, onder wie de sekswerkers, is over het algemeen bijzonder actief op sociale netwerken, internetplatformen en *instant messaging apps*.

Sinds het recente koninklijk besluit dat reclame voor prostitutie van een meerderjarige in sommige specifieke gevallen toelaat aangenomen werd, moeten aanbieders van een internetplatform die hun maatschappelijke zetel in België hebben of die reclame voor prostitutie verspreiden ter bestemming van een doelpubliek dat zich specifiek in België bevindt bepaalde **preventiemaatregelen** naleven om met name de risico's inzake seksuele uitbuiting te vermijden. Ze moeten een rol kunnen spelen bij de identificatie van problematische situaties en mogen de ogen niet sluiten voor het risico dat hun platform voor criminele doeleinden zou kunnen worden gebruikt. Zo zijn ze wel verplicht om snel te handelen als ze een geval van misbruik van prostitutie of van mensenhandel vermoeden of als er een geval onder hun aandacht wordt gebracht en dienen ze die gevallen aan de politiediensten of de gerechtelijke overheden te melden. Onlineaanbieders moeten een contactpunt oprichten dat bereikbaar is voor de overheden en dienen de contactgegevens daarvan mee te delen aan de politie. Daarnaast moeten ze snel en gratis antwoorden op de verzoeken van de gerechtelijke en politionele overheden.

Een bepaald internetplatform voor reclame voor prostitutie werkt al samen met de politiediensten, door problematische situaties die worden opgemerkt in advertenties te melden, alsook door meldingen van klanten door te spelen, wat een goede praktijk is ter zake.

Myria beveelt aan om alle politiediensten in te lichten over het bestaan van die **goede praktijk** en om dat soort

samenwerking met andere internetplatformen te versterken.

AANBEVELING 7

Sensibiliseer klanten rond mensenhandel en moedig hen aan om eventueel misbruik te melden om de vraag naar mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting te reduceren.



Myria benadrukt dat **klanten** van sekswerkers eveneens een belangrijke rol kunnen spelen in de strijd tegen mensenhandel via het internet en dat ze **zouden moeten worden gesensibiliseerd door middel van campagnes om misbruik te melden**.

Sekswerk via seksdatingwebsites en sociale media is aan een stevige opmars bezig. De politie kan tot controles op het internet overgaan, maar daarvoor zijn heel wat middelen nodig en de taak wordt soms bemoeilijkt door speciale applicaties die alleen bestemd en beschikbaar zijn voor de klanten. Die laatste kunnen dus van een aanzienlijke meerwaarde zijn in de strijd tegen mensenhandel omdat ze sneller en gemakkelijker bepaalde misbruiken kunnen vaststellen op plaatsen die moeilijk of helemaal niet toegankelijk zijn voor de politie.

Klanten sensibiliseren rond mensenhandel en hen aanmoedigen om eventueel misbruik te melden kan de **vraag verminderen** naar mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

Enerzijds zullen klanten van sekswerkers zich daardoor bewuster zijn van de mensenhandelproblematiek, en anderzijds zullen pooiers de risico's die verbonden zijn aan de tewerkstelling van slachtoffers van mensenhandel vermijden. Na het aannemen van de nieuwe Europese richtlijn over mensenhandel moet België het wetens en willens gebruikmaken van de diensten van een slachtoffer van mensenhandel evenwel strafbaar stellen. In voorkomend geval zou dat een negatief effect kunnen hebben op de meldingen van klanten van sekswerkers en contraproductief kunnen zijn in de strijd tegen mensenhandel. Die klanten willen

immers misschien niet het risico lopen dat personen uit hun buurt naar aanleiding van een onderzoek in het kader van een wet inzake de bestrafing van de klant – dat verhoren en eventueel een buurtonderzoek behelst – vernemen dat ze sekswerkers bezoeken. De drempel om misbruiken te melden zou dus hoger kunnen worden voor de klanten.

Sinds het koninklijk besluit over reclame voor prostitutie van een meerderjarige werd aangenomen, moet de aanbieder van een internetplatform daarnaast een duidelijk middel ter beschikking stellen van de bezoekers waarmee ze elk vermoeden van misbruik van prostitutie of mensenhandel met betrekking tot het gebruik van het platform kunnen melden, zoals een “waarschuwingssknop”. Ook een dergelijke maatregel is een manier om potentiële klanten aan te moedigen om de eventuele misbruiken die ze vaststellen te melden.

Slachtoffers

AANBEVELING 8

Sensibiliseer alle actoren uit het multidisciplinaire model zoals de politie, de magistratuur en de centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel rond de situatie van Latijns-Amerikaanse trans slachtoffers om meer de aandacht te vestigen op de kwestie en hun vertrouwen in de overheden te versterken.



De verschillende betrokken actoren zijn nog **onvoldoende op de hoogte** van de realiteit van Latijns-Amerikaanse **trans personen**.

Myria heeft vastgesteld dat het vertrouwen van Latijns-Amerikaanse trans slachtoffers sneller wordt gewonnen en ze sneller een verklaring afleggen wanneer **een medewerker van een centrum dat gespecialiseerd**

is in de opvang van slachtoffers van mensenhandel aanwezig is bij het verhoor door de politie.

Ook het feit dat een trans persoon **het geslacht kan kiezen van de persoon die op het lichaam fouilleert** is een goede praktijk bij de politie.

Myria beveelt aan om die praktijken bij de politie te behouden en te verspreiden.

De sensibilisering van **magistraten, centra en politie** rond de kwestie zou trouwens ook leiden tot een betere **registratie van trans personen** in hun databanken en tot een **beter aangepaste manier om hen te vermelden** in processen-verbaal en gerechtelijke beslissingen, wat ook zou helpen bij de beeldvorming van het fenomeen.

Preventie

AANBEVELING 9

Versterk de informatie en de sensibilisering bij sekswerkers, onder wie zich potentiële slachtoffers van mensenhandel kunnen bevinden.



Een klein aantal slachtoffers afkomstig van Latijns-Amerika wil in het statuut stappen of het behouden. Via hun **psycho-medico-sociale begeleiding** spelen de **organisaties** die sekswerkers begeleiden een fundamentele rol om die groep te bereiken waarvan de activiteiten zich hoofdzakelijk in privéruimten afspelen.

Ze kunnen ook een belangrijke sensibiliserende rol spelen voor deze doelgroep. Zo organiseren zij **sensibiliseringscampagnes en discussiegroepen**, in aanwezigheid van vroegere sekswerkers om hen te informeren over het bestaan van uitbuitingssituaties en van gespecialiseerde hulp. Op deze manier proberen zij de sekswerkers te **sensibiliseren over wat uitbuitingssituaties** zijn en hen hiertegen **weerbaarder** te maken. Myria moedigt die praktijk aan en benadrukt de

nood om deze te verspreiden bij de terreinorganisaties die sekswerkers begeleiden.

Myria raadt trouwens eveneens de **aanwezigheid aan van centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel bij geplande grootschalige politiecontroles** omdat die goede praktijk potentiële slachtoffers sensibiliseert rond de risico's inzake uitbuiting.

Transversaal – algemeen

AANBEVELING 10

Een volledige beeldvorming ontwikkelen van het fenomeen van Latijns-Amerikaanse sekswerkers dat zich kan situeren op nationaal en internationaal vlak. Zoiets kan belangrijk zijn bij het uitwerken van specifieke maatregelen om een maatgerichte aanpak op operationeel niveau en diverse beleidsniveaus te hanteren en te stimuleren



Bij dat complexe fenomeen kunnen er situaties van zowel uitbuiting van prostitutie, mensensmokkel als mensenhandel aanwezig zijn. Daarnaast zijn er veel Latijns-Amerikaanse sekswerkers actief die geen slachtoffers zijn. Soms kunnen deze verschillende profielen in eenzelfde dossier aanwezig zijn. De beeldvorming moet een **globaal en interactief perspectief bieden van de diverse aanwezige profielen van sekswerkers en slachtoffers**, met aandacht voor hun migratiemotieven. Daarbij moet ook de **realiteit van trans personen** binnen dit fenomeen worden onderzocht. Elk profiel heeft zijn specifieke noden en belangen wat in uitbuitingssituaties soms een maatgerichte aanpak zou kunnen vereisen.

De ontwikkeling en de uitwerking van een dergelijke beeldvorming is noodzakelijk als basis voor een degelijke beleidsvoering en de nodige operationele maatregelen op het terrein, zoals bij grootschalige controleoperaties.

Momenteel is er nog relatief weinig kennis over dat fenomeen, terwijl het de jongste jaren in opmars blijkt. Daarom moet er een ruime beeldvorming worden ontwikkeld die een betere kijk geeft op de spreiding en de aard van de relevante prostitutielocaties, en inzicht geeft rond de nationale en internationale verplaatsingen gelinkt aan de verschillende migratiestromen en eventuele mensensmokkel. Daarbij moeten voorts de **aard van de organisatie en de activiteiten van de criminele systemen** worden bestudeerd, waaronder hun werking en de uitbuitings- en rekruteringsmethodes. Daarnaast moet zoiets een **financiële doorlichting** omvatten van enerzijds de verschillende toegepaste betalingsmethodes tussen de sekswerkers en hun mogelijke uitbuiters en anderzijds de betalingsmodaliteiten, geldbewegingen en criminele investeringen van het criminele netwerk met bijzondere aandacht voor hun witwasactiviteiten in de bovenwereld.

Bijlage: aanbevelingen

Omzetting van de nieuwe richtlijn (EU) 2024/1712 inzake mensenhandel

2024/1	Geef magistraten en terreinactoren duidelijke en concrete richtlijnen voor een evenwichtige omzetting van de nieuwe richtlijn inzake mensenhandel, aangepast aan de Belgische context. Dat geldt vooral voor de definitie van mensenhandel, de strafbaarstelling van de diensten die willens en wetens zijn verkregen van een slachtoffer en de toepassing van het niet-bestrafingsbeginsel.	Bestemmelingen Minister van Justitie en Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel
---------------	--	---

Specifieke aandacht voor Latijns-Amerikaanse slachtoffers van seksuele uitbuiting

Capaciteit en specialisatie bij eerstelijnsdiensten

2024/2	Garandeer meer in zeden en prostitutie gespecialiseerde lokale politieteam in grootstedelijk verband.	Bestemmelingen Minister van Binnenlandse Zaken, minister van Justitie en de burgemeesters van grote steden
2024/3	Bied de politie de nodige onderzoeksmiddelen die aangepast zijn aan de nieuwe (digitale) context.	Bestemmelingen Minister van Binnenlandse Zaken, minister van Justitie en de Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel

Aanpak en onderzoek

2024/4	Benadruk het belang van een netwerkanalyse voor het ontmantelen van het volledige netwerk op het niveau van de magistratuur.	Bestemmelingen Referentiemagistraten mensenhandel
2024/5	Versterk de internationale samenwerking om netwerken en al hun vertakkingen te ontmantelen.	Bestemmelingen Referentiemagistraten mensenhandel
2024/6	Versterk de samenwerking met internetplatformen om de detectie van slachtoffers te verbeteren, daders eenvoudiger te identificeren en gemakkelijker bewijzen te verzamelen.	Bestemmelingen Minister van Justitie, politie en magistraten
2024/7	Sensibiliseer klanten rond mensenhandel en moedig hen aan om eventueel misbruik te melden om de vraag naar mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting te reduceren.	Bestemming Interdepartementale Coördinatieceel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel

Slachtoffers

2024/8 Sensibiliseer alle actoren uit het multidisciplinaire model rond de situatie van Latijns-Amerikaanse trans slachtoffers om meer de aandacht te vestigen op de kwestie en hun vertrouwen in de overheden te versterken.

Bestemmingen

Politie, magistratuur en de centra die gespecialiseerd zijn in de opvang van slachtoffers van mensenhandel, Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel

Preventie

2024/9 Versterk de informatie en de sensibilisering bij sekswerkers, onder wie zich potentiële slachtoffers van mensenhandel kunnen bevinden.

Bestemming

Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel

Transversaal – algemeen

2024/10 Een volledige beeldvorming ontwikkelen van het fenomeen van Latijns-Amerikaanse sekswerkers dat zich kan situeren op nationaal en internationaal vlak. Zoiets kan belangrijk zijn bij het uitwerken van specifieke maatregelen om een maatgerichte aanpak op operationeel niveau en diverse beleidsniveaus te hanteren en te stimuleren.

Bestemmingen

Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel, politie (Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC))

Colofon

Brussel, december 2024

Jaarlijks evaluatieverslag 2024 Mensenhandel en mensensmokkel

Sekswerk uit Latijns-Amerika, een carroussel met risico's

Uitgever en auteur:

Myria

Victor Hortaplein 40 bus 40, 1060 Brussel

T: 02 212 30 00

myria@myria.be

www.myria.be

Coördinatie: Patricia Le Cocq

Redactie: Alexandra Büchler, Jessy Carton, Claire Coenen, Tom De Vroe, Stef Janssens, Patricia Le Cocq, Rani D'Heer, Lotta Van der Meulen, Koen Dewulf, Joke Swankaert, Mathilde de Kerchove, Joris Delporte, Sophie Lair en Vanessa Fusco.

Externe bijdragen: Alias, Boysproject, Espace P... en Violet, Conny Rijken (Nederlands Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen), Stéphanie Schulze (RSZ-inspectiediensten – Themadirectie Mensenhandel), IOM België en Luxemburg, Minor-Ndako (Meza) en Esperanto.

Vertaling: DC Languages en ADK Translations

Grafisch ontwerp en opmaak: studiorama.be

Illustraties: Teresa Sdravovich

Drukwerk: Bulckens

Verantwoordelijke uitgever: Koen Dewulf

Met dank aan: Myria wil zijn partners danken om ons essentiële cijfergegevens voor dit rapport te bezorgen.

Ce rapport est aussi disponible en français. This report will be available in English.

Dit rapport is ook digitaal beschikbaar op de [website van Myria](#).

Myria juicht de verspreiding van kennis toe, maar dringt aan op respect voor de samenstellers en auteurs van alle bijdragen in deze publicatie. Gebruik van teksten en van de tabellen en figuren uit deze publicatie als informatiebron is enkel toegestaan met vermelding van de auteur en de bron. De gehele of gedeeltelijke reproductie, verkoop, publicatie, aanpassing van de teksten, foto's, tekeningen of andere auteursrechtelijk beschermde elementen in deze publicatie is niet toegelaten zonder de voorafgaande schriftelijke toelating van Myria. Neem contact op met Myria voor gebruik van het beeldmateriaal.

Deze publicatie is gedrukt op FSC-papier Mix Crédit CU-COC-812048.

Myria

Victor Hortaplein 40 • 1060 Brussel

T +32 (0)2 212 30 00

myria@myria.be

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het doel van het *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel* is een onafhankelijke evaluatie brengen van de evolutie en de resultaten van de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel.

www.myria.be

 [@MyriaBe](https://twitter.com/MyriaBe)

 www.facebook.com/MyriaBe

 www.linkedin.com/company/myria-federal-migration-centre

MYRIA

Federaal Migratiecentrum